

ליקוטי

מוהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יווספו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מוהרנ"ת זצ"ל (שישיק היא תש"ז)

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות

החלק השני – ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ^א.

ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק

הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה

להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חידושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את

כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה.

ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר

בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין

בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה,

ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב

החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי

את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי"ה הזורעין בדמעה, כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק

שיחרו את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל

הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי

לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי

מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל

הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם

בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה

להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ, השייך למכון אבן שתייה ועדין לא נדפס.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה ה23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם ע"פ" מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד, כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם כמה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שיעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, כי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם בחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריכין בכל פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו ממשטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שיעדע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שיעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני יום וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפלו שיהותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. ע"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלימוד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים עמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"ל להגיש כשלהן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא אות ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם. אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבזה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין מהרש"א ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טז) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור ברית עולם להחיד"א שם. הוסיף בשם ספר לב אריה שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבינת המקדש קיים כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובה פ"י הרב הנ"ל את הכתוב זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד עי"ש בשם ספר רבינו אפרים על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב משם רבי אליעזר מגרמיזא ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין שפתי כהן למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר מחשבות חרוץ לר' צדוק הכהן אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר גלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר קהילות יעקב זי"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבודאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועניני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין ספר חסידים שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מ"י הורגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכויותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלא עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציין שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין חיי מוהר"ן סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריי הקדושים, שעור אחר פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור אחר ללמוד בעיון גדול. פי יש עמקות גדול ונפלא בספריי. ועיין במקום אחר מה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין תורה קה תנינא שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור חכמה ובינה אות לו לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליהצ"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין חיי"מ סימן תקכ"א – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין באה"ל נד אות ד' – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשך לאנשיו ובעיקר למוהרנ"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (וכיצד ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה בעבוה"ש) ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שיעקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' שעי"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין תורה עב תנינא שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המחזין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' בו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין ככבי אור שיחות וספורים אות מג הובא בחכמה ותבונה סימן ב' אות טז – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן אמר בככבי אור שרק עשרת אלפים שנה אחרי התחיה אולי יבין קצת בספר, פשוט שכל כוונתו להבין כפי שהבין זאת רבינו דהיינו את כל עומק דברי רבינו וזה ודאי לא שייך לנו.

מי שיש לו קצת הרגשה בלקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא לירדעי קבלה, ולא לירדעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמו כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף א: ב.:

תורה ב

תורה אור
בראשית מקץ מג (כט) וישא
עניו וירא את בנימין אחיו
בן אמו ויאמר הנה אהבים
הקטן אשר אהבתם אלי
ויאמר אלהים ותנח בני:
בראשית וישיב לו (ב) אלה
תולדות יעקב יוסף בן שבע
עשרה שנה היה רעה את
אחיו בצאן והוא נצר את בני
בלהה ואת בני זלפה נשי
אביו ויבא יוסף את דבתם
רעה אל אביהם:
דברים וזאת הברכה לג (יז)
בכור שורו הךר לו ויגבינו
ראם קרניו בם עמים יגזא
תרו אפטי ארץ ונם רבבות
אפרים והם אלפי מנשה: ס
פרשת תולדות כה (כו) ויגדלו
עשרים ומה עשו איש ידע
צד איש שדה ויעקב איש
קם ישב אהלים:

ובו, ובנימין לא היה אז. וע"כ ברכו יוסף בהן כ"ש (שם מג.)
אלהים יתנד בני (ד). ודוקא יוסף היה יכול לברכו בהן (י). כי
יוסף היה כלול ביותר מבחי יעקב כ"ש (שם ל"ז) אלה תולדות
יעקב יוסף. כי הוא חי עיקר תולדותיו. כי יעקב ויוסף כהדא
השיבו (י). וע"כ נאמר ביוסף (דברים ל"ג) **בכור שורו הדר**
לו. בכור הוא בחי השכל כנ"ל. וזהו שורו לשון הסתכלות (י).
כי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר כנ"ל. וזהו הדר לו
ת"א (י) זוי ליה לשון אור. כי השכל מאיר לו בכל דבר. אפי'
במקום שהיה אפל והשך. מאיר לו השכל. כשזוכה להסתכל על
השכל שיש שם בכל דבר ומקרב אותו להשי':
וז"פ מה שאמר רבב"ח. (ב"ב עג) **האי גלא דמטבע**
לספינתא מתחזי כי צוציתא דנורא הוורתא
ברישיט :
פרשב"ם אש לבנה ומלאך מוזיק הוא. ומחנין ל'
באלוותא דחקיקיי עליי אקיי' אשר אקיי : (י)

לשון רבינו ז"ל (י)
ב ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים
בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא
בעמיו : (י)
איתא בספרא דצניעותא (זוהר תרומה פרק ב') (י) (י)
מנוקבא דפרדשקא (י) משך רוחא דחיי למשיחא.
א כי עיקר כלי זיינו של משיחא (י) הוא התפילה.
שהוא בחי חוטם, כמו שכתוב (ישעיה מ"ה) **אתחילתי אהטום**
לך. ומשם עיקר חיותו. וכל מלחמתו שיעשה וכל הכבישות
שיכבוש הכל משם, כמו שכתוב (שם י"א) **והריחו בירת ה'**
דבו, זה בחי חוטם. וזה עיקר כלי זיינו, כמ"ש (בראשית
מ"ה) **בחרבי ובקשתי**, ופי' רש"י תפלה ובקשה (י). וכמ"ש
(תהלים מ"ה) **כי לא בקשתי אבטח וכו'** (י) **באלהים הללנו**
(י), **בחי תחילתיי אהטום לך** (י).

ב וזה הכלי זיין צריך לקבל על ידי בחי יוסף, היינו שמירת
הברית, כמ"ש (שם מ"ה) **הגור הרבך על ירך** (י), וכמ"ש (שם
ק"לב) **מפרי בטנך אשית לכפא לך**, זה בחי משיח, בחי תפלה:
אם ישמרנו בניך בריתי (י), היינו ע"י בחי יוסף : ויוסף
ששמר את הברית, נמל את הבכורה, שהוא בחי עבודת

התפילה, בחינות פי שנים. כי
התפילה הוא פי שנים, שנים: שיש
בהם שבחו של מקום, ושאלת צרכיו
(י). והוא בחינות (שם קמ"א)
חרב פיפיות בידם, בחינות ב'
פיות, בחינות פי שנים. ונימל
מראובן, על ידי שחילל יצועי אביו
(י) כי היא תלוי בשמירות
הברית :
ג ומי שזכה לחרב הזוה, צריך
לידע איך ללחום עם

החרב, שלא יטה אותה לימין או לשמאל, ושיהא קולע אל
השערה ולא יחטא : (י)
וזה אי אפשר, אלא ע"י בחינות משפמ. כי משפט הוא
עמודא דאמציעותא (י) (י). היינו שקולע עם כלי זיינו
אל המקום הצריך ואינו מטה לימין ולא לשמאל אלא לאמצע.
וזה בחי (תהלים ק"ב) **יכלכל דבריו במשפט** : ובשביל זה
קיבל יוסף את הבכורה דוקא מיעקב, כמ"ש (בראשית מ"ח)
ואני נתתי לך וכו', אני דייקא, שהוא (י) בחי משפט (י). וזה
(תהלים פ"א) **כי חק לישראל הוא**. בחי ברית, כמו שכתוב (י)
חק בשאר שם. **משפט לאלהי יעקב** (י). היינו שצריך יוסף
לקבל זאת החרב מבחי משפט, כדי שיכלכל דבריו במשפט.
וזה (שם ע"ב) **משפטיך למלך תן**, שמושיח יקבל מבחי משפט :
ד וע"י מה זוכה לבחי משפט, על ידי צדקה שעל

ישעיהו יא (ג) וריחו ביראת
לקון ולא למראה עיניו
ישפוט ולא למשפט אגויו
יכתי:
בראשית ויחי מה (כב) וגני
נמתי לך שכס אתה על אחיך
אשר לקמני מיד הקמני
בנרבי ובקשתי : פ
תהלים מד (ו) כי לא בקשתי
אבטח ויחרי לא תושעני:
תהלים מד (ט) באלהים
הללנו כל היום ושמך לעולם
גודה סלה:
ישעיהו פח (ט) למען שמי
אאריך אפי ותחילתי אהטם לך
לבלי תכריתי:
תהלים מה (ד) הגור הרבך
על ירך בכור הדרך ותנחך:
תהלים קלב (א) נשבע יקון
לךוד אמת לא לשוב מפניך
מפרי בטנך אשית לכפא לך:
תהלים קלב (ב) אם יטורני
בניך בריתי יעדתי זו אלתם
גם בניהם עדי עז ישיבו
לכפא לך:
תהלים קמט (ו) ורומטו אל
בגרונם ותרב פיפיות בידם:
שופטים כ (טז) מפל העם
הנה שבע מאות איש בחורי
אשר יד ימינו כל זה קלע
באבן אל השערה ולא יחטא:
תהלים קיב (ה) טוב איש
חונן ומלך יכלכל דבריו
במשפט:
תהלים פא (ה) פי חק
לישראל הוא משפט לאלהי
יעקב
תהלים עב (א) לשלמה
אלהים משפטך לקלך מן
וצדקתך לבן קלך

י"ט תהלים קלב יב
ס הערה שיון להנה א' בתרלו ותוצו-
שטול'י. בתשכט- שטול'י
י"ט **עין ברומת לא לב ועוז ז**
י"ט תחצו- וחוב
י"ט **בפרשת וחי** (בראשית טט ד)
י"ט בתשכט- במשמיות
י"ט לש"כ שופטים כ טו
י"ט תחצו- דאמציעותא
י"ט **הקדמה שניה לתקוים** (דף יג)
י"ט בתרלו- ויחא
י"ט עיקר בחי משפט עיין סערי אורה
י"ט עשר ה' דף טא: מהוד' תרנג
י"ט ברכות ברית מילה עיין שבת קלז:
י"ט הוא סוף הפסוק ד"ב"ג כי חק לישראל

י"ט **עין אידרא רבה פרשת נשא דף קל: ובאידרא וזאת פרשת האזינו דף רפט.**
י"ט עיין י"ט"ק בספר אליהה מעין ב' תמר
י"ט ג' פרק כא
י"ט בתשכט- משיח
י"ט עיין לקוטי עצות תפלה ב'
י"ט בתרלו ותחצו- התפלה
י"ט תחצו- ותחלתי
י"ט וזר חדש שיר שיריים דף ה. ד"ה
י"ט לרתי שבניך
י"ט אולי המונה לאונקלוס שתרנג אזלו
י"ט ובעותי אבל רס"י פירש חכמתי ותפילתי.
י"ט שם פסוק ט'
י"ט עיין ב"א א"ק.
י"ט דבונה לפ"ג דספרא דצניעותא סבוהר
י"ט תרומה דף קנע.

י"ט בתרלו ותחצו- ויתחית
י"ט **עין ויקרא רבה קדושים כה א' תהלים קיט א' תל תחילת התורה לשון אשורנו בכבוד כג ט' וכד יז ועיין תורה קה השמטות הוור ח"א דף רנה. עיין פ"ח פ"ח תורה יב אות ב' ועיין חיי מוה"ר סימן שכס שהתורות שהן לשון רבינו ידו אפשר לדקוק בהן כבכתבא, והלשון בעצמו מסוגל ע"ש. וזר חדש שיר שיריים דף ה. ד"ה נאמרה בחוף תקסא (וא תקסב) בולאיטפאליע בתחילת התקרות רבי שצואל א"ק.
י"ט ויקרא כא א'
י"ט דבונה לפ"ג דספרא דצניעותא סבוהר תרומה דף קנע.**

י"ט בתרלו ותחצו- ומחיו
י"ט בתרלו ותחצו- אחי
י"ט בנוסח התקוים שנסוקי ספורי מעשי-
י"ט תרומה- וזהו תחצו- ומתורלו- שיהא תקוין י' דף כ, וזר יתרו צ', רמ"ן בראשית א' א', ולק"ס תורה נו אות ג' תחצו- היא
י"ט בתרלו ותחצו- וא"י
י"ט **עין זוהר פקודי דף רכו:**
י"ט גורים לת.
י"ט בתרלו ותחצו- אחי
י"ט וזר חדש ויצא דף ל וע"ה סער לב
י"ט גורים לת.
י"ט בתרלו ותחצו- ויתחית
י"ט עיין וזר ח"א טח: התיקים יראים
י"ט בשמטות הקודש
י"ט בתרלו- עבודה
י"ט בתשכט- שאד"ל

י"ט בתרלו עליה
י"ט בתרלו ותחצו- אחי
י"ט בתרלו ותחצו- אחי
י"ט גרמה כמו ציק של אש לבנה בראש.
י"ט ומכים אותו במקל שחקק עליו אקיה
י"ט אשר אקיה.
י"ט **מועד קטן כה. מאן חשיב מאן ספון**
י"ט עיין בהערות ערך ספון ועיין מלכים-א
י"ט ו' ט' ושם י' ו' תני א' ד' וירביתו כב די
י"ט שכל מקום לספון לשון כסוי
י"ט ספר הלכות לארז"ל בהר דף נא.
י"ט בתשכט- ברישא
י"ט בתרלו ותחצו- ויתחית
י"ט עיין בשמטות הקודש
י"ט עיין עכ"ט ע"ה' בראשית אות קכו
י"ט עכו ומקור מים חיים שם אות קכה קכט
י"ט בתשכט- חזוורל

י"ט ערש"י ור"א"ם שם
י"ט תחצו- אלקים
י"ט **עין בראשית רבה ושלח עה י ומקע בח' קטר יוסף לחן ולעינים עיין ספר הלקוים להארז"ל בראשית פ"ו עה"פ ונה מצא חן בעיני ה'.**
י"ט **עין זוהר ושלח קעו: וישב קנב:**
י"ט שם דף קפ. ותרומה קנב.
י"ט תורה נה אות ט, וכד יז אשורנו ועיין
י"ט תרנג אונקלוס
י"ט בתרלו- ברישא, בתשכט- ברישא
י"ט בדפודי כתוב ופירושו רשי' ובנוסח המתקוים
י"ט המנצח כלוח השמטות ספורי שהתפיש
י"ט ותהנית בסוף ספורי מעשיית כתוב
י"ט פרשב"ם
י"ט בתרלו ותחצו- דחקיק

ליקוטי

ידו צדקה אוהזין במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים ל"ג) צדקות" ה' עשה ומשפטיו. וכמ"ש (תהלים צ"ט) משפט וצדקה ביעקב וכו'. כי צדקה הוא ע"י משפט, כמ"ש (שם ע"ה) אלהים שופט זה ישפיל זה ירים. שמוריש [2] לזה, ומעשיר לזה. וכשנותן צדקה [2] הוא בבחי' זה ישפיל, שמחסר ממונו. ובבחי' זה ירים, שמעשיר לעני. נמצא שאוחז ע"יז במדת המשפט. ובשביל זה צריך להפריש צדקה קודם התפילה (ב"ב דף י. ובשו"ע או"ח סי' צב) [1]. כדי שיוכל לכלכל דבריו במשפט [1].

שיהא קולע אל השערה ולא יהטא [1]. וזה שאמרו הו"ל (ב"ב קכ"ג). למה נתן יעקב את הבכורה ליוסף בשביל שכלכל אותו משל לבע"ה" שגדל יתום בתוך ביתו וכו' כמ"ש (בראשית מ"ז) ויכלכל יוסף את אביו ואת ביתו לחם לפי הטף. כמו (יהוה) (כ"א) הטף אל דרום: 'לשון דיבור' לפי הטף : היינו שהיה שגורה [1] תפילתו בפיו [2] ע"י הצדקה: וע"י הצדקה שעשה, נתן לו יעקב, שהוא בחי' משפט, את הבכורה, שהוא בחי' תפלה. כמ"ש ואני נתתי לך שכם, אני דייקא, שהוא בחי' משפט :

ה ועיקר של המחשבות זרות. הם ע"י קילקולי המשפט. כי משפט הוא בחי' עיינין. כמ"ש (בראשית י"ד) ויבוא אל עין משפט. זה בחינות" (דברים ל"ג) עין יעקב. וע"י קלקול משפט, בא קילקולי לעיינין. כמ"ש (דברים מ"ז) כי השחד יעור עיני חכמים, זה בחי' מחשבות זרות שבתפלה. שהם עננין דמכסין על עיינין. כמ"ש (איכה ג) סכותה בענין לך וכו' [1]. ולעיתים שיתקן בחי' משפט. כמ"ש (ישע' א') ציון במשפט תפדה. אזי יתעבר עננין דמכסין על עינא. כמ"ש (שם נ"ב) כי עין בעין יראו בשוב ה' את"י ציון. ובשביל זה נקרא יוסף (בראשית מ"ט) בן פורת עלי עין :

ו וצריך כ"א לכוין בתפילתו [2] שיקשר עצמו לצדיקים שבדור [1]. כי כל צדיק שבדור הוא בחי' משה משה [2]. כמו שמצינו שהצדיקים קורין זה לזה משה. כמו משה שפיר קאמרת [2]. ומשה זה בחי' משה. כמ"ש (שם) [2] עד כי יבא שילה דא משה משה [2]. וכל תפילה ותפילה שכל אחד מתפלל. הוא בחי' אבר מהשכינה [2]. שהם כ"אברי המשכן [2]. שאין שום אחד מיישראל ויכלל לאעלא שייפא בשייפא כל חד לדוכתיה [2]. אלא משה בלחוד [2], בשביל זה צריך להביא ולקשר כל התפילות לצדיק הדור. כמ"ש (שמות ל"ט) ויביאו את המשכן אל משה. והוא יודע לאעלא שייפא בשייפא [2]. ולעשות אותה קומה שלימה. כמ"ש (שם מ"ב) ויקם משה את המשכן [2]:

זו וכל התורה שאדם לומד [2] לשמור ולעשות. כל האותיות הם ניצוצי נשמות [2]. והם נתלכשים בתוך התפילה. ונתחדשים שם בבחי' עיבור ומפריים כבוד אל. היינו התורה [2]. ומפריים כבוד אל [2]. שהוא אש [2] ומים [2]. (כמובא בגלגולים [1] שכל הנשמות באים בתוך המלכות [2] בבחי' עיבור ונתחדשים שם)

אמור אל הכהנים ב

היינו בחי' הנשמות. ובאים בתוך התפלה שהוא בחי' כבוד אל. כמ"ש (תהלים ס"ו) שימו כבוד תהלתו [2]. בחי' מיהתחילתי אהטוב לך : והנשמות עם התפלה הנקרא כבוד [2], על שם שהיא מלבשת אותנו [2]. כי ר' יוחנן קרא למאניה מלבבותא [2]. ועי"ז נקראת כבוד אל. והן מאירין זה לזה. הנשמות מאירין להתפילה [2] בבחי' העלאת מ"ן [2]. והתפילה מאירה להנשמות. בבחי' חידושיין. שהיא מחדשת אותם בבחי' עיבור : והנשמות המלוכשין בתפלה המוכחות לצדיק שבדור, הם בבחי' (תהלים מ"ה) בתולות אחריה ריעותיה מובאות לך [2].

22

וזו שאמר רבה בר

בר הנה הוינין להאי כוורא וכו'. כי בגלותינו ככיכול הקב"ה בחסרת פנים. כמו שכתוב (תהלים ל) חסרת פניך שהוא בחינות רחמים. ופנה"י עורף שהוא בחינות דין. וכל תפילותינו ובקשתינו על זה שפנה עורף אלינו שיהזור את פניו. כמו שכתוב (שם פ"ו) [2] פנה אלי. וכמו שכתוב (במדבר ו') יאר ה' פניו. וכשאנו רואים אורח הגלות. ובכל יום אנחנו צועקים אליו ואינם נושעים. ויש מעמינו בני ישראל שטועים ה"ו כלבם. שכל התפלות הם לריק. אבל באמת. כל התפלות, הצדיקים שבכל דור ודור, הם מעלים אותם, ומקימים אותם, כ"ש ויקם משה את המשכן. ומעלין כל שייפא ושייפא ללכותי, ובזיון קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שיעור קומתה, אז יבא משה, דא משה, וישלים אותה. ויקים אותה בשלימות : וזה פ"י. הוינא להאי כוורא. הוא בחי' צדיק הדור. הנקרא דג [2]. זה בחי' משה משה : נס'דיתוב ליה חלנתא אגביה. היינו התפילות [2] שאנו מתפללים על זה שכביכול פנה עורף אלינו: יתבא ליה. היינו [2] ויביאו את המשכן אל משה. כי צריך להביא ולקשר את התפלה להצדיק שבדור: וקדחייב עליה אגמא. היינו הנשמות הבאים עם התפלה. בחי' בתולות אחריה ריעותיה וכו'. כי הנשמות הן נקראין עשבין [2]. כמ"ש (יהוה) (מז) רבבה כצמח השדה נתתיך [2]. וסברינן יבשתא הוא. היינו שהתפילות אינו עושה"ה פירות. אבל

(כבא בתרא ע"ג ע"ב) [2] אמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה קאולינא בספינתא, והוינן ההוא כוורא דיתיב ליה חלנתא אגביה, וקדחה אגמא עליו, סברינן יבשתא הוא, וסלקינן ואפינן ובשלינן אגביה, וכד הם גביה אתהפיך, ואי לאו דהוה מקרבא לספינת', הוה טבעינן : [4]

פירוש"ה

דיתבא חלנתא אגביה . שהיה חול נקיבין על גבו. וקדה עשבים על החול. וסברינן יבשתא היא . אי"ה הים היא'.

תורה אור
דברים לג (כא) ויִקַּר ראשית לו כי שם חֵלְקֶת מַחֲקָק פָּסוּן ויִמְנָה רֶאשִׁי עַם צִדְקַת יְיָוִה עֵשָׂה וּמִשְׁפָּטוֹ עִם יִשְׂרָאֵל: תהילים צ (ה) וְזָנוּ קִלְךָ מִשְׁפָּט אֲהַב אֱמֹהַת מְבָרָכַת מִיְשׁוּרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּמִצְרַיִם אָמֵה עֵשִׂית: תהילים עה (ח) כִּי אֱלֹהִים שִׁפְטוּ וְהוּ יִשְׁפִּיל וְהוּ יְרִים: פירוש"ה - על כל הרעה שעשיתם. הגבורים ישפיל והגמוכים ירים: בראשית יג (ו) ויִכְבֹּל יוֹסֵף אֶת אֲבִיו וְאֶת אֶחָיו וְאֶת כָּל בֵּית אָבִיו לְחֶם לְפִי הַסֶּף: יחזקאל כא (ב) כִּן אִדָּם שִׁים פְּנִיךָ יָרָד מִיַּמֶּנָה וּמִסָּף אֶל דְּרוֹם וְהָנְבֵא אֶל יַעַר הַשְּׂדֵה הַגָּב: בראשית לך לך יד (ו) וְיִשְׁבּוּ וְיִבְאוּ אֶל עֵין מִשְׁפַּט הוּא קָדֵשׁ וַיָּכֹחַ אֶת כָּל שְׂדֵה הַקְּשָׁלִין וְגַם אֶת הַמְּאִירִי הַיֵּשֵׁב בְּמִצְרַיִם מִמֶּנּוּ: דברים ואת הברכה לג (כח) וּשְׁכַן יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁחַ בֵּרַךְ עֵין יְעַקֵּב אֶל אֶרֶץ דְּגָן וְתִירוֹשׁ אֶף שְׂפָיו יִצְרָפוּ שֶׁל: דברים ראה טו (ט) לא תשה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השדה יצור עיני חכמים ויסוף דברי צדיקים: איכה ג (מד) ספומה בקגון לך מצבור תפילה. ישעיהו א (כז) ציון במשפט תפדה ויִשְׁבְּנוּ בְּצִדְקָתָהּ: ישעיהו נב (ח) קול צפנך נשא קול יתהו ורגנני כי עין בציון ירא בשבב וקוק ציון: בראשית יח (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין גנות צצורה עלי שור: בראשית יח (י) לא יסור שבט מיהודה ומהקק בפינו רגליו עד כי יבא שילה שילו ולו יקחה צמיח: שמות פקודי פרק לט (לג) ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל פניו קרשו קרשו בריחו וצפניו ואדניו: תהלים יט (ב) השמים מספרים כבודו אל ופסעה דין מני דיהיקל: תהלים טו (ב) ופירו כבוד שפן שינוי כבוד תהלתו: ישעיהו מח (ט) למען שמי אאריך אפי ותמלתי אחסן לך בלתי תכריתמך: תהלים מה (טו) לקטות טובה לקלך בתולות אהר"ה רעותיה בקצאת לך: תהלים לו (ח) וקוק ברוצחן העשמה לקרוי עז הסתרך פניך קיימי נבגלה: תהלים פו (טו) פנה אלי ותגני תקנה עינך לעבדך והושיעה לבן אמתך: במדבר נשא ו (כה) יאר וקוק פניו אליך ויחיים: יחזקאל טו (ו) וקוק בעצמך השדה נתתיך ומרבי ותגדלי ומביאי צפני צפני צדיים שדים נבנו ושצרך צפת ואת ערם וקריתיה:

1 עין ע"ה שער של הוא שער מ"ן ומ"ד מתחילתו ועין סוף תורה כ"ו
2 בחשט - ותחלה
3 עין תיקון ו דף כ"א
4 זה המעשה שבאשי שטיפר שם רב"ה ויעין חיי מרה"ן אות ה'
5 בדפור - דיותב, ובחשט - דיתבא (כלשון הגמ')
6 בתורד - היא
7 בדפור - לפינתא, ובחשט - ספינתא (כלשון הגמ')
8 תונט - אמר רבה בר בר תנה פעם אחת היינו הולכים בספינה וראינו היא דג שיהיה לו חיל על גבו וגדל בו עשב צמט, חשבנו שהיה יבשה ועליו ואפינו ובשלו על גבו ובאשר התחם והתפך הדג, ואם לא היינו קרובים לספינה היינו טובעים.
9 בתורד - רבסיים, ובחשט - פרשביט
10 בחתפא - א י
11 בתורד - ביהושא. איי היה עושה, בדפור - ופונה ובחשט - ופנה (בכפוס ברור), ובתורד - פונה, ומתורד - ופנה

12 פרוג - הגמלת כולו מלפנו ית' לתינו
13 כלכלת הסגתו ועפלוס והלאה ית' לפת"ש
14 למטס י. הכינה עטמ. שני עין אל יקו
15 לכאכעם כד יד עמי קמט
16 מתורד - אבר
17 עין לקיה בתולות ה' ד'
18 גם בדפור - וכלו בחשט - יכול
19 תרונט - להעלות (לחבר) כל אבר
20 נבאר כל אחד למקוט.
21 שישק ח"ה תרנב
22 התורד - התפלות
23 חיינו בחוה פקודי וכתב בתורד
24 גם כאן ובחשט מחומו ומכאן ושנאר רק
25 שם
26 שם
27 עיני זור פקודי דף וליח: אות י' כאן כתב מוהר"ת בחתפא וכו'
28 בתורד, ונתחקה בתורד, ונתכתב בתורד ונתחמה בחשט
29 שער הגלגלים הקדמה יא ובני אהרן שם את כן ציון עוד
30 הנשמות נבצלו מאותיות המורה עיני מגלה עמוקות אופן קפו ורמה והיינו

12 גם דפורי ותורד - שיתקן, ומתורד - שיתורן
13 גם דפורי ותורד - את ציון, ומתורד - נתקן תיבת את כלשון הפסוק מתורד - בתפלות
14 עיני שחוח ה"ן אות רצו הנוסח ונתי ועיני תורה קלה מה היא התקשורת ועיני אור התיים תחילת פרשת הקדוש עצות צדיק א תפילה ד'
15 לק"ה מתנה ג' ה'
16 זור רע"מ מפשיס קיד סוף ע"א (נבצה מא) ד"ה פקודא דא להשיב אבה ועיני שלי"ה מסכת שבועות - פרק תורה אור (לב) ע"פ"ה הנך שוכב וגו'
17 כה בראשית מו י'
18 חתור בנבחה א'
19 חתור - ונתורד - ביתו, ומתורד - אחי (כלשון הפסוק)
20 חוספת מוהר"ת בחתפא
21 לש"ה"כ שור אלפך דברים כה ד'
22 עין ברכות לוי'
23 חתור - עלקול
24 בתורד בחינת ובחשט - בחי' מתורד - עלקול
25 עיני תיקון כא דף ג:

16 בפורי צדקות, בתורד ומתורד - צדקת (כלשון הפסוק)
17 לש"ה"כ שירת בדרה - ה' מוריש ומעשיר שנטאל - ב' ו', מוריש לשון רש ועני (מצודות דוד)
18 לק"ה תפילין י' כו'
19 חתור - התפלה
20 שם ס"ק י' ועיני שעה הכוונות תפלת חתור דרוש א'
21 כ"ל סוף אות ג' עיני קדושת לוי פרשת וחי מפירושי השני לפסוק גד גזר
22 כ"ל תחילת אות ג'
23 חתורל בנבחה א'
24 גם בדפורי ותורד - ביתו, ומתורד - אחי (כלשון הפסוק)
25 חוספת מוהר"ת בחתפא
26 לש"ה"כ שור אלפך דברים כה ד'
27 עין ברכות לוי'
28 חתור - עלקול
29 בתורד בחינת ובחשט - בחי' מתורד - עלקול
30 עיני תיקון כא דף ג:

מאמר אמור אל הכהנים

שבט עד ט' אדר באומן תשסז

מספד"ק לקוטי מוהר"ן

לשון רבנו, זכרוננו לברכה:*

זמן אמירת תורה ב

נאמרה בזלטיפולי צצת קדש בחורף תקס"א
 כשהתקרב רבי שמואל אייזיק לרבינו קצת יותר
 מחצי שנה לפני התקרבות מוהר"ן.
 רבינו גר עס מסמוך לר"ה תקס"א עד שעבר לזרסלג
 כמעט שנתיים אח"כ. (חיי מוהר"ן קיד קטו)

כיצד נתגלגלה אמירתה

רבי לוי יצחק זצ"ל, ראה באומן כתב יד שכתוב היה בו חמישה מראות וחזיונות שראה רבי שמואל אייזיק תלמיד
 רבינו בחזיונו. אחת מהן שייכת לתורה ב', וזהו: בליל חרפי קשה אחד, מצא את עצמו עומד בחוף, ולפניו סופת שלג
 עזה, הנקרא: "זאוויריכע" בלע"ז, עד שלא ניתן להלוך כלל. לפתע הבחין באור הבוקע מאיזה בית מרחוק, וניגש לשם
 וראה שהוא ארמון מהודר מלא חדרים, ונכנס בו מחדר לחדר ומחדר לחדר, עד שהגיע לדלת שהיה כתוב עליו –
 "היכלו של משיח". ונכנס לתוכו, וראה את משיח יושב, וחוגר עצמו בהרבה חרבות, וגודל יופי והחן לראות את משיח
 חוגר עצמו בחרבות אלו, אין ניתן לשער כלל וכלל, נענה לו משיח ואמר לו: "מיט די שווערדן גיי איך האפ נעמן גאר
 די וועלט". "בחרבות אלו הולך אני לכבוש את כל העולם!" וכשעמד כך משתומם ונחרד, פנה אליו משיח, ואמר לו:
 לך לרבך והוא יאמר לך פירוש הדבר! ונעלם החזיון כלא היה. כשבא אל רבינו, התחיל רבינו לומר לפניו את
 התורה "אמור אל הכהנים" – שבליקוטי מוהר"ן סימן ב"ה, המתחיל: "עיקר כלי זיינו של משיח הוא התפילה" וכו',
 והבין הדבר: (שיש"ח ח"ג, סעיף ר"ה; וע"ע בח"א, סעיף תק"ו. עוד גרסא עיין בספר טובות זכרונות עמ' קג)

בתורה כאן מתבאר איך זוכים לחרב התפילה ואיך עושים לה שתי פיות ואיך זוכים לכיין בה היטב לחוט השערה ולא
 יחטיא ועוד כיצד הצדיק והמשיח לוקח אותה ומצרפה לכלל תפילות ישראל וחוגר עצמו בכל החרבות האלה ומנצח
 במלחמותיו נגד היצירה ובונה מהם קומת השכינה ומעלה אותה לעורר יחוד עליון של קב"ה ושכינתיה² (שעל ידו
 יביט אריך בזעיר וזעיר בנוק) עד שימשך למתפלל שפע חיות מכתר עליון של המלך, שזו מדרגה שתייהיה לישראל
 ע"י המשיח כשיבוא במהרה בימינו³

הנושא המבואר בתורה זו היא כיצד לזכות שהקב"ה יפנה פניו אלינו

כי הקב"ה פונה רק אל מי שפונה אליו ובגלות המר שבו אנו נמצאים ההסתרה הולכת וגוברת בכלליות ובפרטיות.
 וכאן יבאר לנו רבינו באריכות כיצד זוכים להיות בבחי' פנים אליו ית' בשלימות שע"ז נזכה שיפנה אלינו כי הארת פני
 ה' בה כל הטוב.

^א אלו המאמרים שרבינו ז"ל כתבם בעצמו בכתיבת ידו הקדושה ז"ל, ונתן להעתיקם מכתב ידו ז"ל אצל אלו המאמרים נרשם שהם לשון רבינו ז"ל
 ושאר המאמרים נכתבו גם כן מפיו הקדוש ז"ל, אך לא מכתבת ידו רק הוא ז"ל היה אומר לפני המעתיק בלשון אידיש והמעתיק כתב הדברים
 לפניו ז"ל בלשון הקדוש ונתן לו אחר כך לעיין אם נכתבו הדברים כהוגן כפי כוונתו ז"ל, ולפעמים גם הוא ז"ל אמר לפני הכותב קצת דברים בלשון
 הקדוש וקצת דברים בלשון אידיש, לבד מאיזה מאמרים קטנים שנכתבו שלא בפניו ז"ל, וגם המה נתנו אחר כך לרבינו ז"ל לעיין בהם אם נכתבו
 כהוגן כפי כוונתו ז"ל, רק קצת מאמרים שנרשם אצלם שהם מלשון החברים נראה שנכתבו שלא בפניו ז"ל, והם מהמאמרים שנאמרו קודם
 התקרבות הר"ר נתן ז"ל אליו, ובהם על פי רוב הלשון של החברים אין מסודר יפה כל צרכו, ומסתמא גם אלו המאמרים הובאו למראה עיניו ז"ל,
 ואם הלשון אינו מסודר כראוי אף על פי כן תוכן כוונתו ז"ל מובן גם בהם, וגם הם דברים נפלאים ונוראים וישרים למוצאי דעת: (פרפראות לחכמה
 להרב מטשעה"ן תורה י"ב אות ב)

ועיין חיי מוהר"ן אותיות ששב ושמוח – התורות שנכתבו בלשון הקדושה בעצמו אמר שיכולים לך לקדק ביהם כמו במקרא, כי יש שם פנינות הרבה פי
 לפעמים הוא חוזר וכו' וכו' וכו' שהיא ללא צורך, ובאמת יש שם לך לקדק ביהם פי יש שם פנינה גדולה. גם אמר שהתורות שנכתבו בלשון
 הקדושה בעצמו מסגל פי הוא פלילית.

^ב על תורה זו אמר המגיד מטיראוויצע שהיא גבוהה אפילו מתקוני הזהר (עיין אבני"ה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהר"ן, סעיף ס"ב, עמ' ע"ד; וע"ע
 בפל"ח בתורה ט"ו, בחזרת תורה ב', דף י"ג: – מובא בשיש"ח ח"א, סעיף ר"ג)

^ג אע"פ שבכל מצוה אנו אומרים לשם יחוד קב"ה ושכינתיה יש בזה בחינות וכאן מדובר בבחינה גבוהה מאד

^ד עיין זוהר ח"א פ' וישב דף קפא: ולעתיד לבוא הנח ישכיל דאתער אתערותא לעילא שתעורר המלכות ע"י מעשי התחונים שעלו אליה כסוד מ"ן לעוררה לפי שהיא ישנה
 כסוד הגלות כמאן דארח ריחא כנך המיני ייה טוב שעולה בחפז ומקבל ממנו נחת רוח כן המלכות אין לה נחת רוח אלא ממעשי התחונים, ואתי לאתערא ולאסתכלא לכל נד
 מאין נח לה זה נחת רוח וזה סוד ישכיל עבדי שהמלכות הנקראת ענד תחנון ותסתכל מאין נח לה זה הנח"ה, ואז ירום פי תבוא למלכות התחומות והתקוממות מסטרא דנהורא עלאה
 דכל דהורין מזל האור העליון של הכתר שהוא למעלה מכל האורות שנקרא רס לפי שהוא נמלא כרום העליון וכי בימי המשחית התגלה הארת חוטם לא"ל למלכות כמבואר בחלד"א רבה

וחכל תלוי בתקיון הברית והקשר שלנו עם הקב"ה שעי"ז התפילה שהיא החיבור שלנו עימו ית' היא בלא פניות כלל ובחיבור נפלא עד שכל חיותינו על ידה.

כאמור הקרקע שעליה בנויה כל עבודת התפילה היא תיקון הברית כי התפילה היא חרב ותיקון הברית הוא הכח המושך אותי אליו ית' כפי שיתבאר בהמשך ממילא בלא תיקון הברית א"צ בחרב כלל כי כל המקטרגים שצריך ללחום בהם בחרב להכריתם מתעוררים רק כשרוצה להתקרב אליו ית' כי חרב התפילה היא חרב נקם ברית שכורת את כל המפריע לחדש ולחזק את קשר הברית שלנו עם הקב"ה.^ה

ויש כח המכווין את החרב לחוט השערה ולא יחטיא, דהיינו לדעת ללחום בחרב הזו זה ע"י תיקון המשפט וזה הנושא שבו מאריך רבינו כאן ביותר.

כי בתפילה יש כח המושך אליו ית' וכח המכווין שלא לסטות ממנו ית' ושני כוחות אלה הם הברית והמשפט והן כחדא אזלי כי א"א לזה בלא זה.

עוד נוסף לזה התקשרות לצדיק הדור שמתקן את התפילה ובונה מתפילות ישראל קומת השכינה ומביא אותה ליחוד עליון שממנו נמשך הרוח חיים והחיות הנפלא מנוקבא דפרדשקא.

זה המהלך הפשוט בארבעה מהלכים שלפיו כל נושא המשפט הוא אחד שסופו מעיד על תחילתו שעוסק בסילוק העננים שעל העינים דהיינו כל מיני מחשבות זרות בתפילה ועיין לק"ה נחלות ד' בתחילתו משמע שכך למד מוהר"ן בפשטות.

ונ"ל להקדים בכל אחד מד' המהלכים הנ"ל עומק הכוונה ועל פיהם לעמוד על דיוק הדברים טוב יותר, ועי"ז גם יתפרטו ליותר מהלכים בסולם העולה פרדשקא.

א. נושא התפילה – הוא סוד המיין נוקבין שמורכב משני דברים כידוע אחד עצם הכח שמעלה את הדברים וב' הדבר שאותו אנו מעלים כי מבואר בכהאריז"ל שהתפילה בחי' נוקבא ודרכה של אשה להתקטש לפני בעלה לרצותו שיאיר לה פנים, לכן לבד מדברי חן ורצון, היא גם מעברת בתוכה תורה ומעשים טובים של בניה (שזה בעצמו בחי' נצוצי נשמות שנלקטו מהקליפות) ובאה לפניו ואומרת לו חזי ברא במה קאתינא' לפניך דהיינו ראה באיזה בנים באתי לפניך.

הכח הנ"ל שמעלה את הדברים מבואר בכהאריז"ל שנקרא רוח דשבק בעלה בגווה (מוהר"ן מביא הענין בלק"ה נחלות ד' לבאר סוד הבכור ודמיון התפילה אליו) והוא הכח שעל ידו מעלה הנקבה את המיין נוקבין למעלה.

הכח הזה נזכר בתורה ד' ותורה לה שרמוז בטעם הנקרא זרקא, הרימוז לכח הזריקה, שהוא כח עצום שאין בו שום שכל מלבד הכח עצמו לזרוק את הדברים לשרשם, והוא נובע מכח משיכה עצומה של הדבר לשרשו, שזה מכח הרושם שנשאר בנוק' מהיחוד הראשון^ה, ומזה נקבע בה בחי' רוח שעל ידו נעשית כלי להעלות מיין נוקבין לבעלה (בחי' ואל אישך תשוקתך) ועי"ז יש לה כלים לקבל ממנו השפע.

רבינו מכנה כאן את התפילה חרב וקשת, דהיינו כלי מלחמה, ואין הכוונה למהות התפילה, כי כנ"ל תפילה היא בחי' נוק', ואין דרך אשה לשאת חרב וכלי מלחמה, אלא להתרצות לפני בעלה למצא חן בעיניו כנ"ל מכח הרושם הראשון שנעשה בה, ואנו כלפי הקב"ה כמו אשה לבעלה. אבל עיין שערי אורה שער א' ספירה י' ^ט שמבאר רבוי

^ה לכן נקטו חז"ל לשון לכות ברית אע"פ שכריתה וברית הן תרתי דסתרי קמ"ל ש"א להתקשר בברית אא"כ כורת את כל המונע, כי על כל ברית יש ערלה שצריך לכות אותה תחילה. שמעתי מהריצ"ח ותירץ בזה מדוע הלך אברהם להתייעץ עם ענר אשכול וממרא בני בריתו על המילה וכי מה יש לו להתייעץ עם שלשה גויים על מצוה שנצטווה מנהק"ה ובפרט שהקב"ה בעצמו רוצה לכות עימו ברית. אבל הענין שכבר היה בברית עמהם א"א לו לכות ברית עם אחר עד שיבטל הברית הקודמת כי ברית זה שאנו כמו שני חציים של דבר אחד שלם ואם לא כורת עצמו תחילה מכל ברית אחרת אין כאן ברית כלל.

¹ כך נקרא עפי' הסוד כל העבודה שהמקבל מעלה אל רבו המשפיע לו, וכפי שיתבאר באריכות בפנים.

¹ כך גרסת רבינו עיין תורה לו וכן הלשון בספרי חסידות אבל המקור הוא הזוהר בויקרא דף יג. וקמת קמי מלכא, ואמרת, חמי במאי ברא אתינא לקמך, במאי ברא אתערנא לגבך,

^ה סוד זה רמוז בגמ' סנהדרין דף כב: אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. והוא סוד התשובה המבואר בתורה ו' שמתחיל לזמן עצמו מכח הארת שם אהי-ה שבבינה ביושר ומיד חזר להאיר בבחי' אחורים ושלמות תשובתו היא שיחזור להאיר לו ביושר בכלים שהכין. והוא סוד פסח לשון דילוג מעל מדרגתו בלק"ה גילוח ג' אות יד טו. וסוד שני המאורות הגדולים ומיד מיעוט הירח והוא סוד דו פרצופין נבראו אדם וחיה ומיד הורד לתרדמה ונבנית מצלע. דהיינו שתמיד ההתחלה היא שמאירים לאדם הארה למעלה ממדרגתו לזרוע בו השגת האמת ומיד לוקחים לו הארה זו על מנת שמהרושם שנשאר בו יתאמץ לזכות בו שוב ע"י הכנת כלים כראוי, דהיינו בניין המלכות.

^ט שערי אורה – השער הראשון – הספירה העשירית – בהיות האדם נכנס להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך. שיש לו לאדם להבין ולדעת כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכול מלא גדורים והמונים מהם טהורים בעלי חסד ורחמים, ויש למטה מהם כמה בריות טמאות מזיקים ומקטרגים, וכולם עומדים ופורחים באוויר. ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי, אלא הכול מלא המונים; מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה ומהם לרעה, מהם לחיים ומהם למוות. ועל זה מיוסד שיר של פגעים: יושב בסתר עליון (תהלים צא, א), כי הוא יצילך, באברתו, לא תירא, מדבר באופל יהלוך, כי מלאכיו. וכל אלו המחנות בין הארץ ובין השמים. דוגמת ההולך בדרך במקום סכנה, כך תפילתו של אדם עוברת בין אלו הכיתות ועולה עד לרקיע; אם יש בו זכות, לא יפגעו למטים תפילתו, ואם אין בו זכות, כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בדרך! ולפי זה הדרך תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור, כי כל אותן הכיתות הן כמו ענן מעכבין לעלות התפילה, ועל זה נאמר: סכתה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכשבא דוד עליו השלום והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים והמעכבים. ונקראו זמירות מלשון מזמר; וזכרת הזוללים במזמרות (ישעיה יח, ה), ועל זה אמר הכתוב: זמירות היו לי חוקך בבית מגורי (תהלים קיט, נד). כלומר, באותם המקומות שהייתי מתירא מהן בדרך והיה לי פחד ומגור, באותן הזמירות פזרתים והכרתים. ולפי זה הדרך נאמר: ברוך יחד כוכבי בוקר וגו' (איוב לח, ו). וענין רינה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואזי יתפורו ויתרועעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים בני אלהים. ולשון ירעו מלשון רועה התרועעה הארץ (ישעיה כד, ט). ולפיכך צריך אדם לכוון עצמו בשעת תפילה ולכוון

המקטרגים שיש בדרך התפילה למקומה, שע"כ צריך חרב הזמירות ושבחים ותהילות להכריעם, ואין הכוונה לאחיזת חרב אלא שמכח הברית אני נמשך אליו ית', על אף המניעות ואזי ע"י דבורי השבח ותהילה שלי לה' ית', שזה בעצמו הפך מהותם שהוא להסתיר אותו ית', ממילא הם נכרתים, ולכן השבח הוא כמו חרב לגביהם.

ב. נושא הברית – הוא הברית והקשר שכרתו ישראל בכלליות עם הקב"ה, וכן כל אחד מישראל קשור בברית להקב"ה. הכח הזה הוא כח כיסופים ותשוקה אליו ית' שיש לכל יהודי מצד נשמתו, מצד היותו בחי' בני בכורי ישראל, אלא שע"י תאוות רעות הוא מעורבב בתשוקות אחרות שמיטות מהאמת, לכן חתם בשרינו אות ברית כמבואר ברמב"ם שהוא להחלשת כח המתאוה, שע"י כל יהודי שנימול כבר מתחיל ממקום גבוה יותר לעבוד את ה', וכפי שמירת הברית זוכה ליותר כסופים ואהבה להש"י כמבואר בתורה לא אות ו' עפ"י הוזהר שהחסד מתגלה בפד"א ע"ש.

שרש הכח הזה הוא בבחי' הרוח' דשבק בעלה בגווה הנ"ל, שהוא כח ההשתוקקות של ישראל לחזור לשרשם, מכח הרושם שנשאר בנו"א מבריאת נשמות ישראל ונתחזק במתן תורה, וכח הזה הוא כח הברית שמתעורר אצל מי ששומר בריתו, ובעיקר אצל הצדיק וכמבואר בזהר (ויצא קנג): שכינתא בין תרי צדיקא יתבא שצדיק תחתון הוא בחי' הרוח הנ"ל.

ג. נושא המשפט – נ"ל לפרט אותו לכמה שלבים שהם סולם העולה פדרדשקא, ועפ"י יתורצו כמה קושיות בפשט ובעיקר כפל נתינת הבכורה ליוסף, עפ"י הכלל שמשפט הוא ברור אמצע מתוך שני צדדים, שממילא מובן שמי שיש לו רק צד אחד לא מסוגל לברר את האמצע כמו זה שיש לו את שני הצדדים, וממילא מובן שיוסף כשקיבל פי שנים, קיבל גם יותר אפשרות ברור ותיקון המשפט, ממילא זכה יותר לכוונה בתפילה. עיין מזה באריכות לקמן בחלק ההקדמה האחרון בביאור מהלך התורה בפרטיות.²¹

ד. נושא ההתקשרות לצדיק – שהוא מחובר לנושא הרוח חיים הנמשך מנוקבא דפרדשקא. כפי שמתבאר בתחילת התורה השפע חיות ורוח חיים שאנו מבקשים להשיג, הוא מנוקבא דפרדשקא, דהיינו מחטם של אריך אנפין שבכתר, ויבואר בהמשך שמדובר בספירת הבינה, ששם מתגלים הדברים, כי בינה מגלה תעלומות החכמה, אבל לפני החכמה דהיינו בכתר הכל נעלם לגמרי, ולא שייך שם לקרא בשם, לכן שם אהי-ה שהוא שרש לשם הויה אע"פ שרומז לאריך אבל מקומו בספירת הבינה, כפי שנתבאר היטב בפי' אור יקר לרמ"ק על זהר אחרי מות (עיין בהוספות לעיון בסוף התורה בביאור השם אהי-ה), עיין באדרא רבה דף קלג: בדברי רשב"י שם שמבאר עפ"י המתוק מדבש שמאריך אנפין נמשך חיים לעולם, ועליו נאמר באור פני מלך חיים, ומקשה שם א"כ מאי דכתיב יאר ה' פניו אליך, דהיינו שהכהנים מבקשים הארת פנים, דמשמע שלא תמיד מאירים הפנים, ומתוך שפני אריך תמיד מאירים, אבל פני זעיר אנפין הם בכעס כשישראל לא עושים רצונו של מקום, ואז צריך לעורר רחמים גבוהים יותר ע"י שנגרם שפני אריך יביטו בפני זעיר ואז יתמתקו דיני זעיר ויגיע אור ושמחה וכל טוב לכל העולמות. ועיין תורה קה מבואר שם שצריך לבקש מועיר שיבקש מאריך שיביט בו, כי אנו אין תפילתינו מגעת עד אריך, אלא לזעיר, אבל הצדיקים גדולים אחיותם בזעיר בבחי' מרכבה ובכח תפילתם להגיע עד אריך (עיין באדרא רבה דף קל: שרב המנוגא היה מתפלל לבעל החטם דהיינו לאריך שימתיק דיני זעיר) לכן ע"י התקשרות לצדיקים אפשר להעלות את התפילה עד אריך, לעורר משם את הרוח חיים הנמשך משם למשיח ואיש הישראלי. כפי שיתבאר.

סדר בנין התורה

התורה נפתחת בביאור המדרגה הגבוהה מאד שזוכה לה משיח וצדיקים גדולים שתיקנו בחי' משיח הפרטית שלהם, וכל איש ישראל צריך לשאוף לה ולבקש בתפילה ומעשים להגיע לזה²². דהיינו לזכות להארת פנים מהכתר הנקרא אריך אנפין ששם כולו טוב כולו רק רחמים ומשם מקבלים רוח חיים וחיות נפלאה לעבודת הש"י.

מחשבותיו כראוי, בענין שלא תתעכב תפילתו ולא תשוב ריקם בקשתו. ועל זה אמרו: לעולם ימוד אדם עצמו, אם יכול להתפלל, יתפלל, ואם לא, אל יתפלל:

²¹ עוד עפ"י המבואר בתורות אחרות יש בברית בחי' רוח כמ"ש לא קמה עוד רוח באיש שזו רוח שתופסת את כל הקומה וקושרת אותה כאחד בבחי' כל עצמותי תאמרנה (נראה שהוא אותו רוח שבבחי' אפילו חסיד שבחסידיים וכו') דהיינו בחי' יצה"ר, שבתפילה אפשר שיתהפך לחסד המתגלה בפומא דאמה ותופס בהתעוררות את כל קומת איש לדביקות ואהבה וכיסופים להש"י. כך שמעתי מוהר"ן בתורה כא ומצאתי לזה רמז בלק"ה (שם) והרוח היא בחי' ממוצע שקושר תחתון לעליון. עוד יש בברית בחי' הארת המשפט כי יש בו חו"ג דהיינו כח ההשפעה וכח ההתאפקות וצריך משפט לשקול היכן ואיך וכמה ומתי להשפיע בכל סוגי ההשפעות כגון עיין תורה קלד באמירת התורה ותורה רסד בנתינת צדקה וכיו"ב. וכשהברית מתוקן אזי חסד מתגלה בפומא דאמה דהיינו כסופין והשתוקקות להש"י היינו עצם הברית אהבה שע"י מקבל את חרב התפילה

²² הוא בחי' סוד הצמצום שבבריאית העולם (מבואר בריש תורה מט) שכביכול צמצם הקב"ה עצמו כדי לתת מקום להעלים אותו בבניית העולמות, הרושם הזה הוא בחי' הרוח דשבק בעל הבירה בגווה של העולם, שמכוחו נעשו כל הכלים להשיגו מתוך העלם, והוא סוד הבכור כמבואר בכהאריז"ל כנ"ל שמכוחו נולדים כל שאר האחים.

²³ ובקיצור שבקומת האדם רמוז המשפט בגוף עצמו ומבשרי אחוזה שהוא אחד אבל עשוי מפרטים כפולים, וכך גם ברור האמצע שע"י המשפט יש בו ברור לפנים מברור, לכן תחילה נטל יוסף את המשפט בכלליות מכח הפי שנים שהוא סוד הברית ואח"כ בבחי' תוך הגוף עצמו קיבל עוד כח ברור ע"י סגולת הצדקה בשתי ידיים דייקא שע"י קיבל עוד שכם על אחיו ואח"כ ע"י זהירות משחד התגבר על הענין וזכה ליותר ברור בבחי' עין המשפט וכו' ע"ש.

²⁴ עיין שיש"ק ח"ב תשלט שמוהרנ"ת אָמַר פֶּעַם: "הַמְשִׁיחַ שְׁלִי כְּבָר בָּא, כְּאֹמֵר, שְׁמַצִּידוֹ אֵין כְּבָר עֲכֹב מְשִׁיחַ, וּמְבַחֲנֵתוֹ מְשִׁיחַ כְּבָר בָּא, מִיֵּין מְשִׁיחַ אִזוֹ שׁוֹיֵן גִּיקוּמְעָן". ועיין שיש"ק ח"ד נט שכל אחד אם יצביע ויבקש הרבה יזכה לתקן בחי' משיח שלו.

מיד באות ב' כבר מתחיל לבאר את המדרגות המביאים לזה, מלמטה למעלה, דהיינו להתפלל כפשוטו, שמבקש צרכיו מהקב"ה, ועוד מוסיף על זה שבח להקב"ה. ועוד ע"י תיקון הברית עולה גם הבקשה למדרגת השבח ונעשית חרב פיפיות. וצריך לצרף לזה תיקון המשפט, שעל ידו יודע לכוין את חרב התפילה לחוט השערה ולא יחטיא, ובזה יש כמה מדרגות כפי שיבואר בג' אותיות בתורה. ועדין עוד צריך לצדיק שיתקן אותה ויצרף אותה לכלל תפילות ישראל לבנות קומת השכינה לגרום יחוד שעל ידו הארת פנים. בסוף עוד מוסיף פרט השייך בעצם להתחלה שע"י לימוד תורה מתקשטת התפילה יותר וגם התורה מתחדשת על ידה.

הקדמה ביאור המושג ספירות

כיון שמדברים כאן הרבה מהספירות צריך להקדים שאור הש"י הוא אין סוף ואין לנו תפיסה בו כלל, כי צריך לזה כלי שהוא אין סוף, ופשוט שכלי וא"ס הם תרתי דסתרי. וכדי להתגלות לנו, פינה עצמו בבחי' מסויימת בתוך הא"ס והניח מקום לומר ששם הוא אינו, ובזה נתן אפשרות לבנות עולמות של העלמותו, ובתוך מקום זה האיר אורו בצמצום באופן שהעלמה תלביש את האור במדה ואופן שכל הורצה לגלות אותו יוכל להסתכל בשכל של כל דבר ולהשיגו.

ולעניינינו נבאר, שקומת האלוקות כפי שנצטמצמה בכל עולם, היא בדמות קומת אדם, ומתחלקת לעשר ספירות – סוף הקומה הם הרגלים, רומז לאלוקות הנעלמת ביותר, (דהיינו עם הכי הרבה לבושים) עד שכביכול שוכנת עמנו, לכן נקראת גם שכינה, כמ"ש ושכנתי בתוכם, והיא גם בחי' הדיבור^{טז} והתפילה, והיא כנגד ספירת המלכות, שהיא כמו כלי שמקבלת בתוכה את השפע מלמעלה, לכן היא גם מקבילה לאשה של האדם ולעם ישראל כלפי הקב"ה. מעל התפילה נמצא היסוד שמקביל לכח ההתקשרות של האדם. ומעליו נמצאים נצח והוד במקביל לכח ההליכה שבאדם. מעליהם החסד וגבורה המקבילים לשני כוחות, אחד כח הנתינה והשפעה בלא גבול שבאדם, ולעומתו כח עשית הגבול לנתינה וההשפעה^{יז}. מעליהם התפארת שמקביל לכח המשפט והרחמים שבאדם.

עד כאן הן הספירות שבמדרגת המידות, שהן מקבילות לגוף האדם, ומעליהם החכמה ובינה שהם מקבילות למח האדם. עוד יש ספירה שהיא מעל קומת האדם, ומקבילה לבתר המלך, והיא מתחלקת לחלק הנמוך המתייחס אלינו, שנקרא אריך אנפין, ולחלק הגבוה הנעתק מאיתנו, ונקרא עתיק^{יח}.

עשר ספירות אלה הן כל הקומה בכלליות, אבל ברוב המקומות בלקוטי מוהר"ן כשמדברים על הכתר שבו אריך הכוונה לספירת הבינה הנ"ל (עפ"י המבואר בכהארז"ל פרצופים שהם מלמטה למעלה א. מלכות, ב. זעיר אנפין תפארת, ג. אבא, ד. אמא, שהם חכמה ובינה, ה. אריך זעיר אנפין נעשים מרגלי הבינה דהיינו אמא עלאה. לכן בינה. והוא האריך אנפין שבו אנו מדברים כאן, וכידוע בתורה א' בשם הרמ"ק) ומנוקבא דפרדשקא דהיינו חטם העליון שבאריך אנפין המתגלה בבינה עלאה נמשך חיים וחיות למשיח ולאישי הישראלי כפי שיתבאר.

אריך אנפין	חכמה
בינה	תפארת
חסד	גבורה
נצח	הוד
יסוד	מלכות

על פי זה יבואר כלליות מהלך התורה שלנו

התורה שלנו מדברת מתפילה שהיא בחי' ספירת המלכות כנ"ל, וכל התורה כאן באה לבאר כיצד בסוף המדרגות דהיינו בתפילה יאיר אור ושפע, מראש כל המדרגות, דהיינו אריך אנפין שבכתר.

עפ"י הכלל הידוע בקבלה שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, מובן שגם אריך אנפין שבכתר הוא בחי' קומה שלימה ויש בו גם חוטם, ומזהו חוטם הזה נמשך רוח חיים למטה^{יט} אל התפילה ולמשיח שהוא בחי' תפילה (משיח לשון שיחה) כי כל כוחו מהתפילה, כמו שאמר דוד המלך "ואני תפילה". וזה כוונת הזהר בספרא דצניעותא "מנוקבא דפרדשקא נמשך רוח חיים למשיח", כי חטם עליון שבאריך אנפין, מכונה נוקבא דפרדשקא. (יתבאר יותר בהמשך בהערות על התורה עי"ש)

מכלל התורה משמע שהמהלך הוא כדמיון ציור ומתיחת קו מחטם אריך אנפין עד התפילה שבמלכות.

^{טז} אע"פ שהדיבור הוא בפה שהוא בראש אעפ"כ הוא מקביל לרגלין בזה שבקומת הראש לעצמו הפה הוא סוף הקומה ובפה מאיר ויוצא ומתגלה כל מה שבמח לכן הפה מקביל לספירת המלכות

^{יז} הגבורה גם כוללת את כח האיפוק מלהשפיע במקום שלא יביא לכבוד שמים ובכח זה כלול גם כל כח החזרת דברים לשרשם כגון מסירות נפש וכן כל מה שאנו מעלים אל הקב"ה כדי לעורר רצונו להשפיע לנו.

^{יח} הכלל שכל בחי' יש בה את כל הבחינות, דהיינו שבכל ספירה יש את כל הספירות וגם כל הספירות מתחלקות לחמש פרצופים שגם בהם כל אחד הוא קומה שלימה וכאן וכן ברוב התורות מדובר במדרגת זעיר אנפין בלבד ובחי' הכתר שלו היא הבינה שממנה עיקר החיות כידוע. ממילא גם אריך אנפין ונוקבא דפרדשקא שעליה מדברים בתורה זו מדובר בבינה אמנם כמוזכר כל חיות והתחדשות מקורה הנעלם הוא בא"ס ממש, אבל במה שאנו מדברים זה כנ"ל במדרגת התפארת שהיא בחי' זעיר אנפין שהיא מדרגת המשפט ושם אחיות המשיח וצדיקים יחידי הדורות דהיינו שהם בחי' מרכבה למדרגה זו ועי"ז חיותם היא מנוקבא דפרדשקא שבבינה שהיא כתר דזעיר אנפין.

^{יט} כמו באדם שהחוטם שואב חיות מלמעלה ומוריד אותו למטה להחיות את הגוף כך חוטם עליון שואב מא"ס ומשפיע למטה לכל הספירות עד התפילה שעומדת בתחתית הסולם, אבל יש חיות מיוחדת שהיא רוח חיים של בחי' משיח שהן תרפו אורות שעל ידם האדם נעשה בוער להש"י ומשיח לפניו ית' שיחות בהתחדשות נפלאה משפע עליון הנשלח בפיו, זו החיות צריך לה את כל ההכנות המבוארות כאן בתורה.

נמצא שכביכול מתיחת הקו ביני לקב"ה הוא ע"י כח המשפט שעל ידו נבנה עמוד בקו האמצעי לעלות בו לנוקבא דפרדשקא לעורר משם אריכות אף ורחמים וחיות אל זעיר ולמשיח ולמלכות³ המשל למתיחת קו מהמתפלל אל אריך שבכתר נעשה ע"י הכוונה בתפילה שהיא בחי' הסתכלות אליו ית', דהיינו שאע"פ שאין כח בתפילתו לעלות לאריך, אלא לזעיר, אבל מצד הכוונה בתפילה אנו מתפללים לקב"ה בעצמו ורק אליו אנו מכוונים את עינינו. ולמעשה בביאור כיצד נעשית עלית התפילה לשם, מבואר שתפילתו רק לעורר היחוד זעיר אנפין ושכינתיה שע"י נמשך אור הפנים מאריך אנפין.

עיין לעיל שהספירות חלקן באמצע הקומה וחלקן בשני צדדים. ועיקר העבודה היא לתקן את הספירות האמצעיות. זה עומק הכוונה אע"פ שרבינו לא מזכיר את הספירות עצמן. וכפי שיתבאר, כגון: בתפילה (שהיא מלכות פה) להשתדל להתפלל בפיו בכל כחו בבקשה ושבח. וכן היסוד להשתדל מאד בתיקון הברית והקשר שלי עם הקב"ה בלא פניות. והמשפט להזהר ממשפט מעוקל בכל תחומי החיים. אבל באותן ספירות שהן בחי' צדדים, שם צריך להוליד מכל שתיים, כביכול את הספירה האמצעית, שתשלים כביכול את הצינור והדרך והסולם שבו עולה התפילה להוריד השפע. וזה נעשה ע"י משפט – כידוע שמשפט הוא שבאים שני צדדים והשופט מכריע ביניהם בכביכול צד שלישי הנולד מהם. וזה בחי' סגולת הצדקה שהוא בשתי ידיים דייקא שהן חסד וגבורה, שביחד נעשית כמו יד שלישית, יד הרמה (תורה מו) שהיא ברור עוד יותר בחי' אמצע שבגוף. תיקון הקו האמצעי במדרגה גבוהה יותר, נעשה ע"י זהירות מכל בחי' שוחד (לשון "שנעשה אחד" עם איזה צד), שע"י נעשה בחי' עין יעקב, בחי' עין המשפט האמצעי. ושלימות התיקון נעשה ע"י שמקשר עצמו ותפילתו לצדיקים האמיתיים ולצדיק הדור. (דהוא מאן דנטיר ברית מרכבה ליסוד) וכשזוכה לתקן כל הסולם העולה פרדשקא הנ"ל דהיינו שזוכה לכוונה גדולה בתפילה, אזי הצדיק חוגר תפילתו עם כל תפילות ישראל ובונה מהן קומת השכינה להביאה ליחוד קב"ה ושכינתיה וע"י יאיר להם כל האורות מנוקבא דפרדשקא הנ"ל. שע"י תפילתו שגורה בפיו דהיינו נשלחת מהש"י לתוך פיו⁴, ואזי נקשר למקור החיים ונעשית התפילה כל חיותו. כמו"ש תפילה לקל חיי שאמר דוד (תהלים מב) (ע"י זה גם בתחילת תורה ט עיקר החיות מהתפילה)

עוד בביאור מהלך התורה בפרטיות יותר

נראה לבאר מהלך התורה שתחילה מבאר שתפילה בחי' תהילתי אחטם לך דהיינו שבכחה להמתיק הדין והאף שבזעיר וע"י לעורר רחמים גדולים ואריכות אפיים מאריך שבכתר ממקור החיים ולזכות ע"י תפילה לחיות גדול. אבל התנאי לזה הוא להיות איש ישראלי דהיינו ישר-אל, דהיינו ישראל העושין רצונו של מקום, ובפרטיות באיש הישראלי הכוונה שכל מדותיו עושות רצונו של מקום, וזה נעשה ע"י כמה שלבים שבכל אחד זוכה לעוד יותר בחי' פנמיות, דהיינו להיות יותר בקו האמצעי, ושוב גם בו לברר עוד יותר את האמצע שבאמצע, וכן עד א"ס (כידוע כשם שאין לו ית' סוף כן אין לברור האמצע שבקו האמצע סוף) כי רק האמצע האמיתי מכוון ממש אליו ית', למקור החיים, וככל שזוכה יותר לברר את האמצע הזה, כן יותר מכוון אליו ית', ויותר יכול לינוק חיים אמיתיים ממקור החיים, דרך החטם העליון.

מלשון רבינו באות ב' שאת התפילה מקבלים ע"י בחי' יוסף מבואר שלמעשה הכל מתחיל משמירת הברית, שזה הקרקע והיסוד שעליו נבנית התפילה שעליה אנו מדברים כאן, שנקראת בכורה, ובחי' פי שנים⁵ דהיינו שבח

³ הכלל שתמיד המלכות מקבלת מזעיר אנפין ותמיד השפע רוח חיים מקורו באריך אנפין (ומתגלה בבינה כנ"ל) ולאריך יכול לעלות רק זעיר וזעיר יפנה את הבקשה לאריך ע"י תיקון המלכות אבל יש חילוק כי בתחילת התורה בביאור האדרא רבה נתבאר כיצד נעשה בזמן הגלות לכן נעשה רק לשעתו לאיש הישראלי שמתקן תפילתו כפי המבואר כאן בתורה ומקשר אותה לצדיק שאוחז במדרגת זעיר שע"י יש לו הכח לבקש מאריך אנפין אבל לעתיד כמבואר בתורה עה"פ עין בעין יראו התעוררות אריך להביט בזעיר תיהיה ע"י תיקון המלכות בשלימות שאז זעיר יפנה פניו אליה. נמצא שתמיד זה מכת יחוד קב"ה ושכינתיה אלא שלעתיד יהיה מכת יחוד השלם ובעזרת משיח ובגלות מכת יחוד פרטי ובעזרת הצדיק ותמיד את השפע מקבל זה שמעורר את היחוד.

⁴ צ"ע כי לפי סדר התורה עיין בסוף אות ד', אולי אפ"ל שמדרגת תפילתו שגורה זה עוד קודם דהיינו לפני השלב של עין יעקב, המבואר באות ה', ולפ"ז כשעולה למדרגת כוונה בתפילה של עין יעקב, ע"י נוסף לו עוד על שתפילתו שגורה שגם נעשית התפילה חיוו דהיינו בחיות ונעימות נפלאה. וצ"ע.

⁵ הגה – עניין הפי שנים שזוכים ע"י תיקון הברית נזכר גם בתורה נח ע"י ש אות ד' וסוף אות ה' ושם מבאר עניין הכפל בבחינות אחרות ע"י ועפ"י המבואר שם נ"ל עומק עניין הכפל שזוכים ע"י תיקון הברית שכיון שברית היא חיבור וקשר עם הקב"ה נמצא הברית עושה אותנו קשורים בברית כשני חצאים של דבר אחד לכן כל שפע והארה שיש לצדיק הוא עם הארת פניו ית' ממדת האמת מכן כל שפע הוא כפול וכמבואר שם בתורה נח שזה בחי' שפע כפול ע"י ונראה לפ"ז לבאר כאן שבלא ברית אזי כל תפלתו היא רק בקשת צרכיו וע"י ברית נוסף לו ההלל ושבח אבל כשהברית על תיקונו אזי מאיר לו האמת כל כך עד שגם הבקשת צרכיו אינה אלא היכי תמצוי להלל ושבח ונעשה חרב פפיות. שהקשת נעשה לעוד פה לחרב ההלל ושבח.

ובקשה. (לכן לא מבואר כאן מה זה שמירת הברית וכיצד זוכים לזה, כי הכל מתחיל ממה שנבנה על היסוד הזה) אבל ידוע שברית הכוונה להברית והקשר שלנו עם הקב"ה וכפי שמירת הברית כן זוכה לכסופין קדושה ולהיות תמיד מחובר אליו ית' (עיין תורה לא אות ו ותורה ג) וממילא כשאוחז בחיבור כזה אזי התפילה היא כבר עם אחיזה בבחי' בכורה, שהיא בחי' ראשית, שעל ידה נקשר לראשית וההתחלה, דהיינו עם בחי' שביל וקו המוביל פרדשקא שבכתר עליון.

למעשה כל ישראל צדיקים^ב, ויש להם אחיזה בתפילה, אלא שבתחילה הפי שנים שלנו הן חרב וקשת, שהן התפילה והבקשה, ואח"כ ע"י יותר שמירת הברית, נעשים לשבחו של מקום ושאלת צרכיו (דהיינו שהשבח כבר עלה עד בחי' מקומו של עולם והבקשה כבר רק על מה שצריך מאד), וככל ששמירת הברית במדרגה יותר, כן נהפכת גם קשת הבקשה שבתפילה לבחי' עוד צד בחרב, כי מרוב השתוקקות אליו ית', כבר לא כ"כ נחשב בעיניו קבלת הבקשה, כמו עצם הקשר שלו עם הקב"ה שזוכה על ידה, ממילא כבר כל בקשתו היא רק תירוץ כדי להיות מדבר לפניו, וקשור אליו ית'. נמצא שבקשה כזו היא כבר למעלה מהחרב של הסתם שבח, ונעשית לו משתיהן חרב פפיות, כי גם הבקשה נהפכת לעוד פה בחרב. (ריצ"ח)

וכשיש לו חרב כזו אזי צריך ללמוד כיצד לכיין אותה לבחי' חוט השערה ולא יחטיא, וזה מקבל מבחי' יעקב דהיינו המשפט.

מידת המשפט ידוע היא כנגד ספירת התפארת שהיא בקומת אדם כנגד הגוף עצמו.

ומבשרי אחזה שבגוף עצמו יש צדדים וממילא גם אמצע, כי השכם הוא והזרועות הן בצד. ונ"ל שעל כן בבחי' המשפט חוזר רבינו ב' פעמים איך קבל יוסף את הבכורה, כי ב"פ מביא את הפסוק "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך". ונ"ל שתחילה הדגש על "ואני" דייקא, דהיינו שנתתי לך את המידה שלי, את המשפט, עם הבכורה, ובוזה הסיבה שנותן לו היא כיון שע"י הבכורה זכה לחרב התפילה, לכן ראוי לו גם משפט שכדי שידע לכיין בחרב.

אבל אח"כ בנתינה השניה הדגש על "שכם אחד על אחיך", דהיינו הטעם שמכנה יעקב את הבכורה "שכם" רומז בזה לבחי' משפט גבוה יותר, שנתן לו עם הבכורה, דהיינו למשפט שהוא בחי' אמצע שבתוך הגוף עצמו, כי שכם הוא צד בגוף וכשיש לו שני שכם, אזי יכול לברר מהם עוד יותר בחי' אמצע. מה שאין כן האחים, שהיה להם רק שכם אחד, לא זכו לאמצע שבתוך הגוף, אלא לאמצע רחב יותר שבבחי' כל הגוף. ולכן בבחי' זו השניה כבר מבאר רבינו שזכה לה ע"י סגולת צדקה שעשה עמו^ב.

נמצא שליוסף היה בחי' משפט עוד יותר מברור מלאחיו, ממילא יכול היה יותר מהם לכיין בחרב התפילה.^ב

ואח"כ מתחיל הברור שבבחי' המחשבה, לברר ולהסיר את העננים המכסים על העינים, וגם שם ע"י בחי' המשפט הגבוה יותר, זוכה לבחי' עין המשפט, בחי' עין יעקב, שרומז לעין שבאמצע^ב, כי משפט עמודא דאמצעייתא כידוע, והרי אין עין באמצע, אלא שזו כמו עין שלישית שיוצאת מבין שתי העינים, בחי' דעת היוצא מחכמה ובינה, (עיין כעין זה בתורה מו שיש יד הגדולה ימין ויד חזקה שמאל ומשתיהן יוצאת יד שלישית אמצעייתא שהיא יד הרמה) וסגולת הברור הזה כיצד זוכים לו, לא מפורש בתורה ומסתמא גם על זה מועיל צדקה כנ"ל, אבל נ"ל רמזו במה שהזכיר רבינו הפסוק כי השחוד יעוור עיני חכמים, כי הזהירות משחוד היא בחי' גבוהה של צדקה בבחי' הסור מרע, לכן היא סגולה למדרגה גבוהה יותר של משפט, דהיינו משפט העינים לזכות לעין משפט.

ועפ"ז יבואר שיחה בשיש"ק ששאלו פעם את ראב"ן מה הוא תיקון המשפט ואמר להזהר בפרוטה של חבירו^ב. ונ"ל שרמז לסגולת המשפט שבבחי' העינין, דהיינו שלזכות לעין המשפט זה ע"י זהירות מבחי' דקה של גול, כגון שוחד

^ב ישעיהו ט כא עמך כולם צדיקים. וכמבואר בתורה כג אות ג ובליקוטי הלכות - תפילין הלכה ז ז פ' פ' ישראל הם בקלל שומרי הברית על - יד' מצות מילה הקדושה פנו שמעתי מפיו הקדוש. ועיין גם בזהר תחילת פרשת ויחי ובפרשת לך לך צג.

^ב והביאור נ"ל כי צדקה היא בשתי ידים דייקא כמבואר בספר המידות שצריך לתת בשתי ידים דייקא דהיינו חסד וגבורה וכשנותן בשתי ידיו דייקא אין זה מעשה נתינה לבד אלא זה כמו שנותן ביד השלישית אמצעיית שיוצאת מבין שתי הידים דהיינו בכל ליבו לכן ע"י מעשה הצדקה זוכה לברר עוד יותר את בחי' האמצע שבבחי' המשפט ולכן ע"י שכלכל יוסף את אביו דהיינו צדקה קיבל עוד שכם אחד בבחי' המשפט דהיינו עוד יותר ברור המשפט שע"י עוד יותר כוונה בתפילה.

^ב ועוד ששכם אחד על אחיו היינו שקיבל בחי' עוד שבט בישראל דהיינו השבט היג בחי' שער היג המבואר בתורה ט' בביאור הליקוטים שהוא כולל את כל היב כי יב רומז ליב אלכסוניים בחי' כל הצדדים האפשריים אבל היג' גמט' אחד הוא האמצע והשורש לכולם והוא בחי' היג מידות של רחמים באריך הנ"ל מקור החיים שמשם מקבלים חיות ע"י תפילה המתוקנת בכל תיקוני הקו האמצעי כנ"ל ברית וצדקה דהיינו ברורי האמצע עד שמקבל מהצדיק במתנה את בחי' עוד שכם

^ב עיין שערי צדק לרבי יוסף גקטיליא שמבאר שע"כ אין עין אברהם או עין יצחק כיון שהם בחי' צדדים. וז"ל - עין יעקב, ולא עין אברהם ויצחק לפי שאברהם ויצחק הם זרועות והם מתחת לפי שבהם נאחזים ישמעאל ועשו ושבעים כתרם, אבל יעקב שזכה להשיג השער ולעלות על דרך הסולם ונאחז בקו האמצעי עד רום מעלה עד אין סוף דרך הצואר, לפיכך באברהם ויצחק כתיב מצרים שא נא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה, וכן ביצחק, אבל ביעקב ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, והוא נחלה בלי מצרים, ולפי שאין שר מכל שרי האומות עולה לאותו מקום, ועל זה נאמר כי יעקב בחר לו י"ה בודאי ישראל לסגולתו...

ודע כשבא יעקב והשיג מקום השער עלה עד רום הסולם מה שלא זכו ולא השיגו אברהם ויצחק כי אברהם ויצחק הגיעו עד מקום הכתפים וזהו סוד מתחת זרועות עולם, ולא עלו יותר ואלמלא זה לא היה לורעו של יעקב קימא בין האומות בין ישמעאל ועשו, ואותם הכתפים נקראין במתי ארץ, והסוד הגדול אלקי אברהם אלקי יצחק, אבל למעלה מהם ואלקי יעקב קו האמצעי העולה עד אחיזת הכת"ר,...

^ב עיין ספר המדות תפילה ח"ב אות ו' מי שמקיים יהי ממון חברך חביב עליך כשלך ע"י זוכה להתפלל בכוונה הלב. ועי"ש מ"מ לשמות רבה בשלח כג ג שלמד מאיוב טו יז ותהלים כד ד'.

ונגיעה בפרוטה שאינה שלו, כי צדקה היא נתינה לחבירו בחי' משפט שבעשיה, אבל בבחי' דקה יותר וגבוהה יותר היא הסור מרע^כ בזהירות מאבק גול.

וכשאוחזו בבחי' הדעת כבר בקל יכול לעלות עד הכתר, כידוע שדעת וכתר קשורות זו בזו מאד (שלכן לא נזכרות ביחד אלא או זו או זו)

ואח"כ ההתקשרות לצדיק היא בחי' אחיזה בכתר דהיינו בדבר שמחוץ לקומה דהיינו הצדיק הדור שכאן כבר נקרא משה משיח, אע"פ שעד כאן דברנו ממשפט שהוא בחי' יעקב כאן מזכיר את משה, כי זכה יותר מיעקב לבחי' האמצע, כמבואר בזהר, שבבחינת אחיזה ותפיסת אחדות שמו ית', יעקב אחז בבחי' חזונית, כלפי משה שזכה לפנמיות, (לשון תיקוני זוהר דף כט. יעקב מלבר ומשה מלגאו^{כב}).

גם בבחי' ההתקשרות לצדיק יש כמה לשונות שאפ"ל שהן מדרגות בזה כי רבינו מצוה לקשר תפילתו לצדיקים שבדור שנקראים בחי' משה, דמשמע שיש יותר מצדיק אחד, ומאידך מביא את הפסוק וביאו את המשכן אל משה משמע שרק צדיק המיוחד שבדור מסוגל לזה.

ואולי עצם ההתגברות על כל המניעות בזה שלא שומע כל המחלוקות שבין הצדיקים ולא מחמיץ מוחו בזה כמבואר בתורה ה', זה עוד ברור ומשפט אמת בבחי' גבוהה יותר, וברור הצדיק המיוחד מביניהם הוא עוד ברור הקשה שבכולם כידוע^ל, וכ"ש אם נקבל שלבד מהצדיק מיחידי הדורות יש גם צדיק חי, עליו בודאי יש הרבה יותר מניעות וברור האמת שצריך כדי להגיע אליו.

והצדיק מברר בתפילה הבאה אליו בה בעצמה את העומק האמצע והטוב שבה^{לא} וגם מצרפה לכלל תפילות ישראל שבאות אליו, וגם בונה מהם קומת השכינה. וכך חגור חרבות במתניו מתפילות ישראל, (כנ"ל בחזיון של רבי שמואל אייזיק) הוא יכול להתגבר על כל החיצוניים והמוקטרגים והמונעים ממנו לעלות לעורר זיווג הקדוש, ולהמשיך חיים חדשים מפרדשקא הנ"ל, דהיינו מחטם דאריך אנפין שבכתר.

עוד משל לזה

נראה לבאר הענין במשל כי תיקון שלימות התפילה הוא עד כמה שמצליח לכווין ההסתכלות אליו ית' ועיין תורה סה אות ג' שהוא ית' רחוק מאתנו לכן כשרוצה להסתכל באחדותו ית' צריך מאמץ גדול לכווין הראיה שלא תתפור בדרך ונ"ל המשל בזה כמו המביט דרך משקפת כמה שהיא עשויה להביט בה למרחק גדול יותר כן כל תנודה קטנה שלה כבר סוטה הרבה מאד מהמכוון כן הדבר כאן שכל רצונינו הוא כביכול לעשות צינור הסתכלות ישר מנוק' דפרדשקא עד אלינו וההסתכלות היא הצינור כמו משקפת, לכן צריך מאד מאד שהירות לכווין כל הזמן ביושר גמור כל כך שרק ע"י שמירת הברית גדולה וגם ברור היטב של מדת המשפט ועם כל זה א"א אלא ע"י צדיק שעוזר, זה אפשרי כנ"ל ואין הכוונה שעד שלא זוכה לשלימות לא זוכה לכלום, אלא כמו השמש הזוהרת שלהביט בה ממש יש רק קו אחד אבל עד שזוכה לזה אזי מאיר לו הזוהר שסביבה וככל שמכווין יותר קרוב לקו האחד כן מתחזק הזוהר עד שזוכה להביט בה בעצמה.

ולמעשה אנו מתקנים בבחי' ממטה למעלה מתחילים בבחי' המלכות שממליכים את הקב"ה לפי מדרגתו ומתפללים בכל אופן תהילות ובקשות ומשתדלים בשמירת הברית שע"י זוכים ליותר השתוקקות וכיסופין אליו ית' שע"י נעשית התפילה בבחי' חרב פפיות ועוד מתחזקים בבחי' תיקון המשפט ועוד ע"י צדקה זוכים יותר למשפט מבורר. תחילת המשפט הוא אעל עצם התפילה שהעקשנות שלא להרפות מתפילה היא המשפט הנכון ואח"כ עוד במשקל הבקשות לפרט הבקשה בבחי' הצילני מיד אחי מיד עשו ולהזהר מעיון תפילה ועוד במשקל השבחים שלא יהיה בבחי' סיימתניהו לשבחיה דמריה ועוד לקשור המחשבה לדיבור ועוד גם לברר המחשבה שתיהיה בבחי' הסתכלות דהיינו להסיר הענגים מעל העיני כל אליך ישברו ועוד ע"י זהירות משוחד ואבק גול זוכה ליותר תיקון עין המשפט עד שזוכה לכווין אליו ית' בבחי' כחוט השערה ולא יחטיא, וכך נבנה כמו משקפת של כמה חוליות שנפתחת ומכוונת לחוט השערה שנעשה לבחי' שער (שין ימנית) עליון לנוק' דפרדשקא.

כל המהלך עד ההתקשרות לצדיק הוא מהלך של מלחמה בחרב בחי' מלחמת משיח בן יוסף לכן הכל תלוי בתיקון הברית שע"י נעשה מחובר למשפט, כי יוסף ויעקב כחדא אזלי, ומי שזוכה לברית נעשה גם מחובר למשפט. שזה כבר

^כ כידוע שהלאוין גבוהים מהעשה כמבואר בתיקונים שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, מבואר ששסה לאוי אחוזים בשם י-ה ורמח עשה בו-ה. (אמנם יש גם בחי' שזה הפוך בעשה דוחה לא תעשה)

^{כב} ועיין זוהר (בראשית כב). חילוק בין השגת יעקב למשה ועיין תקוני זוהר ויקרא דף קא. יעקב בגופא ומשה בנשמתא. ובתקוני זוהר דף כט. ובבעש"ט עה"ת ויצא אות יח

^ל ועיין לק"ה מתנה ג' ה' שעל זה צריך לבכות בחצות ומסכם שם והחפץ באמת מוטרין לו מלאך של אמת.

^{לא} עיין לק"ה אעה"ז פור"ה ה - עקר עליית התפילה הוא על - ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם פחו להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת פונה מועטת בתפלתם, וגם עוסק לעוררם ולהקיצם משנתם העצומה שיפתחו פיהם ולבם, ויתגברו בכל פחם להתפלל בכונה תבות ופסוקים ומזמורים וכו' רבים ביותר בכמות ואיכות, שאיכות הפניה תהיה ביקר שאת, וכמות התבות והאותיות תהיה רבים ביותר, כי להתפלל כל התפלה בכונה זה רחוק מאד אפילו מהקשרים הגמורים היראים באמת כי אם צדיקים גמורים הגדולים במעלה מאד, כמבאר בדברינו במקום אחר, אבל על כל פנים המקשרים להצדיק מתפללים תבות וכו' הרבה ביותר ובכונה גדולה ביותר ובחיות והתלהבות והתעוררות דקדושה וכו', ועם כל זה לא היה פח לתפלתם שתעלה למעלה כי אם בכח הצדיק האמת שמקשרים אליו.

יותר בחי' משיח בן דוד, שרבינו אמר עליו שתייהיה לו עבודה גדולה להכניס באנשי העולם תפילת שמונה עשרה נקיה ממחשבות זרות (שיש"ק ח"ב סימן כ').

וע"י התקשרות לצדיק עולה עוד בכמה מעלות כי גם על ידו זוכה ליותר תיקון הברית וגם ליותר תיקון המשפט, כי בעיקר יעקב וכ"ש משה הם בחי' משפט המתוקן, ועוד זוכה שהצדיק מתקן תפילתו ומצרפה לכל תפילות ישראל וגם בונה את כולן לקומת השכינה הקדושה לעורר היחוד הקדוש.

המהלך הזה של הבאת התפילה לצדיק וכן מה שהצדיק מעלה את התפילה ליחוד, הן מהלכים של קו ממטה למעלה שנקרא מיין נוקבין, שהם כל הריצויים שמעלה הנקבה כלפי בעלה כדי שיפנה פניו אליה, ובמקומו בתורה יבואר באריכות כיצד כל התורה הזו כלולה בבחי' זו, ושם גם מבאר רבינו גודל מעלת לימוד התורה לענין הזה שהוא קשור נפלא לתפילה, שע"י יש לה במה לרצות את הקב"ה, שאומרת לו ראה באיזה בנים באתי לפניך. דהינו כדי שקומת השכינה הבאה לפניו ית' לעוררו להשפיע לה חיים כנ"ל לא תבוא בידיים ריקניות וכמ"ש לא יראו פני ריקם. ומבאר שם עוד שאותיות התורה שלומד הן נצוצי נשמתו הנלקטים מהקליפות ובאים בעיבור במלכות והתפילה, ומלבד שנעשים קישוט לתפילה בבחי' מין נוקבין, עוד גם מתחדשים ע"י היחוד הקדוש, וזוכה לחידושי תורה ע"ז.

עוד בסוף התורה מבאר רבינו ענין תיקון הריח שכיון שהברית קשור לחוטם וכמ"ש כתוב לא תנאף ודרשו לא תהנה אף ועוד לא תנאף הכוונה לא תגרום חרון אף הרי להדיא שהברית קשור לאף, לכן פגם הברית הוא עיקר הגורם לחרון אף, שהם הדינים היוצאים מחטם זעיר, ולכן ע"י תיקון הברית זוכה להמתיק החרון אף שלמעלה ולהמשיך ממנו הארת החוטם העליון דאריך שבכתר. ומבואר גם שכיון שכל כך קשור הברית לחטם, לכן גם השומר ברית זוכה לחוש ריח מיוחד בגשמיות (כמבואר בגמרא סוטה מח שהתינוק שאמר שמריח ריח דחונגיתא אמרו לו ריח טהרה יש בך) וכן ברוחניות, עד שמישיח שהוא בתכלית תיקון הברית (כמבואר גם בתורה לב תנינא) זוכה לבחי' זהירחו ביראת ה'.

סיכום

- א. סתם תפילה היא בקשת צרכיו
- ב. ע"י תיקון הברית נוטל^ב פי שנים שהם קשת הבקשה וחרב השבח ותהילה
- ג. עוד ע"י תיקון הברית נהפכת קשת הבקשה לחרב ונעשה לו חרב פפיות
- ד. ואזי מקבל מיעקב בחי' משפט כדי שידע להלחם בחרב ולכוין בה
- ה. וע"י סגולת הצדקה מקבל בזה משפט מבורר יותר ע"י שיש לו שכם אחד על אחיו ותפילתו שגורה בפיו
- ו. וע"י זהירות משוחד עולה לבחי' עין המשפט וזוכה לתפילה נקיה ממחשבות זרות
- ז. וע"י התקשרות לצדיקים זוכה למשפט מבורר עוד יותר בבחי' הכתר
- ח. וע"י התקשרות לצדיק הדור זוכה למשפט מבורר עוד יותר וגם בזה יש מדרגות כמבואר בשיחות שיש הבאים לקבל שירים ויש הבאים לשמוע תורה ויש אפויים בלבן.
- ט. והצדיק חוגר עצמו בתפילות ישראל ובונה מהם קומת השכינה ומעלה אותה ליחוד העליון בנוקבא דפרדשקא להמשיך משם רוח חיים למשיח

תקט"ו תפילות (להרמח"ל) – תפילה רמ

אל אחד יחיד ומיוחד הסתרת פניך מעם קדשך, וע"כ אין בהם כח אפי' להתקרב לגבך, שהרי בשעה שפנים שלך היו מאירים בהם כמה כח היו נוטלים מהם דכתיב באור פני מלך חיים, ועכשיו הסתרת פניך הייתי נבהל, שאין בנו אפי' רוח להתקרב לעבודתך ולתקן שכינתך, לפי שאנו יראים כמו שנא' והבאתי מורך בלבבם, גלה לנו אור יחודך, רבון כל העולמים [יר"מ] שיחי רוחינו ויהי לנו לב להתקרב לפניך ותישר דרכנו באמתך, כמו שבתם ויושר מקוים אנו לפניך, ה' אל תאחר, לישועתך קויתי ה':

פתיחה

בתורה א' למדנו איך מתקבלת התפילה ובקשה וכאן בתורה ב'^ב למד רבינו איך להתפלל (ובתורה ג נלמד עוד סגולה לתיקון המלכות ולהניצל ממפסדיה)

^ב כפי שיתבאר במקומו שתחילה נוטל ואח"כ מקבל ואח"כ ע"י צדקה מקבל עוד שכם

^ב ב' רומז לתורה זו שדייקא ע"י פי שנים שבתפילה זוכים לכוין בה לאמצע ואע"פ שב' הוא תכלית הפירוד ומהות של פירוד כמבואר בבחי' על בריאת יום שני שע"כ אמרו חז"ל שבו נבראה המחלוקת אבל המשפט הופך את תכלית הפירוד הזה לתכלית האחדות כי רק ע"י שיש שני צדדים

מתבאר שע"י שמצרף לתפילה שמירת הברית ותיקון המשפט והתקשרות לצדיקים אוהו בכל הקו האמצעי ממלכות עד הכתר ובכח הברית נמשך ועולה מדרגה אחר מדרגה שבכל מדרגה תופס את הצדדים וע"י משפט זוכה לשלישי המכריע ביניהם שעל ידו עולה למדרגה הבאה, להיות מתפלל בכוונה גדולה בדחילו ורחימו בהתלהבות ובכח גדול עד שכל חיותו ממקור החיות של משיח נוקבא דפרדשקא שהוא בחי' החטם העליון שבכתר

רבינו מתחיל את התורה בפסוק א' מפרשת אמור הכוונה בזה שרבינו מצא בתורת משה רמו להשגתו הנפלאה בתורה זו.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם: לָנֶפֶשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמּוּיוֹ (ויקרא כ"א):

ויקרא פרק כא (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אָמַר (תפילה) אֶל הַכֹּהֲנִים (תורה) בְּנֵי אֶהֱרֹן (מספט) וְאָמַרְתָּ (מטה) בתפילתו יזהיר את) אֶלֶהֶם (תפילות ישראל המקושטות בתורה) לָנֶפֶשׁ לֹא יִטְמָא (שמירת הצרית) בְּעַמּוּיוֹ: ואמרת פרש"י להזהיר קטנים על הגדולים רמז שהצדיק יזהיר לשון זוהר את התפילה בחי' מלכות.

אֵיחָא בְּסַפְרָא דְּצִנְיָעוּתָא^{לד} **פֶּרֶק ב'** (זהר תרומה קעז. לה) עיין אד"ר נשא ק"ל: ובא"ז האזינו רפ"ט. ט. ל: 'מְנוּקְבָא דְּפְרֵדֶשְׁקָא'^{לח} מִשְׁךְ רוּחָא דְּחַיִּי לְמִשְׁיחָא'. מנקב חטם העליון נמשך רוח חיים למשיח^{לט}, וכפי שיבאר בתורה כאן לקמן. הלשון שנקט רבינו לא נמצא בספרא דצניעותא אלא בעין זה ברמז כנ"ל בזהר תרומה, ורק בצירוף לשונות מאדרא רבה וזוטא הנ"ל צירף רבינו לשון זה, ונראה שהלשון הזה הוא כבר חלק מהביאור על הספד"צ.

אות א

דייקא מרוחקים זה מזה כמו הסגור והקטגור יוצא המשפט האמת לאור וכן בתורה שלנו יוסף דייקא ע"י שזכה לפי שנים ולעוד שכם זכה בכח המשפט ליותר לכון כוונה בתפילה כפי שיתבאר בפנים.

^{לד} הוא ספר שחיבר רשב"י ונמצא בתוך ספר זוהר הם ה' פרקים קצרים שכוללים כל חכמת הקבלה ברמו להבין מה זה ספרא דצניעותא עיין מתוק מדבש בתחילת הספרא דצניעותא שהעתיק לשון תלמיד האריז"ל – איתא בכתבי האריז"ל להיות שרשב"י היה ניצוץ משה רבינו עליו השלום לכן עשה ספרא דצניעותא חמישה פרקים כנגד החמישה חומשי תורה ולהיות שהתורה יש בה נגלה ונסתר לכן גם הוא עשה חמישה פרקים שהוא ג"כ נסתר לנסתרות ואף שבוהר הקדש הגלה הוא הנסתר עם כל זה יש נסתר לנסתרים, והנה חמישה פרקים אלו כוללים כמעט כל הזוהר ותיקוני זוהר וכל קשרי גדרי האצילות והוא תיקון גדול ללמוד בכל יום פרק אחד מספרא דצניעותא כי ידוע שלשון הזוהר הוא מסוגל לנשמה ומכל שכן חמישה פרקים אלו, ממש כל תיבה לא יערבנה זהב וכלי פז.

עוד העתיק שם המתוק מדבש לשון ספר יפה שעה הדרת מלך זוהר חי – הנה ספר זה חברו רשב"י בחמישה פרקים בסוד עולם התיקון כנגד החמישה פרצופי האצילות וסידרם מבריייתות שהיו מקובלות לתנאים מזהר סיני מימות משה רבינו ובאלו החמישה פרקים כלל רשב"י רוב חכמת הקבלה, והם מיעוט המחזיק את המרובה לשון קצר בחכמה נפלאה ומפוארה, וכל מאמר טובל כמה פרושים ונקרא ספרא דצניעותא משום שנאמר במשלי יא ב 'זאת הצנועים חכמה שאין לגלות החכמה אלא למי שהוא צנוע במעשיו.

^{לה} זה לשונו שם – 'נשבא דפרדשקא דעתיקא לזעירא דאנפין, בלא רוחא לא אתקיים'

^{לו} זה לשונו שם – א"ר שמעון לר' יהודה יתתקן ארחך וייתך בך מעתיק יומין. ות"ח כתיב אני יי' ראשון ואת אחרונים אני הוא. בלא הוא והוא סתים מכל סטרי. (בהאי) חוטמא, סוד חוטם דאריך תאנא, בחוטמא אשתמודע פרצופא. לכן גם באריך ע"י שפע חיים היוצאים מנקבי החוטם שלו ניכר פרצופו שהוא מלא רחמים ואת חזי מה | דף קל: בין עתיקא לזעירא אפיין, בענין האורות היוצאים מהחוטם דא מאריה דחוטמא, אריך נקרא בעל החוטם כי מחד נוקבא השמאלי יוצא הבל מבחי' שם ב"ן שהוא חייך חיים למלכות ומחד נוקבא הימני יוצא הבל מבחי' שם מ"ה שבו הנקרא חייך דחייך חיים של חיים לז"א. האי חוטמא. הוא פרדשקא הוא כעמוד חלול דביה נשיב רוחא דחיי לזעיר אפיין. לעוררו אל היחוד עם נוקביה וקרינן ליה סליחה. כי גורם לפה א"א לומר סלחתי והוא נחת רוח אתבסמותא דרוחא. מבסם את ז"א הנקרא רוח

עוד עי"ש החילוק בין חטם דא"א לחטם ז"א שבאריך אפילו צד שמאל הוא חיים ואילו בז"א הצד שמאל הוא חרון אף ובעס עוד עי"ש תאנא כד הוה רב המנונא סבא בעי לצלאה צלותיה היה מכוין להשקיף רוחא דחיי מחוטם א"א לחוטם ז"א להמתיק הניינס שבו לכן אמר לבעל החוטם שהייתו א"א אני מתפלל שינטל ליני חוטם דז"א לבעל החוטם אני מתחנן. להשקיף רוח חיים מחוטם א"א לז"א והיינו דכתיב ותהלתי אחטם לך האי קרא לעתיק יומין אמרו. והיינו א"א לז"א חוטם ההפילם והשפז עלי היא שאלתיך חוטמי לך

^{לז} זה לשונו שם – מנוקבא דפרדשקא דביה נשיב רוחא דחיי לז"א וכו'.. ובהאי רוחא זמינן למנדע חכמתא בזמנא דמלכא משיחא. עכ"ל.

^{לח} פירוש המילה צינור ורומז לחוטם לשון זה נמצא גם במשנה באהלות פ"ז שני פדדסקים זה בצד זה ופירש הרע"ב צנורות חלולים.

^{לט} הכוונה כי למעלה למעלה במקום הנקרא כתר המלך והוא בחי' מקומו של עולם, לשם פונה השבחו של מקום, והוא מתחלק לבחי' הנקראת עתיק, כי נעתקת מאד מאיתנו, ולבחי' הנקראת אריך אנפין, משם נמשך אריכות אפים לעודה, והיא בחי' קומת אדם, ומבחי' חוטם של אותו פרצוף זוכה איש ישראלי לתרפו אורות שעל ידם נמשך לו רוח חיים כוז שכל חיותו מהתפילה. (כפי שנתבאר בהקדמה עי"ש)

בה מבאר המדרגה הגבוהה שבה רוצה שנזכה ע"י כל המבואר בתורה זו
פִּי עֶקֶר פְּלִי-זֵינוּ כְּלִי מלחמתו של משיח ושל כל איש ישראלי (לק"ע^{מב} ועל"ת קצט"ג) הוא
התפילה הכוונה שלזכות לזה בשלימות יזכה משיח וכן צדיקים גדולים שתיקנו בחינת משיח
 שלהם בעיקר ע"י תיקון הברית בשלימות גדולה (עיין תורה לב תנינא) ועי"ז גם כל המידות, אבל
 בודאי כל איש ישראלי צריך ללמוד זאת לעצמו כפשוטו כפי מדרגתו להשתדל מאד להתפלל
 ולהתבודד בינו לבין קונו על כל קושי שיש לו וכל חסרון וכל מלחמה ובעיקר מלחמת היצה"ר
 (לק"ע תפילה ב), שהיא המשיח^{מח} שדרכו תמיד בשיחה לפני קונו בבחי' "ואני תפילה" תפילתו
בְּחִינַת חֹטֵם, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (ישעיהו מ"ח^מ): "וְתִהְיֶה אֶחָטֵם לְךָ" פשט הפסוק הוא שהקב"ה
 אומר השבח והתהילה שלי הוא זה שאני חוטם וסוגר מידת כעסי על ישראל ורבינו הביא הפסוק
 ללמוד ממנו שע"י תהילתי דהינו תפילה בטל החרון אף ומוזה ראייה שהתהילה היא בחי' חטם
 והראיה מזה שפעולתה מגעת עד שם לעורר מידת אריכות אפים לישראל מחטם העליון ולבטל
 הכעס^{מח}, ומשם מהתפילה עקר חיותו כי על ידה נמשך לו חיות מחטם עליון כפי שיתבאר, וע"י
 התפילה מרגיש חיות נפלא וחשק בעבודת ה'. וגם כמו שכל אדם בלי נשימה תחסר החיות כן
 איש הישראלי בלא תפילה ודיבורים להש"י מרגיש מת וכן אמר דוד המלך תפילה לאל חי פי'
 התפילה לקל היא חיימ^{מח}. וְכָל מְלַחְמָתוֹ שִׁיעֶשֶׂה ביצה"ר והטט"א ובשאר החולקים ומונעים
 אותו מעבודת ה' וְכָל הַכְּבִישוֹת שִׁיכְבֹּשׁ בין ע"י נצחון במלחמה ובין שלא במלחמה, כגון
 דברים שיבואו לו גם בלי תפילה אעפ"כ צריך להתפלל עליהם כדי שיבואו מצד הקדושה ולא
 כשפע של בהמה (שיחות הר"ן רלג) הפל"מ^{מט} משם מכח התפילה, ובעיקר במלחמת היצה"ר ע"י

^{מב} נקט כלי לשון רבים לרמזו לשתי בחינות בתפילה חרב וקשת כפי שיבואר לקמן

^{מב} עיין גרסת לקוטי עצות ערך תפילה שגורס איש הישראלי במקום משיח, מבואר שקיבל מרבינו שכל אחד יכול לזכות לזה, כפי שמתגבר לתקן בחי' משיח שלו דהיינו כפי המבואר בתורה זו.

איש ישראלי - איש בזהר כנוי למתגבר על יצרו המסיתו מהיושר. ישראל היינו ישר-קל דהיינו שמכוון תמיד אל הקב"ה.

^{מב} עלים לתרופה מכתב רצט - אף הזכרתי בני חביבי שפיו טוב העבר החייתי עצמי הרבה בהתחלת התורה הנ"ל במה שפתינו שם שעקר הכלי זין של הצדיק היא תפילה. וְכָל הַמְלַחְמֹת שִׁיִּלְחֹם וְכָל הַכְּבִישוֹת שִׁיִּכְבֹּשׁ הַכֵּל עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה וְכוּ', וְהַזְכַּרְתִּי מִה שִׁפְתַּי וְדַבְרַתִּי בְּזֶה, וְנִזְכָּר בְּהַלְקוּטֵי עֲצוֹת שֶׁנֶּאֱמַר גַּם עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁכָּל כְּלִי מְלַחְמָתוֹ וְכוּ' הוּא הַתְּפִלָּה וְכוּ', וְדַבְרַתִּי בְּזֶה קֶצֶת עִם אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ אִזּוּ. וְגַם עָתָה אֲנִי מְחִיזָה עֲצָמִי בְּזֶה. כִּי כָּל לְשׁוֹן וְלְשׁוֹן הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא שֶׁל רַבְּנוּ וְכַרְנוּ לְבַרְכָּה שְׁמוֹנְפִיר אֲצֵל כָּל דָּבָר. יֵשׁ לוֹ כַּח מִיחֹד לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק אֶת הַלֵּב יִשְׂרָאֵל לְעֵסֶק בְּזֶה. וְמִי שֶׁמִּשִּׁים אֶל לִבּוֹ שֶׁכָּל כְּלִי זֵין שְׁלוֹ וְכוּ' הוּא הַתְּפִלָּה וְכוּ' מִתְעוֹרֵר מִחֹדֶשׁ לְעֵסֶק בְּזֶה. וְאִם כִּי אֵין לִי כַח לְלַחֵם כָּל כָּף וְכוּ' אֲבָל הֲלֵא אֲנִי כְּמוֹ הָאִישׁ חֵיל הַפְּשׁוּט שֶׁגַם הוּא לֹקַח כְּלִי זֵין מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. וּמְכָרָח לְלִמְדָה תַּכְסִּי מְלַחְמָה וְכוּ' בְּכָל יוֹם, וְהַכֵּל בְּכַח הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים הַמְּלַמְּדִים אוֹתוֹ וְכוּ'. וְאִיךָ שְׁהוּא אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַמְּלַחְמָה אֲרָבָה וְחֹזֶקָה מְאֹד. וְאֵין לִי שׁוֹם כְּלִי זֵין וְכוּ' כִּי אִם מַעֲט דְבוּר פִּי. וְגַם זֶה בִּישׁוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו הַעֲצוּמִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר עַל פִּי הַשָּׂדֶה כְּמֵה אֲנִי חֹזֵק בְּזֶה. וְגַם אֲתֵם צְרִיכִים לִילָךְ בְּזֶה לִידַע כָּל זֶה, וְיִוְתֵר מְנָה, וְעֵין בְּלַקוּטֵי עֲצוֹת בְּתַחֲלֹתוֹ מְנָה. יִתֵּר מְנָה אֵין פְּנְאֵי עָתָה לְהֶאָרֵךְ.

^{מב} בפשטות הכוונה שלפני המלחמה צריך להתפלל וע"י שתתקבל תפילתו ינצח המלחמה אבל מזה שמכנה את התפילה כלי זין וכן מבואר לקמן שהי אחרב וקשת משמע שעצם התפילה היא כבר יציאה למלחמה כי כדי שתגיע ותתקבל ותפעל היכן שצריכה לפעול בנוקבא דפרדשקא הדרך ארוכה והרבה מקטרגים יש לה בדרך שצריך להלחם בהם כדי לעלות לשם.

^{מב} כיון שכתוב הוא נראה שהכוונה למשיח אבל מאידך מהפסוק שמביא לראיה נראה שהכוונה לתפילה ובאמת שניהם נכונים כפי שיתבאר עפ"י הפסוק והריחו ביראת ה'

^{מב} למען שמי אאריך אפי ותהילתי אַחַטֵם לך לבלתי הכריתך: פרש"י - (ט) אאריך אפי - לשון הוה הוא. (פי) ולא עתיד ורוצה לומר שכן דרכי להאריך אפי למען שמי) ותהילתי אַחַטֵם לך - וזאת היא תהילתי אשר אַחַטֵם לך ל' חוטם אסתום חוטמי מצאת עשן נחירי ומקצוף עליך שהכועס יוצא עשן מנחיריו כמה דאת אמר עלה עשן באפו (תהלים יח) וכן כל חרון אף הוא לשון חימום החוטם. חרה אפי - וכן ועצמי חרה מני חורב (איוב ל) נחר חוטמי מרוב חימום: דהיינו שהפסוק מתפרש ככפל לשון שלמען שמי אאריך אפי ודהיינו ותהילתי אַחַטֵם לך.

^{מב} דבר זה צריך ביאור כי הכעס לא שייך באריך אנפין כי שם יש רק אריכות אפים אלא הכעס הוא בזעיר אנפין דהיינו בחי' נמוכה יותר שהיא מדרגת התפארת ששם מידת המשפט שדנים את ישראל לפי מעשיהם מדה כנגד מידה, אלא שכשישראל מתפללים תפילה כנ"ל נמתקים הדינים שבזעיר אנפין. צ"ע בזה כיצד כי באדרא רבה הנ"ל לבעל החוטם אני מתפלל מבואר שהתפילה ממשיכה רחמים מאריך להמתיק דיני זעיר וכן מבואר עה"פ באור פני מלך חיים באדרא שם דף קלג: אבל מאריך לקמן עה"פ עין בעין יראו מבאר שם במפרשים עפי הסוד שע"י שתבנה המלכות אז יפנה זעיר פניו אליה ואז יקבל הארה מאריך שע"י ידיה היחוד ויזכו לחיות מוקבא דפרדשקא הנ"ל. ונ"ל התירוץ שהאדרא מדבר בזמן הזה ואילו עין בעין מדובר לעתיד לבוא והחילוק ששם זה בדרך קבע וכאן בדרך ארעי כי רב המנונא חי בזמן הגלות ורצה לפעול ע"י תפילתו רחמים על ישראל אבל עדין היו בגלות ולא זכו לרחמים אלא לשעתו אבל לעתיד יתקיים עין בעין יראו קבע וזה רק ע"י משיח שיבנה קומת המלכות בשלימות ואז אריך יאיר בקביעות בזעיר ותייה הנהגת העולם כולו ברחמים גדולים.

^{מב} והמלבי"ם פירש את הפסוק טוב חסוך מחיים שפתי ישבחונך שדוד אמר החסד שעשית עמדותי שנתת לי שפתים לשבח אותך הוא גדול מהחסד שעשית עמדי שנתת לי חיים. מה שאמר ומשם עקר חיותו כתב הרמ"ק עיקר החיות בבנינה וכן בכתבי האריז"ל אור החטם בסג בחי' בינה. ומה שנקרא אריך שזה בכתר כי ידוע שבנינה היא כתר דז"א. אבל להרגשה הזו שהתפילה היא חיי זוכים ע"י הארה מבינה הנ"ל דהיינו כשבתפילתו מקבל מנוקבא דפרדשקא ונמשך לו משם תרפו אורות מד' מילויי הויה וג' מילויי אהי-ה

^{מב} וצ"ע שבתחילה כתב שרק עיקר כלי זינו של איש הישראלי וכו' וכאן אמר כל מלחמתו ואולי התפילה היא חרב אלא שיש עוד אופנים של כבישות שלא ע"י חרב ואעפ"כ מכח שמקבל משם כי מקבל משם בעיקר כח החרב וגם עוד כוחות לכבוש יצרו ולהתגבר על כל המניעות בעבודה"ש.

שהיא בחי' חטם זוכה על ידה לתוספת רוח חיים מחטם עליון כנ"ל, שע"ז ניתן לו כח יותר לבחור בטוב^{כא} להמליך על עצמו את הש"י ולתת כח למלכות דקדושה, **כְּמוֹ שְׁפָתַיב** על המשיח: (שם י"א^{כב}) **"וְהָרִיחוּ בִּירְאָת ה' וְכוּ"** הפסוק מדבר משבח כוחו של משיח שבחוש הריח יבדיל בין ירא שמים לרשע^{כג}, ובהמשך שם בפסוק ד' מבואר שבשבת פיו, וברוח שפתיו דהיינו תפילה, יכה ארץ וימית רשע. ומכאן הראיה שמביא רבינו לדבריו שכל מלחמותיו של משיח הם משם, מכח התפילה שהיא בחינת חטם, כי תפילה כזו **זֶה בְּחִינַת חֲטָם**^{כד} כי מקבל מחטם העליון יראת ה' שע"ז תפילתו נשמעת^{כה}. כי יראת שמים תלויה בחטם כמבואר בתורה כב אות ב^{כז}, והביאור בזה כי כשם שחיותי וכל המציאות שלי תלויה בחטם דהיינו בנשימה כך מדת היראה היא תפיסה שכל המציאות שלי תלויה בדבר המיירא אותי. ויראה דקדושה היא שאני תופס שכל מציאותי תלויה רק בהש"י^{כח} (ריצ"ח). **וְזֶה** התפילה שהיא בבחינת חטם היא **עֵקֶר פְּלִי-יָנוּ** של איש הישראלי כנ"ל, **כְּמוֹ שְׁפָתַיב** (בְּרֵאשִׁית מ"ח^ט): **"בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי"** פירוש שיעקב אמר ליוסף שנתן לו את הבכורה שלקח מהאמורי^{כט} שהוא עשׂו^ל ע"י חרב וקשת. **וּפְרָשׁ רִשְׁ"י**: שחרב וקשת שאמר יעקב

^א ומובא בשיש"ק ח"ב אות סז שמישיח יכבוש את כל העולם בלא ירית שום כדור נפץ. אלא בתפילה כמבואר כאן.

^{כא} ועיין פתחי שערים שבירה אות כ' משמע שכל המלחמות שלנו בעוה"ז הם לתקן בחי' עולם התווה דהיינו המלכים שמתו דהיינו המידות הנפולות שלנו שנפלו בעוונותינו. **והמידות הנפולות הן בנפש והתיקון הוא ע"י בחי' רוח החיים.** ותוספת רוח חיים ע"י שהיא מהנשמה היה יחידה של האדם שע"י תשובה ומעשים טובים. וכאן מבואר שבעיקר ע"י תפילה נעשה בהם יחוד ונשפע תוספת רוח חיים לתקן הנפש. ועי"ש **"כי עיקר האדם הוא הרוח שבו והנפש היא בחי' גוף שצריך תיקון"**.

^{כב} ישעיה פרק יא (א) וַיֵּצֵא חֲטָר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל וַיִּצַר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה: (ב) וַנְּחֹה עֲלָיו רִיחַ יְהוָה רִיחַ חֲכֵמָה וּבִינָה רִיחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רִיחַ דַּעַת וְיִרְאָת יְהוָה: (ג) וְהָרִיחוּ בִּירְאָת יְהוָה וְלֹא לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יִזְכֶּיחַ: (ד) וְשִׁפְט בְּצַדֵּק דְלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעֵנָיו אֶרֶץ וְהִקְדָּה אֶרֶץ בְּשֶׁבֶט פִּי וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רִשְׁעִי:

^{כג} הכלל כמו בגמרא כשמביא פסוק ומוסיף וכו' הכוונה שהמשך הפסוק הוא גם חלק עיקרי בביאור הענין

^{כד} עיין אורח מישור מה שכתב שכיון שמישיח במלחמתו בס"א ללקט מהם נצוצי הקדושה החבויים בכסויים רבים של רשע יודק לכח הבחנה גדול להבחין בהם עמ"נ ללקטם ויקבל כוחו מחטם עליון הנ"ל שהיא הרגש הנשמה. ע"ש עוד דייק מלשון וְהָרִיחוּ (ה' בחטף פתח) משמע שמישיח יכניס בבני אדם ריח של יראת שמים שע"י יהיה בכחם להתנער מחבלי הס"א ולברוח לקדושה.

^{כה} סוד החטם שגם בגשמיות הוא עיקר צורת הפנים וכמבואר ביבמות לגבי התרת עגונות שהכרת הפנים הוא רק פרוצוף עם החטם ובאמת גם ברוחניות כל זמן שיש לאדם חוטם היינו תפילה ויראה אזי ניכר בו צורת אדם אבל כשמאבד החוטם בטל ממנו צורת אדם וממילא גם ההשגחה עליו היא כעל בהמה והרמז בזה דמי שנפלה עליו מפולת רומז למי שנפל ברוחניות לתאוה וכבר כלפי חוץ לא נראה שיש לו איזה חיות מדבר רוחני כלל אזי הבריקה והמבוחן הוא בבחי' חוטם אם עוד יש לו איזה הרגשה בתפילה שיודע שזו הדרך לצאת אזי יש לו סיכוי ומפקחין עליו את הגל בחי' חמרא ורחני פקחין דהיינו שיש לו סיכוי להחזיר לעצמו את הדעת. וצורת אדם הוא מתפלל כי גדר אדם הוא מדבר דהיינו חי שמדבר ודיבור היינו להקב"ה שהרי אדם נברא יחידי כמדבר ואל מי ניתן לו הרוח ממללא שידבר וודאי אל הקב"ה שזה הקושר אותו למעלה שמעלה אותו מחי לאדם דהיינו חי שקשור לעליונים נמצא שתפילה היא עיקר צורת האדם וכן בגמ' ב"ק מבעה זה אדם דהיינו מתפלל ומבקש. (הריצ"ח)

^{כז} עיין ברכות דף ו: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי כי זה כל האדם אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו רבי שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה: גם מבואר שצדיק נקרא ירא שמים וכ"ש משיח שיהיה השלם באדם וכנ"ל כי חיותו מחטם עליון.

^{כח} עי"ש שע"י תיקון החטם זוכה ליראת שמים ובאמת צ"ע כי זוהר מבואר שיראת שמים תלויה באזנים עיין זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת יתרו דף נו: יראי אלהים בשמיעה דתליא באודנין דתמן יראה הה"ד ה' שמעתי שמעך יראתי וחבקוק ג. (תורה ה אות ג)

^{כט} ולהבדיל יראה נפולה ורעה היא שירא כגון מאריה ע"י שנפל לדמיון כאילו כל מציאותו תלויה רק באריה. ביראה הקדושה יש בעיקר שתי מדרגות יראת העונש ויראת הרוממות, וביראת הרוממות המשל בזה לרב גדול שכשאתה סמוך לו אין תנועותיך כתנועותיך כשאתה לבד כי אע"פ שהוא לא מעניש אבל רוממותו כלפיך מיראה ומאפס אותך בבחי' יראו אותו כל אפסי ארץ. ק"ו כלפי רוממות הקב"ה ב"ה.

אבל מדרגת אהבה היא שונה וקצת הפוכה כי היראה גורם שמירת מרחק אבל אהבה להפך גורם דיבוק והתכללות. אמנם יש עוד מדרגה גבוהה מאד של יראה למעלה מאהבה שזה שייך למי שיכול לתפוס שני הפכים כאחד שאז בתוך האהבה הוא שומר על יראה נ"ל חילוק בין יראה לפחד עפ"י המבואר בשיחות הר"ן פג וכן רואים בחוש שפחד לא תלוי בשכל ואדם מפחד גם כשבאים ומפחידים אותו מאחרי והרבה פעמים אדם מפחד לפני שהוא מבין למה כי זה דבר הפועל על הלב ישר לא דרך השכל ואע"פ שרבינו נוקט שם יראות ופחידים משמע שיראה ופחד שוים נ"ל שהחילוק הוא שיראה היא בשכל ופחד בלב וצ"ע עוד גם נ"ל שלא שייך פחד מרוממות כי הפחד הוא מהזיק גשמי.

^ל פ' ויחי מח כב וְאֵנִי נִתְּתִי לָךְ שָׂכָם אֶחָד עַל אֶחָד אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי:

^מ פשט הפסוק מדבר שיעקב מבטיח ליוסף נחלת קבורה את העיר שכם תמורת התעסקותו בקבורתו והיא העיר שלקח ממלכי האמורי במלחמה י"א שהכוונה למלחמה שנלחמו אנשי העיר הסמוכות לשכם עם יעקב אחרי שהרגו שמעון ולי את אנשי שכם. (ובאמת רצו כל מלכי האמורי אבל פחדו) כמבואר בפרש"י עפ"י ב"ר פ' ו'. ועיין רמב"ן פרק לד פסוק ג. אבל באלשיך מבואר עפ"י ילקוט שאחרי שבע שנים נלחמו כל מלכי האמורי עם יעקב ובניו ואפשר שלמלחמה הזו נתכווין יעקב. (עפ"י ספר קורא הדורות מגיד מראשית)

^{מא} מה שכינה יעקב את עשו אמורי כי הוא האומה העיקרית מז' אומות (מהרש"א ב"ב כג). והבאה"ל כתב כיון שעשו הוא זה לעומת זה של יעקב שכנגד התפילה והקול קול יעקב יש אמורי לשון אמירה שלו ושמעתי לכן נקרא גם אדום לשון ידום שרוצה להשתיק את יעקב. עוד עיין ספורנו [מח כב] שפירש שנקרא אמורי שאומר הרבה ועושה מעט וביאר שם שחרכי היינו חכמתי כמ"ש חגור חרבך על ירך ואמרו חז"ל שהוא בדברי תורה כתיב. הפך עשו שאצלו כתיב ולשונם חרב חדה וכענין וידרכו את לשונם קשתם שרק:

הכוונה 'תַּפְלָה וּבִקְשָׁה' כ"ב. עיין ב"ב קכג. שהגמ' שם לומדת מדוד המלך על יעקב אבינו וְכִמוּ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים מ"ד^{טו}): שדוד המלך אמר "פִּי לֹא בִקְשָׁתִי אֶבְטַח וְכוּ' ולא מהחרב תבוא ישועתי אלא בְּאַלְהִים הִלְלָנוּ"^{טו} דהיינו תפילה^{טו} רק בכחה בטחנו בְּחִינַת: "תְּהִלָּתִי אֶחְטֵם לָךְ" כנ"ל שיש בכח התפילה להמתיק דיני זעיר אנפין ולעלות עד אריך אנפין לעורר משם אריכות אפים ורק בכח הזה בטחנו דהיינו בכח התפילה לבטל הדינים מעלינו כי רק ע"י חטאינו באות כל הצרות ולא כפי שנדמה שיש איזה כח אחר מהש"י שיכול להרע לי. בסוף התורה יתבאר שאפילו בכח התפילה אסור לטעות בבחי' כוחי ועוצם ידי כי הכל בחסדו ית' אפילו מה שזוכים ע"י תפילה שבמדרגה הגבוהה ביותר.

אות ב

רבינו מבאר כאן שאת חרב התפילה מקבלים משמירת הברית ועפ"י הכלל שבארנו בהקדמה שתפילה היא חרב^{טו} שהורג את הסט"א הרוצה להכחיש מציאותו והנהגתו ית' בעולם והברית היא כח המושך את האדם אליו ית' וכל זמן שאדם לא נמשך אחריו ית' לא מתעוררת הסט"א כלל לכן את החרב התפילה צריך האדם רק כשמתעורר מכח הברית להתקרב ולדבר אליו ית' שאז מיד מתעורר הסט"א למונעו מזה והחרב מכרית ומפנה הדרך. לכן את החרב חוגרים על הירך דהיינו על תיקון ברית כי שאין ירך לא צריך חרב.

וְזֶה הַפְּלִי-זַיִן^{טו} כְּלִי הַמִּלְחָמָה, חָרֵב הַתְּהִילָה וְקִשְׁתְּ הַבְּקֵשָׁה צָרִיף לְקַבֵּל עַל-יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, הֵינּוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית^{טו} דהיינו ששומר על הברית והקשר עם הקב"ה ע"י שמשדל לחזק

^{צ"ע} כי רש"י פירש חכמתי ותפילתי ולא כמו שכתב רבינו אמנם עיין תרגום שחרגם צלותי ובעותי שזה תפילתי ובקשתי בלשון ארמית. ובאמת הקושיא היא על רש"י למה שינה מהגמ' שהיא המקור לדרשה זו בגמ' ב"ב קכג. ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי וכי בחרבו ובקשתו לקח והלא כבר נאמר כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני אלא חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה. ועי"ש מהרש"א שמקשה כך ועי"ש שמבאר שהחרב אצל יעקב היא תפילה כנגד על חרבך תחיה שנתברך עשו והקשת אצל יעקב כנגד ברכת ויהי רובה קשת שנתברך ישמעאל עי"ש עץ יעקב שכתב אע"פ שהרי קנה את הבכורה בניד עדישים זה לא היה אלא לסתום פיו של עשו, אבל העיקר מה שהש"י הסכים לזה היה ע"י התפילה שהתפלל יעקב לזכות בבכורה כמבואר בב"ר פרשה סג ע"ש יפ"ת.

מה שהקשיתי על פרש"י שנקט חכמתי במקום בקשתי אולי כיון שכך מבואר בדברי עשו הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים ותרגם אונלוס יעקבני חכמתי ועוד עפ"י מה שיתבאר לקמן באות ב' שמדרגת הבקשה היא נמוכה ממדרגת התהילה ושבח אולי היה קשה לרש"י שיעקב יאמר על עצמו שפעל בבקשה ולא בשבח אלא שא"כ צ"ע למה רבינו כן נקט בקשתי. ואולי כי באמת בחצונות הבקשה אין חילוק אלא שבמדרגה הגבוהה יותר הבקשה בפנמיות הכוונה שלה היא כמו שבח לכן אפשר לומר בקשתי דהיינו על החצונות שבה.

^{טו} תפילה ובקשה משמע שסתם תפילה היא לא בקשה אלא הלל ושבח והיינו חרב, וכן מובא לגבי פסוקי דזמרא שהם שבחים ונקראים זמירות כי זומר וחותך הקליפות (מנורת הסוף אות ג), ואולי כי הלל ושבח היינו גילוי האמת עצמה ולכן השבח הוא כחרב לקליפות. אבל בקשה היא בחי' קשת כי כמו קשת שמוחה לאחור וזורק למרחוק כן בקשה כמה שמרגיש חסר יותר כן פועלת בקשתו, וע"י שמתקבלת בקשתו אזי מתגלה שיש ארון לעולם שבו תלוי הכל ויכול לשנות הטבע נמצא שרק בדרך עקיפה היא הורגת את הקליפות. לקמן יתבאר עפ"י השערי אורה שער שמיני ספירה ג' החילוק בין תהילה לבקשה שהבקשה היא דביקות בספירת המלכות והתהילה בספירת הבינה ולפי' מבואר יותר כי הבינה ידוע שממנה בורחים הקליפות אבל במלכות היא בסכנה מהקליפות אלא שע"י שמבקש כל צרכיו מהקב"ה מגלה בזה מלכותו וזה מבטל דעת דקליפה שכופרת במלכותו ית'. עוד בענין שבח ובקשה עיין באריכות בהוספות שבסוף התורה

^{טו} (ו) ב"ב צרינו נגנח בשמך נבוס קמינו: (ז) כי לא בקשתי אֶבְטַח וְכוּ' חַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי: (ח) כי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמִשְׁנֵאֵינוּ הִבִּישׁוּתָּ: (ט) בְּאַלְהִים הִלְלָנוּ כֹּל הַיּוֹם וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדֶה סֵלָה:

^{טו} משמע כאן שאפילו על בקשה לא סמך אלא רק הלל ושבח ועיין אורח מישור שלומד עוד יותר שגם דוד המלך התכוין כמו יעקב לחרב התפילה ועל זה אמר לא תושיעני ויתבאר עפ"י מה שיבואר בסוף התורה על מאמר רב"ח ואי לאו דמקריבנן לספינתא דזי טבעינן, שגם תפילותינו אין בכוחם לבד לעורר השפע מאריך אנפין אלא הקב"ה בעצמו הוא שעושה זאת ע"י רבוי התפילות שמעל ה' צדיק (עיין בזה תורה קה) לכן אמר שאנו רק באלקים הללנו כל היום והקב"ה בחסדו עזר לנו לנצח מלחמותינו

^{טו} ונראה שמה שבתורה נאמר ברמז והיה צריך תרגום כדי להבין הכוונה האמיתית כנ"ל חרבי וקשתי ותרגום צלותי ובעותי, אצל דוד המלך שהוא בחי' מלכות פה תורה שבע"פ קרינן ליה, זה נאמר בפירוש שלא החרב מושיע אלא התפילה

^{טו} עיין גם תורה נ שרק ע"י ברית זוכים לתפילה, ועיין תורה פד תנינא שהיא עיקר החיבור עם הקב"ה וזהו לשון תפילה מלשון נפתלתי שהוא לשון חיבור עי"ש.

^{טו} זין הוא לשון ארמי לכלי מלחמה עיין בראשית ומט ה' כלי חמס תרגם יונתן מאני זיינא

^{טו} מה זה תיקון הברית ואיזה סגולה יש לזכות לזה לא באר רבינו כאן אע"פ שבענין המשפט כן באר ולכאורה צ"ע כי תיקון הברית הוא הקרקע שעליו בנוי כל יסוד התורה הזו כמבואר כאן שרק עי"י מקבלים את חרב התפילה ואילו המשפט הוא כבר נוגע לאיכות התפילה ואולי דייקא בגלל זה כמו שמבואר בכהאריז"ל מדוע לא נזכר תיקון המדות בתורה ותרין כי זה הקרקע שעליו ניתנה התורה והכי נמי צ"ל כאן. עכ"פ לפטור בלא כלום א"א ומאריך עצם הדיבור בזה כבר מסוכן לכן נראה רק להעיר בעיקר בענין שמירת העינים ומהו יקיש כ"א לשאר הפרטים. ידוע שחז"ל התייחסו לכח הראיה ככח ממשי שיכול לילך ולהזיק והביאו ראיה מבת היענה שבכח הראיה דוגרת על ביצתה להוליד ממנה אפרוח ולכן אסרו היקו ראיה בגמ' ב"ב וכו' וצדיקים גדולים השתבחו שגם לא הביטו חוץ לד' אמות. ואחר שהתורה וחז"ל אסרו הסתכלות אסורה כמ"ש לא תתורו וכו' ותלו האיסור בפגם הברית נראה לומר שגם זה כנ"ל שזורק הכח הראיה למקום שלא יוליד כבוד שמים. ואולי כי כח ההסתכלות מלבד ההכרח לצורך הרשות משום שלום בית שלא יכשל ויפול כמבואר בהלכות שבת אבל עיקרו מסתמא צורך מצוה ומסתמא על זה דייקא הסומא נקרא מת.

אותו ונזהר מאד ממפסדיו בעיקר ע"י שמתרחק מאד מכל הדברים שהקב"ה שונא, ועיקר מה ששונא זה זימה (סנהדרין צג.) בכל בחינותיה. לכן ניאוף היא התאוה היחידה שלא נקראת על שם מעשה העבירה אלא על שם החרון אף שגורמת, (ריצ"ח), **כְּמוֹ שְׂפָתוֹב** (תהלים מ"ה): **"חֲגוּר חֲרָבָה עַל יַרְךָ"** בפשט הכוונה שכך דרך החוגרים חרב לקשרה על ירכם וכיון שירך רומז לתיקון הברית כמ"ש שים נא ירך תחת ירכי [חיי שרה כד ב] (גם עיין סוטה ח:) לכן חז"ל דרשו שרומז לתיקון הברית (ג) ^{ע"א} ולפי רבינו אומר דוד המלך שאת חרב התפילה צריך לחגור על תיקון הברית. **וּכְמוֹ שְׂפָתוֹב** ^{ע"ב} (תהלים קל"ב): **"מִפְרֵי בִטְנָה אֲשִׁית לְכֶסֶף לָךְ"** ^{ע"ג} **זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ** כי אשית לכסא הפי" אשים אותו על כסא המלוכה. וכוונת הפסוק שהקב"ה מבטיח לדוד המלך שמבני בניו יצא מלך משיח, שהוא **בְּחִינַת תְּפִלָּה כְּנ"ל**. והמשך הפסוק שם הוא **"אִם יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ בְּרִיתִי, הֵינּוּ עַל-יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף נִמְצָא כְּנ"ל שְׂזוּכִים לְתַפִּילָה שֶׁהִיא בְּחִי' מְשִׁיחַ ע"י שְׁמִירַת הַבְּרִית, דְּהֵינּוּ שְׁתַּפִּילָה בְּבִחִי' מְשִׁיחַ, דְּהֵינּוּ שְׁשׂוּרָה בְּפִיו, שׂוֹלְחִים בְּפִה שֶׁל שׂוֹמֵר הַבְּרִית.**

יוֹסֵף שְׁשָׁמַר אֶת הַבְּרִית, נִטְלָעַת אֶת הַבְּכוֹרָה^{ע"ד}, שְׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה*^{ע"ה} בְּחִינּוֹת פִּי שְׁנַיִם כְּמוֹ הַבְּכוֹרָה^{ע"ו},

ונראה כי העין סרטור הלב וצריך להסתכל רק בדבר שגורם התפעלות הלב לקדושה וכמו שיש דיבור לבטלה יש הסתכלות לבטלה וכמו שיש דיבור רע יש הסתכלות רעה והכל תלוי בהתפעלות הנגרמת ע"י ההסתכלות. ממילא מובן שכל הסתכלות על נשים היא רעה שגורמת עכ"פ איזה התפעלות רעה כל עוד יש אצלו חילוק בין איש לאשה.

ולכן מי ששומר את כח ההסתכלות שלו שלא יגרום התפעלות רע אזי זוכה לקדושת העינים עד כדי תיקון הלב מכל המדות הרעות כי שוריינא דליבא בעינא תליא עד שיכול לזכות לראות רוחניות ממש.

עוד בזה בענין הדיבור - הוא לימוד רב לתלמיד (עיין תורה קלד) ובענין המעשה - כגון בהולדה ובצדקה (עיין תורה רסד)

תימה שאת החרב שזה דבר שנועד להרוג ולהפריד מקבלים מבחי' ברית וקשר. אבל באמת גם הברית נעשית ע"י כריתת ברית ובהרבה פניות דייקא כמובא בהלכות מילה, ושמעתי מהריצ"ח כיון שכל ברית היא ניתוק וכריתתה מכל ברית אחרת כי ברית היא כמו שאנו שני חצאים של דבר אחד ממילא לא שייך ברית עם יותר מאחד. ועוד נראה ממה שעל הברית חופה הערלה כידוע משמע שמגודל חשיבות ענין הברית יש על זה קטרוגים עצומים. ועיין ערבי נחל מקץ שאפילו בין שני בני"א וכשאין ברירה אפילו עם גוי הוא תיקון עצום וכ"ש עם הקב"ה בעצמו.

^ט תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך וְהִדְרָךְ: פרש"י עפ"י הגמ' למלחמתה של תורה ורבינו מפרש למלחמתה של תפילה.

^{ע"א} עיין זוהר ויחי ר"מ: רבי אבא פתח, (תהלים מה ו) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך, וכי דא הוד והדר למיזן זיינא ולאודרוז בהאי, מאן דאשתדל באורייתא ואגח קרבא באורייתא וזיז גרמיה בה דא הוא שבהא (דמריה), דא הוא הוד והדר, ואת אמרת חגור חרבך, אלא ודאי עקרא דמלה, את קיימא קדישא יחב קב"ה ורשים ליה בבני נשא, בגין דינטרון ליה ולא יפגמון ליה בפגימו להאי רשימא דמלכא, ומאן דפגים ליה, הא קאים לקבליה (ויקרא כו כה) חרב נקמת נקם ברית, לנקמא נוקמא דברית קדישא דאתרשים ביה והוא פגים ליה. ומאן דבעי לנטרא האי אתר, יזדרז ויתקן גרמיה, וישוי לקבליה בשעתא דיצרא בישא יתקף עלוי, להאי חרב דקיימא על ירך, לאתפרעא ממאן דפגים האי אתר, וכדין חגור חרבך על ירך גבור, גבור איהו גבור אתקרי, ועל דא הודך והדרך.

דבר אחר, חגור חרבך על ירך גבור, מאן דנפיק בארחא יתקן גרמיה בצלותא דמאריה, ויזדרז בהאי צדק חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא יפוק לארחא, כדכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. תא חזי זבולון נפיק תדירא לשבילין וארחין, ואגח קרבין, ואזדרז בהאי חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא נפיק בארחא, וכדין נצח עמין ואתתקף עלייהו.

^{ע"ב} חרבך על ירך היא ראייה שחרב התפילה צריך להקדים לו שמירת הברית ומפרי בטנך אשית לכסא וכו' לומדים שגם משיח יזכה להיות משיח דהיינו בעל חרב התפילה ע"י תיקון הברית. עיין בל"ר שכיון שהתחיל ממדרגת משיח מבאר כל מדרגה שגם משיח יזכה לה

^{ע"ג} תהלים קלב יא) נִשְׁבַּע יְקֹכֶל לְדוֹד אָמַת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְרֵי בִטְנָה אֲשִׁית לְכֶסֶף לָךְ: (יב) אִם יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ בְּרִיתִי וְעַדְתִּי זֹו אֶלְמָדִם גַּם בְּנֵיהֶם עֲדִי עַד יִשְׁבּוּ לְכֶסֶף לָךְ: מבואר ששבעת הקב"ה לדוד המלך שבנו יזייה מלך אחריו ואם בנו ישמור הברית אז גם בנו יהיה מלך וכן הלאה עדי עד ובסוף הפרק רמזו גם מלך המשיח בפשטות פסוק יב נלמד ככפל לשון והכוונה לברית התורה אבל רבינו לומד שברית כולל גם שמירת הברית בתאוה הידועה

^{ע"ד} צ"ע הרי קיבל מיעקב ולמה אומר רבינו שנטל. ונראה כיון שהיה בזכות שמירת הברית נמצא שבדין קיבלה ונחשב כמו שנטל כדמצינו בברכות יז: עה"פ אבירי לב הרחוקים מצדקה ופרשו שהצדיקים נוזנין בזרוע ולא בצדקה.

עין בגמ' בבא בתרא קכג. שרק לענין פי שנים קיבל את הבכורה אבל שם בכור נשאר על ראובן כמ"ש בפ' ויחי ומט ג' ראובן בכורי. וכנראה נפ"מ לעבודה במקדש שקודם מתן תורה היה בכורות אבל נ"ל שגם זה קשור לתיקון הברית ולא נשאר לו אלא שם בכור לענין כבוד או"א לרבות אחיך הגדול.

^{ע"ה} הבכורה בחי' פי שנים כי היא מזוהת של כפל ורמזו באותיות בכר שהן כפל היחידות עשרות ומאות וגם היא בחי' בן המכפיל את אב. אבל שאר הבנים מבואר בכהאריז"ל שהם כבר מעורב בהם בחי' כח הבכור, שזה בחי' נ"ט בר נ"ט כלפי האב. הבכורה רומזת לקשר החזק בין אב ובן, בחי' אבן ישראל אב ובן כחדא, בחי' העלול מיד בהפרדו מהעילה טרם הריחוק בחי' הבריאה כשעדין קשורה לקודם הבריאה. כשעדין הרושם חזק ועדין השכחה אינה שולטת. לכן עבודת הקרבנות בבכורות כי הם בחי' כהונה כמבואר בתורה לד' שמאיר בו נקודת אהבה הקדושה שיכול עי"ז לחזור ולחבר ולקרב את החוטא לשרשו ע"י הקרבן. וכפי שנתבאר בתורה א' דהיינו בחי' ראשית שמכח זה יש לכל בכור איהו בחי' קדושה שצריך פדיון (שערי יושר בכורות שער ה פכ"ה) לכן הבכורה תלויה בברית וזוכים בה ע"י שמירת הברית כמבואר כאן כי הברית היא שמירת הברית והקשר עם הקב"ה היא מכח הבכורה דהיינו הרושם החזק של החיבור שהיה לנו עם הקב"ה בחי' הרשימו שאחר הצמצום שהוא בחי' הרוח דשבק בעלה בגווה דהיינו הקב"ה בעולמו כשכביכול מצמצם עצמו ונתן מקום להעלים עצמו בעולמות. כי בכורה וברית הן בחי' אחת בחי' הרוח הנ"ל דשבק

בְּיַד הַתְּפִלָּה הוּא פִּי שְׁנַיִם עָבָר. שְׁנַיִם שְׁיֵשׁ בָּהֶם שְׁבָחוּ שֶׁל מְקוֹם עָבָר וְשָׂאֵלַת צְרָכָיו. (ד) עֵינַי בְּרִכּוֹת ל"א. 9 ל"ב. ע"ז ז': פ"א. וְהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמ"ט⁹⁸): "וְחָרַב פִּיפְיוֹת בְּיָדָם"⁹⁹ הפסוק הוא

בעלה בגווה. (כמבואר בכהאריז"ל לגבי בכור ובוהר על שכנתא בין תרי צדקיא יתבא לגבי הצדיק דהיינו שמירת הברית) דהיינו כח הכסופים והמשיכה אליו ית' (עיין תורה לא אות ו)

⁹⁷ ההגה נמצא בסוף אות ב'

⁹⁸ ביאור ענין פי שנים שבבכורה והקשר של זה לפי שנים שבתפילה עיין לק"ה חו"מ נחלות ד' דף ק. אות ג – אך הענין כי מה שיש בתפילה שני בחי' שהם סידור שבחו של מקום ושאלת צרכיו כשרו"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחילה ואח"כ יבקש צרכיו, זה בחי' מה שארו"ל אין האשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי. כי התפלה היא בחי' אשה יראת ה' היא תהלה כמובא כי עיקר התפלה הוא לתקן כלי השפע בשלימות בידוע וכמבואר בהתו' ואתם תהיו לי וכו' (בס' לד.). כי הש"י חפץ להטיב ורוצה להשפיע טובו וחסדו תמיד, אך אינו יכול להמשיך השפע כי אם ע"י מעשה התחתונים דייקא דהיינו ע"י בני ישראל שנתן להם הממשלה ע"י שיתקנו כלי השפע בשלימות ע"י תפלה כתיקונו. ועיקר שלימות התפלה הוא האמונה כי אמונה בחי' תפלה כמו שכתבנו כמה פעמים כמו שכתוב "ויחי ירידו אמונה" ותרגומו פרישן בצלו. והאמונה צריכה להיות שלימה בכל הבחינות ובלא זה אין להתפלה שלימות ואינה נעשית כלי לקבל השפע כי עיקר הכלי שנשלמת ע"י דיבורי התפלה הוא ע"י האמונה השלימה שהיא עיקר הכלי לקבל כל טוב.

היינו שכמו שצריך שיהי' לו אמונה בעצמו להאמין באמונה שלימה שהש"י שומע ומאזין ומקשיב כל דבור ודבור של ב"א מישראל אפילו מהגרוע שבגרועים כי הוא ית' שומע תפילת כל פה. ויש כח בכל אחד מישראל לפעול בקשתו ברחמים אצלו ית' אם יתפלל באמת אליו ית' כ"ש קרוב ה' לכל קוראיו וכו'. וכל זמן שאין לו אמונה בעצמו שיש גם לו כח להמשיך השפע בתפלתו עדיין אין לו כלי לקבל השפע כי אין לו מקום וכלי בלבו לקבל השפע מאחר שלפי דעתו הוא רחוק מלקבל השפע ולהמשיך השפע מאחר שאינו מאמין בעצמו שתפלתו עושה רושם. ע"כ עיקר התהוות הכלי ע"י התפלה להמשיך ולקבל השפע ולפעול בקשתו הוא ע"י שלימות האמונה בכל הבחי'. שמאמין בהש"י שהוא כל יכול שליט ומושל ומנהיג כרצונו והוא חנון ורחום ושומע תפלת כל פה כנ"ל. ובשביל זה צריכין לסדר שבחו של מקום תחלה ואח"כ לשאול צרכיו כי ע"י סידור שבחו של מקום נתחזקה האמונה בשלימות כנ"ל, ...

אות ה' – וזה בחי' בכור. כי משם נמשך הולדת הבכור כי כל ההולדות וכל ההשפעות הכל נמשך רק ע"י התפלה וע"כ הולדת הבכור נמשך מבחי' זאת מבחי' הפעולה ראשונה שפועל איש ישראלי ע"י תפלתו שעי"ז נתחזקה אמונתו להתפלל תמיד ומשם נמשך הולדת הבכור שהוא הולדה הראשונה. וכל ההולדות שנמשכין אח"כ בכלם יש בהם חלק מהולדת הבכור כמובא בכתבי האריז"ל, (שער הכוונות – דרושי הלילה דרוש ג) היינו שכל התפילות שאח"כ שעל ידם כל ההולדות כולם יש בהם חלק מהפעולה הראשונה שפעל ע"י תפילתו כי ע"י נתחזקה אמונתו להתפלל תמיד שעי"ז עיקר התהוות הכלי להמשיך השפע כנ"ל,

וע"כ נוטל הבכור פי שנים כנגד פי שנים שיש בתפלה שהם סידור שבחו יתב' ובקשת צרכיו כי הם בחי' אחת ממש. כי סידור שבחו קודם שאלת צרכיו שהוא חזק האמונה כדי לעשות כלי וכו' כנ"ל עיקר בחי' זאת מקבל הבכור שהוא בחי' פעולה הראשונה שפועל ע"י תפלתו שאז היה צריך להתחזק ביותר להאמין בעצמו מאחר שעדיין לא ראה שום פעולה ע"י תפלתו. אבל אח"כ שכבר פעל פעולה הראשונה בתפלתו אזי יכול בנקל להתחזק בכל פעם להאמין בעצמו מאחר שכבר ראה שפעל ע"י תפלתו. נמצא שכל ההולדות וכל ההשפעות שנמשכין אח"כ בכלם יש בהם חלק הפעולה הראשונה שהוא בחי' הולדת הבכור וע"כ מגיע לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי יש לו חלק כנגד כל א' וא' וכנ"ל. וע' בכתבי האריז"ל מבואר בענין דרכי סודותיו הק' שפי שנים שנוטל הבכור הוא בבחי' אין האשה כורתת ברית וכו' שהוא בחי' ההוא רוחא דשדי בגוה שהוא בחי' סוד היבוס כי מההוא רוחא דשדי בגוה בביאה הראשונה משם צריכין לקבל כל ההולדות של כל הבנים. ועיקר מקבל הבכור וכל הבנים שבאים אח"כ מקבלין על ידו ע"כ מגיע לו פי שנים ע"ש. וכל הדברים האלה מבוארים עתה ע"פ דרכינו בדרך הפשוט לעובדא ולמעשה להתחזק בתפלה תמיד וכנ"ל. ובאמת הכל אחד כי גם פנימיות כוננת האריז"ל הוא להביא לידי מעשה. עכ"ל לשון מוהר"נ בלק"ה.

⁹⁹ ע"פ דבריו למה כל תפילה היא בחי' בכורה הרי רק הראשונה מכוחה מתפלל את השאר באמונה יותר.

ונראה כי באמת כל תפילה מתחזק בה יותר באמונה נמצא שהשלישית אינה מכח הראשונה אלא מכח השנייה וכך כל תפילה היא בחי' בכור לגבי זו שאחריה. ועיין תורה צט שכשמתפלל בדביקות מעלה את כל התפילות הקודמות שלא התפלל בהן בדביקות כראוי יחד עם זו שמתפלל בדביקות וכן מבואר בתחילת תורה קיב. ועפ"י הנ"ל שהרוח דשבק בגוה הוא הכח המעלה בבחי' מ"ן נראה שכל תפילה שמתפלל כראוי דייקא היא בחי' בכורה כי מעלה עימה בבחי' מ"ן את כל התפילות שעדיין לא עלו.

¹⁰⁰ עוד צ"ע בדבריו למה הבכור הוא בחי' הרוח הנ"ל הרי הבכור עצמו ודאי לא נולד מביאה זו שבה שבק בגוה את הרוח שהרי מטעם זה בעצמו אין אשה מתעברת בביאה ראשונה. וצ"ל שהכוונה מצד המהות הוא מצד מהות קשור יותר לבחי' הרוח הזה. זה מבואר בפע"ח ק"ש פ"ה שכוין שהבכור לוקח חלק ראשון עיקריות דהוא רוחא. וע"ש שכל אח לוקח חלק ממה שהשאר הקודם לו וכל בן מצטייר ע"י הרוח שנשאר שם. (ע"ש ביאור יפה על גדולת הצדיקים כיון שהם אחים לזו"ן כי נשמותיהם נולדים מיחוד פנימי שבחור"ב שממנו נולדים זו"ן ולכן זו"ן בכורים ואנו חייבים בכבוד ע"ש)

¹⁰¹ עוד צ"ע עפ"י המבואר כאן שבכור הוא בחי' הרוח דרשב"ג כנ"ל א"כ הבכורה תלויה המציאות ואיך אפשר לקחת מראובן ולתת ליוסף הרי במציאות כל בני לאה לא נולדו מכחו. אבל באמת א"כ גם ראובן אינו בכור לגבי בני שאר האמהות. ונראה כיון שיוסף בכור לרחל ובפרט שעיקר כוננת יעקב היה עליה לכן הואיל שמירת הברית להעביר אליו את הבכורה ובעומק יות נראה שדייקא ע"י זכה להיות שומר הברית מרכבה ליסוד כנ"ל שבכורה וברית בחי' אחת בחי' הרוח דשבק בחי' הרושם החזק מהדיבור בין עליה לעלול שמכוחו נכסף העלול תמיד לחזור להכלל בעילתו. (אולי לכן היחוד נקרא בעילה כי רומז שהוא מכח שהעלול חוזר להכלל בעילה)

¹⁰² פי שנים כמו שתי פיות פה של שבח ופה של שאלת צרכיו

¹⁰³ שבחו של מקום ונראה שרומז שהשבח עולה עד בחי' הנקראת מקומו של עולם דהיינו הכתר. דהיינו כי שבח לשון השפלה כמ"ש בשוא גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם דהיינו שע"י שבח גורם לעליון לפנות אל התחתון והשבח מעורר עד הכתר דהיינו חטם שבאריך אנפין להפנות פניו לזעיר ואלינו שע"י זוכים לתפילה בחיות כנ"ל. עוד עיין בהוספות לעיון ביאור בחי' מקום

עוד בענין גדול מעלת השבח ותהילה שקיבל יוסף יותר מאחיו שהבקשת צרכיו היא במלכות ואילו התהילה עולה עד הבינה

כן מבואר בשערי אורה – השער השמיני – הספירה השלישית – ועתה ראה ההפרש שבין תהילה לתפילה. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות. ולפיכך הכול ראוין לתפילה ואין הכול ראוין לתהילה; כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבחו? לפיכך נאמר: לישרים נאווה תהלה (שם לג, א). המשך דבריו שם בענין הזה עיין בהוספות לעיון בסוף התורה

⁹⁹ יכול ישאל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל כבר מפורש על ידי שלמה שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה, רנה זו תפלה תפלה זו בקשה.

⁹⁸ ע"ז ז': דתניא נחום המדי אומר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אמר בר מינה דההיא דתליא באשלי רברבי דתניא רבי אליעזר אומר שואל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו וגו' אין שיחה אלא תפלה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה רבי יהושע אומר יתפלל ואחר כך ישאל צרכיו שנאמר אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד ור"א נמי הכתיב אשפוך לפניו שיחי הכי קאמר אשפוך לפניו שיחי בזמן שצרתי לפניו אגיד ורבי יהושע נמי הכתיב תפלה לעני בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו מכדי

כפל לשון מדבר בחסידים שרוממות קל בגרונום וחרב פפיות בידם דהיינו שהשבחים שבפיהם הם כמו חרב עם שני פיות¹⁸ (דהיינו חרב מחודדת משני צדדים) רבינו מביא את הפסוק לראיה שיש בחרב התפילה בחי' פי שנים, **בְּחִינַת שְׁתֵּי פִּיּוֹת** שקיבל בחי' פה לשבח בו ופה לבקש צרכיו, **בְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם** משמע שאחיו קבלו רק פה אחד ומסתמא רק שאלת צרכיו. **וְנִטַּל** הבכורה **מֵרְאוּבֵן עַל-יְדֵי שְׁחָלָל יְצוּעֵי אָבִיו**, לשון זה הוא כלשון יעקב בפ' ויחי:¹⁹ בברכו את ראובן לפני פטירתו, שהוכיחו "כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה", שמתחס לחטאו הנזכר בפרשת וישלח [לה כב], שאע"פ שרק העביר מטתו של אביו מאהל בלהה לאהל אמו מפני כבודה של אמו, כפרש"י שם, גרם בזה בחי' חולין בקדושת היחוד של אביו, (שבו תלוי יחוד עליון כמבואר בתורה לב תנינא), ולכן נקרא מעשהו בתורה פגם הברית כמ"ש שם "וילך ראובן וישכב" וכו' כי פגם בברית והיחוד שבין קב"ה ושכינתיה, ולכן ניטלה הבכורה ממנו **כִּי הִיא** דהיינו התפילה **תְּלוּי בְּשְׁמִירַת הַבְּרִית**²⁰: ואע"פ שבאמת באותה ברכה הנ"ל שמזכיר בה חטאו פותח יעקב ב"ראובן בכורי" וכן מבואר בגמ' ב"ב קכג. ששם בכור לא ניטל מראובן²¹ אלא רק הפי שנים, זו באמת גם כוונת רבינו, כי עיקר ענין הבכורה הנוגע לתפילה, הוא הבחי' פי שנים שקיבל על ידה, דהיינו שבחו של מקום ושאלת צרכיו כנ"ל, ובנגלה שקיבל שתי נחלות בארץ למנשה ואפרים. (הגה שייך לעיל) *ועל כן יוסף בשביל שזָכָה לְבְּחִינַת תְּפִלָּה, שְׁהִיא בְּחִינַת "תְּהֵלֶתִי אֶחָסֵם" בְּחִינַת חִיּוֹת הַנְּמֻשָּׁה מְנוּקָבָא דְּפָרְדֵּי שְׂקָא כְּנ"ל, על כן נקרא בן **פּוֹרֵת יוֹסֵף**, שְׁהֵם בְּחִינַת **תְּרַפּוּ** אורות שְׁהֵם שְׁבַעָה שְׁמוֹת: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, קס"א, קמ"א, קמ"ג, שְׁעוּלֵין תְּרַפּוּ, שְׁמֻקְבֵל מְנוּקָבָא דְּפָרְדֵּי שְׂקָא, כִּי **פָּרְדֵּי שְׂקָא** בְּגִימְטְרִיא **תְּרַפּוּ** עם הכולל דהיינו עוד אחד כנגד התיבה כולה סה"כ תרפו. בפרשת ויחי [מז כב] בברכת יעקב לבניו לפני פטירתו ברך את יוסף – **בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלֶי עֵינַי בְּנוֹת צְעָדָה עָלַי שׁוֹר**: ומבאר רבינו שיעקב כינה את יוסף בן פורת לרמוז שבזכות שמירת הברית זכה לחרב התפילה שעולה עד נוקבא דפרדשקא הנ"ל ונשפע לו משם תרפו אורות שעל ידם זוכה לחיות הנ"ל. כי תרפו הן אותיות פרת בכתיב מלא. וסוד השמות האלה הם שני שמותיו ית' הויה ואהי-ה, אלא

קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי במאי קמיפלגי כדדריש רב שמלאי | דדריש רב שמלאי | לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל מנלן ממש רבינו דכתיב ה' אלהים אתה החלות להראות את עבדך וגו' וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה | דף ח/א | רבי יהושע סבר ילפינן ממש ור"א סבר לא ילפינן ממש שאני משה דרב גובריה וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא שואל אדם צרכיו בשומע תפלה (אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שואל אדם צרכיו בשומע תפלה) (אמר רבי יהודה אמר שמואל הלכה כדברי חכמים) אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אבל אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר רב חייא בר אשי אמר רב אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אם יש לו חולה בתוך ביתו אומר בברכת חולים ואם צריך לפרנסה אומר בברכת השנים אמר רבי יהושע בן לוי אף על פי שאמרו שואל אדם צרכיו בשומע תפלה אבל אם בא לומר אחר תפלתו אפילו כסדר יום הכפורים אומר:

²⁰ תהלים קמט (ה) 'עלוזו יְהוָה יְהוָה על משפּוֹתָם: (ו) רוממות אל בגרונום וְחָרַב פִּיפּוֹת בְּיָדָם: (ז) לְעֶשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם תּוֹכַחַת בַּל אֲמִים:

²¹ קשה כי לעיל אמר שהן קשת וחרב וכאן הן שתיהן חרב. שמעתי מוהריצ"ח ביאור שיש קשת שהיא גם בחי' חרב דהיינו כששאלת צרכיו היא לא לתכלית מילוי החיסרון אלא רק היכי תמצוי לדביקות ותפילה. עיין חובת הלבבות שער חשבון נפש פ"ג חשבון יח (בתרגום לב טוב) מה שכתב שם שזה תכלית התפלה לא כדי שהקב"ה יעשה בקשתו אלא כדי להראות לו עד כמה הוא זקוק לו. עי"ש וכן כתב בבית אלקים להמבי"ט שער התפילה פ"ב. דהיינו שבדרגה הנמוכה יש חרב וקשת אבל במדרגה היותר גבוהה של תפילה אזי הקשת נכללת בחרב ונעשית בחי' עוד פה בחרב ונ"ל שדייקא כשהתחיל לדבר מברית עזב את הקשת כי ע"י תיקון הברית מתגלה אהבת השם כזו שנהפכת הקשת לחרב כנ"ל.

²² רבינו ציטט כאן פסוק מתהילים, אבל בטוי זה נמצא גם בספר שופטים (ג טז) וגם שם רומז לענינינו כי מדובר בחרבו של אהוד בן גרע שהציל את ישראל ממלך עמון ע"י חרב פיפיות שחגר אותה על ירך והיה איטר יד ימינו מבני בנימין כנוכר בלוחמי שבט בנימין בפילגש בגבעה שעליהם נאמר איטר יד ימינו קולע אל השערה ולא יחטיא

²³ בראשית פרק מט (ג) רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנֵי יָתֵךְ שְׂאֵת יָתֵךְ עֵז: (ד) פָּחוּ פְּמִים אֶל תּוֹתֵךְ כִּי עָלִית מִשְׁבְּבֵי אֲבִיךָ אֲזוּ חִלְלֶתָ יְצוּעֵי עֲלָה:

²⁴ כי לזכות לתפילה הפי' לזכות להתפלל תפילה כזו שכולה קשר וחיבור להקב"ה כמו להבה שכולה בוערת לעלות ולחזור אליו ית' שכל קומת המתפלל משתתפת בתשוקה הזו בכל כוחותיו וכל כולו מכוון רק אליו ית' וזה רק ע"י שמירת הברית, וצא ולמד מפגה"ב, דהכלל ידיעת ההפכים אחת (עיין בזה לק"ה גילוח ה' ו והקדמת התיקונים דף ב). כי ברית היא קשר בין שנים ושמירת "הברית" הוא הידיעה, היא הברית הידועה שכרתנו עם הקב"ה להיות כמו "שני חצאים של דבר אחד" ששניהם מרגישים שאין שלימות לזה בלא זה. אבל בלי תיקון הברית התפילה קרה בחי' "לא קמה עוד רוח באיש", וכן הנעימות והכח בבחי' כל עצמותי תאמרנה תלוי בברית, כמבואר בתורה נ ותורה מת. גם עיין תורה טו ותורה לב תנינא שמשית בחי' תיקון הברית מתברר רוחו דייקא מהכעס בחי' חרון אף וכנ"ל שעי"ת תפילה ממתיק החרון אף ועי"ז מתברר רוחו של משיח ומקבל רוח חיים מחטם עליון דאריך.

²⁵ ונ"ל שגם את העבודה הפסיד עפ"י המבואר בתורה לד שכהונה שעל ידה מקריב קרבנות ומקרב את המרוחקים בחטאים לאביהם שבשמים היא ע"י נקודת אהבה הקדושה וגם היא תלויה בברית, לכן נ"ל ששם בכור שנשאר לראובן היה רק לענין כבוד שאחיו חייבים לכבד אותו מדכתיב כבוד את אביך וכו' את לרבות אחיך הגדול וכמבואר בכהאריז"ל כיון שמכח הכבוד נולדים כל שאר אחיו וזה בפועל כן התקיים אצל ראובן. הגה- יש לעיין בזה שזו מעלה רק אם לא שייך בכל אחיך הגדול אף שאינו בכור.

שכתובים במילוי בכל אופנים שיש, שזה רומז להתפשטות כח השמות האלה^{פח} למטה להשפיע לתחתונים.^{פט}

אות ג

וְיָמִי שְׁזָכָה לַחֲרָב הַתְּפִילָה הַזֶּה ע"י תִּיקוּן הַבְּרִית כִּנ"ל, צְרִיךְ לַיִדַע אִיךָ לִלְחֹם עִם הַחֲרָב, שְׁלֵא יִטָּה אוֹתָהּ לַיִמִּין אוֹ לְשִׁמְאֵל, וְשִׁיחָא קוֹלַע אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יַחְטֵא: כי יש סט"א וקליפות המסיטות לימין ויש לשמאל ולכוין ממש לאמצע צריך לברר אותו ע"י המשפט כל פעם מחדש, כי א"ס לאמצע כידוע, ובכל אמצע שזוכה עדין יש קליפות דקות יותר שבתוך האמצע הזה מסיטות לימין ושמאל, עד שזוכים לבחי' חוט השערה. ובלק"ה^{צז} מבאר שהן קליפת

^{פח} למה דווקא שמות אלה עיין באה"ל אות ז' ששם אהי-ה הכנה לשם הויה שהוא העיקר. וכמבואר זוהר ח"ג אחרי מות דף סה. עיין בהוספות לעיון בסוף התורה בזהר הזה עם ביאור המתוק מדבש והאור יקר לרמ"ק וקיצור הדברים הם ששם אהי-ה הוא בבינה כי רק מהחכמה שיך לקרא בשם ושם קמיין וסתים רמוז באות י' ובבינה נקרא בשם אהי-ה כי קודם אין התגלות רק הכל נעלם ובאמת כדברי המתוק מדבש ששם אהי-ה רומז לאריך אנפין אבל לאריך המתגלה בבינה כי קודם שמתגלה בבינה אין לו שם כנ"ל ובבינה נקרא אהי-ה כי רומז שעדין ההויה כלולה בשרשה בבחי' שביל דק ע"ש. ושם אי-ה הפירוש שבעתיד תתגלה ההויה בגלוי. ולפ"ז נקט מילויי אהי-ה ומילויי הויה דהיינו התפשטות ההויה ושרשה מנוקבא דפרדשקא.

^{פט} תרפו גמט' פרדשקא וזה גם גמט' שני השמות הויה ואהי-ה כשכותבים אותם במילוי דהיינו כל אות בכל אותיותיה. כגון שם הויה במילוי אלפין – יוד הא ואו הא שהוא גמט' שם מה, וכן במילוי יוד – גמט' עב ובמילוי יוד לבד מהואו שהוא באלף – סג. ובמילוי פשוט יוד הוה וו הוה – בן. וכן שם אהי-ה במילוי אלפין – אלף הא יוד הא – קמג. ובמילוי ה – קנא. ובמילוי יוד – קסא. סה"כ שבעה שמות שמתפשטים מנוקבא דפרדשקא להאיר למטה למתפלל כראוי כנ"ל. סוד המילוי שהוא בחי' התפשטות הדבר עיין ערבי נחל בראשית תקטב עה"פ אשר שמת' חול גבול לים. אולי אפ"ל ששני השמות הויה אהי-ה כשמתפשטים למטה נעשה מהם בתפילה בחי' פי שנים דהיינו שבכח שם הויה מאיר הבקשה ושאלת צרכיו, כידוע שהויה בחי' זעיר אנפין ששם שמיעת התפילה. ובכח שם אהי-ה נעשה בחי' שבחו של מקום, כי אהי-ה בבינה, בחי' לאה שהיא הראשונה הודתה להקב"ה, כמובא בגמרא ברכות ז', וגם בינה כתר דו"א, וכתר נקרא מקום, וזהו הלשון שבחו של מקום, ועוד כי שם אהי-ה משם מאיר אור התשובה כמבואר בתורה ו' הודאה שייכת יותר אצל בע"ת, כידוע החילוק בין דוד שבקל הודה על חטאו לשאול שקשה היה לו להודות על כשלונו במלחמת עמלק, וכידוע שזה דייקא מרוב צדקתו שמחמת שמעולם לא חטא, עיין יומא בב: שהיה כבן שנה לחטא כשמלך.

^צ בטוי זו לקוח מפרשת פלגש בגבעה שבספר שופטים וב טז מכל העם הזה שבע מאות איש בחור אטר יד ימינו כל זה קלע באבן אל השערה ולא יחטא: פרש"י – (טז) אטר יד ימינו – גמודי יד ימינם, לא היו שולטים בה כאילו היתה אטומה, כמו (תהלים סט טז): אל תאטר עלי באר פיה. כל זה – שבע מאות איש הללו. אל השערה – לחוט השער. ולא יחטא – לא ישגה: והמצורת ציון פירש – אטר וכו' – ר"ל שמאלי ודוגמתו באהוד ולעיל /שופטים/ ג טז: ועי"ש (שופטים ג טו – ויזעקו בני ישראל אל יקוק ויקם להם מושיע את אהוד בן גרא בן הימיני איש אטר יד ימינו וישלחו בני ישראל בידו מנחה לעגלון מלך מואב):

המעשה בפלגש בגבעה היה שהיו שבע מאות לחמים משבט בנימין ונאספו עליהם ארבע מאות אלף מישראל להלחם על מעשה פלגש בגבעה שהיה מעשה נוראה של פגה"ב שנעשה ע"י אנשי שבט בנימין ועל זה קנאו כל ישראל ויצאו להלחם בהם ושבט בנימין נצחו שני ימים ובשלישי נפל (אולי רמז לבחי' משפט בחי' ת"ת ספירה שלישיית שמברר השנים חו"ג הקודמין לה).

צ"ע כי בהביאור בטוי זה נראה שמביא ראיה לחרב מוריקת אבן שזה יותר דומה לקשת ומאיך עזב את הקשת לגמרי ובה לא כתב שצריך לדעת לכוין בה. גם צ"ע מה הענין שהיו אטרים דמשמע שזה גרם להם להיות קולע אל השערה ולא יחטא. ואולי כי היו מבנימין וימין בחי' חסד לכן כדי להתמצע לקחו אטרים שאין להם בחי' ימין, וכן אהוד היה בן ימיני איש אטר יד ימינו. גם אולי לכן לא כל כך חששו בני בנימין למחות על פגה"ב שהיה במעשה דפלגש בגבעה כי נפילת החסד היינו ניאוף כידוע וכמובא גבי ישמעאל דהוא בן אברהם דייקא. עיין מעם לועז שופטים ג' שהביא ר"מ שאיטר יד הכונה שהיו מאמנים ידיהם לשלוט גם בידם השמאלית, ולפ"ז אפ"ל שמובן שעשו כן כדי לזכות לכוין לאמצע לחוט השערה שזה זוכים דייקא ע"י שני צדדים כנ"ל.

גם צ"ע כי מבואר בספר המידות (אמת מוח) שאטר בגלגול הקודם היה שקרן משמע שהוא היפך האמת (ליעקב) עוד שם (אות ח') מרוח פיו של השקרן נעשה היצה"ר וא"כ קשה מדוע דווקא איטר לא החטיא

ועיין בתורה טו שאיטר הוא חידוש וצ"ע כוונתו בזה ומשמע שקשה לו להוציא מכח אל הפועל כי כח הוא ימין ופועל שמאל אבל אטר אין לו ימין אולי כי גם בחלק אלוך שלו שחותרו אמת.

ובאמת אולי לכן לא עיין מוהר"ן מקור הבטוי הזה כי הובא כאן רק לרמוז על גודל הכוונה בתפילה שצריך שלא יחטיא.

עוד אולי אפ"ל עפ"י המבואר בריש תורה נה ובתורה ה' אות ה' ובזוהר לך פו: שע"י התקשרות לימין מתגבר על אויביו ומשמע שם בזוהר שהכוונה בבחי' אל דמי דהיינו שהמלכות משוררת לז"א כדי להתקשר לימין שלו שהוא יבניע את האויב בבחי' שב לימיני עד אשית אויבך הודם לרגליך. ונמצא לפ"ז שהתגברות בימין הכוונה שהקב"ה מתגבר בשבילי אבל היכן שהיא עבודת המלכות בעצמה כגון כאן שבחרב צריך לכוין את התפלה להקב"ה זה נקרא התקשרות לשמאל דייקא לכן בזה צריך איטר שימין שלו הוא שמאל. וצ"ע.

^{צז} עיין לק"ה נחלות ד' אות כג. כי איתא שקליפת הערלה ופריעה שהם חופין על הברית קודש הם בחי' תרין עננין דמכסיין על עינין שהם בחי' עשו וישמעאל. היינו כי עשו וישמעאל הם בחי' גגם הברית בחי' קליפת הערלה והפריעה שהם מבלבלין דעת האדם מלהתחזק בתפלה.

עשו הוא בחי' עמלק שיצא ממנו, הוא בחי' קליפת הערלה הגמורה כי הוא כבר בעיקר ואינו מודה בתפלה כלל והוא מטעה לב האדם שאין התפלה מועילה ח"ו מאדור שמתארך הגלות ובכל יום צועקים ואין נושעים וכו"ל. ועי" שחזותכין את הערלה החופה על הברית עי"ז מבטלין קליפתו הרעה ונמשך בחי' תיקון הברית שע"ז זוכין להתחזק בתפלה תמיד. כי עיקר תיקון התפלה ע"י תקון הברית שממשיכין ע"י מצות מילה וכו"ל.

אבל עדיין יש קליפה שניה שהוא קליפת הפריעה שהיא בחי' קליפת ישמעאל שמשם נמשך טעות אחר בלב להתרשל בתפלה ח"ו, דהיינו שלפעמים נדמה להאדם שכבר שמע הש"י בודאי את תפלתו בפרט כשרואה איזה צמיחת קרן ישועה שאז נדמה לו שכבר נתקבלה תפלתו והוא מתרשל להתפלל יותר... כי ישמעאל ע"ש כי שמע ה' אל עניין ותרגומו ארי קבל ה' צלותיך ומשם משתלשל הקליפה הב' הנ"ל שהיא בחי' קליפת הפריעה שהיא קליפת ישמעאל שמתעלה לב האדם להתרשל בתפלה מחמת כי כבר שמע ה' את תפלתו כנ"ל. כי צריכין לידע ולהאמין שבודאי הש"י שומע תפלת כל פה ואפי' כשאין רואין שום ישועה צריכין להאמין שאין שום תפלה לריק ח"ו ולהתחזק בתפלה יותר כנ"ל. אבל גם כשרואין איזה ישועה אסור לבטל תפלתו בשביל זה רק צריכין לשמוח בישועתו ולהיות מודה על העבר ולבקש להבא כי עדיין אנו צריכין הרבה ישועות מאד כל ימי חיינו עד שנזכה למה שאנו צריכין לבא שאשר בשביל זה באנו לעולם הזה וע"כ צריכין עדיין להרבות בתפלה וכו"ל.

עשו וישמעאל^{צב} דין וחסד דקליפה שהדין טוען שאין טעם להתפלל כי אין מקשיב והחסד טוען להפך אין צורך להתפלל כי כבר שמע אותך שהרי כולו טוב וחסד^{צג}. ויש בזה גם הרבה דקויות וצריך לבררם ע"י המשפט עד בחי' חוט השערה ולא יחטיא.

וְזֶה אֵי אֶפְשָׁר אֲלֵא עַל-יְדֵי בְּחִינַת מְשֻׁפֵּט, פִּי מְשֻׁפֵּט הוּא עֲמוּדָא דְאִמְצְעִיתָא^{צד}
 (i)^{צז} הביאור בזה כי חרב התפילה היא בחי' ספירת מלכות שיש לה מעצמה רק כח הדיבור, אבל שאר כל הכוחות מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה כגון כח ההתקשרות אליו ית' מהיסוד וכח היציאה מעצמה לדבר אליו ית' הוא כח הליכה מהנצח והוד והכח לשקול דבריו במידה הנכונה ואח"כ עוד גם לכיין את המחשבה וכוונת הדיבור אליו ית' זה כח המשפט שמאיר בדיבור, הִינּוּ שְׁקוּלֵעַ עִם פְּלִי-זֵינוּ אֶל הַמְּקוֹם הַצָּרִיף^{צה}, וְאִינוּ מְטָה לְיָמִין וְלֹא לְשְׂמָאל, אֲלֵא לְאִמְצַע^{צח} בעיקר הכוונה לא לאבד את ההתלהבות לתפילה ובתפילה לא מחמת שסומך על

^{צב} עיין שפה"ג שלכן צריך בתפילה חרב וקשת כי הן נגד שתי קליפות עשו על חרבך תחיה וישמעאל כתיב ביה שהיה רובה קשת כי בחרב לוחמים באויב פנים בפנים היינו עשו הבא באפיקורסות וכפירות גמורות ועימו אסור להתווכח רק לחתוך מיד בחרב. אבל בקשת לוחמים באויב הבא מרחוק כמו ישמעאל שמתחיל בטענות אמת שטוען הלא שמע ה' את עניך. קביל ה את צלותיך. ולמה לך להרבות בתפילה ותחנונים, ורק סוף כוונתו להכריח לגמרי מהתפילה, לכן נגדו צריך קשת, דהינו לידע להביט בסוף כוונת טענות כאלה, וכבר מרחוק לירות בהם בקשת.

^{צג} ולכאורה צ"ע כי הן שני צדדים של דבר אחד למנוע או להחליש מהתפילה, ולכאורה שניהם שמאל כי ימין זה להתפלל יותר מדאי. אבל באמת גם בתוך התפילה עצמה נראה שיש ימין ושמאל כגון בענין השבח שיש גם ימין כמבואר בגמ' במי ששיבח יותר מדאי אמרו לו סיימתיהו לשבחיה דמריה פי' אתה משבחו באילו שאפשר לשבחו ככל הראוי לו. וימין ושמאל שבקשה היא שמתעקש לקבל מיד ודחוק השעה או שמועין בתפילתו זה ימין או שמתלהב לעקור לגמרי עושי העוולה זה שמאל, כי לפעמים רוב התלהבות מקלקל המשפט גם כגון לימין שמרוב התלהבות שהכל ממנו ית' אומרים על הכל הכל לטובה ולא מבקשים כלל (ואפילו אצל צדיקים יש בחי' דקה כזו כידוע שיחה בזה שאמר הבעש"ט על רבי נחמן מהורדנקה). אבל צריך להתפלל שהקב"ה ינהיג אותנו ברחמים הגלויים גם לנו כמבואר אצלנו בשם רבינו.

עוד בזה עיין נע"ג שבאר שהשמאל הוא שמשמש בכח התפילה להעניש (עיין תורה ג שע"כ מי שתיקן מדת המלכות צריך להזהר מאד לדון כל אדם לכף זכות) והימין שמתפלל לישועת רשע כמבואר במהרש"א סוכה נב. ד"ה ישמעאלים. ובזהר ח"ב לב. (גם עיין ברכות לג מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו)

^{צד} משפט עמודא דאמצעייתא - היא מדתו של יעקב הנקראת תפארת שהיא בחי' מיווג בין החסד לגבורה ויעקב אבינו זכה לה כהמשך ומכח עבודת אבותיו שעל ידי שקדמו לו אבותיו אברהם איש החסד ולעומתו פחד יצחק שתיקן מידת הגבורה והדין דקדושה ע"י מסירות נפש, זכה יעקב מבין שתי המידות האלה להוליד מידה חדשה מידת הרחמים שהיא מידת המשפט ונקראת גם תפארת ואמת. ויעקב בעבודתו זכה להיות מרכבה למידה זו שהיא עמודא דאמצעייתא בריח התיכון המבריח מקצה לקצה מזהעקב עד יוד חכמה עלאה. כמ"ש תיתן אמת ליעקב והכלל פשוט שא"א לתת מידה לאדם שאין לו את הכלי אליה ממילא מובן שרק ע"י שיעקב תיקן בתכלית את מידת משפט הרחמים לתפארת אמת, זכה להיות מרכבה למידה הזו דהיינו כלי מוכן שע"י נתן לו השי" את אור המידה הזו.

ביאור מידת המשפט במשל הוא שמעתי (מהריצ"ח) משל לבקבוק של תינוק שממדת החסד הוא להגדיל הרבה את נקב שממנו יוצא החלב, כי מדתה לתת כמה שיותר, ומידת הגבורה היא להקטין את הנקב למעט ההכרחי, אבל תפארת המשפט הוא לתת לו בדיוק כמה שצריך למחיתו, כי זו נתינה שלימה עם התקשרות למקבל להביאו לתיקון.

כי מדת החסד היא עצם ההשפעה והנתינה דהיינו לתת כמה שיותר ומצד עצמה אין בה התחשבות במקבל כמה יכול לקבל. ומדת הדין מדתה לתת רק כפי שמגיע לו מצד הדין. אבל תפארת המשפט אמת היא לתת לו כפי הכלים שלו שיבוא ע"י לתכלית של כבוד שמים כדי ששום שפע לא ילך לאיבוד וזו מדתו של יעקב.

עוד בצורה ציורית יותר היא שכידוע חסד ודין שמהן יוצאת מידת המשפט הן בבחי' הגשמית שלהן בחי' יד ימין ויד שמאל שהן בתכלית הצדדים, וצד קשה מאד שיהיה מכוון אל הכתר, שהוא למעלה באמצע, כי עצם המידה תמיד שואפת לעצמה, דהינו לצד שלה, ממילא במהלך שאנו רוצים לעלות אל השי" כל צד תמיד יגרום לסטיה מהיושר ובסופו של דבר סטיה מצטברת מובילה אל עצמו וזה מה שנעשה אצל הגויים דכל חסד דעביד לגרמי עביד כמבואר בזהר, לכן דייקא מעקב יצא זרע בלא פסול שכולו ישראל, תמיד ישר-קל, כי מדתו היא לברר את האמצע. וזה יסוד התורה הזו תורה ב' בכל מדרגה לחפש את האמצע ע"י מידת המשפט וע"י להיות יותר מכוון אל הכתר. ולכן המידות העיקריות הנזכרות בתורה הן מלכות-פה ויסוד-ברית והמשפט-אמת שהן ג' מידות שאחיותן בקו האמצע בקומת האדם.

הזהר מכנה את מדת המשפט בחי' עמוד האמצעי כי הוא בין החסד והגבורה אבל לשון אמצע ידוע שהוא בחי' אין סוף רומז לא"ס מדרגות שיש בעבודת ברור האמצע, ועומק הענין עיין אפיקי ים (לרבי יצחק חבר) על מו"ק דף ג שכתב חצות ממש אינה בהשגת אנושי כלל ואינה בגדר בריאה גשמית הנופלת תחת הזמן אבל הוא ענין מעולם הנבדל הרוחני ובו היה מכת בכורות במצרים ולכן על ידו היה יציאת מצרים ובחירת ישראל. וכן כתב הגרי"ז עה"ת עה"פ כחצות לילה ולכן שואל איך אי"כ אפשר שה' יעבור במצרים בזמן הזה. ותירץ שגם המוות הוא כזה שאינו תחת הזמן כי פתאם בלא זמן נעלמים מהעוה"ז. והכוונה כיון שאז האיר הארת הבינה בחי' יובל שהיא בחי' למעלה מהזמן ובמידה זו היתה יציאת מצרים ומידה זו היא המידה שבה אנו עוסקים כאן לזכות לקבל ממנה חיות כמו המשיח. וכנ"ל שעל משפט האמצע הזה טובבת כל התורה שלנו איך בכל מדרגה לברר את האמת היותר מבוררת ולטפס בה למדרגה יותר גבוהה ולברר שם את האמת היותר דקה עד שנמצא מכוון ממש בקו הישר אל נוקבא דפרדשקא ולקבל משם חיות.

^{צה} עיין הקדמה שניה לתיקונים (דף י"ז):

^{צו} צ"ע לכאורה לא יחטיא היינו אחרי שכבר יודע האמצע שלא יטה ממנה ואילו משפט הוא ברור האמצע וצריך לומר שזה בגשמיות אבל ברוחניות הידיעה היא הפגיעה

^{צז} אלא לאמצע - צ"ע המילים אלה לאמצע לכאורה מיותרות שהרי אם לא לימין ולא לשמאל לא נשאר אלא אמצע, ואולי רומז לדברי מוהר"ן שיימין ושמאל הן מניעה מהתפילה לכן נקט אלא לאמצע דהיינו שההתגברות עליון היא כן להתפלל דהיינו האמצע.

אלא לאמצע - משמע שגם לאמצע נקרא הטיה וצ"ע להיכן היא נוטה מלכתחילה אם לכל צד נקרא הטיה. עוד גם עיין לק"ע צדקה א' וקצור לקוטי מוהר"ן שמביא ענין זה בלשון תמוה מאד "שלא יטה מן הצד לא לימין ולא לאמצע" משמע שצריך להיות בצד ולא באמצע. וגם מוהר"ן נוקט לשון דומה לזה בלק"ה נחלות ד' אות כ. ועיין אריכות בזה בהוספות לעיון.

חסדו ית' שכבר קיבל תפילתו ולא מחמת שלא סומך על חסדו ית' ומעיין בתפילתו שמא לא נשמעת. ועוד גם לדעת שצריך להשתדל בתפילה בכל כחו ולמעלה מכחו ואעפ"כ לא לחשוב שבזכות זה היא תתקבל אלא בחסד (פל"ח עפ"י לק"ה). וְזֶה כַח הַמְשַׁפֵּט שְׂמַאִיר בַּחֲרַב דִּיבּוּרֵי הַתְּפִילָה הוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קי"ב^ח): "יִכְלָלֵל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט". "יכלכל" הוא לשון הספקת צרכיו. "דבריו" היינו עסקיו ועניניו. ולפי הפשט יתפרש שצריך לנהל ולספק עניניו במשפט השקול. אבל רבינו דורש "דבריו" לשון דיבורי התפילה שצריך לתקן אותם שיהיו בכוונה כראוי ע"י מדת המשפט.

וּבְשִׁבִיל זֶה קִבַּל^{צט} יוֹסֵף אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהָיָא בַחֲי' כַח הַתְּפִילָה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מְקוֹם נוֹסֵף עַל בְּקִשְׁתּוֹ צָרְכָיו דְּיוֹקָא מֵיַעֲקֹב שֶׁהוּא בַחֲי' הַמְשַׁפֵּט, פָּמוֹ שְׁפָתוֹב (בְּרַאשִׁית מ"ח): "וְאֲנִי נָתַתִּי לָךְ" וְכו' "אֲנִי דְיִקָּא דֵהֵינּוּ שְׁנַתִּי לָךְ אֶת הַבַּחֲי' שֶׁל עֲצָמִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט^פ. וְזֶה רִמּוֹז בַּפְּסוּק (תְּהִלִּים פ"א^א): "כִּי חָק לְיִשְׂרָאֵל הוּא", הַמְשַׁךְ הַפְּסוּק "וּמִשְׁפֵּט לְאֵלֶיךָ יַעֲקֹב" וְלִפִּי הַפְּשֵׁט הוּא כַּכֵּל לְשׁוֹן וְחַק הֵינּוּ מִשְׁפֵּט, וְרִבִּינוּ דּוֹרֵשׁ חַק בְּחִינַת בְּרִית^{קב}, פָּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּבִרְכָה שֶׁמְבָרְכִים בְּבִרְיַת מִיֵּלָה: "חַק בְּשִׂאֲרוֹ שָׁם"; שֶׁאֵרוֹ לְשׁוֹן בֶּשֶׁר, וְהַכּוֹנֵה אוֹת בְּרִית בְּבֶשֶׂר הַתִּינוּק שָׁם. וְזֶהוּ "כִּי חָק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֵלֹהֵי יַעֲקֹב", הֵינּוּ שֶׁבַּפְּסוּק זֶה רִמּוֹז שְׁצָרִיךְ יוֹסֵף שֶׁהוּא בַחֲי' בְּרִית הַרְמוֹז בְּמִיֵּלָה חַק לְקִבַּל זֶאת הַחֲרָב^{קג} שֶׁל הַתְּפִילָה מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט וְלִפִּי רִבִּינוּ מִתְּפַרֵּשׁ הַפְּסוּק "כִּי חָק" דֵּהֵינּוּ בְּרִית שִׁישׁ לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הוּא בַחֲי' "מִשְׁפֵּט" שֶׁהָיָא מִדְּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, רִמּוֹז שֶׁהַבְּרִית ע"י מִשְׁפֵּט, פָּדִי שֵׁיכְלָלֵל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (תְּהִלִּים ע"ב^ט): "מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן". הֵפִי" כִּי סֵתֵם מֶלֶךְ הַכּוֹוֹנֵה לְמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְכֵן תִּרְגַּם יוֹנָתָן כֹּאן: לְמַלְכָא מְשִׁיחָא הַב. דֵּהֵינּוּ שְׁדוּד הַמֶּלֶךְ הַתְּפִלָּל שְׁמִשִּׁיחַ יְקַבַּל מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט: כִּי מְשִׁיחַ יֵהִיָּה הַשְּׁלֵם בְּתִיקוּן הַבְּרִית (כַּמְבוֹאֵר גַּם בַּתּוֹרָה לֵב תְּנִינָא בְּפִירוּשׁ יוֹתֵר) לְכֵן תֵּהִיָּה לוֹ חֲרַב הַתְּפִילָה כַּנ"ל וְע"י שִׁיקְבַל מִבַּחֲי' מִשְׁפֵּט יֵדַע לְכוּיָן בַּהּ לַחוּט הַשְּׁעֵרָה וְלֹא יַחֲטִיא.

אות ד

וְעַל יְדֵי מַה זּוֹכֵה לְבְּחִינַת מִשְׁפָּט? עַל יְדֵי צְדָקָה^{קד} שְׁנוֹתָן לְעֵנִי הַגּוֹן (לַק"ת^ק וְתוֹרָה רַסד^ק). שְׁעַל יְדֵי צְדָקָה אוֹחֲזִין בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט כִּי כָל צְדָקָה שְׁנוֹתָן, הִיא מִתּוֹךְ שִׁיקוּל

^{חצ} טוב איש חונן ומלך יכלכל דבריו במשפט:

^{צט} לעיל באות ב אמר שיוסף נטל את הבכורה וכאן אומר שקבל אותה ונ"ל כי שם נטל את עצם הבכורה בזכות שמירת הברית וכאן קיבל עוד נוסף לזה את כח המשפט שיאיר בבכורה שהיא בחי' התפילה ובאות ד' יתבאר שקיבל עוד בחי' בזה ע"י הצדקה שעשה עם אביו שכלכל אותו.

^ק וע"כ גם בעצמו זכה לשלימות התפילה כמבואר בפסחים פח. הובא בתורה י' שאברהם קרא למקום התפילה הר כי מי יעלה בהר ה' ויצחק קרא שדה כי השיג שהיא עבודה למי שפורש מעוה"ז אבל יעקב קראו בית כי זכה להוריד את עבודת התפילה לכל אחד בכל מקום ועל כל צרכיו. כי אברהם היה בו בחי' קליפת ישמעאל שיצא ממנו ויצחק היה בו מקליפת עשו ורק יעקב מטתו שלימה ותפילתו סמוכה למטתו כראוי (תורה ט). וזהו דאיתא בגיטין נו: אין לך תפילה המועלת שאין בה מזרעו של יעקב והיינו כנ"ל כי תפילה המתקבלת היא רק ע"י משפט שהי' אמדת יעקב. (שפה"ג)

^{קא} תהילים פרק פא (ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו: (ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: פרש"י - כי חק - הוא לישראל מאת הקב"ה לתקוע באותו היום והוא יום המשפט להקב"ה:

^{קב} עיין קהלת יעקב ערך חק אות ה חק נקרא מילה כמ"ש תהלים קה ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם. תנחומא לך. ונ"ל עפ"י הפשט אולי כי כשמבין התועלת שבדבר אזי השכל מחייב ולא הברית ואהבה שביניהם מחייבת

^{קג} צ"ע לכאורה צ"ל את הלימוד איך לכוין בחרב

^{קד} תהילים פרק עב (א) לשלמה אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך: עיין פרש"י ומלבי"ם שהיא תפילתו האחרונה של דוד המלך על בנו שלמה וביקש בה שהקב"ה יקבל תפלת שלמה לזכות ללב מבין לשמוע משפט. ועי"ש אבן עזרא שם שתפילה זו גם על המשיח וכן מבואר בתרגום יונתן ובילקוט שמעוני רמז תתה.

^{קה} צ"ע כי מבואר בסוכה מט: שגמ"ח גדולה מצדקה בג' דברים שלא רק בממון אלא בכל דבר ולא רק לעני אלא גם לעשיר וגם למת. והרי חסד ידוע שאינה שלימה כמו הרחמים ומשפט שהן התפארת ומבואר כאן שצדקה בחי' משפט והחילוק כי משפט היינו רחמים לאפוקי מחסד ששם המידה עצמה פועלת דהיינו שהנתינה היא הכח הפועל אבל רחמים היא שתועלת המקבל היא הכח המפעיל אותו לכן דווקא לעני הגון ובעומק יותר צריך שיכוון גם ששוף דבר יצא כבוד שמים שלכן אסור לרחם על מי שאין בו דעת. וצ"ל שאה"נ דייקא בגלל שצדקה היא שלימות יותר יש

ומשפט^{קט}, כי כל נפשו נותן אדם בעד כספו ואעפ"כ נותן ממנו צדקה. ועוד כי לא ברוב השתדלות זוכים לרוב ממון אלא בחסדו ית', וכשנותן ממנו לעני שנידון בדין להיות חסר, עי"ז מתקן את מדת התפארת שהיא משפט (אומ"ש). עוד כי שתי ידיים הן חסד וגבורה דהיינו בחי' שני צדדים שבמשפט ועי"י שנותן צדקה בשתי ידיו זוכה יותר לברור המשפט וכמבואר בספר המדות (ערך צדקה אות כז) שהנותן צדקה בשתי ידים תפילתו נשמעת, והביאור כי הנותן ביד אחת זה היד שנותנת אבל הנתינה בשתי ידיים היא בכל ליבו (ריצ"ח מדסו עפ"י מהר"ל) כי עי"י התכללות שתי הידיים עי"י מעשה הצדקה נעשית כמו יד שלישית אמצעית (תורה מו) ועי"ז אוחז במדת המשפט **פְּמוֹ שְׁפָתוֹב בברכת משה לשבט גד, שמשבחו (דְּבָרִים ל"ג^{יז}): "צְדָקָת ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטוֹ קִיא דהיינו שע"י שעשה צדקה עם הקב"ה עי"ז עשה משפט נכון עם ישראל לצאת לפניהם בכיבוש הארץ (עפ"י אור החיים כאן^{קיב}). וּכְמוֹ עוֹד רֵאִיָה שְׁצַדְקָה הִיא בַחֲוֵי מִשְׁפֵּט שְׁפָתוֹב^{קיג} (תְּהִלִּים צ"ט^{יז}): "מִשְׁפָּט וְצְדָקָה בְּיַעֲקֹב וְכוּ'. לִכֵּן צַדְקָה^{קטו} הִיא סִגּוּלָה לְתִיקוֹן הַמִּשְׁפָּט פִּי צְדָקָה**

בה החיסרון שאינה כלפי כל אחד כמו החסד עכ"פ שלענין סגולת המשפט נראה פשוט שצריך דייקא צדקה ולא כל חסד כי סתם חסד אינו משפט אלא צד אחד בבחי' דברי הסגור לבד. גם מה שמשמע בגמ' שצדקה דווקא בממון נראה שהכוונה ללשון בני"א אדם לסגולת המשפט נראה שכל מעשה חסד אם עושה אותו בבחי' של משפט שמחסיר מעצמו עמ"נ לתת לחבירו באופן שיעזור לחבירו להתקרב להשי"י ולהרבות כבוד שמים גם זה צדקה לענין המבואר כאן. אבל סתם ביקור חולים ואפילו לשם שמים שהולך להזכיר לעצמו יום המיתה כמבואר בקהלת ז ב טוב לְלַכֵּת אֶל בֵּית אֲבִל מְלַכֵּת אֶל בֵּית מְשֻׁתָּה בְּאֶשֶׁר הוּא סוּף פֶּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לְבוֹ: הרי זה חסד ולא ממשפטי הצדקה כך נ"ל.

^{קי} לקוטי תפילות חלק ראשון – תפילה ב ויב: ותזכה אותנו ברחמיך הרבים לתן צדקה לעניים מהוגנים. ותזמין לנו ממון ברוח, ועניים הגונים לזכות בהם. יועז מלך משפט אהב, אתה כוננת מישרים, משפט וצדקה ביעקב אתה עשית. כי ממך הכל ומידך נתנו לך. עושה צדקות עם כל בשר עשה עמנו צדקה. ותזכה אותנו ברחמיך להיות בכלל עושי צדקה. ותסיר רע לבבנו, למען נזכה לתן צדקה בשמחה בסבר פנים יפות, ולא ירע לבבנו בתתנו לו. פתוח נפתח את ידנו לו לתת לעני ואביון די מחסורו אשר יחסר לו, ונפק לרעב נפשנו וערם נכסה בגד.

^{קי} מזהיר שם שהנותן לעני שאינו הגון זה בחי' גיאוף כי משפיע למקום שלא מביא לכבוד שמים.

^{קט} צ"ע איך אומר שע"י צדקה זוכה למשפט הרי להיפך כדי לעשות צדקה צריך כבר שיהיה לו את מידת המשפט. ונראה שהמעשה פועל באור חוזר על הנפש לחזק את המידה (גם עיין תורה רנא שצדקה בחי' אמת וכן ידוע שמשפט בחי' אמת בחי' תתן אמת ליעקב)

^{קי} דברים פרק לג (כא) וַיֵּרָא רֵאשִׁית לּוֹ פִּי שֵׁם חֶלְקֵת מִחֻקֵּק סִפּוֹן וַיִּתָּא רֵאשִׁי עַם צְדָקָת יְדוּד עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטוֹ עִם יִשְׂרָאֵל: הפסוק הוא ברכת משה רבינו לפני פטירתו שברך את שבט גד ומשבחו על שבחר לו נחלה סמוך לקברו של משה רבינו ועל שקיים הבטחתו לצאת חלוץ בכיבוש הארץ פי' נוסף שהכוונה למשה שע"כ בחר גד לנחול סמוך לקברו שנהג לעשות צדקה ומשפט עם ישראל (שני פי' ברש"י). ועיין אור החיים שמפרש דקאי אשבת גד ומבאר שבמה שיצא לפני ישראל לכבוש את הארץ שלא נחל בה עשה צדקה עם הקב"ה אבל כלפי ישראל זה היה בדין ומשפט לנהוג כן.

^{קי} רבינו השמיט את המילים עם ישראל ואולי לרמוז שגם מה שרצה נחלה סמוך לצדיק היה גם ממידת המשפט וצדקה

ואולי אפ"ל עיין פרש"י שגד בחר בעבר הירדן כדי להיות סמוך לקבר משה ואולי בשמשה אמר לו תרבות אנשים חטאים נבהל שמא טעה במשפט ובאמת יותר טוב לדור בארץ לכן מיד גמר לעשות צדקה עם ישראל להיות חלוץ לפניהם במלחמה כדי שע"י הצדקה יזכה לכווין לאמת במשפט הקשה הזה וכידוע שהוא משפט קשה משיחתו של רבי אברהם בן נחמן "ארץ ישראל אבער אומן".

^{קיב} וכן הוא בכללי המלבי"ם לתנ"ך עיין מלבי"ם ישעיה א (כו) – צִיּוֹן גְּמַשְׁפֵּט תִּפְדֶּה וְשִׁיבָה בְּצַדְקָה – דע כי צדקה ומשפט הנרדפים בכתיב הקדש, תהיה הצדקה בין אדם למקום, והמשפט בין אדם לחברו, כמ"ש צדקה ה' עשה, ומשפטי עם ישראל

^{קיג} טעם שהביא כאן שני פסוקים נ"ל כי פסוק ראשון ראייה שלמשפט זוכה עי"י צדקה ופסוק שני ראייה שהטעם שצדקה מועילה לתיקון המשפט כיון שצדקה היא בעצמה בחי' משפט ובחי' יעקב

וצ"ע כי בלשון בני"א צדקה נוטה לחסד ואילו משפט נוטה לדין (עיין מלבי"ם ישעיהו נט יז) אבל באמת כבר נתבאר שמדת התפארת היא שלימות החסד מצד ששוקל בה את חסד הנתינה לפי כלי המקבל לכן נקראת תפארת דהיינו מעשה שיש בו גוונים דהיינו חסד וגבורה וזו מדת יעקב שנקרא מדת המשפט ששוקל דברי הסגור והקטגור דהיינו חסד ודין ושופט את הנידון לפי דבריהם בשיקול נוסף מה יועיל לו ביותר לתקן מעשיו, וכן היא מדת הצדקה להבדיל ממעשה חסד שהצדקה נקראת גדר אדם כי היא שלימות ותפארת החסד, כי צדקה היא צדק בחי' מלכות שמואר בה התפארת כי מצד עצמה היא בחי' נטיה לדין ועם הארת התפארת היא נמתקת. וכמבואר בשערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית – וצריך אני לעורר על ענין גדול ונכבד. דע כי שלושה שמות הם: צדיק, צד"ק, וצדק"ה. ומידת אל ח"י נקראת צדיק; ומידת אדני נקראת צד"ק; ובהיות צדיק משפיע ברכתו בצדק, אותו השפע והאצילות נקרא צדקה. נמצאו שלושת שמות הללו מתאחדים כאחד: צדיק לתת, צדק לקבל, צדקה הוא סוד המתנה והדיבוק והחיבור. עוד שם – השער החמישי – הספירה השישית – כי צדק פעמים שהוא דין לפי קבלתו בשפע, כאשר פירשנו, כי צדק, דין גדול במוזק; אבל בהשתתף עמו 'משפט', אזי הכיטא מתכוון ברחמים. עכ"ל. וכן מבואר בזה שצדקה בחי' רחמים וזהר ח"ג דף קמח. אמר רבי יצחק, כ"ה כתרא עשיראה היא, ואתקרי צד"ק, ודינין מתערין מינה, ואברהם אף על גב דידע דדינין מתערין מינה מהאי צדק, הוא חשבה צדקה, דדינין לא מתערין מינה, בגין דהוא רחמי.

ולפי כל זה צ"ע למה נקטו חז"ל בצדק תשפוט עמיתך הרי כיון שכוננתם היא ללמד זכות לכאורה צ"ל בצדקה תשפוט עמיתך.

^{קי} תהילים פרק צט (ד) וְעַז מִלֶּךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אֶתְּהָ בּוֹנֵנֵת מִיִּשְׁרָיִם מִשְׁפָּט וְצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אֶתְּהָ עֲשִׂית:

רש"י – אתה כוננת מישרים – פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת באמרוך (שמות כג) כי תראה חמור שונאך רובץ וגו', כי תפגע שור אויבך ומי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד שלא ידבנו לבו לחבקו ולנשקו, תנחומא:

מצודות דוד – משפט וצדקה – משפטי התורה ודבריה המצודקים הנתונים ביעקב מעשה ידיך המה:

^{קטו} וצ"ע כי בלשון בני"א צדקה נוטה לחסד ואילו משפט נוטה לדין (עיין מלבי"ם ישעיהו נט יז) אבל באמת כבר נתבאר שמדת התפארת היא שלימות החסד מצד ששוקל בה את חסד הנתינה לפי כלי המקבל לכן נקראת תפארת, דהיינו מעשה שיש בו גוונים, דהיינו חסד וגבורה, וזו מדת יעקב שנקרא מדת המשפט ששוקל דברי הסגור והקטגור דהיינו חסד ודין ושופט את הנידון לפי דבריהם בשיקול נוסף מה יועיל לו ביותר לתקן מעשיו, נמצא שאינדין גמור רק לפי מעשיו ולא חסד גמור אע"פ שלא מגיע לו אלא הוא דין עם תוספת חסד כי הדין הגמור הוא עונש על העבר ואילו המשפט הוא רחמים דהיינו שדנים אותו גם לפי העתיד דהיינו ששוקלים איך אפשר להביאו בעתיד לתיקונו. וכן היא הצדקה שנותנים עם שיקול באופן שיוולד מזה כבוד שמים דהיינו בשיתוף בחי' איהו חכם הרואה את הנולד. וכפי שיתבאר לקמן שבעומק כל משפט טמון חכמה.

הוא על ידי משפט קטן, כי כל נתינת צדקה היא ע"י עשיית משפט כנ"ל כמו שפיתוב (שם ע"ה¹⁷): "אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים"¹⁸. שמוריש קיט לזה שעושה אותו עני ורש, ומעשיר לזה. וכשנותן צדקה הוא בבחינת 'זה ישפיל', שמוחסר ממונו, ובבחינת וזה ירים, שמעשיר לעני. נמצא, שאוחז על ידי זה במדת משפט קטן:

ובשביל זה צריך להפריש צדקה קדם התפלה (בבא בתרא י. קכ"א) ובשלחן ערוך ארח חיים סימן צ"ב סעיף י' טוב ליתן צדקה קודם התפילה¹⁹, פדי שיוכל לכלכל דבריו במשפט דהיינו לפרנס את דיבורו בכוננת הלב כראוי ע"י המשפט. שיהא קולע אל השערה קכ"ג ולא יחטא:

וזה שאמר חכמינו, זכרונם לברכה דהיינו מה שנתבאר שצדקה סגולה לזכות למשפט אמת שע"ז זוכים לבכורה שהיא חרב התפילה כראוי, זה רמוז בגמ' (בבא בתרא קכ"ג): 'למה נתן

כי צדקה היא צדק דהיינו מלכות אבל כשמיאר בה התפארת, כי מצד עצמה היא בחי' נטיה לדין ועם הארת התפארת היא נמתקת. וכמבואר בשערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית – וצריך אני לעורר על ענין גדול ונכבד. דע כי שלושה שמות הם: צדי"ק, צד"ק, וצדק"ה. ומידת אל ח"י נקראת צדיק; ומידת אדני נקראת צד"ק; ובהיות צדיק משפיע ברכתו בצדק, אותו השפע והאצילות נקרא צדקה. נמצאו שלושת שמות הללו מתאחדים כאחד: צדיק לתת, צדק לקבל, צדקה הוא סוד המתנה והדיבור והחיבור. עוד שם – השער החמישי – הספירה השישית – כי צדק פעמים שהוא דין לפי קבלתו בשפע, כאשר פירשנו, כי צדק, דין גדול במוקד; אבל בהשתתף עמו 'משפט', אזי הכיטא מתכוון ברחמים. עכ"ל. וכן מבואר בזה שצדקה בחי' רחמים וזה חלק ג' דף קמח/א אמר רבי יצחק, כ"ה כתר עשיראה היא, ואתקרי צד"ק, ודינין מתערין מינה, ואברהם אף על גב דידע דדינין מתערין מינה מהאי צדק, הוא חשבה צדקה, דדינין לא מתערין מינה, בגין דהוא רחמי. ולפי כל זה צ"ע למה נקטו חז"ל בצדק תשפוט עמיתך הרי כיון שכוננתם היא ללמד זכות לכאורה צ"ל בצדקה תשפוט עמיתך.

קט"ז לסוגות ותיקון המשפט הביא רבינו עיצה את מעשה הצדקה כיון שהצדקה היא בעצמה ע"י משפט וע"ז מסגל לעצמו את מדת המשפט המתוקן ונראה לפ"ז שגם כל משפט מתוקן הוא סגולה לזה וגם כמו שיש משפט בעשייה כגון צדקה יש משפט בהמנעות מעשייה רעה שגם זה משפט ובפרט במה שנוגע לממון שצדקה לחבירו זה משפט מתוקן כך בדיוק לגעת בממון חבירו זה פגם המשפט ועיין שיש"ק ח"ג תפג ששאל רבי געציל את רבי אברהם בן רבי נחמן מה כוננת רבינו בענין משפט המבואר כאן ענה לו להשיג על היזק הקאפיקע של השני. דהיינו שלא יגע בפרוטת של חבירו.

ועיין לק"ה גזילה ה' אות טו וז"ש במד"ר (בשלח פ' כ"ב) שעיקר תיקון התפילה לנקות א"ע מגול כ"ש שם אדם צריך לטהר לבו קודם שיתפלל וכן איוב הוא אומר על לא חמס בכפי ותפילתי זכה א"ר יהושע הכהן וכו'. אלא כל מי שידיו מלוכלכות בגול הוא קורא להקב"ה ואינו עונה אותו וכו'. עד מנין שכל מי שמרחיק עצמו מן הגול תפילתו זכה שנא' נקי כפים ובר לבב וכו' ע"ש כל זה באריכות. היינו כנ"ל כי עיקר תיקון התפילה בתכלית השלימות שלא יתעקש יותר מדאי שלא יעשה תפילתו קבע בחי' גול וכו' כנ"ל. וע"כ בודאי כשיש בידו ח"ו גול ממשי אין תפילתו מקובלת כלל כי עיקר תיקון התפילה להתרחק מבחי' קבע וגול אפי' ברוחניות ובדקות כנ"ל. וע"ז נתתן הכל עד שבאים לא"י וזוכים לתשובה וכו'.

ק"ח תהילים עה (ז) כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: (ח) כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים: פרש"י – על כל הרעה שעשיתם. הגבוהים ישפיל והנמוכים ירים:

ק"ט עיין בזה לק"ה תפילין ו' כד שצריך להשפיל עצמו מגשות שבו ולהרים את העני משפלותו ולהרגיש חסרונו וסבלו ולא כאותם עשירים שמרגישים שהעני בא עליהם כרוצח וגולן ואז פודאי יתן צדקה בשתי ידיו בהרחבה גדולה פפי ערפו ויותר. ועל – פן על – ידי צדקה זוכין לענוה (וכמו שפיתוב בספר קא"ב). פי עקר הצדקה הוא בבחינת ענוה כנ"ל, וע"י שמרים את העני משפלות פסולה ומשפיל עצמו בשפלות כראוי כולל השפלות והגדולה ביחד כי בשרשם הן אחד בבחי' במקום ענותנותו שם גדולתו כמבואר בתורה עב תנינא שעיקר הגדולה שזוכים ע"י שרואה עצמו עם הצדיק היא השפלות.

ק"י נקט לשון שירת דבורה שמואל א פרק ב (ו) ידוד ממיית ומתה מוריד שאול ויעל: (ז) ידוד מוריש ומעשיר משפיל אף מרומים: מצודות דוד – מוריש לשון עניות כמו"ש ולרש אין כל.

קכ צ"ע למה בחר דווקא בדוגמא זו שנמצאת גם בגמ' וגם בצדקה לעני שאינו הגון וגם נמצא לאו דווקא בצדקה כגון במינוי פקידים וכן בעשו הרשע כי על עשו קשה לומר שעשה צדקה אבל שהשפיל לזה והרים לזה בהחלט אפשר לומר.

עוד להעיר שמדה זו של משפיל ומרים נזכרת כמה פעמים כשבחו של הקב"ה כגון בברכת יוצר לפני ק"ש ובתהילים משמע שיש בזה שבח מיוחד וצריך ביאור ונראה שהדגש כאן לא על ישפיל או ירים לבד אלא הדגש הוא שמרים אחד ע"י שמחסיר מהשני (עיין במדבר רבה כב ז) ובודאי כמו כל מדה גם זה יש בסט"א אלא הכלל ששם הכל בבחי' לקיחה ואילו בקדושה הכל בבחי' נתינה ועוד שבסט"א לא נעשה במשפט כלל אלא רק מצד הדין שתאב לממון אבל אלקים שופט הכוונה לתיקון שניהם שמשפיל אחד כדי לתקנו במידת העניות ומרים אחר כדי לתקנו במידת העשירות והכי נמי הנותן צדקה מתקן עצמו בנסיון מדת החסרון שמאמין שזה רק לשעה קלה כי בודאי לא יחסר לו כלום ע"י הצדקה כמבואר בש"ע הלכות צדקה. עיין בסוף התורה הוספות לעיון בנושא זה של מוריש ומעשיר

קכ"א אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר דכתיב אני בצדק אחזה פניך.

קכ"ב ועיין שער הכוונות – דרושי תפילת השחר דרוש א' גם צריך ליתן צדקה בכל בקר בסוד ואני בצדק אחזה פניך קודם שיתפלל תפלת י"ח וצריך לתת תחילה ביד הגבאי שני פרוטות ביחד אחד כנגד לאה ואחד כנגד מל' דיבנה שבתוך ראש ז"א אשר ממנה יוצאת לאה כנו' ולכן שני הפרוטות אלו ניתנים ביחד. ואח"כ נותן עוד ביד הגבאי פרוטה ג' כנגד רחל נוקבת תחנונה דו"א. עוד שם – ופעם אחרת שמעתי ממו"ל שצריך שיתנהג בעת שאומר ואתה מושל בכל שהיטוד נקרא כל והוא גבאי צדקה ונותן אותה למלכות אשר גם היא נקרא בכל. ועיין תורה סז אות ז'. וכן כתב המ"ב שבאיזה קהילות נתקן מנהג לתת צדקה בפסוק והעושר והכבוד מולפניך ואתה מושל בכל.

קכ"ג וצ"ע אל השערה האם כמשל או בדווקא ועיין תורה סט וסוף תורה כ' שערות בחי' שערים. ועיין תורה ט שצריך לכווין את התפילה לשער השייך לו כדי שתעלה דרכו למעלה.

יעקב את הבכורה ליוסף? בשביל שפלפל אותו. משל לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו וכו' לימים העשיר היתום^{קכב} והחזיר טובה למיטיבו. בעה"ב נמשל ליוסף והיתום ליעקב כמו שפתיב (בראשית מ"ז): "ויכלפל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הטף". בפשט הכוונה שפרנסם בריווח ולא בצמצום, ואע"פ שהיה אז רעב, הוסיף להם לפי צורך התינוקות (תרגום) גם כנגד מה שמפוררים הטף (רא"מ) ורבינו מפרש שיוסף עשה צדקה עם אביו ואחיו באופן שיגרום לדיבור התפילה לנטוף לפיו^{קכב}, כי הטף רומז לדיבור התפילה פמו (!חזקאל כ"א^{קכ}): "הטף אל הרום" (לשון דבור) דהיינו דיבור הנשלח מלמעלה כמו נוטף משמים אל פיו. ועל פי זה יתפרש "לפי הטף" דהיינו נוטף לפה, הינו שהיה שגורה פירוש נשלחת^{קכב} תפלתו בפיו^{קכט} על ידי הצדקה, כי ע"י סגולת הצדקה זכה לתיקון המשפט ועי"ז זכה לכוי בתפילה כל כך עד שנשלחים לו דבורי תפילה בפיו מלמעלה. וזהו שנתבאר לעיל ועל ידי הצדקה שעשה יוסף ליעקב, נתן לו יעקב, שהוא פחינת משפט, את הבכורה שהוא פחינת תפילה, פמו שפתיב: "ואני נתתי לך שכם"^{קל} שכם היינו עוד חלק בתפילה^{קלא}

^{קכד} בבא בתרא קכג. בעא מיניה ר' חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן ונתנה ליוסף. מה ראה? ובחללו יצועי אביו כתיב! אלא מה ראה שנתנה ליוסף? אמשול לך משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואמר אהניו לבעל הבית מנכסי. ופי' רשב"ם ז"ל בעל הבית זה יוסף, יתום זה יעקב, דכתיב ויכלכל את אביו, לסוף העשיר יעקב שבאת לידו בכורת ראובן ע"י שבלבל יצועי אביו, והיה יכול ליתנה לכל מי שירצה, נתנה ליוסף. והקשו בגמרא ואי לא דחטא ראובן לא הוה מהני ליה ליוסף, כלומר מה נתן יעקב ליוסף, שהרי מחלק שאר אחיו נתן לו אבל משלו לא נתן לו כלום, דמשלו הוה לו להגותו ולא משל אחרים. ותיצו דר' יונתן אמר ראוי היה בכורה לצאת מרחל, דכתיב אלה תולדות יעקב יוסף, אלא שקדמתה לאה ברחמים, דכתיב וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה, ומתוך צניעות שהיתה ברחל החזירה הקב"ה לה, מאי צניעותא דרחל, שמטרה הסימנים שמסר לה יעקב לרחל מסרתם רחל ללאה כי היכי דלא ליכסופא לאה, ע"כ: והקשו המפרשים מה תירץ הרי עדין קשה למה לא נתן לו משלו ולא ממה שכבר זכו האחים חלק ראובן שהפסיד חלקו. ועיין פרשת דרכים דרוש בו שמתוך שכיון שבוכות רחל מבכה על בניה יחזור ישראל לארצם נמצא שכל האחים הרוויחו על ידה לכן לא קשה למה נתן יעקב ליוסף משלהם. עב"פ על רבינו קשה למה תפס את המשל רק בחלקו לפי ההוא אמינא שבגלל שכלכל ולא לפי המסקנה בגלל צניעות רחל. ונראה לפי רבינו שהבכורה כאן הכוונה לתפילה מתוקנת יותר ע"י משפט מבורר יותר לא לקח כלום מהאחים אלא משלו נתן לו את מדתו את המשפט. וקושיית הגמ' היתה רק על הפשט דהיינו בכורה ממש.

^{קכה} לימים העשיר היתום היינו יעקב והחזיר טובה למיטיבו שהחזיר ליוסף את הבכורה כשחטא ראובן. הקשה המהרש"א הרי חזרה אליו הרבה שנים לפני שהטיב ליעקב. ותירץ אדרבה הרי שהיתה אצלו כל השנים עד עכשיו ולא נתן אותה אלא ליוסף ורק אחרי שכלכל אותו דהיינו בברכתו ליוסף לפני פטירתו, שאמר ואני נתתי לך שכם וכו'.

נמצא שהמשל בגמ' מבאר את נתינת הבכורה ליוסף, ורבינו מבאר שהוא משל על נתינת יעקב ליוסף את כח המשפט ע"י שקיים בו את סגולת הצדקה שעל ידה זוכים למשפט וע"י המשפט זכה יוסף לעוד יותר כוונה בתפילה.

^{קכו} על דברי רבינו שלפי הצדקה כן כלכל דבריו בתפילה עיין אורח מישור מקשה שפשט הפסוק מורה להפך כי לפי"ל הל"ל שהטף לפי הכלכול ולא שכלכל לפי הטף. ותירץ שאה"ג יוסף לפי איך שתפלתו היתה שגורה בפיו כך ידע כמה לכלכלם

^{קכז} יחזקאל (כא ב) בן אדם שים פניך דרך תימנה והטף אל הרום והנבא אל יער השדה נגב: מצודות ציון - והטף - הוא מל' נטיפה והזלה ומושאל בענין הדבור כמו אל תטיפו יטיפון (מיכה ב): ונ"ל מכאן לשון בני"א מטיף מוסר

^{קכח} שגורה - הוא לשון הפסוק שגר אלפיך ועשתרות צאנך שהבהמה משלחת הוולד מבטנה

^{קכט} הלשון הזה לקוח מגמ' בברכות לד: אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף. פרש"י - אם שגורה - אם סדורה תפילתי בפי במרוצה ואיני נכשל, ותחנתי נובעת מלבי אל פי, כל מה שאני חפץ להאריך בתחנונים: ומבאר כאן רבינו שזה רמוז בפסוק לפי הטף שהיינו שלפי הצדקה כן הטיף הקב"ה דיבור לפיו והיינו שגורה תפילתו בפיו. ועיין תורה י' אות ד' נביא בחי' בורא ניב שפתיים בחי' תפילתי שגורה בפי הנ"ל וגם עיין תורה קנו וכשיש לו טהרת הלב אזי זוכה שהש"י שולח לו בהתבודדות בכ"פ דבורים חדשים שהם בחי' רוח הקודש.

^{קל} עיין לעיל באות ג' שם גם הביא פסוק זה ולא נקט שכם רק ואני נתתי לך וכו' ונ"ל שרמו בזה שע"י הצדקה קבל מיעקב עוד בחי' במשפט עצמו כי שכם הוא צד וע"י שני שכם זכה לשפוט עוד יותר בחי' אמצע במשפט דהיינו למעשה עוד יותר כח כוונה בתפילה. ולכן זוכים לזה ע"י צדקה שהיא בשתי ידיים דייקא כמבואר בספר המידות כי ע"י הנתינה היא בכל הלב דהיינו שכאילו נותן ביד האמצעית השלישית (עיין תורה מו שיש ג' ידיים גדולה חזקה והתכללות שתייהן נעשית יד רמה.

דהיינו שאע"פ שבפשיט הדברים כמו שמבואר למעלה מדובר כאן ובאות ג' באותו משפט ואותה בכורה אבל בעומק הדברים נ"ל שרמוז כאן כמה בחינות במשפט הבכורה: שתחילה כמבואר באות ב' בזכות שמירת הברית נטל הבכורה בבחי' פי שנים דהיינו עוד חלק בתפילה את בחי' שבחו של מקום נוסף על בקשת צרכיו וע"י ששמר הברית נהפכו אצלו הקשת וחרב לחרב פפיות ועי"ז אח"כ באות ג' בזכות שמירת הברית קיבל את הבכורה עם המשפט לדעת לכוי חרוב לחרב השערה ולא יחטיא. ואח"כ ע"י הצדקה קיבל עוד שכם אחד שע"י שהיה לו שני שכם דהיינו שני צדדים שעל ידם יכול לשפוט אמצע מכון יותר שע"י זכה ליותר פנמיות בבחי' המשפט שעל ידו יכול עוד יותר לכוי חרוב התפילה עד נעשית שגורה תפילתו בפיו. ואע"פ שאת כל בחינות הבכורה קיבל מיעקב לפני פטירתו כשברכו ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך רמו בזה לג' בחינות דהיינו את עצם הפי שנים ואת המשפט שנוסף עמה ואת השכם הנוסף שע"י במשפט עצמו זכה ליותר עומק ואמצע. ובהמשך באות ה' יתבאר שבמשפט יש עוד יותר עומק ע"י שנוהר משוחזר שע"י זכה לעין יעקב שזו עוד יותר עומק בכוונה בתפילה עד שמסלק כל מחשבה זרה לגמרי שע"י עולה תפילתו עד נוקבא דפרדקא ממש שמכוין לבתר ממש.

^{קלא} ביאור הענין מאי שכם שמעתי מהריצ"ח כי שכם הוא צד בחלק העליון של הגוף ושם תחילת התפלגות הגוף לשנים ממעלה למטה. וכן בבחי' מקום שכידוע גם הוא בחי' קומה, ידוע שבקומת הארץ המקום שנקרא שכם מסוגל לפילוגים ומריבות, שם גבנו את יוסף (סוטה ג) ושם נחלקה המלכות בימי ירבעם ורחבעם. ולפי"ז כוונת יעקב ואני נתתי לך שכם אחד נוסף על אחיך שכל האחים קבלו בחי' שכם אחד, שאין בזה תוספת על

והבכורה שעי"ז היה ליוסף פי שנים בתפילה והבכורה, וקיבל זאת דייקא מיעקב כמ"ש אני נתתי לך 'אני' דייקא, שהוא בחינת משפט כי ע"י שקבל הבכורה ממשפט קיבל עם חרב התפילה גם את הכח המשפט שעל ידו יודע לכוין בחרב התפילה לחוט השערה ולא יחטיא: וכנ"ל בתחילת אות ג' אלא שכאן באות ד' נתבאר יותר גם כיצד זכה לקבל אותה מיעקב דהינו ע"י סגולת הצדקה.

נמצא שבאות ב' ביאר רבינו שיוסף נטל הבכורה ע"י שמירת הברית ובאות ג' ביאר שקיבל את הבכורה מיעקב דווקא, שעי"ז קיבל עימה גם את המשפט לדעת לכוין בחרב התפילה שהיא הבכורה וכאן באות ד' נתבאר שאת הבכורה קבל ע"י יעקב דהיינו עם כח המשפט ע"י סגולת הצדקה קלב.

אות ה

שלימות התפילה תלויה בהתלהבות הלב וכוונת הלב שמכניס בה ושני אלה תלויים במשפט: כמו שנתבאר לעיל שעי"ז סגולת הצדקה מתגבר על קליפות עשו וישמעאל שמחלישות מההתלהבות בתפילה. אבל יש קליפת עשו וישמעאל דקות יותר שהן בחי' עננים שמכסים על העינים ומונעים את הכוונה בתפילה, כי עיקר כח הכוונה הוא מה שבעיני האמונה מסתכל המתפלל אליו ית' (כמובא בשם מוהרנ"ת אמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. ועיין בזה בתורה עו בביאור הפסוק עיני כל אליך ישברו שאמונה ובטחון בחי' הסתכלות). והקליפות הנ"ל מחלישות את כח ההסתכלות הזו, וממילא ניתן מקום וכח למחשבות זרות להיכנס ולהסיט מכוונת התפילה, וההתגברות עליהן זה ע"י משפט, כי הם בחי' צד דהיינו הפסולת שיצא מאברהם ויצחק שתקנו את החסד וגבורה שהן צדדים וע"י משפט מברר את האמצע בחי' יעקב שמטתו שלימה.

ועקר של המחשבות זרות דהיינו כל מחשבה שסוטה מכוונת הלב השלימה לדבורי התפילה הם על-ידי קלקול המשפט, פי משפט הוא בחינת עינין כמו בבי"ד שאין לו לדיין אלא מה שענינו רואות (סנהדרין ו:): ומשפט מעוקל הוא ראייה מעוותת של המצב, שזה בחי' השוחד יעוור עיני חכמים, כי גם בבי"ד כדי להוציא לאור את משפט האמת צריך עיני שכל לגלות את האמת כל שכן בראיה הרוחנית לכוין הלב להקב"ה. **פמו שפתיב** (בראשית י"ד^ל): **ויבאו אל**

עצם המשפט שקבלו מיעקב כל אחד לפי בחינתו, אבל יוסף קיבל בחי' שתי שכם, והכלל שמכל שני צדדים אפשר לברר צד שלישי מתוקן יותר בחי' השכם השלישי, וזה בעצם מה שנתחדש כאן ליוסף. ולכן מבואר כאן שזוכים לזה ע"י צדקה דייקא וכמבואר בספר המדות צדקה כו שנותנים בשתי ידיים דייקא והיא סגולה שתקבל תפלתו. והביאור כי ע"י נותן בכל ליבו כנ"ל שמשני צדדים נעשה ברור האמצע. ועוד ששכם אחד על אחיו היינו שקיבל בחי' עוד שבת בישראל דהיינו השבת היג בחי' שער היג המבואר בתורה ט' בביאור הליקוטים שהוא כולל את כל היב כי יב רומז ליב אלכסונים בחי' כל הצדדים האפשריים אבל היג' גמט' אחד הוא האמצע והשורש לכולם בחי' שער הנ' שמעל כל המט הטיות והוא בחי' היג מידות של רחמים באריך אנפין הנ"ל ובתפילה הבטוי לכל זה כמבואר אצלנו שנקשר למקור החיים בנוקבא דפרדשקא בכתר כנ"ל.

קלב ולכאורה קשה הרי קיבל את המשפט עם הבכורה בזכות שמירת הברית. אלא שכנראה אפשר היה שיקבל את הבכורה שלא ע"י יעקב ואז היה מקבל אותה בלא המשפט אבל ע"י שעשה סגולת הצדקה שכלכל את אביו קיבל את הבכורה מיעקב דייקא שעי"ז קיבל אותה עם כח המשפט. ואולי גם רמז בזה שדייקא ע"י שלבן בקש לעקור את הכל ע"י שהחליף ליעקב את רחל בלאה שע"י יוסף לא היה הבכור בזה בעצמו הקב"ה חשבה לטובה וגלגל שדייקא ע"י תחזור הבכורה אל יוסף מיעקב דייקא שעי"ז יקבל את הבכורה עם המשפט, שזו בכורה משובחת הרבה יותר, כמבואר כאן, כי על ידי המשפט יוכל לכוין בחרב התפילה עד נוקבא דפרדשקא ולגרום ליחוד העליון הנורא בחוטם דאריך אנפין ולהמשיך משם חיות נפלא כנ"ל.

מבואר שאם יוסף לא היה מכלכל את אביו לא היה מקבל את הבכורה ממנו עם המשפט, אבל בודאי היה זוכה בה בזכות שמירת הברית כמבואר לעיל באות ב'. וצ"ע איך יכול היה לקבל את הבכורה בגדלותו שלא ע"י יעקב, ואולי ע"י הקב"ה וצ"ע.

קלב פרשת לך לך בראשית ויד [ז] וישבו ויבאו אל עין משפט הוא קדש ויכו את כל שדה העמלקי וגם את האמרי הישב בחצצן תמר: מדובר שם בכדורלעומר ונמרוד ועוד שני מלכים שבאו להלחם במלכי סדום ועמורה וארמיה וצבויים וצוער שמרדו בהם ובדרכם כבשו עוד ערים ואח"כ שבו לעין המשפט והיכו את עמלק והאמורי כמבואר כאן בפסוק ואחרי כן נלחמו בחמישה מלכים הנ"ל שמרדו בהם וניצחום ולקחו את לוט עמהם למקומם שבצפון ואברהם רדף אחריהם עד דן ונצח אותם. ונראה שיש כאן רמז לענין שלנו במה שדייקא ע"י ששבו לעין המשפט הצליחו להכות את קליפת עמלק וקליפת האמורי הנזכר לעיל באות א שאמר יעקב שממנה לקח יעקב את את שכם בחרב התפילה וקשת הבקשה. עוד רמז יש במה שדייקא קדש נקראת משפט כי ברור המשפט הוא לגלות את החכמה איקרי קדש שבתוכו.

עוד ע"ש פרש"י עין משפט הוא קדש – על שם העתיד שעתידין משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין והם מי מריבה. ואונקלוס תרגמו כפשוטו מקום שהיו בני המדינה מתקבצים שם לכל משפט: וכפרש"י תרגם גם יונתן. וכן נמצא במדרש (במד"ר י"ט יד) דהיינו שהיא העיר קדש ששם טעו משה ואהרן להוציא מים מהסלע בהכאה במקום בדיבור. ושם נחרץ משפטם שלא להכנס לארץ ועל שם זה נקרא המקום עין המשפט, דהיינו שבאמת לא היה שם מעין מים אלא הוא מקום שע"י משה יהיה שם בעתיד מעין מסלע שבו יישפטו משה ואהרן. ועי"ש רמב"ן שחולק והרא"מ וגור ארי-ה שמוכחים כפרש"י. עכ"פ נמצא לפ"ז שהתורה מכנה את המקום הזה עין המשפט לפרש"י על שם המשפט שעשה הקב"ה למשה נמצא רומז למשפט המתוקן. אבל ראיית מפרשים שנקרא משפט על שם עוות המשפט של משה עיין תרגום יונתן אתרא דאתפליג דינא דמשה נביא על עינא דמי מצותא הוא ריקם אולי כך למדו מדבריו ולפ"ז נמצא ששני התרגומים אונקלוס ויונתן נקטו שני סוגי משפט המתוקן והמעוות ולכ"ז רומז

עין משפט קלד בפשט הפסוק מספר על מקום שמכונה עין המשפט על שם שעתיד להיות בו משפט על עסקי מעין מים, ורבינו רומז בזה הקשר בין העינים למשפט רמוז שע"י משפט עושה מבחינת שתי עינים כמו עין אחת אמצעית. **זֶה בְּחִינַת** (דברים ל"ג קל"ה): **"עין יעקב"** פשט הפסוק רומז לבני ישראל שהם היוצאים ממעינו של יעקב ולפי המדרש (סנהדרין קד.) הפירוש עין יעקב הוא כעין ברכת יעקב, דהינו שישראל ישבו בארצם כמו שברכם יעקב (רבינו בחיי) ורבינו רומז בזה לקשר בין העינים לבחי' יעקב רמוז שיעקב זכה ע"י תיקון מדת המשפט להסתכלות כזו ללא שום סטיה כאילו מסתכל בעין אחת אמצעית אליו ית' קל. **וְעַל-יְדֵי קְלִקּוּל מְשַׁפֵּט בָּא קְלִקּוּל לְעֵינָיו** קלז, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (דברים ט"ז קל"ח): **"כִּי הִשְׁחַד יַעֲוֶר עֵינָיו חֲכָמִים"** שוחד נוטריקון שהוא חד (כתובות קה:); ופרש"י שם שנעשה לב שניהם אחד דהיינו שמטוה לראות רק צד אחד הפך המשפט שיוצא דייקא משני הצדדים. וקלקול העינים **זֶה בְּחִינַת מַחְשְׁבוֹת זְרוֹת** קלט **שְׁפָתֶפְלָה, שֶׁהֵם עֲנָנָיו** קמ **דְּמַכְסִין עַל עֵינָיו** שמחשבות זרות בתפילה הן כמו עננים המכסים על העינים דהיינו עיני השכל להסתכל ולכוין אליו ית', **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב** (איכה ג מד): **"סַפְתָּה**

עין המשפט. ועיין בל"ר שהעיר לפי' אונקלוס שהוא משפט מתוקן רמוז באן דייקא ע"י שבאו לעין המשפט זכו לכבוש את המלחמה ולהכות את העמלקי היא קליפת עשו.

צ"ע שדיבר בעינין משמע שתיים ומביא ראייה מעין אחת עין משפט ועין יעקב אבל באמת פשוט כי משפט היינו שמתוך הצדדים יבוא להכרעה שהיא אחת באמצע דהיינו שהשתיים נעשות כאחת בחי' המובא בתורה מו יד הגדולה והחוקה ושתייהן נעשות יד הרמה הכי נמי כל עין לעצמה היא בחי' צד שזה בעצמו סיבה למחשבה זרה ורק ע"י משפט נעשה בחי' התכללות שתי העינים בחי' עין הממוצעת עין המשפט בחי' שכל כח ההסתכלות כולו להשי" בחי' עין יעקב

קלד צ"ע שמביא ראייה לעינים מעין המשפט שהוא מעין מים. אבל באמת גם זה בעצמו ששניהם נקראים עין רומז לקשר ביניהם. ויתבאר עפ"י פרש"י בראשית ג ז עה"פ ויפקחו עיניהם עינים ע"ש החכמה נאמר וחכמה היא בחי' מעין כי היא ראשית התגלות מימי החכמה בחי' יש מאין. עיין אומ"י שביאר עפ"י שבעומק המשפט מלוכש דעת גדול המכונה "עין" וכשוכה לתיקון המשפט מאיר לו עין החכמה המלוכש במשפט ועי"ז מבחין באמת

עפ"י אולי אפ"ל שבני' באו לקדש המכונה עין משפט כנ"ל כדי לזכות בעין החכמה ע"י תיקון המשפט וע"כ ישבו בה יט שנים כנגד כל שנות טלטולם במדבר (פרש"י דברים א מו) ושם דייקא בסוף ארבעים שנה אחרי מיתת מרים ביקש הקב"ה להוציא להם מים מסלע (פרשת חקת) שהם באורי התורה (תורה כ) ומדיעת הפכים אחת נלמד שהמקום מסוגל למשפטי אמת שעל ידם זוכים לחכמה דהיינו תיקון העין כנ"ל עינים ע"ש החכמה.

קלה דברים ולג כחו וישפן ישראל בטח ביד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל: פרש"י - ע"פ המדרש - עין יעקב - כמו ועינו כעין הבדולח כעין הברכה שברכם יעקב לא כבוד ירמיה בוד ישבתי אלא כעין הבטחה שהבטיחם יעקב והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם: יערפו - טיפו: אף שמי יערפו טל - אף ברכתו של יעקב נוספת על ברכתו של יעקב ויתן לך האלהים מטל השמים וגו':

קלז עיין נע"נ שביאר עין יעקב עפ"י הגמ' במכות כד שבא עמוס וביטל את גזרת משה רבינו שרק בשלא יחטאו יתברכו כעין ברכת יעקב וניבא שגם כשח"ו יתרחקו ממנו ית' יזכו ברכתו ועפ"י ביאר ש"עין יעקב" רומז למשפט המעוות לצד הימין כי היא בקשת הנביא לנהוג עם ישראל ברחמים גם שיתרחקו ממנו ית' ולעומת זה "עין המשפט" רומז למשפט מעוות לשמאל כי נקרא ע"ש משפט שעוותו משה ואהרן במי מריבה, והוסיף שלכן נקט כאן רבינו שתי עינים כי רומז לחוטם העליון העומד בין שתי העינים שאליו זוכים לכיין ע"י המשפט המתוקן.

קלז ועיין ספר המידות גנבה וגזלה חלק שני אות ד. הגנבה מוזק לעינים. ועיין שיש"ק ח"ג תפג בשם רב"ן שנגיעה בממוץ חבירו זה פגם המשפט. עוד גם ידוע שמשפט שהיא מדתו של יעקב נקרא גם מדת האמת ועיין תורה נא שהשקר מוזק לעינים.

קלה דברים וטו יט) לא תטה משפט לא תפיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: פרש"י - משקבל שוחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו:

איטור השחד נזכר גם בפרשת משפטים וכג חן וְשָׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשְׁחָד יַעֲוֶר פְּקָדִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צְדִיקִים: ועיין משך חכמה בשמות לדיני נפשות ובדברים לדיני ממונות

קלט ליקוטי הלכות - הלכות בית הכנסת הלכה ה כג כי מבול לשון בלבול ובארץ ישראל לא היה המבול, אבל איתא שמימי המבול התיזו לשם (כְּנִשְׁמַע שִׁיחָה זֹאת מִפִּי הַקְּדוֹשׁ). כי עקר בלבולי המחשבות רעות הם בתאנות נאוף, רחמנא לצלן, והם עקר בחינת מימי המבול, כי המבול בא על פגם הברית, על השחתת זרע, רחמנא לצלן, שבא על - ידי בלבולי המחשבות והרהורים רעים, רחמנא לצלן, כמו שכתוב (בראשית ו). "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". ואפלו שאר מיני בלבולי מחשבות זרות ורעות, הכל נמשך משם מפגם הברית שעל - ידי זה נשחת ונפגם הדעת עד שבאין לכל הבלבולים וערובי המחשבות שמבלבלים רב בני אדם מאד ומאד ומאד פאים כל החטאים והפגמים שבכולם, רחמנא לצלן, וכשבבלולי המחשבות מתנגדים על האדם, בפרט בלבולים והרהורי נאוף בעצמם, רחמנא לצלן, זהו בחינת מבול ממש שרוצים לשטף את האדם ממש ולהאבדו משני עולמות, רחמנא לצלן, כאשר יודע כל אחד את נגעי לבבו ומכאוביו שעובר עליו בענין זה. והכל על - ידי פגם המחשבה. ועל זה הזהיר דוד המלך, עליו השלום (תהלים לב), "על זאת תפלה וכו' רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו". ועל זה צעק (שם טט) "טבעתי בין מצולה ואין מעמד פאתי במעמקי מים וכו' וכו'". וכתוב (שם), "אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה וכו'". וכתוב (שם), "הצילני מטיט ואל אטבעה אצלך משונאי וממעמקי מים", שכל זה נאמר על בלבולי המחשבות הנ"ל וכמבאר בכתבי האר"י זכרוננו לברכה שהתנגדות הרהורי ובלבולי המחשבות נקראים מצולות ים, עין שם:

קמ ענין רומז בדרך כלל להסתרת האמת עיין תורה קטו ומשה ניגש אל הערפל, שנגיעה היא בחי' ענין וערפל. לבד מעניי כבוד שהם הסתרה לצורך גילוי שלא יהיה רבוי אור, כי כבוד הוא להאיר מקום חשוך כמ"ש והארץ האירה מכבודו (תורה יא)

בתורה ה מבואר שהענין והמחשבות הזרות הן קליפת עשו וישמעאל (עיין תורת נתן אות יט) ובתורה א למדנו שקליפת עשו מסיטה להסתכל גלוי והחזוניות של כל דבר והכי נמי הכא הענין האלה באמת הם בחי' "ויפקחו עיניהם" שנאמר באדם וחווה כשחטאו שהכוונה שהתחילו לראות חיצוניות כי העינים האלה מכסים על עיני השכל שע"י אדם נעשה רואה רק חיצוניות במקום פנימיות. וזה עיקר פגם המשפט כי הם מסיטים לצדדים ששם החזוניות.

בְּעֵינַי לְךָ וְכוּ'. (ז) הפסוק כולו הוא סְבוּתָהּ בְּעֵינַי לְךָ מֵעֲבוֹר תְּפִילָה: דהיינו שהנביא ירמיהו שחיבר את מגילת איכה על חורבן בית המקדש מקונן שבגלל חורבן הבית לא מתקבלות התפילות וממשיל זאת לענן החוצץ בינינו להקב"ה. ורבינו מפרש שהכוונה לעננים שיש בעיני השכל שלנו בגלל חורבן הדעת דהיינו ביהמ"ק הרוחני. (ז) קמ"א

וּלְעֵתִיד שְׂיִתְקַן בְּחִינַת מְשַׁפֵּט ע"י שהמשיח יעלה את כל ישראל למדרגת דעת כמ"ש אתה הראת לדעת (תורה ד) יזכו לתיקון המשפט והעינים, **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (ישעיהו א כז) קמ"ב: "צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה"** המשך הפסוק ושביה בצדקה. ציון הפי' מקום מסויים או ע"י סימן או מחמת חשיבותו וכאן הוא א"י וירושלים וביהמ"ק. ולפי' רבינו מתפרש הפסוק שהם יפדו משליטת העכו"ם ע"י ובזכות שיעשו ישראל מעשי צדקה, שע"ז יהיו כל מעשיהם עפ"י משפטי אמת, ורומז לתפילה שע"י צדקה זוכה לתיקון המשפט שע"ז נפדית מקליפת עשו וישמעאל שהן העננים המכסים על העינים. **אָזִי ע"י** תיקון המשפט **יִתְעַבֵּר עֲנַנֵּי דְמִכְסִּין עַל עֵינַי כנ"ל** שתיקון המשפט הוא תיקון העינים דהיינו ראייה רוחנית קמ"ג. **כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (ישעיהו נ"ב) קמ"ד: "כִּי עֵינַי בְּעֵינַי יֵרְאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן"** היא נבואה על הגאולה קמ"ה שלעתיד לבוא תתגלה האלוקות העולם ע"י שעין שבכתר תאיר לעין שלמטה לבחי' עין יעקב ויתגלה אור הגנוז שעל ידו רואים להדיא בכל דבר את אור אלקותו ית' ואז גם המלכות והתפילה דהיינו במדרגת האמונה שאין לה עינים קמ"ו יזכו לראות את הש"י עין בעין בראיה נבואית, וע"ז יהיו כל תפילותינו בראיה ברורה בלא שום ספק ובלא שום מחשבה זרה קמ"ז **וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָא יוֹסֵף (בְּרֵאשִׁית מ"ט כב) קמ"ח: "בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵינַי"** יעקב לפני פטירתו מברך את בניו ובברכתו ליוסף מכנהו כך, בפשט פרש"י עפ"י מדרש שהכוונה שיוסף הוא מעל שליטת העין הרע. ורבינו רומז בזה שיוסף ע"י שזכה לתיקון הברית בשלימות זכה לתיקון המשפט שהוא תיקון העינים קמ"ט שנעשים בחי' עין יעקב כנ"ל, ולכן יוסף נקרא עלי עין ולא עלי עינים, וע"י תיקון העין זכה לכוונה שלימה בתפילה, שזכה להעביר מעיניו את העננים המקלקלים את הראיה והכוונה, וע"ז עולה תפילתו עד נוקבא דפרדשקא גמט' פורת גמט' ז'

קמ"א עיין תיקונים תיקון כ"א דף נ: וכל עננין (דאינון רומי רבתא ורומי זעירא) דאינון מכסיין על צלותין, הדא הוא דכתיב (איכה ג) סכות בענן לך מעבור תפלה שע"י עוונות התחטוים נסתמים פעמי תפילה ואינם מתקבלות, אבל לעתיד לבא כל הקליפות מתעברין, ונהרין עיינין הן רחל ולאה דאינון בית ראשון ובית שני, כי הקב"ה יבנה ב' מקדשות אחד רוחני מלך אימא סהיא בחי' לאה והב' מלך רחל כמ"ש בזו"ר כלא). דבהון סלקין צלותין: זיאמ"ק הוא פער השמים. (עפ"י מתוק מדבש שם) קמ"ב ישעיהו [א כז] צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיהָ בְּצַדְקָה: פרש"י – ע"י שיהיו בה עושה משפט: תפדה – מעונותיה: ושביה – עושי תשובה שבתוכה – בצדקה – במצדיקים עצמם במשפט ובצדק' שבתוכה:

קמ"ג כי ראייה רוחנית היא ע"י ריכוז המחשבה וכל ריכוז הפירוש לצאת מפיזור המחשבה מבחי' הצדדים אל האמצע והכוונה

קמ"ד ישעיהו פרק נב (ז) מה גָּאוּזוּ עַל הַהָרִים רְגְלֵי מְבַשֵּׂר מְשֻׁמֵּע שְׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מְשֻׁמֵּע יִשְׁוֶעָה אִמְר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ: (ח) קול צפוף נְשֹׂאוּ קוֹל יְחִידוֹ יִרְגְּנוּ כִּי עֵין בְּעֵינַי יֵרְאוּ בְּשׁוֹב יְקֹק צִיּוֹן: (ט) פְּצְחוּ רִגְנֵי יְחִידוֹ הַרְבוֹת יְרוּשָׁלַם כִּי נָחַם יְקֹק עֲמוֹ גָּאֵל יְרוּשָׁלַם:

קמ"ה ספר יד מצרים (פ' על ההגדה לרבי יצחק חבר) – הקדמת פותח ד' – ולע"ל נזכה לניסים גלויים וידועים וגילויי שכינה ממש כמו שהיה ביצי"מ, כמ"ש "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שעד עכשיו היו כל נפלאותינו נעלמות בלתי נראים, אבל אז יראינו עין כל כמו בעת יצי"מ, וכהבטחת הנביא "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", ונאמר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו", וכמו שהיה בעת קריעת ים סוף, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל במרכבה שלו, כן ישוב עד ד' וישפוך את רוחו על כל בשר, ונבאו בניכם ובנותיכם, כי כולם ידעו ויבינו את ה' מקטנם ועד גדלם:

קמ"ו כידוע עפ"י הזהר משפטים צה. שהמלכות נקראת עולמותא שפירתא דלית לה עינין (עלמה יפה שאין לה עינים) והביאור כי העין רומז לידעה אבל אמונה היא רק היכן שלא יודעים אלא מאמינים לכן היא נמשלת לנוקבא שאין לה עינים וזה היופי שלה שהיא מתבטלת ומאמינה.

קמ"ז ועיין שיש"ק ב כ שזו תיהיה עבודתו של משיח להביא את כל העולם שיהיה להם תפילת שמונה עשרה בלא שום מחשבה זרה.

קמ"ח (כב) בן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵין בְּנוֹת צְעֵדָה עָלֵי שׁוֹר: פרש"י – (כב) בן פרת – בן חן, והוא לשון ארמי אפריון נמטייה לרבי שמעון בסוף בבא מציעא (קט"א): בן פרת עלי עין – חנו נטוי על העין הרוואה אותו: פרת – תי"ו שבו הוא תקון הלשון, כמו (קהל ג יח) על דברת בני האדם: עלי שור – בשביל לשור. ותרגום של אונקלוס בנות צעדה עלי שור תרין שבטין יפקון מבנוהי וכו'. וכתב בנות על שם בנות מנשה בנות צלפחד שנטלו חלק בשני עברי הירדן. ברי דיסגי יוסף פורת לשון פריה ורביה. ויש מדרשי אגדה המתישבים על הלשון בשעה שבא עשו לקראת יעקב, ככולן קדמו האמהות ללכת לפני בניהם להשתחוות, וברחל כתיב (לעיל לג ז) נגש יוסף ורחל וישתחוו. אמר יוסף רשע הזה עינו רמה, שמא יתן עינו באמי, יצא לפניו ושרבב קומתו לכסותה, והוא שברכו אביו בן פורת, הגדלת עצמך יוסף עלי עין של עשו, לפיכך זכית לגדולה: בנות צעדה עלי שור – להסתכל כך בצאתך על מצרים. ועוד דרשוהו לענין שלא תשלוט בזרעו עין רעה, ואף כשברך מנשה ואפרים ברכם כדגים שאין עין רעה שולטת בהם:

קמ"ט יוסף ע"י שמירת הברית זכה לבכורה שהיא פי שנים ע"ז זכה למשפט כי כשיש שני צדדים אפשר לברר את השלישי האמצעי וע"ז זכה לתיקון המשפט תיקון העינים נמצא שהבכורה סגולה לתיקון העינים, ועיין בזה דבר יפה בגמ' ב"ב דף קכו: בוכרא דאבא מסי רוקיה דהינו שהרוק של בכור מאביו מרפא ופירש רשב"ם שהוא מרפא מחלות עינים.

השמות הקדושים שמאירים משם חיות נפלאה בחי' הרוח חיים של משיח כמבואר כל זה לעיל בסוף אות ב' בהגה. ולכן נקרא בן כי עי"ז הוא כמו בן המחובר לאביו. גם נקרא עלי עין, כי ע"י שתיקן עין המשפט, עולה עד עין דאריך אנפין, ששם כמו שיש חוטם שממנו החיות כנ"ל כך יש גם עין שממנה השגחת ה' עלינו, ומשם לעתיד יאיר אור הגנוז כנ"ל בבחי' עין בעין יראו וכו'.

כל המהלך עד ההתקשרות לצדיק הוא מהלך של מלחמה בחרב, בחי' מלחמת משיח בן יוסף, לכן הכל תלוי בתיקון הברית, שע"ז הוא מחובר למשפט, כי יוסף ויעקב כחדא אזלי, ומי שזוכה לברית נעשה גם מחובר למשפט. שזה כבר יותר בחי' משיח בן דוד, שרבינו אמר עליו שיעבוד לעשות לישראל שמונה עשרה נקי ממחשבות זרות^{קכ} (שיש"ק ח"ב כ.).

ולמעשה צריך לתת הרבה פעמים צדקה, כי כל פעם היא סגולה למשפט וברבות הפעמים יעשה בו רושם חזק, עד שיחקק בו מידת המשפט ויזכה לדעת לכוין החרב לחוט השערה ולא יחטיא.

אות ו

כפי שנתבאר לעיל הכל תלוי בעיקר בתיקון הברית ולצורך הברית מקבל חרב התפילה לכרות ברית וכן רק ברית זוכים במדת המשפט, אבל לתיקון הברית בשלימות זוכים רק צדיקים גדולים לכן תקנת רובא דרובא דעלמא היא לקשר עצמו ותפילתו לצדיק כזה שזכה לתיקון הברית בשלימות (קיצור לק"מ) ובבחי' כל המחובר לטהור טהור. זה מצד שלימות כל תפילה בעצמה^{קכא}, אבל טעם המתבאר כאן הוא שכדי לעורר היחוד קב"ה ושכינתיה שעל ידו נשפעים התרפו אורות מנוקבא דפרדשקא כנ"ל, צריך לזה צדיק שבכוחו לקבץ את כל תפילות ישראל ולבנות מהן קומת השכינה ולהביאה לפניו^{קכב} ית' ליחוד וצריך פל אחד לכון בתפלתו^{קכג} במחשבה, ולפני התפילה גם בפיו, שיקשר^{קכד} עצמו^{קכה} באהבה וביטול לצדיקים^{קכו} האמיתיים^{קכז} שבודור^{קכח}

^{קכ} עיין תורה טז שיש צדיק שכלול משני המשיחים וכן בלק"ע אות ד' גם ביאר שההתקשרות היא לא רק אחרי שיש לו ברית ומשפט אלא גם שלימות תיקון הברית א"א בלי ההתקשרות וכ"ש המשפט של בחי' יעקב וכ"ש בבחי' של משה שזה כבר מפורש בתורה כאן.

^{קכא} עוד יסוד חשוב בסיבת ההתקשרות עי' בלק"ה (אהע"ז הל' פור' הל' ה' אות ה') שכ' ו"ל פי זה ידוע שמעט התורה והתפילה של ההמון עם, אף על פי שגם זה יקר מאוד אצל השם יתברך, אבל אי אפשר שתעלה עבודתם למעלה, שתכלול במקום שצריכים להכלל כי אם בכח הצדיקי אמת אשר אליהם אנו מקשרים תפלתנו ועבודתנו, שרק הם יכולים להעלות הכל למעלה מעלה, כי כל אחד ידע פגמיו וחטאיו המרבים בעצמו, וכמה וכמה פגום מעט תורתו ועבודתו, בפרט התפילה שיש הרבה שגרב התפילה מושבתם טרודים בחוץ מאד, וגומרים במחשבתם כל המושא ומתן שלהם וכל עסקי חל וכו' בשעת תפלתם, עד שאינם יודעים היכן הם עומדים בתפילה, וכבראה בחוש מכמה וכמה בני - אדם אפלו מאותן המכנים עצמן בשם חסידים, וכאשר הם מודים בעצמן, ואם אף - על פי כן מחמת נקדה הטובה מקדשת ישראל שיש עדין בקרבם, ונורק מפייהם איזה דבורים קדושים של תפילה וכו', בודאי אין בהם כח לעלות למעלה לעצם קטנותם ולרבוני הפסלת והמחשבות רעות רבות מאד מאד המסבבים אותם, על כן כל עקר עליהם הוא על - ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם כחו להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת פגמה מועטת בתפלתם, וגם עוסק לעוררם ולהקיצם משנתם העצומה שיפתחו פיהם ולבם, ויתגברו בכל כחם להתפלל בכונה תבות ופסוקים ומזמורים וכו' רבים ביותר בכמות ואיכות, שאיכות הכונה תהיה ביתר שאת, וכמות התבות והאותיות יהיה רבים ביותר, כי להתפלל כל התפילה בכונה זה רחוק מאד אפלו מהפשרים הגמורים היראים באמת כי אם צדיקים גמורים הגדולים במעלה מאד, כמבאר בדברינו במקום אחר, אבל על כל פנים המקשרים להצדיק מתפללים תבות וכו' הרבה ביותר ובכונה גדולה ביותר ובחיות והתלהבות והתעוררות דקדושה וכו', ועם כל זה לא היה כח לתפלתם שתעלה למעלה כי אם בכח הצדיק האמת שמקשרים אליו, שבעצם כחו הם מתפללים בכונה מה שמתפללים ובעצם כחו הוא מעלה לתפלתם השמיה לרום גבהי מרומים, למקום הצריך למקור האחדות, ועי"ע בלק"ה (יו"ד הל' מילה הל' ה' אות ד') שכ' ו"ל אין מי שידע להתפלל כראוי כי אם צדיקים האמתיים כנ"ל וישאר בני עולם צריכין לקשר תפלתם להצדיקים הנ"ל והם יעלו תפלתם כראוי שימשיכו להם שפע מה שצריכין בני חיי ומזוני וכו' באופן שלא יזיק להם לנצח חס ושלום. גם עיין לשון מוהרנ"ת בתפילה על תורה ב' אות יג' עוד עיין בזה בסוף בהוספות לעיין לאות ו'

^{קכב} בליקוטי עצות צדיק א' כתב מוהרנ"ת "כי רק הם יודעים לעלות כל תפילה ותפילה למקום הצריך לה ולבנות מהם קומת השכינה".

^{קכג} וכן הגרסא בדפוס ראשון משמע שצריך לכוין במחשבה בשעת התפילה אבל בנוסחאות והגהות כתי" (כנראה של החבריים) הגרסא "וע"כ צריך כל אחד לקשר את עצמו קודם התפילה לצדיקי אמת שבודור כי כל צדיק אמת שבודור הוא בחי' משיח בחי' משה". וכן בשיחות הר"ן רצו מבואר שצריך לומר קודם התפילה: הריני מקשר עצמי לכל הצדיקים שבודורנו. וכן המנהג לומר גם בפיו לפני התפילה. הנוסח "לכל הצדיקים" אפשר שלא נובע מהתורה כאן כי לכאורה את אברי המשכן הביאו רק למשה אבל עיין בזה פקודי רלח שלמשה הביאו הצדיקים ולפי"ז אולי כל תפילה מגיעה לכל צדיק שבודור מאנשיו שתחתיו ודרכו מגיעה אל משה, בבחי' שרי עשרות ושרי מאות הנזכר בפרשת יתרו וצ"ע. ועיין עוד לקמן בענין משה משיח שבכל צדיק מה הכוונה.

^{קכד} ההתקשרות לצדיק מבואר בתורה קלה שעקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלמה, כמו שכתוב (בראשית מ"ד): 'ונפשו קשורה בנפשו', ותרגומו: 'חביבא לה כנפשה'. ופשוט שגם כלול בזה הביטול לדעתו. ועיין בזה שער הגלגולים הקדמה ב' עה"פ ותדבק נפש דוד ביהונתן שנפש דוד התעברה ביהונתן. עוד עי"ש הקדמה י ענין הרב עם התלמיד, כבר נתבאר אצלנו לקמן, כי הרב נותן רוחא גו תלמידיה, ע"ד האב לבנו, אלא שהוא חבור יותר נמרץ, כי לעולם ועד נשאר ההוא רוחא עם התלמיד קיים לעולם לא יפרדו, בסוד ותדבק נפש דוד ביהונתן. וזהו טעם יתרון כבוד הרב מכבוד האב. מבואר שע"י התקשרות לצדיק באהבה כוונתם על ידה שהצדיק יתעבר בי לעולם

ונוהגים גם לכל הצדיקים שוכני עפר קדושים אשר בארץ המה קנט, **פי פל צדיק שפדור איש** אשר רוח בוקט **הוא פחינת משה קסא משיח קסב**, (עיין תורה קיח קסג) **פמו שפמינו בגמרא שבת ק"א: קסד, שהצדיקים קורין זה לזה משה, פמו כשאמורא רצה לשבח את דברי קסח חבירו**

אבל לקשר תפילתי או כל מעשה אחר לצדיק, הפירוש שאני מבטל דעתי לגמרי ועושה את הדבר על דעת הצדיק כפי השגתו את הדבר. ועיין אור החיים תחילת פ' חקת עה"פ ויקחו אליך פרה אדומה שהאריך בזה ובסוף דבריו כתב פרוש ויקחו למה שאתה יודע ומכווין בדבר, להיתקן יודע סוד הענין ופלאיו ובוזה תהיה המצוה נעשית שלמה במעשה ובמחשבה הצריכה.

קנה בלק"ע צדיק א' כתב מוהר"ת כמו כאן "עצמו", אבל בקיצור לק"מ כתב לקשר "תפילתו" לצדיקי הדור האמיתיים וכן הלשון בלק"ע תפילה ד' והוא לשון רבינו בתורה ט'.

קני בהמשך נקט שצריך לקשר הצדיק הדור ואולי רמז בזה שיש בהתקשרות שני ענינים העיקר כמבואר שם בהמשך שהצדיק מעלה את התפילה, אבל עצם הברור מי הצדיקים שאליהם ראוי להתקשר הברור הזה הוא עוד שלב בסולם הנ"ל שנעשה ע"י תיקון המשפט. עיין בהוספת בסוף התורה שההתקשרות היא בחי' תיקון העין

קני כידוע דיבר רבינו הרבה והזהיר מאד ממפורסמים של שקר. עיין בעיקר תורה טא ותורה ח תנינא שתיהן נקראות הצוואות של רבינו, דהיינו שעל זה עיקר הוזהרנו לפני פטירתו.

קנה בענין צדיק הדור צ"ע כי על זה עיקר ההעלמה וההסתרה, ואע"פ שעפ"י הסוד ברור שבכל דור יש צדיק חי שזכה בדורו ביותר לתיקון הברית ועי"ז נעשה השביל והצניע שדרכו עולות התפילות מעולם הזה (בבחי' וכל העולם ניוון בשביל חנינא בני). עיין בזה בערבי נחל פ' וירא עה"פ ויגש אברהם ויח כג) שכותב על זה לגבי כל עבודת ה' והברורים שעולים ע"י עבודתו הכל הולך לצדיק הדור ומי שלא מקושר אליו שאר קרח. גם עיין זה ויצא קנ: שכינתא בין תרי צדיקא יתבא. שיש צדיק תחתון שהוא בחי' רוח ששבק בעלה בגוה שעל ידו עולות התפילות של ישראל מהעוה"ז למעלה בבחי' מ"ן.

אעפ"כ רוב חשובי אנ"ש מחזיקים שרבינו רבי נחמן הוא הצדיק הדור היחיד. אבל ידוע שהאמת לא נקבעת עפ"י שום רוב, רק יש זוכים ויש שנעלם מהן בין גדולים בין קטנים. העיקר לא לחלוק על שום צדיק כמבואר בלק"ה שבת ה יג שעד שיתברר לו יזוהר להאמין בכלום אבל יבחר אחד להתבטל אליו. (ואעפ"כ יזוהר מלהסמך מפורסם של שקר כמבואר בתורה טא). והעיקר לא לנוח מתפילה וצעקה לזכות להיות מקושר כראוי לצדיק האמיתי שעל ידו אזכה לתיקון שלי. ומי שסובר שכבר לא צריך לצעוק הוא בודאי צריך לצעוק יותר מכולם על זה בעצמו, כי אפילו אם האמת עימו שמצא, עדיין מבואר בתורה יז שאפשר להיות סמוך לצדיק ואעפ"כ הצדיק חשוך אצלו. וגם מי שהתברר לו שרק רבינו הוא הצדיק היחיד יש לו לצעוק הרבה לזכות להיות מאלה האפייים בלב רבינו וכמבואר בשיש"ק ב קב שזה ע"י שרבינו יהיה אפוי בליבו. ועיין לק"ה מתנה ג' ה' שעל זה בעיקר צריך לבכות הרבה בחצות לילה ומסכם שם והחפץ באמת מוסרין לו מלאך של אמת. ומבואר מזה שזה סוד שא"א לברר אותו לא בשכל ולא בפלפל ולא בקבלה אלא רק בהרבה תחינות ובקשות שיוכה למלאך הזה. עוד יש לדון כיון שבחיי רבינו לא נהגו לומר ובפרט לרבינו אולי על צדיק חי לא אומרים ובפרט וכו', אלא ההתקשרות אליו היא רק באהבה וביטול, אבל צ"ע הסברא בזה. עיין עוד בסוף התורה בהוספת לעיין

קנט עפ"י תורה נה אות ה' כדי שגם הם יסייעו לנו בתפילותינו. ועיין בתפילה שאחר התיקון הכללי ד"ה רבש"ע פתח פיך לאילם כמוני כתוב שם כל הנוסח וצ"ע אם כולו לשון מוהר"ת. ומה שנהגו להוסיף ובפרט לרבינו וכו' זה מנהג מאוחר יותר (רבי לוי יצחק זצ"ל) וגם בזה צ"ע הנוסח שנוהגים לומר "ובפרט לרבינו רבי נחמן בן פיגא" אע"פ שבאומן נהגו לומר "רבי נחמן בן שמחה בן פיגא" כמבואר בשיש"ק ד קמו. ועיין בכבי אור חלק חכמה ובינה אות ג הערה ט שכתב שם שרבינו הזהיר לכל אשר יבקש בזכותו שיוכיירו על שם אמו רבי נחמן בן פיגא ולא כשאר נפטרים אשר יזכרו על שם אביהם.

קפ עיין תורה ח אות ב. ונ"ל הכוונה לצדיקים שהם בחי' זקני העם עיין פ' בהעלותך בפרשת ויהי העם כמתאוננים טען משה רבינו למה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי וכו' והקב"ה אומר לו לאסוף את זקני ישראל לאהל מועד. ושם יא (ב) וְיִרְדְּתִי וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלָתִי מִן הָרֶחַק אֲשֶׁר עֲלִיךָ וְנִשְׁאַוּ אֶתְךָ בְּמִשְׁאֵ הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אֶתְךָ לְבָדָךְ; ועי"ש בפרש"י שהתנה עמהם עמ"ג שיקבלו עליהם טורח בני שהם טרחנים וסרבנים. ועי"ש רמב"ן שכל נבואתם אז היתה מכח משה בלבד. עוד עיין פ' פנחס כו יח הקב"ה מצווה את משה לקחת את יהושע איש אשר רוח בו לסמוך ידיו עליו. ועי"ש ספורנו – איש אשר רוח בו. מוכן לקבל אור פני מלך חיים, כענין ובלב כל חכם לב נתתי חכמה; ורש"י פירש עפ"י המדרש שידוע להלך נגד רוחו של כל אחד. נראה שצדיק הדור יש בו שני תנאים אחד שיוכה למדרגת רוח מצד מדרגתו ואחד שיש לו בליבו מקום לכל יהודי וסבלנות וענוה להלך כנגד כל יהודי, דייקא בגלל שישראל יותר טרחנים מכל עם אחר. וצריך לבקש הרבה לזכות להתקרב דייקא לצדיק כזה אשר רוח בו.

ולחבין מדרגת הרוח למה היא תנאי לזה עיין קהלת יעקב ערך רוח שכתב רוח הוא מזעיר וכל זמן שאין בו באדם בחי' רוח אינו יכול להעלות מ"נ לזו"ן כיוון שאין בו רוח מבחי' זעיר אין מעשים טובים ותורה שלו עולים אליו וע"כ יתחבר עצמו אל צדיקים שבדור שיש להם נר"ן ויעלו המצוות ומע"ט שלו למין בהתכללותו בהם וזה שכתוב בגמ' חולין פ"ק אם בעל נפש אתה קרי ליה בעל נפש וזהו שאומר קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו רוח דייקא ויכול להעלות התורה ומעשים טובים של אלו שאין בהם אלא נפש שהם מבחי' מלכות לבד.

ולחבין מדרגת הרוח מה היא עיין שער הגלגולים הקדמה יא כי תקון הרוח דיצירה הוא ע"י עסק התורה כהלכותה לשמה בתורה שבע"פ משנה ותלמוד וכו'. דהיינו שרק מי שלמד לשמה את כל הש"ס בהבנה ולמעשה עמ"נ לשמור לעשות ולקיים דהיינו ד' חלקי ש"ע ורמב"ם אפשר שזה למדרגת רוח. ועי"ש הקדמה א' שזה אפשר בדרך כלל רק אם כבר השלים בגלגול קודם את מדרגת הנפש. ועיין תורה קנט שלימוד לשמה היא מדרגה גבוהה. (וצריך לזכור שרבינו הזהיר מאד ממפורסמים של שקר, ואין הכוונה לפסול את הרב של חברי אלא לדעת לעצמי למי להתקרב ועל מה להתפלל)

קסא עד כאן דיבר מיעקב ומכאן מדבר במשה ונ"ל שיתבאר עפ"י הוזהר יעקב מלבר ומשה מלגאו. כי כל מהלך התורה הוא עליה בסולם שהתחיל במלכות פה והמשיך בתיקון הברית מרכבה ליסוד ועלה לבחי' המשפט דהיינו שעד אות ד' דיבר בבחי' הגוף ובאות ה' עלה לבחי' המוחין ומחשבות ובאן מדרגה ממה שמעל הראש בחי' הכתר דהיינו בחי' הצדיק, וכן"ל שכל מדרגה היא ע"י שמברר יותר בדקות את האמצע והפנמיות שע"ז זוכה ליותר כוונה בתפילה, לכן כן שמעלה למדרגה שמעל הקדמה מדבר ממש דייקא שזכה ליותר השגת פנמיות אחרות ית' מיעקב. ואין להקשות איך כל צדיק היום זוכה כביכול יותר מיעקב כי הכל מכח משה.

קסב נראה שרומז שצריך להתקשר דווקא לצדיק כזה שתיקן בחי' משיח שלו וזה זוכים ע"י ניצוץ משה רבינו שיש בנו. ועיין תורה לב תנינא שעיקר תיקון בחי' משיח הוא תיקון הברית, ועיין תורה כט שתיקון הברית הוא תיקון הכללי.

קסג בתורה קיח מבואר שכל חידוש אמיתי שאדם מחדש מצד שרש נשמתו זה החידוש הוא מכח נשמת משה משיח שהתנוצץ בו לכן התנאים כינו זה לזה בשם משה, ודבר תורה כזה הוא בחי' רוח אלקים מרחפת על פני המים דא רוחו של משיח.

קסד שבת קא: ספינות קשורות מטלטלין מזו לזו כו'. פשיטא! – אמר רבא: לא נצרכה אלא להתיר ביצית שביניהן. אמר ליה רב ספרא: משה, שפיר קאמרת: מטלטלין מזו לזו תנן! אלא אמר רב ספרא: לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו.

אמר לו 'מִשֶׁה שְׁפִיר קָאֲמַרְתָּ' דהיינו שאמר לו שזכה לכיין לאמת ע"י שהתנוצץ בו מניצוץ משה רבינו (זהר ח"ב קיד: ומתוק מדבש שם). **וּמִשֶׁה זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ, פָּמוּ שְׁפָתוֹב** (גְּרָאשִׁית מ"ט קס"ו): כשיעקב אבינו בברכתו ליהודה לפני פטירתו ברך אותו שכל מנהיגי ישראל מדוד המלך ואילך יהיו משבטו אמר "עַד פִּי יִבֵּא שִׁילָה" דהיינו עד שיבוא מלך המשיח, ובזוהר בראשית כ"ה: קס"ו דרשו ששילה 'דָּא מִשֶׁה מְשִׁיחַ' קס"ח נמצא שלפי זוהר משה הוא בחי' משיח. ונמצא כיון שכל צדיק אמיתי הוא בחי' משה משיח כנ"ל, הרי ההתקשרות אליו מקשרת אותו לנשמת משה משיח המעוברת בו וחוגרת עצמה בתפילות ישראל לכבוש את הדרך ולבנות ולהביא את קומת השכינה לפני הקב"ה להחיות אותה מנוקבא דפרדשקא.

עיקר תפילותינו בשבחים ובקשות ותהילות הן שהקב"ה יפנה פניו אלינו ויאיר לנו פנים והשגחה שעי"ז נמשך כל החיות והטוב שבעולם. ואותיות ודבורי התפילה הם הכלים לקבלת השפע, וכלי הוא בחי' אשה, ותפילותינו הן לעורר רצון עליון שיפנה אלינו כאשה המתרצה לפני בעלה, וכל תפילות ישראל יחד גם הן כמו קומה שלימה של אשה הבאה לפניו ית' לרצות אותו וְכָל תְּפִלָּה וְתְּפִלָּה שְׁפָל אֶחָד מִתְּפִלָּל הוּא בְּחִינַת אֵיבָר מִהַשְׁכִּינָה כי קומת התפילות של כנסת ישראל נקראת שכינה, כי תפילותינו הן מכח האלוקות השוכנת בנו כמ"ש "ושכנתי בתוכם", וכתיב "נפשי יצאה בדברו" דהיינו שדבורי התפילה הם חלקי הנפש, וכן כתיב "כל עצמותי תאמרנה" דהיינו שהתפילה יוצאת מעצם האדם דהיינו מהחלק אלוך שבו, נמצא שתפילותינו הן אברי

עפרש"י גדול אתה בדורנו כמשה בדורו (וכן פירש בסוכה לט. אבל בחולין צג. פירש תלמיד חכם ובביצה לח פרש"י ביקרא דמשה קא משתבע) (שבועה בשם משה היא סוגיה בנדרים י: ועיין ספר מצוות לרמב"ם עשה ז שכתב ועל הדרך הזו ישבעו אומתנו בשם משה רבנו. וזה ידוע שהנשבע ירצה לומר באלקי משה או במי ששלח משה. אבל עיין יד מלאכי יש מקשים שלא שייך כאן לשון שבועה לכן יש מפרשים ברש"י בביצה משתבח במקום משתבע. גם בירושלמי נזכר כמה פעמים שאמורא בשם חגי אמר משה בפתיחת דבריו וגם שם נחלקו הוא אם לשון שבועה או לשון גדול הדור, ויש בזה אריכות גדולה בספרים.

משה שפיר קאמרת נזכר בש"ס בבלי ג"פ ופעם אחת רק משה ובכולם בלשון תימה דהיינו ששיבח אותו שהוא גדול כמשה רבינו ואעפ"כ מקשה על דבריו כלומר האם שפיר קאמרת הרי קשה על דבריו ממקום אחר. ובכולם זה רב ספרא שנקט לשון זה ובשבת וסוכה אמר זאת לרבא ופרש"י גדול אתה כמשה רבינו בדורו אבל בביצה אמר כן לרב הושעיא ופרש"י לשון שבועה ובחולין אמר כן לרבי אבא א"ר יהודה אמר שמואל ופרש"י תלמיד חכם ושם גם רבא החזיר לו בלשון הזה. וצ"ע לכאורה משמע לפרש"י שדווקא לרבא הדיבור הזה מתפרש שהוא בחי' משה משיח, ובאמת מצאתי שכך למד במאמרי האדמו"ר הזקן של חב"ד תקס"ו א. עוד צ"ע דמשמע שדווקא רב ספרא אמר כן ולא כל אמורא אחר לבד מרבא שהחזיר לר"ס באותה לשון שאמר עליו. ורב ספרא ידוע במדת האמת שלו כמבואר כמה פעמים בגמ' שדובר אמת בלבבו הוא רב ספרא ואולי לכן דווקא הוא כינה לחכמים בשם משה כי זכה יותר מכולם לתיקון מדת המשפט כידוע שאמת הוא מדת המשפט. וכן משה בחי' אמת כמובא משה אמת ותורתו אמת) וכן מצאתי שהביא ביאור הרא"מ על מדרש תהילים שוחר טוב עה"פ ודובר אמת בלבבו.

אבל באמת דברי רבינו מקורן כבר רמזו בזה **ברעיא מהימנא הראשון שבוהר** עיין זוהר משפטים דף קיד: (והאי אורייתא דאתגליא על ידך, האי) איהו השבת אבדה דילך, דלא למגנא אתגליא לך אורייתא יתיר מכל ישראל, ואסתלקת לגבך, כמיא דבאר דאסתלקו לגבך ולא לאבדן ולא לבר נש, דהא באר מברת אדוניה. עי"ש מתוק מדבש שהזוהר מרמז לענין ירידת נשמת משה בגלות להתנוצץ בלב משכילי עם בני ישראל באר שכל ועי"ז יזכה החכם ההוא לחדש בתורה וז"ש בגמרא שבת קא: משה שפיר קאמרת כלומר עי" ניצוץ משה שמתנוצץ בך שפיר קאמרת.

וכן בכמה ספרים מובא בשם האריז"ל שבכל מופלא בדורו יש בו ניצוץ ממשה רבינו. אמנם לכאורה יש להקשות הרי בכל יהודי יש ניצוץ משה רבינו כמבואר בתורה כי תנינא כי משה מלוכב בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר ואיבר וכו' עי"ש. וא"כ קשה. וצ"ל שככל שהוא יותר מופלא בדורו כן הניצוץ גדול יותר, כי בכל ישראל רק מזכיר לו לקיים המצוות, אבל גדולי ישראל גם זוכים עי"ז לחדש חידושי אמת בתורה, ולפי רבינו גם דרכם עוברות התפילות אל רבינו.

ועיין בהש"ה הקדוש שאין חילוק ומכח שניצוץ משה מתפשט בכל הס' רבוא מכח זה גם כל חכם בדורו מחדש חידושים אמיתיים – עי"ש מסכת שבועות – פרק תורה אור (לב) עה"פ הנך שוכב עם אבותיך זקם'. אם וקם קאי אשלפניו, מורה אמעלת תלמוד גדול, אשר על כן נשמת משה רבינו עליו השלום מתפשטת בס' רבוא בכל דור, כמו שאמרו בזוהר. והו שמיצינו פעמים בתלמוד משה שפיר קאמרת, כלומר אתה שפיר קאמרת מכח הניצוץ של משה רבינו ע"ה שנתפשט בך. ועל זה רמזו הנך שוכב, אף על פי שאתה שוכב קימה יש לך בס' רבוא בכל דור ודור.

קס"ה כאמור בהערה קודמת ג"פ שנמצא בש"ס נאמר עי" רב ספרא ושיבח אותו בלשון תימה כדי לחלוק על דבריו, אמנם בכלליות זה שבו וכמבואר בשל"ה הנ"ל.

קס"ו פרשת ויחי ומו ין לא יסור שְׁבִט מִיְהוּדָה וּמְחַקֵּם מִבֵּין רַגְלָיו עַד פִּי יִבֵּא שִׁילָה וְשִׁילָה יִשְׁלַח יְהוָה יְהוָה עִמָּם: פרש"י – (י) לא יסור שבט מיהודה – מדוד ואילך, אלו ראשי גליות שבבבל שרודים את העם שבשט שממונים על פי המלכות: ומחוקק מבין רגליו – תלמידים, אלו נשיאי ארץ ישראל: עד כי יבא שילה – מלך המשיח שהמלוכה שלו, וכן תרגם אנקלוס.

קס"ז זוהר בראשית כה: דבר אחר וכל שיח השדה, דא משיח ראשון טרם יהיה בארעא, וכל עשב השדה טרם יצמח, דא משיח שני ולמה, בגין דלית תמן משה למפלח לשכינתא, דעליה אתמר ואדם אין לעבוד את האדמה, ורוא דמלה (בראשית מט י) לא יסור שבט מיהודה דא משיח בן דוד, ומחוקק מבין רגליו דא משיח בן יוסף. **עד כי יבא שילה דא משה, חושבן דא כדא.** ול"ו יקה"ת עמים, אתון ולו"י קה"ת.

ועיין זוהר רע"מ עם מתוק מדבש פנחס דף רמו: עד כי יבא שילה היינו רעיא מהימנא שטא משה רבינו כי שילה גמט' משה בדרגיה תפארת ישראל שטא ממלכותו תפארת ישראל שטא שטא חלל יעקב הוא צעט התפארת ומשה הוא צפנמויות התפארת כסוד הדעת המתפשטת תפארת נטיל נוקמא מערב רב הוא יקח נקמה מן הערב רב שטא מן חללני לקליפה.

ועיין השמטות זוהר דף רנג. ומשה בגין דיהב גרמיה עליהו יחב תוקפא לדרגיה דאיהו עמודא דאמצעייתא דאיהו אורייתא דאתיהיבת בימינא דה"ד מימינא אש דת למו ובגין דא פורקנא ביה תליא הה"ד לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה דאיהו משה בחשבנא.

קס"ח בנוסחאות והגהות הכת"י כאן הגרסא עד כי יבא שילה דא משה שהם במספר השוה.

השכינה **שֶׁהֵם אַבְרֵי הַמִּשְׁפָּחָה** קסט כי המשכן הוא דירה לשכינה^{קע} והיה בנוי בסדר של קומת השכינה כל פרט בו כנגד איזה אבר, **שְׂאִיִן שׁוֹם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לְאַעְלֹא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא פֶּל חַד לְדוֹכְתֵיהָ** לחבר חלק לחלק כל אחד למקומו, **אַלְא רַק מֹשֶׁה** קעא **בְּלַחֲוֹד (בלבד), בְּשִׁבִיל זֶה צְרִיךְ לְהֵבִיא וּלְקַשֵּׁר פֶּל הַתְּפִלּוֹת לְצִדִּיק הַדּוֹר** קעב, **פְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת ל"ט^{קע}): "וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁפָּחָה אֶל מֹשֶׁה"** כי רק משה ידע לחבר לבנות ולהקים את המשכן. **וְהוּא יוֹדֵעַ לְאַעְלֹא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא** לעלות אבר באבר **וּלְעֲשׂוֹת אוֹתָהּ קוֹמָה שְׁלֵמָה, פְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שְׁמוֹת מ)^{קע}: "וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁפָּחָה"**: עיין זוהר פקודי רל"ח: קע"ה כל תפילותינו הן להקב"ה בלבד אבל צריך לדעת שיש צדיק שדרכו עולות התפילות ודרכו יורד השפע אלינו (עיין גם תורה נד אות ג) וכמוכן אסור להתפלל אליו^{קע} אבל חייבים להיות מקושרים אליו באהבה וביטול.

קסט עין לק"ה נחלות ד' ח' - וע"כ כל משפחות ישראל כולם חנו סביב למשכן כי המשכן הלך ביניהם וכולם היה להם חלק במשכן. כי המשכן הוא בחי' כלל תפילת ישראל כמבואר שם בהתו' הנ"ל, והמשכן נבנה מכמה וכמה דברים פריטים כי יש בו כמה קרשים וקרסים בריחים ועמודים ואדנים וכו' לולאות ומיתרים יריעות עליונות ותחתונות וקלעי החצר וכו'. וכל כלי המשכן שלחן ומנורה ומזבחות וכו'. וכל הפרטים שהי' בכל כלי כגון כפתורים ופרחים וגביעים וכו' בהמנורה. ומסגרת של השלחן וקערותיו וקשותיו וכו' והכל כאשר לכל הם בחי' תפילת ישראל. כי יש כמה וכמה תפילות ישראל שמתחברין יחד ונעשה מהם בחי' קרש למשכן. ויש שנעשה מהם בחי' אדן למשכן וכו'. וזה בחי' משפחות ישראל שסביב למשכן כי כלל משפחה זאת הם בחי' חלק זה מהמשכן ומשפחה אחרת הם בבחי' פרט אחר מהמשכן. והעיקר הוא התפילה שהיא עיקר בחי' בנין המשכן כנ"ל. וכל אחד כפי תפילותיו כן הוא נשרש במשפחות ישראל שהם בחי' כלל המשכן וכליו וכו"ל.

קע ליקוטי מוהר"ן - תורה א' תנינא - כי אף על פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הפונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו ותברך, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים - א ח): "הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך, אף פי הבית הזה" וכו' רק מקמת שהיה שם דברים נאים, כי בבית - המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן ערן (עיין בהקדמת התקונים), על - פן המשיך לשם קדשותו ותברך, אבל הוא ותברך אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם.

קעא עיין תורה ט' שם מבאר רבינו שצריך להתקשר לצדיק שהוא בחי' יעקב כי רק הוא יכול להעלות את התפילה לשער השייך לה. נמצא לפ"ז שכל תפילה בפני עצמה עד השער שלה אנו עוסקים בבחי' יעקב וכן כל התורה שלנו עד כאן דברנו מיעקב ורק לחבר את כל התפילות ביחד לקומה אחת של השכינה שזה למעלה מכל השערים לזה כבר צריך מדרגת משה.

קעב עיין אבניה ברזל גרסת שיש"ק סימן תרצג אחד שאל פעם את מוהרנ"ת מי גדול יותר אדם קטן במעלה שמקורב לצדיק או אדם גדול במעלה אולם אינו מקורב, אמר לו: הלא בימי משה רבינו עליו השלום אם אחד היה עושה דבר גדול למשכן ולא הביאו למשה רבינו עליו השלום בוודאי לא היה לו שום חשיבות אולם מי שעושה דבר קטן והביאו אל משה בוודאי היה חשוב מאד. והזכיר אז המבואר בתורה ב' שדייקא משה יכול להעלות שייפא בשיפא עי"ש.

קעג פרשת פקודי לט לב - ותכל פל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה בן עשר: (לג) ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרשיו וקישיו בריחו ועמדיו ואדניו: פרש"י - שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן ומשה העמידו אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקק וקם מאליו וזהו שנאמר הוקם המשכן הוקם מאליו מדרש רבי תנחומא:

קעד פרשת פקודי יח - ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו: עיין ספורנו - (יח) ויקם משה את המשכן. עשר היריעות מעשה חושב שנקראו משכן הוקמו קודם הקמת הקרשים, אם בידי אדם מחזיקין בו, ואם על דרך נס כדבריהם ז"ל, ועל זה הסדר נעשה והוא אל משה. כי אמנם אותן עשר יריעות הן היו עיקר בנין המשכן, ושאר הנכנס באותו הבנין והם האדנים והקרשים והבריחים והעמודים והאהל, היו להעמיד המשכן ולכסותו: ועיין במפרשים כאן ובשבת כח ותוס' שם המחלוקת בסדר ההקמה. אבל לענין התורה שלנו כל פרט במשכן הוא אחלק מאברי המשכן כנ"ל בלק"ה.

קעה זוהר חלק ב דף רלח: (עם פירוש המתוק מדבש שם) - ובגין כך ויביאו את המשכן אל משה פירוש הצדיקים המתקנים את המלכות להכינה אל היחוד הם הביאו אותה אל משה, דאיהו מארי דביתא שהוא בעל הבית כלומר בעלה דמטרוניתא, לאחזאה בתקונא דביתיה כדי שיראה בתיקון ביתו שהוא המלכות, וליה למשה אצטריך למחזי תקונהא ורזין דילה שלה, דלא אתייהבו לאחרא לאסתכלא ולמחזי בה באינון סתרין ובאינון רזין דילה סוד כללות פרצופה, בר משה בלחודיו, ועל דא ויביאו את המשכן אל משה, את האהל ואת כל כליו בחי' פרטי ספירותיה, וכד אייתיא ליה למשה, בלא אייתיא ליה בשייפין ידיעאן כל חד וחד, לאתקנא שייפא בשייפא, לאעלא דא בדא רוצה לומר הצדיקים בתפילתם הכינו כל מה שצריך אל היחוד ולא חסר דבר. וכד הוה בעאן לתקנא דא בדה, ולאעלא דא בדא, לא הוה סליק בידיהון כלומר לא היו יכולים לגמור היחוד כי לזה צריך כח עליון שאינו תלוי בתפילת הצדיקים אלא נעשה מעצמו ע"י בעלה משה, לכן כיון דאייתיא ליה למשה, מיד בלא אסתליק בידיה, וכל שייפא ושייפא הוה אסתליק ועאל בדוכתיה, הדא הוה דכתיב ויקם משה את המשכן, וכתיב הוקם המשכן, והא אוקימנא כי הוקם כ"כ בקלות ע"י משה כאילו הוקם מאליו.

קעו יש שנהגו לבקש מרבינו כגון: כיון שעל ידכם מנהיג הקב"ה את עולמו ואתם נכנס ויוצא אצל המלך אנא בקש עלי רחמים וכו' שינהג עימי ברחמים הגלויים לעיני בשר ודם וכו' כיו"ב. כמבואר בתשובת חת"ס או"ח קסו שמבשר ודם מותר כי כל אחד מישראל צריך להרגיש צרת חבירו ולבקש עליו וכ"ש גדול וידוע תפילה על הקטן ממנו ודווקא ממלאך יש להזהר עי"ש. אמנם עפ"י הרמב"ם שאוסר כל עשית אמצעי יש שנוהר גם מזה ועיין ביאור הלכות על תורה י' אות יז שבדי שלא יסתרו דבריו את דברי חז"ל מבאר שגם דבריו אינם כפשוטו ודוקא לעשות אמצעי אסור דהיינו לסמוך רק על תפילת הצדיק אבל אם אני מבקש שהצדיק ישתתף עימי ויעזור לי בתפילתי אין זה איסור אלא כתפילה בציבור וכ"ש כאן בתורה ב' מבואר שגם הצדיק ואפילו משיח נצרך גם הוא לתפילותינו כדי לעורר היחוד והשפע העליון. ועיין דבריהם בסוף התורה בהוספות לעיין עצם ההתקשרות לצדיקים רבו הקטרוגים וטענות המתנגדים ומסתמא גם זה דייקא מרוב חשיבות הדבר. וכבר נכתבו בזה תשובות ברורות לכל הקושיות. עיין בספר לעבור על גשר צר של הר"מ קרמר פרק יז ועיין בספר חיי נפש לרבי גדליה קניג זצ"ל.

כאן מתחיל שלב רביעי אחרון במהלך התורה כי באות ב' עסקנו בביאור חרב התפילה ובאותיות ג' עד ה' עסקנו במשפט שעל ידו זוכים לכיין את החרב לחוט השערה ולא יחטיא דהיינו לזכות לכוונה בתפילה ובאות ו' עסקנו בהתקשרות לצדיק שבונה את קומת השכינה מכל תפילות ישראל ומעלה אותה לעורר יחוד הקדוש של קב"ה ושכינתיה שעל ידו זוכים לתרפו האורות מנוקבא דפרדשקא שבכתר^{קעו} שהן רוחא דחיי לאיש הישראלי כנ"ל

וכאן נעסוק כיצד מעוררת קומת השכינה הנ"ל את הקב"ה להתייחד עימה ולהאיר לה מכל האורות הנ"ל.

ומבאר גודל מעלת לימוד התורה לפני התפילה שעי"ז מתעברת התורה שלומד שהיא נצוצי נשמתו בתפילה ומתחדשת, ובהמשך יבאר שמועיל לשניהם לתורה לחדשה וגם לתפילה לקשטה. רבינו מדבר בפרטיות בכל תפילה פרטית איך זה נעשה ומזה נלמד על הכלל, כי באמת היסוד הזה נמצא בכלל ובפרט כי כל תפילה בפרטיות נעשה בה הבחינות שנעשה בכלל כל התפילות דהיינו כי באמת כל אחד יכול לזכות לחידושי תורה עי"ז אבל בודאי שאין בכוחו לבד לעלות עד שם אלא ע"י הצדיק שחוגר עצמו בכל תפילות ישראל וגורם היחוד כנ"ל.

וְכָל הַתּוֹרָה שְׂאֵדָם לְוִימֹד^{קעח} לְשִׁמּוֹר^{קעט} עֲצָמוֹ שְׂלָא לַעֲשׂוֹת נֶגְד רִצּוֹנוֹ ית' וְלַעֲשׂוֹת אֶת רִצּוֹנוֹ ית', פֶּל הָאוֹתוֹת הֵם נִיצוּצֵי נְשָׁמוֹת^{קפ} כִּי בַחֲטָא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן נִפְלוּ נִצּוּצֵי נְשָׁמוֹת לַקְלִיפּוֹת. ובאותיות תורה כזו לשמור ולעשות מתלבשים נצוצי נשמתו שנתבררו מהקליפות ע"י לימודו הזה, וְהֵם נִתְלַבְּשִׁים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם בְּבַחֲנֵינָת עֵבּוֹר. * (כְּמוֹבָא בְּגִלְגּוּלִים^{קפא}, שְׁכָל הַנְּשָׁמוֹת בְּאִים בְּתוֹךְ הַמְּלֻכּוֹת בְּבַחֲנֵינָת עֵבּוֹר וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם). כי התפילה היא בחי' השכינה הקדושה,

^{קעז} שביחוד הזה מאיר בה זעיר מאורות שמאיר בו מאריך

^{קעח} חז"ל דרשו ערובין נד. עה"פ (משלי ז כב) חיים הם למוציאיהם וכו' שדווקא שלמוציא בפיו את אותיות הדיבור התורה נותנת חיים, וצ"ע מדקאמר אותיות גם בהרהור הן אותיות. ועיין תורה יד אות ג'. ועיין בזה שער הגלגולים הקדמה יא בני אהרן שם אות סב.

^{קעט} בפשטות הכוונה שלומד עמ"נ לשמור ולעשות דהיינו לימוד לשמה, ומסתמא זו באמת הכוונה. אבל צ"ע למה לא כתב כך בפירוש, ונתן מקום לומר שמדבר בסוג לימוד שעוסק בלאוין ועשין ולא באיכות הכוונה שבלמוד. גם צ"ע דאיתא בגמ' דרוש וקבל שכר כגון בסנהדרין עא. על פרשת בן סורר ומורה ועיר הנדחת האם אע"פ שי ששכר על הדרשה אבל לימוד כזה אין אותיותיו נצוצות נשמה ועיין סנהדרין קו: שהגמרא מגנה את הלמוד של דואג ואחיותופל שהיו להם ארבע מאות קושיות במגדל הפורח באויר וכו' עי"ש ולמה כאן לא אמרו דרוש וקבל שכר וצריך לחלק בין כשכוונתו להבין דברי תורה אע"פ שסובר שהם דברים שלא יכולים להגיע לידי מעשה לבין שרק מקשה דרך פלפול כדאיתא שם אמר רבא רבותא למבעי בעיני? עיין סנהדרין דף עא. פרשת בן סורר ומורה למ"ד דלא אפשר שיהיה במציאות שיתקמו כל התנאים הדרושים לכך למה נכתבה אלא דרוש וקבל שכר ועי"ש ספר תורת חיים מקשה תימה כיון דתכלית הש"ס מה שמביא לידי מעשה אם כן מה תועלת יש ללמוד דבר דלא שייך ביה מעשה ולא קושיא היא לפי שאין לך [וקרן] קון בתורה ואין לך מצוה שאין לה סוד בעצמותו יתברך שנאמר אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמיותו יתברך וכל העוסק בתורה אע"ג שאינו עושה הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו ומדבק שכלו בו יתברך. עי"ש בהמשך מבאר עפ"י מדוע המלאכים אמרו תנה הודך על השמים אע"פ שלא שייך אצלם הלמעשה של רוב התורה. עיין דבריו בשלימות בהוספות לעיון בסוף התורה. עוד עי"ש יד מלאכי כללי הבית אות צב בזה. עוד בזה עיין חרדושי חת"ס חולין יז. ונדרים פא. משמע מהתורת חיים שגם הפלפול בתורה שלא לשמה יש בו תועלת לדביקות בו ית' ואפילו שאין בו הוראה למעשה אבל עיין רבינו בחיי דברים בא בא פרשת בן סורר משמע מדבריו שתורה לשון הוראה למעשה דייקא עי"ש שביאר שכונת הגמרא דרוש וקבל שכר הוא ללמוד איזה דבר הלכה למעשה שלא כתוב מפורש וכגון בפרשת בן סורר ומורה ללמוד עד כמה חיוב אהבת השם שהוריו מביאים נכס להריגה כיון שעובר על מצוות ה'. ולעומת זה עיין באור ישראל אות ל' לרבי ישראל סלנטר בענין מחלוקת ב"ש וב"ה שדברי שניהם דברי אלקים חיים אבל בענין חידוש דברי בית שמאי יש בהם יותר חידוש דייקא כיון שלא למדו להלכה אלא חרדושי בבחי' דרוש וקבל שכר (ועיין ביאור דבריו שביאר הריצ"ח שיעור זה בפרשת משפטים תשנו) וצ"ע כי ב"ש בודאי כיוונו להלכה וגם נהגו כפי שנתחדש להם בלימודם ורק חז"ל הכריעו אח"כ שהלכה כב"ה בדרך כלל עכ"פ משמע מדבריו האור ישראל שדרוש וקבל שכר יש בו אילו מעלה על לימודלמעשה כיון שיש בו יותר בחי' המצאת חידוש אל תחת השמש במקום שברך כלל אין חדש עי"ש.

^{קפ} ענין נצוצי נשמות והקשר לאותיות, עיין תורה יד אות ג' שהתורה ס רבוא אותיות כנגד ס רבוא נשמות ישראל שלכולן שרש במחשבה דקב"ה כי ישראל עלו במחשבה תחילה. וכשם שהנשמות מתחלקות כי ה'ס' רבוא הם שרשים כן באותיות וכן בכל אדם יש נשמתו ויש נצוצי נשמתו השייכים לו שצריך לזכות להם עיין תורה עה עה אופן כיצד וזכה בהן וכן בתורה נד. עוד בזה קב"ה ואורייתא וישראל אחד דהינו מצד נשמות ישראל שהם חלק אלוך ממעל כך התורה דלעילא היא חלק ממנו ית' והכל אחד. ועיין ליקוטי הלכות – הלכות סעודה הלכה ה פי פל צדיק כפי חלקו בתורה. כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק נִסְתַּלַּק עִמּוֹ חֲלָקוֹ שֵׁשׁ לוֹ בְּתוֹרָה. וּבִשְׁבִיל זֶה בְּעַת שֶׁנִּסְתַּלַּק צָדִיק, אִז קָשָׁה לְוִימֹד תּוֹרָה. מִחֲמַת שֶׁנִּסְתַּלַּק עִם הַצָּדִיק חֲלָקוֹ שֶׁבְּתוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁשְׁמַעְתִּי כִּל זֶה מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּעַת שֶׁנִּסְתַּלַּק צָדִיק אֶחָד. וְהַצָּדִיקִים הַגְּדוּלִים שְׁכָל הַתּוֹרָה פְּלוּלָה בְּנִשְׁמָתָם כְּשֶׁנִּסְתַּלַּקִים נִסְתַּלַּק עִמָּם

שָׂשׁ כָּל הַתּוֹרָה שְׂהוּא שָׂשׁ כָּל נִפְשוֹת יִשְׂרָאֵל.

^{קפא} ספר הגלגולים פל"ה (מהדורת וילנא שנת תרמו בדף נח: ובמהדורת בני ברק שנת תשמו דף פ ובדו"פ של ספריה לאומית צילום 9) (אין הכוונה לשער הגלגולים כי בזמן רבינו ומוהר"ן לא היה שער הגלגולים אמנם זה נמצא גם שם ובאריכות יותר בהקדמות יב יג לט) ומבואר שכיון שהניצוצות היו בקליפות צריך להפריד מהן הרע המעורב בהן וזה נעשה ע"י שבאים במעי המלכות ששם הן נטהרים ומתנקים מזהמת הקליפות, וככל שנשארים יותר זמן בעיבור כן נטהרים יותר עי"ש בהקד' יב ועיין בהקד' יג שהן יוצאות מהקליפות להתעבר במלכות בכח תפילות ישראל, ועי"ש בני אהרן אות ב שמקשה למה לא כתב שגם ע"י התורה ומוכיח שכ"ש ע"י התורה עולה אפילו יותר גבוה עי"ש. ולדברי רבינו כאן צ"ע כוונתו האם ע"י הלמוד מתבררים או ע"י התפילה. ואולי ע"י הלמוד הן מתבררות מהקליפות וע"י התפילה הן עולות להתעבר במלכות.

והשכינה שרש נשמות ישראל, (תורה רס"ב) לכן כל ניצוץ נשמה שמתברר מהקליפות ע"י הלימוד הזה, חוזר להכלל בשרשו שבשכינה דהיינו התפילה ומתעבר בה, כדי שכשתעלה ליחוד קב"ה ושכינתיה יתחדש הניצוץ מההארה שתקבל השכינה מאורות העליונים הנ"ל, ואז תלד אותו השכינה ויחזור לאותו למדן שברר אותו ושייך לו, להחיות נפשו בתוספת רוח חיים חדש. ובהמשך מבאר שגם זוכה עי"ז לחידושי תורה.

לעיל ביאר כיצד מועילה התפילה לחידוש תורתו שהיא נצוצי נשמתו ועכשיו יבאר כיצד התורה מועילה לקישוט התפילה

חלק זה הוא האחרון לפני שמבאר כיצד רמוזה כל התורה הזו בדברי רבב"ח

ולהקדים חלק אחרון זה שמדבר בענין המיין נוקבין, נסכם תחילה דברי רבינו עד כאן

ונבאר נושא המיין נוקבין להבין דברי רבינו דלהלן ועפ"ז את קשר כל פרטי התורה כולן

עיין בהמשך בתחילת הביאור על הרבב"ח מקדים רבינו את יסוד כל התורה כאן שכל תפילותינו הם כדי שהקב"ה יפנה פניו אלינו, כי אור פניו ית' כשפונה אלינו ממנו נמשך ונשפע כל הטוב.

אבל לזה צריך שהצדיק יבנה את קומת השכינה מכל תפלותינו כנ"ל וגם יחגור אותן חרבות תפלותינו כדי לפנות את כל הדרך אל פניו ית' מכל המקטרגים ומפריעים לעלות אליו ית' שעל כן אנו מקשרים עצמינו ותפלותינו לצדיק הדור שרק הוא יכול לעשות זאת להקים המשכן.

וכפי שלמדנו בחמש אותיות ראשונות של התורה כיצד להכין תפילה כזו שתיהיה לחרב ביד הצדיק ושתיהיה אבר מהשכינה שראוי לבנות ממנו את קומת השכינה שזה ע"י תיקון הברית ותיקון המשפט כנ"ל

כאן מבאר רבינו כיצד הצדיק בונה ומעלה את קומת השכינה לפניו ית' שזה נקרא העלאת מיין נוקבין, כי הכלל שכל מה שאנו מעלים אליו ית' כדי לעורר רצונו להפנות פניו אלינו ולהשפיע לנו שזה הקו של ממשלה למעלה זה נקרא מיין נוקבין. המשל בזה הוא לרב ותלמיד שבודאי הרב רוצה ללמד את התלמיד אבל הוא יודע שאם התלמיד לא ישתוקק מאד להבין דבריו לא יהיו לו את הכלים לזה, כמו אדם שעד שלא כואבת לו מאד הקושיא אין לו כלים להבין את התירוץ ולשמוח בו כראוי, ועוד שגם אסור ללמד לתלמיד שאינו הגון (חולין קלג). לכן לא יפנה הרב מעסקיו בלימודו שלו, כדי לרדת וללמד תלמידו רק עד שיווכח בברור שהתלמיד באמת רוצה ומוכן לקבל דבריו, אבל כשיתברר לו שהתלמיד ראוי אזי יאיר לו פנים מאד כמבואר בגמ' (תענית ח). רבא אמר אם ראית תלמיד שלמדו קשה עליו כברזל בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים. וכך גם מנהג הקב"ה כלפינו להמתין עד שתבוא לפניו בקשתינו כראוי וכשבאה הוא משפיע בהארת פניו. וכל ההתעוררות שלנו לרצות אותו ית' שיפנה ללמד אותנו נקרא מיין נוקבין שהם גם הכלי שבו מתקבל השפע כנ"ל.

במיין הנוקבין יש שני דברים אחד כנ"ל כל מה שאנו מעלים לפניו לרצותו וב' זה הכח להעלות את הריצוים האלה, והכח הזה אנו מקבלים ממנו ית'. הכח הזה כבר נזכר לעיל באות ב' בהערות, בביאור מוהרנ"ת בלקוטי הלכות את הקשר בין בכורה ותפילה והזכיר שם את הרוח דשבק בעלה בגוה ושאיין אשה כורתת "ברית" אלא למי שעשאה כלי. סוד הרוח הזה הוא סוד הכלי, כי הכח שבו אנו מעלים את בקשתינו לפניו, הוא הכלי לקבל ממנו ית' כנ"ל, והכח הזה דהיינו הרוח דשבק בעלה בגוה הוא מהרושם שנשאר לה ממנו מהיחוד הראשון.

וכמו שבבריאת העולם תחילה היה הכל אין סוף אלוקות ואח"כ צמצם אלקותו ונתן מקום לבריאת העולם אבל באותו מקום נשאר רשימו מהמציאות שלו שהיתה שם קודם, כמו רב גדול שיצא מהחדר עדין הרושם שלו נשאר עלינו בכוח גדול זמן רב והרושם הזה ממנו אנו שואבים את הכח לרדוף ולהשתדל אצלו שילמד אותנו.

וזה סוד כח הרוח שמכוחו ועל ידו מעלה הנקבה את כל הרצוים והעבודות שלה אליו ית' לרצותו שיפנה אליה.

יסוד זה חוזר על עצמו גם בליל יציאת מצרים וכן בכל ליל פסח שמאיר אור עצום למעלה מכל המדרגות ולמחרת נעלם כדי שמכח הרושם שלו יהיה לנו כח כל ימי הספירה להכין כלים למתן תורה. ושוב חוזר במתן תורה שזכו למדרגת זיכרון של לעתיד ולהשגת אלוקות בלא שום ספק כמו לעתיד ומכח הרושם שנשאר יש כח לנו ולכל נשמות ישראל והגרים עד סוף כל הדורות לעמוד בכל נסיונות הגלות וההסתרה עד לעתיד. וכן כל בעל תשובה כשמתעורר לשוב מקבל סיעתא דשמיא משם אהיה, שמאירה לו האמת בתחילה בחוץ ומכח הרושם הזה מתחזק להתגבר על כל מה שיעבור עליו.

הכח הזה נקרא (בתורה לה) סוד הטעם זרקא, כי הוא בחי' כח הזריקה כלפי מעלה, ויש בו בחי' שמאיר בו האלוקות והאמת, אפילו יותר ממה שמאיר במיין הדוכרין היורדים ממעלה למטה, כיון שהוא מרשימו של א"ס בעצמו, ואילו המיין דוכרין הם מבחי' הקו שירד אחר הצמצום, וזה בחי' מה שהאשה מברכת שעשני כרצונו, כי מצד המהות היא

קפ"ב תורה רס - כי בשהנפשות עולות למעלה על - ידי מסירת נפש, אזי הם חוזרים להשכינה, כי משם יצאו, כי ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש, שהם חלקי השכינה ממש. בפינת "העמיסים מני בטן" (ישעיה מ"ו). ובשם חוזרים להשכינה אזי השכינה מתפארת חזי במה נרא קאיתנא לגבך (זהר ויקרא י"ג) (פי' ראה באיזה בן באתי לפניך). ואזי מתעורר השתוקקות עליון ונעשה יחוד כידוע. נמצא שאותיות התורה הנוכרים כאן שרשן במלכות והכלל שכל מיין נוקבין הם שהמלכות מלקטת את כל כוחותיה ששרשם בה ומתעברת בהם ועולה להתנאות בהם לפניו ית' ואזי הוא מאיר בה ומהארה זו מתפשט בה כח שמחדש את כל כחותיה המעוררים בה.

קרובה יותר למדרגת רצונו ית'. וזה טעם שלאשה יש הרבה פעמים הרגשות נכונות יותר מהאיש, וזה טעם שגם איש בליבו לפעמים מרגיש יותר אמת ממה שמיג בשכלו.

וכח זה הוא סוד הבכורה, כמבואר בכהאריז"ל שהביא מוהר"ן בלק"ה הנ"ל כי סוד הבכורה היא סוד ההתחלה, ובכל התחלה עדין יש זכרון ורושם מהחיבור שקדם ללידה. וגם כל ההתחלות דהיינו הלידות הן מכח אותו רושם שממנו הכח לחזור אל ההתחלה ולהוליד בן חדש לכן הבכור הוא קשור מאד לאותו כח ולכן כל הבנים שאחריו באים מכוחו כמבואר שם.

ולכן את הבכורה מקבלים ע"י שמירת הברית כנ"ל באות ב' כי ברית היא הקשר שלנו עם הקב"ה מכח ישראל עלו במחשבה תחילה שזה החיבור הראשון, (כשהיינו עדין בדעתו כמבואר בתורה לג אות ה) שממנו נשאר בנו הרושם מהתענוג של החיבור עימו ית', שמכוחו אנו תמיד בהשתוקקות וכסופים אליו ית' וכמבואר בתורה לא אות ו' שע"י תיקון הברית אדם כולו בכסופים ואהבה אליו ית'.^{קפג}

וזהו שנקטו חז"ל לשון הזה אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, "ברית". דייקא כי הכלי הזה הוא הרוח דשבק בעלה בגוה כנ"ל הרושם הנ"ל והוא הברית ואליו הכוונה שמירת הברית ותיקון הברית כי צריך לשמור שלא נשכח את הרושם וצריך לתקן ולחזק את הרושם כל פעם מחדש. כי הכלל אנחנו כמו אשה כלפי הקב"ה, וכל ישראל נשמתם מתחת כסא הכבוד ששם הם בחיבור אליו ית' שהיינו חלק אלוך ממעל, וירדנו לעוה"ז דהיינו נתרחקנו עמ"נ שמכח הרושם שיש בנו מאז נחזור תמיד להתדבק בו ית' ולעשות רצונו ולהמליכו בעוה"ז. ולשמור על הברית והקשר עימו ית' תמיד.

לכן הבכורות עתידין לעבוד בביהמ"ק להיות מקרבים וקרבות ומקריבים את החוטא לשרשו (כי הכהונה היא נקודת האהבה הקדושה כמבואר בתורה לד) ורק כיון שיש בחי' בכור שוטה בחי' עשו לכן נלקח מהכורות בחטא העגל, ונמסר ללווים שנלוו אליו גם בשעות הקשות. אבל בשרש הדברים זו המציאות שבכור קשור יותר לבחי' הראשית מחשבה וכמבואר בתורה א', לכן הבכורה בחי' ברית, ובחי' הרושם הנ"ל שהוא כח ההשתוקקות אליו ית' כנ"ל.

וְזֶהוּ מַה שְׁלַמְדָנוּ שֶׁהַתּוֹרָה שְׁלוּמָד לִפְנֵי הַתְּפִילָה מֵתַעֲבֵרַת בַּתְּפִילָתוֹ, זֶה גַם רְמוּז בַּפְּסוּק (תְּהִלִּים י"ט ק"ט): "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים", הַפֶּשֶׁט שֶׁהַשָּׁמַיִם וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם בְּמַהֲלָכָם עַל הַסֹּדֵר הַנִּכּוֹן מְסַפְּרִים כְּבוֹד ה' ית' (רד"ק). ורבינו דורש השמים היינו התורה^{קפח} שְׁהוּא אִשׁ וּמִיָּם^{קפז} מִיִּסוּד הָאִשׁ וּמִיָּם הַרוּחָנִיִּים^{קפח}, הַיְינוּ בְּחִינַת הַנְּשָׁמוֹת. כְּנ"ל שְׁתוֹרָה שְׁלוּמָד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת מֵתַלְבָּשִׁים בְּאוֹתוֹתֵיהֶן נְצוּצֵי נִשְׁמָתוֹ וּבְאִיִּם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, כְּנ"ל שְׁחוֹזְרִים לְשִׁרְשָׁם בְּשִׁכְנֵיהֶן שֶׁהֵיא בְּחִי' הַתְּפִילָה שְׁהוּא^{קפח} בְּחִינַת כְּבוֹד אֱלֹהִים^{קפט} הַתְּפִילָה הֵיא כְּבוֹדוֹ ית', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תְּהִלִּים ס"ו ק"ז): "זָמְרוּ כְּבוֹד שְׁמוֹ שִׁמּוֹ כְּבוֹד תְּהִלָּתוֹ", הַפְּסוּק הוּא כִּפְל לְשׁוֹן נִמְצָא שֶׁתְּהִלָּתוֹ

^{קפג} וכמו שיתבאר לקמן בענין ההתקשרות עפ"י הזהר ששכינתא בין תרי צדקיא יתבא שמבואר שם שצדיק תחתון הוא בחי' הרוח דשבק בעלה בגוה

^{קפז} תהלים יט ב) – השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע: הפסוק הוא כפל לשון דהיינו שמעשה ידי ית' שבשמים והרקיע מספרים על כבודו, בעצם מציאות מהלכם הקבוע. (עפ"י רד"ק)

^{קפח} המקור בזהר שבכל מקום דורש שמים הם זעיר אנפין וידוע שהיא מדרגת התורה שבכתב.

^{קפח} שמים לשון אש ומים רומז לאש ומים נעשו השמים זה כבר נזכר בחומש בראשית א ח ובגמ' חגיגה יב: והשמים אש ומים זה בחי' תורה ומהו משתלשל שתי תכונות שבתורה שמצד אחד יורד למקום הנמוך כמבואר בתענית דף ז. [אמר] רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה למי שמנמיך עצמו. ומאידך התורה היא אש בבחי' כי כה דברי כאש עיין סוכה נב: שהיא כמים שבכוחה להמיס יצה"ר שהוא כאבן והיא כאש שבכוחה לפוצץ יצה"ר שהוא כבדול, ונ"ל כי טבעה לעלות למעלה להכלל בשרשה וכן כל הנכנס בתורה נעשה בווער אליו ית'.

^{קפח} עיין בתורה ד' קמא ותורה סז תנינא שד' יסודות משתלשלים מאותיות שם הויה ובתחילה הם רוחניות גמורה ובדרך השתלשלותם מתעבים עד כאן בעוה"ז נראים גשמיות ממש.

^{קפח} צ"ע למה נקט לשון זכר על התפילה

^{קפט} מה שנקט דווקא שם א-ל נראה כי א-ל במילוי גמט' הקף וכן הכבוד כאן בחי' לבוש שמקיף מכל צד (גם הקף עולה ו"פ א-ל אולי רומז שמקיף הוא מכל ו' הצדדים) ועיין לקוטי תורה להאריז"ל – על תהלים – הנה שם אל במילוי קפ"ה שהוא אותיות הקף כי הוא בחי' הבל המקיף וכל מקיף שרשו מבינה שהוא קו ירוק המקיף את כה"ע והנה שם אל במילוי קפ"ה הוא באה"ה שהוא בינה. ועיין אורח מישור עפ"י האריז"ל מבאר ענין הלבוש שהוא אור החשמל מחצוניות דבינה שמקיף ושומר על הנשמות והיינו סוד העיבור בבטן אמא עלאה. ועיין תורת נתן ערכי האריז"ל בינה אות סד. לכאורה יש להקשות שהעיבור כאן הוא במלכות תתאה בתפילה ושם משמע באמא עלאה אבל ע"ש.

^{קצ} תהלים סו (ב) וְזָמְרוּ כְּבוֹד שְׁמוֹ שִׁמּוֹ כְּבוֹד תְּהִלָּתוֹ: הפסוק הוא כפל לשון זמרו לו בכבוד הראוי לו וגם הללוהו בכבוד הראוי לו (מצודת דוד). שמו ותהילתו הן כפל לשון כי תהילתו היינו שבחיו וכן שמו הם לא הוא אלא תאריזו. והכבוד הוא כלפי שמו ושבחיו דהיינו חיצוניות וכפי שיתבאר בהמשך שכבוד הוא לפי החיצוניות לכן הבגד מכבד את האדם. עפ"י המצודות הנ"ל נמצא התפילה בפסוק רמוז במילים שימו כבוד ולא במילה תהילתו כי תהילתו הוא כפל לבחי' שמו.

כנגד שמו וא"כ התפילה רמוזה בשימו כבוד נמצא שתפלה בחי' כבוד^{קצא} **בְּחִינַת: "תְּהִלָּתִי אֶחָטֵם לָךְ"** מכאן ראייה שתהילה דהינו תפילה יכולה לבטל חרון אפו ולעלות עד חוטם העליון נוקבא דפרדשקא ולהמשיך רוח חיים למתפלל. **וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה, הַנִּקְרָא כְּבוֹד, נ"א** נקרא כבוד (מצאתי)^{קצב} לפי הנוסח הראשון התפילה בעצמה נקראת כבוד, ולפי הנ"א התפילה נקראת כבוד דווקא כשמלבישה את הנשמות, וכן משמע לעיל שקרא לתפילה "כבוד אל" ולא רק כבוד, כי א-ל רומו לנשמות שבתוכה. **עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְלַבֶּשֶׁת אוֹתָנוּ** (בכת"י) אותם, את הנשמות, דהיינו את נצוצי נשמותינו הנ"ל. **כִּי ר' יוֹחָנָן קָרָא לְמַאֲנִיָּה מְכַבְּדוֹתָא'** שבת קי"ג.^{קצג} ר"י קרא לבגדיו מְכַבְּדִי, מכאן ראייה שלבוש נקרא כבוד^{קצד}, **וְעַל-יְדֵי-זֶה נִקְרָאת כְּבוֹד אֵל. וְהֵן מְאִירִין זֶה לְזֶה; הַנְּשָׁמוֹת מְאִירִין לְהַתְּפִלָּה**^{קצה} **בְּבְחִינַת הָעֲלֹאת מִן נוֹקְבִין**^{קצו} שהתפילה מתקשטת בתורה^{קצז} ומתפארת בה לפני הקב"ה לעוררו ליחוד הנ"ל, **וְהַתְּפִלָּה מְאִירָה לְהַנְּשָׁמוֹת בְּבְחִינַת חֲדוּשֵׁין** שזוכה עי"ז לחידושי תורה, **שֶׁהִיא מְחַדֶּשֶׁת אוֹתָם בְּבְחִינַת עֲבוּר** אותיות התורה שהם ניצוצי נשמתו כנ"ל מתעברים בתפילה וכשעולה ליחוד ומקבלת השפע מתחדשים האותיות שהן ניצוצי נשמתו עי"ז וזוכה לחדושי תורה, **וְהַנְּשָׁמוֹת הַמְּלַבֶּשֵׁין בְּהַתְּפִלָּה, הַמוֹבָאוֹת לְצַדִּיק שְׂפִדוּר הֵם בְּבְחִינַת** (תהלים מ"ה^{קצח}): **"בְּתוֹלוֹת אַחֲרֶיהָ רְעוּתֶיהָ מוֹבָאוֹת לָךְ"**. בתולות הן הנשמות^{קצט} הן נמשכות אחרי רעותיה שהיא התפילה (מלשון רעו דהיינו רצון בלשון ארמי והתפילה עיקרא הרצון והתשוקקות) ואומר שהבתולות ומתעברות בה ומובאות אל הצדיק.

כל המבואר בתורה זו רמוז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עג: בסיפור סתום. הוא המעשה השביעי שסיפר שם, והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה: זְמַנָּא תְּרָא הוּהּ קְאָזְלִינָן בְּסַפִּינְתָא, וְחֻזִּינָן הוּוּא פּוֹרָא דִּיתְבָּא לִיהַּ חֵלְתָא אַנְפִּיָּה, וְקִדְרְחָה אַנְפָּא עֲלֵיָּה. סְבָרִינָן יַבְּשָׁתָא הוּוּא, וְסִלְקִינָן וְאַפִּינָן וּבְשָׁלִינָן אַנְפִּיָּה. וְכֵן חָם גַּפִּיָּה אֶתְהַפִּיד, וְאִי לָאו דִּתְהוּהּ מִקְרָבָא סַפִּינְתָא, הוּוּהּ טַבְּעִינָן (בְּבָא בְּתָרָא עֵג:).

^{קצא} עפי"ה המצודות הנ"ל נמצא שהתפילה רמוז במילים שימו כבוד ולא במילה תהילתו כי תהילתו הוא כפל לבחי' שמו.

^{קצב} בביאור הפסוק אמור אל הכהנים יש כאן כמה שנויי נוסחה הראשונים הכניס הטשרנירוב והאחרים הכניס הרמ"ש קרמר וכלם מקורם בכת"י שמצא מוהר"ן כמבואר בחיי מוהר"ן אות תריב עי"ש.

^{קצג} שבת קיג. – וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא היא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדות. הביאור כי אדם לא יכול לכבד עצמו אלא זולתו, נמצא שאדם מכובד כפי מה שהוא נראה כלפי חוץ, לכן לפי בגדיו מכבדים אותו.

^{קצד} כבוד הפך הבושה ועי"י לבוש הוא לא בוש (שבת עז: לבושה – לא בושה) ועיין לעיל בהערה על כבוד א-ל סוד הלוש בחשמל.

^{קצה} כל תורה שלומד לפני התפילה מהווה קישוט לתפילה, אבל הדבר נעשה בשלימות יותר כאשר עושה מהתורות תפילות, כמבואר בלק"ה נחלות ד' כב' וז"ל שם ונעשים מזה שעשועים גדולים למעלה שאין דוגמתם כי עי"ז התורה והתפילה ביחוד נפלא עד שנעשים אחדות גמור והם מחזקים זה את זה ביותר. (ובתורה כה ח"ב גם מדבר מזה) ביאור הענין כאן למה דווקא לעשות מתורה תפילה לקרב קצת לשכל נ"ל כי אע"פ שכל תורה שלומד עולה בתפילתו כי כל תורה שרשה בתפילה אבל כיון שהתפילה מלבשת את התורה בודאי שתפילה הנעשית מהתורה עצמה התורה מתלבשת בה בלוש מתאים ונאה יותר, כי מתאים למדתה בדיוק.

^{קצו} סוד עלית המלכות בבחי' מייין נוקבין לעורר היחוד העליון נתבאר בהרחבה בהקדמה שהוא כולל את כל התורה שלנו עי"ש. אבל לענין כאן עיין פתח אחרון בקל"ח פתחי חכמה של הרמח"ל שכשהמלכות עולה לעורר היחוד עולה עם כל כחותיה המושרשים בה ועיין ע"ח שער מ"ן שכחותיה אלה הם בחי' בניה בחי' שברי כלים מז' מלכים שמתו והיא מבררת אותם מהקליפות ועולה עמהם למעלה לעורר היחוד עי"י שאומרת לבעלה ראה באיזה בנינים באתי לפניך (זכר ויקרא יג). ובשער הגלגולים הנ"ל הקד' יג מבואר שכשעולות הניצוצות האלה יכולות לעלות עמוק גם ניצוצי נשמות שנפלו מחמת חטאיהן אם פוגשות אותן עי"ש. נמצא שלימוד התורה מקשט את השכינה ובקשטיה מרצה את בעלה לפנות אליה ולהאירה.

^{קצז} ראיתי בזה רמז יפה שכתוב במבול (בראשית ז יז) וַיִּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה שַׁע"י רוב מימי התורה נישאת תיבת התפילה ועולה למעלה כראוי. ואפשר גם להפך עי"י רוב שפכי כמים לבך נשאת תיבת התורה ועולה חשיבותה עי"י חידושים.

^{קצח} תהילים פרק מה (יד) כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמְּשֻׁבָּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה: (טו) לְרַקְמֹת תוֹבֵל לְמֶלֶךְ בְּתוֹלוֹת אַחֲרֶיהָ רְעוּתֶיהָ מוֹבָאוֹת לָךְ: (טז) תוֹבֵלְנָה בְּשִׁמְחוֹת וְגִיל תְּבַאֲרָהּ בְּהִיכַל מֶלֶךְ:

^{קצט} הנשמות נקראות בתולות אולי כי הן בעיקר ניצוצות חדשים שנפלו קודם הבריאה או בחטא אדה"ר ועוד לא נתגלו בעולם (עיין שער הגלגולים הנ"ל בהגה שהניצוצות שנפלו בחטאי עצמו אין להן כח לעלות בעצמן אלא רק אם נפגשו בניצוצות שנפלו בחטא אדה"ר הן עלולות עמוק)

פְּרוּשׁ רִשְׁבִּים:

דִּיתָבָא חֲלָתָא אַגְבִּיָּה, שְׁהִיָּה חוּל נִקְבָּץ עַל גְּבוּ: וְקָדַח עֲשָׂבִים עַל הַחוּל: וְסַבְרִינָן יִבְשָׁתָא הִיא אִי הָיִם הִיא:

תרגום על פי רשב"ם

ואמר רשב"ח פעם אחת היינו הולכים בספינה וראינו ההוא דג שהיה לו חול על גבו וגדל בו עשב גומא, חשבנו שזוהי יבשה ועלינו ואפינו ובשלנו על גבו וכאשר התחמם התהפך הדג, ואם לא היינו קרובים לספינה היינו טובעים.

והפירוש עפ"י רבינו

אמר רשב"ח פעם אחת הלכנו בספינה (עפ"י הסוף משמע הכוונה שהלך לחקור מידת חסדו של הקב"ה והיינו ספינה שהספנים חסידים) וְחֲזִינָן הָהוּא פִּנְרָא דִּיתָבָא לִיָּה חֲלָתָא אַגְבִּיָּה פִּי וְרֵאִינוּ אַת צְדִיק הַדּוֹר שְׁכַל הַתְּפִילוֹת שִׁישְׂרָאֵל מִתְּפַלְלִים צְרִיךְ לְקַשֵּׁר וּלְהַבִּיא אֵלָיו, חֲלָתָא אַגְבִּיָּה וְכַל הַתְּפִילוֹת שֶׁלָּנוּ הִיוּ עַל עֵינֵי גְבוּ. שְׁחִילֵינוּ פְּנֵי בִשְׁבָחִים וּבִקְשׁוֹת שִׁפְנָה פְּנֵי אֵלֵינוּ וְלֹא עוֹרָף, וְקָדְחָה אַנְפָּא עֲלֵיָּה. פִּי וְהַתְּפִילוֹת הִיוּ מְקוּשָׁטוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁהֵייתָה מְעוּבֵרֶת בְּבִטָּן הַתְּפִילָה, סַבְרִינָן יִבְשָׁתָא הוּא, פִּי וְסַבְרָנוּ שְׁכַל תְּפִילוֹתֵינוּ לְרִיק כְּאֵדְמָה יִבְשָׁה שְׂאִינָה עוֹשֶׂה פִירוֹת וְסִלְקִינָן וְאִפִּינָן וּבִשְׁלִינָן אַגְבִּיָּה. פִּי אֲבָל בְּאֵמַת הַתְּפִילוֹת עוֹלוֹת וּמְקִימוֹת וּמְכִינּוֹת אֵת הַשְּׂכִינָה לְזִיווּג שְׁכַל תְּפִילָה מְצַטְרֶפֶת לַחֲבֵרוֹתֶיהָ וְעִי כוֹלֵן יָחַד נִבְנִית הַשְּׂכִינָה וּמְכִינָה עֲצֵמָה לְזִיווּג פְּנִים בְּפְנִים שְׁעִי נִמְשָׁךְ הַשְּׁפַע. וְכֵד חָם גְּבִיָּה אֶתְהַפֵּיךְ, פִּי וְכִשְׁתַּבְּנָה כָּל קוֹמַת הַשְּׂכִינָה וְיִכְמְרוּ רַחֲמֵי הַשֵּׁי"ת עֲלֵינוּ אֲזִי תַתְּהַפֵּךְ מִיַּד הַדִּין וְהַסְתֵּרָה לְרַחֲמִים וְהֵאֲרַת פְּנִים, וְאִי לָאוּ דִּתְהוּ מְקַרְבָּא סְפִינָתָא, הָהוּ טַבְּעִינָן פִּי וְאֵעֵפִי שְׁלִבְסוֹף מִתְּהַפֵּךְ^א וְנִדְמָה שֶׁנַּעֲשֶׂה עִי רֹב תְּפִילוֹתֵינוּ אֲבָל בְּאֵמַת אֲלֵמְלָא מִיַּד חֲסֵדוֹ לֹא הֵינּוּ פּוֹעֲלִים כְּלוֹם בַּתְּפִילוֹתֵינוּ, וְהֵינּוּ טוֹבְעִים ח"ו בְּגִלוֹת.

רבינו כאן מקדים שתי הקדמות, לפני שמבאר כסדר, כיצד רמוז כל התורה שלנו במעשה שסיפר רשב"ח. הקדמה אחת כאן מבארת את תחילת דברי רשב"ח, שאמר "ראינו דג שישב חול על גבו", רמז שהיום בגלות, הקב"ה מפנה גבו אלינו, וכביכול כל תפילותינו הן אל גבו. ומבאר שכל תפילותינו הן שהקב"ה לא יסתיר פניו^ב מאיתנו ולא יפנה עורף אלא פנים שבזה תלוי כל ההשגחה עלינו לטובה בהארת פנים, כי השגחת העורף היא שמנדיג עולמו ע"י הגלגלים והמזלות, דהיינו ע"י אמצעי, שהיא הנהגת הטבע שהיא הסתרת פנים. הקדמה השנייה שיבאר אח"כ היא ביאור המשך דברי רשב"ח שאמר "סברינן יבשתא" שהפירוש כיון שעד שיצטרפו כל תפילות ישראל לבנין קומת השכינה ע"י משה משיח, בינתים נדמה שלא פעלנו כלום, אבל צריך לדעת שאין שום תפילה לריק, רק הכל נאסף ומצטרף לבנין קומת השכינה.

וְזֶה שְׂאֵמֵר רַבָּה פֶּר פֶּר חֲפָה: חֲזִינָן לְהֵאִי פִּנְרָא וְכוּ', רְבִינוּ מְבַאֵר מַה שְׁכָתוּב בַּהַמְשָׁךְ דְּהֵינּוּ בּוֹכו', "דִּיתָבָא חֲלָתָא אַגְבִּיָּה", דְּהֵינּוּ שְׂרֵאִינוּ אֵת הַדָּג^ג שֶׁנֶּאֱסָף חוּל וְיִשֵּׁב עַל גְּבוּ, רְמִז

^א שבתחילה בזמן ההסתרה נדמה שלא פעלנו כלום וכשבאה הישועה נתהפך ונדמה שהכל פעלנו לבד. ובאמת צריך להפך שבזמן ההסתרה להתחזק שהכל תלוי רק בנו וכשבאה הישועה צריך לדעת שהכל רק חסדו, ולהודות לו. ודייקא זה הדעת האמיתי כידוע שדעת אמת היא לתפוס הפכים (עיין תורה בא גנון ידיעה ובחירה) ועיין עוד לקמן עה"פ מי הקדימני ואשלם שרומז לסוד הבחירה והידיעה. ובחינה מזה רואים בחוש כנ"ל בהקדמה שכל כח המיין נוקבין שאנו מעלין זה מכח הרוח שקבלנו ממנו ית'. אבל בעומק זה הרבה יותר וא"א להבין זאת כי בזה תלוי הבחירה כמבואר בתורה כא.

^ב הסתרת פנים דהיינו הפנית העורף שייכת רק במדרגת זעיר אנפין ולא באריך אנפין, וכן השם "הקדוש ברוך הוא" מכוון למדרגה זו והיא המדרגה שאחז בה יעקב בבחי' חיצוניות ומשה בבחי' פנימיות וכן כל יחיד הדורות שהם נשמות משה ובפרט משיח, וכן כל איש ישראלי יכול לזכות ע"י תיקון הברית והמשפט כמבואר בתורה זו לבחינות מרכבה למדרגה זו שע"ז יזכה לחיות מהרוח הנושב מנוקבא דפרדשקא למשיח הנ"ל, כי הארת פני אריך ששם הוא החוטם שממנו רוח חיים למשיח מאיר רק לזעיר אנפין הנ"ל וזעיר מאיר למלכות את האור הזה רק כשהיא באה לפניו שלימה בקומת.

^ג צ"ע שרבב"ח מספר על דג שהפנה גבו אלינו ובהמשך יתבאר שהדג הוא הצדיק ועל זה רבינו דורש שהקב"ה מפנה עורף אלינו. ונראה כיון שהצדיק יסוד עולם מרכבה וכו' וצדיקים מתדמים ליוצרים ועיין תורה יח שהקב"ה בכעס זה משתלשל אצל הצדיק שמסתיר עצמו מהעולם.

שהקב"ה הפנה גבו אלינו וכל התפילות^ר שלנו פנו אל גבו, **פי בגלותנו^ה, כפיכול, הקדוש-ברוך-הוא בהסתרת פנים, כמו שפתיב (תהלים ל^ה): "הסתרת פניך"**, דהיינו פני ה' שהוא בחינות רחמים, פני ה' רומז להשגחתו עלינו לטובה^ה השגחה שמעל הטבע, אבל בגלל עוונותינו, הוא ית' מסתיר פניו מאיתנו, וכפיכול מפנה עורף, וגם זה מרחמנותו עלינו, כדי שלא נחשב כחוטאים בבית המלך (ריצ"ח) זה בכלליות אבל בפרטיות יש בזה הרבה מדרגות ואפילו בגלות דהיינו בחי' הסתרה הכללית, אבל ככל שמתפלל יותר בכוונה, ובדיבור יותר אמיתי, ויותר בבחי' לפני ה', כך בפרטיות אפשר להיות פחות בבחי' הסתרת פנים, כמבואר בתורה עד שהסתרת פנים היא ביטול תפילה, שמוכן מזה שככל שמתפלל בתפילה כן מבטל את ההסתרה הפרטית שכלפיו. **ופנה ערף שהוא בחינות דין הפנית העורף בכלליות הוא משל לצמצום השגחתו שמניח הנהגתו עפ"י הטבע (עיין תורה יז תנינא^ה)** ובתפילה זה מתבטא בכך שקשה לכיין ולדבר דיבור אמת^ט לפני ית' כנ"ל. **וכל תפלותינו ובקשתנו, הן על זה שפנה ערף אלינו, שאנו משבחים ומבקשים שיחזיר את פניו אלינו, כמו שפתיב (תהלים פ"ו^ה): "פנה אלי" וחנני, מכאן שע"י פניו הוא חונן. וכמו שפתיב (במדבר ו"ה): "יאר ה' פניו" ויחונך, ראייה שהחנינה**

^ר החול שבמעשה רב"ח רומז לתפילה לשון ויחל משה את פני אלוקיו (שמות לב יא) וכן נמצא בהגהות מכת"י, דהיינו שמשה רבינו הפציר הרבה שהקב"ה יסכים להכניסו לארץ. כי לחולת פירושו להפציר ולבקש.

^ה בגלותנו הקב"ה בהסתרת פנים הפירוש שזה בעצמו הגלות כי גאולה היא כשהדבר נמצא במקומו. והאדם נברא להיות פונה אל הקב"ה תמיד, שאז הדעת במקומה אצל הקב"ה. והגלות נגרמת מזה שהאדם פונה מהקב"ה וממילא הקב"ה פונה ממנו בבחי' ה' צלך. וזה רמזו במילה "גאולה" שע"י שמכניס א' הרומז לאלופו של עולם לדעתו ולעולמו נהפך מגולה לגאולה.

^ו תהילים פרק ל (ח) יודך ברצונך העמדתה להררי עז הסתרת פניך הייתי נבדל: מלבי"ם (ח) ברצונך העמדת להררי עז – העז שעליו עמד החר שלי (היינו חיי גופי) על מכוננו היה רצונך, על רצונך עמד החר הנשגב, ובעת כי הסתרת פניך הייתי נבהל – כי התחיל החר להתמוטט כי מטו יסודותיו, ואשיותיו, עד שהחולי לא היתה ע"י עונש השגחי פעלתי, רק ע"י הסתרת פנים וסוד ההשגחה:

^ז אמנם מצינו גם בחי' לרעה כמ"ש ונתתי פני באיש ההוא. ועיין צדקת הצדיק אות צד שכל פני הינו פתיחת אורו ותמיד הם פנים של זעם דהיינו הם באים לעורר יראה דהיינו בין נתתי פני ובין פנה אלי הפירוש הארת פנים אבל תלוי באדם המקבל שאם מקבל זאת ביראת שמים או מצמצם האור ומתעורר ע"י ליותר יראה שתביא אכ"כ לאהבה אבל מי שלא מתעורר ליראה ע"י אזי לגביו הם זעם ממש כי הוא כחוטא בבית המלך, ונענש.

ולפ"י יתבאר נפלא הקשר בין אור החטם הנ"ל להארת פניו ית' שאנו מבקשים כי מבואר בתחילת התורה שאור החטם הוא בחי' והריחו ביראת ה' דהיינו אור שמעורר ליראה ומאידך הוא בחי' חיות גדולה בתפילה דמשמע אהבה עצומה שמתוכה יותר בוער להשי' בתפילה וכסופים ולפי ר' צדוק הנ"ל מבואר היטב, שהכלי לקבל את האור החוטם הוא יראה ומוזה יכול לבוא לאהבה.

עוד בזה עיין הוספות לעיין בסוף התורה ביאור הריצ"ח ש"פנה עורף" הכוונה לפני זעיר אנפין שהוא במדרגת המשפט והנהגת מידה כנגד מידה ולכן לא יכול להפנות פניו אלא אחר כל ההכנות הנ"ל דהיינו רק לצדיקים ועל זה אנו מתפללים ומיחלים שגדלה ראוים שיפנה פניו אלינו, אבל יש פנים של זעם כמ"ש ונתתי פני באיש ההוא והכוונה לפני ארץ אנפין שמשם הארת פנים ומשם גם הפנים של זעם והם בחי' אב המיסר את בנו שזה לא הסתרה כמו עורף אבל לא הארת פנים וכנ"ל בר' צדוק שזה פתיחת פנים אלא שמי שלא ראו נענש על ידם ומי שראוי זוכה ליראה. ע"ש.

עוד עיין תורה עד שיש ייסורים של אהבה וייסורים של דין, דינא דמסאבא, ומשמע שם שאי אפשר להבדיל ביניהם אלא רק בדבר אחד שבייסורים של אהבה אין ביטול תפילה, כי תפילה היא בחי' פנים ע"ש. ומבאר שם שהסתרת פנים הפירוש שמבטלים ממני את האפשרות להתפלל אבל כל זמן שאפשר להתפלל זה לא הסתרת פנים. וידוע שיש בזה המון מדרגות כי כל תפילה שאינה בדחילו ורחימו אינה עולה גם עיין תורה קיב שלדבר דיבור באמת לפני ה' צריך להתפלל כל חייו ולקוות אולי יזכה פעם בחייו.

^ח ע"ש סוף תורה יז תנינא – ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה. כי כשהאדם עושה טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה. וכשהוא אינו טוב, ואם היה מנהיג אותו בהשגחה לא היה יכול להגיע לו שום טובה, אזי מניח אותו על הטבע, ויכול להיות שיהיה לו טובות על – פי הטבע. ואם לא היה רק השגחה, היה אפשר שתבטל ההשגחה לגמרי. כי כשהיה רואה יתברך, שאין האדם מתנהג כראוי, היה בועס, והיה מסיר ההשגחה לגמרי. אבל עקשו מניחו על – פי הטבע, וכשהוא חוזר למוטב, משגיח עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה. כי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים באחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו יתברך:

^ט עיין תורה עד הנ"ל, וגם תורה קח שמבאר שכל הרהור זה בהתבודדות כשנפול מדביקותו זה פגם אמונה שהיא בחי' ע"ז בבחי' נזרו אחר וכיין שפנה ממנו ית' גם השם ית' פונה ממנו ונעשים בחי' אחר באחר. ועי"ש התיקון ע"י אנהא, בחי' לב נשבר בחי' קרבן עולה שבא על הרהור הלב שע"י נעשה נסירה ומשם נלמד גם לענין שלנו כאן שכמו שאצלינו מדבר בכלליות כן הדבר בפרטיות בכל הרהור משבה זרה שבתפילה.

^י נזכר בתהילים ד' פעמים וכה טז טז וס' יז וק' קלב' ובפרק פו פסוק טז פנה אלי וחנני תנה ערך לעבדך והושיעה לבן אמתך. ועיין בזה קדושים פד. שדורש את הפסוק הזה ושואל מה הבטחון של דוד שאם יפנה אליו יחון אותו ומבאר שם שכוונת דוד לספירת המלכות שגם היא נקראת דוד ועליה כשהקב"ה מסתכל תמיד מתעוררות בו אהבה גדולה וחונן אותה ע"ש שחיבתו הקב"ה היא אל המלכות להמתיק גבורותיה עד שמבקש ממנה הסבי עיניך מנגדי כי כשמסתכלת בי מעוררות בליבי חיצים של בליסטראות שהם חיצים אהבה עליונה ששורפות אותי בשלהבת האהבה. הכוונה לתאר עד כמה הקב"ה אהוב את עם ישראל, לכן פשוט שאם יפנה פניו אלינו יחון אותנו. אלא שכנ"ל אם לא ראוים מיד תתעורר מידת הדין לקטרג לכן ממתין הקב"ה שנחזור בתשובה ויכול להפנות פניו אלינו. וההכנה כמובן לבד מהתשובה, היא כל המבואר לעיל דהיינו תיקון הברית ותיקון המשפט שכולל ממילא כל תיקון המידות ועוד גם תפילה בכוונה גדולה אליו, כי ההסתכלות השלימה אליו ית' היא עיקר המתקה. (עיין גם תורה עו)

^{יא} פרשת נשא ו' כג' דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כזה תכרכו את בני ישראל אל אמוז לקה: ס (כד) יברך יקח וישמרך: ס (כה) יאר יקח פניו אליך ויחנן: ס (כו) ישא יקח פניו אליך וישם לך שלום: ס ועיין ספרי ויחנן – ויחנן במשאלותיך, וכן הוא אומר (פ' תשא) וחונתי את אשר אחון, דבר אחר, ויחנן, יתן חנן בעיני הבריות, וכה"א (פ' וישב) ויתן חנו בעיני שר בית הסהר: ועיין תורה תמימה (קמו) עיין מש"כ לעיל אות קמ"ד וצריך לכאן, ועוד דרשו באגדות ויחונך במתנת חנם, וכה"א (תהלים קכ"ג) כן ענינו אל ה' אלהינו עד שחננו, וי"ל הבאור בזה דייקו גוף הלשון ויחונך, משום דעיקר

היא הארת פנים, והכל מדובר בפני זעיר אנפין דהיינו כשנוכה בתפילותינו להמתיק את כל הדינים מהמלכות ואז תהילתי אחטם לך, שיתבטל החרון אף שבזעיר, ויפנה פניו למלכות והיחוד שלהם יעלה עד אריך אנפין להמשיך משם התרפו אורות מנוקבא דפרדשקא מחוטם עליון של אריך, שאריך יביט בזעיר וזעיר יאיר למלכות. והמלכות תחלק שלל לכל הצדיקים שגרמו את היחוד הזה. וכן כל איש ישראלי לפעמים בחמלת ה' עליו וכשמתאמץ מאד בתפילה (עיין תורה ד' וריש דף ד:)) ככל המבואר לעיל אפשר שיתנוצץ לו מהארת החוטם העליון כנ"ל תרפו אורות נפלאים בבחי' שפע אלוקי^{ריג} שיחיו אותו בחיות נפלאה וכסופים ודיבורים חדשים ונפלאים להש"י.

רבינו כאן מקדים הקדמה (שניה הנ"ל) למה שיבאר בהמשך את דברי רבב"ח "סברין יבשתא" שהפירוש וּכְשָׁאֲנוּ רוּאִים אַרְךָ הַגְּלוּת, וּבְכָל יוֹם אֲנַחְנוּ צוֹעְקִים אֵלָיו וְאִינָם נוֹשָׁעִים, וַיֵּשׁ מַעֲמֹנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שְׁטוּעִים, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, בְּלִבָּם, שֶׁפָּל הַתְּפִלוֹת הֵם לְרִיק, כי עד שיושלם בנין משכן התפילות לא שורה בו כבוד ה' ולכן לא רואים כלום ונדמה כאילו לא פעלנו כלום. אַבְל בְּאַמְתִּי^{יד}, פֶּל הַתְּפִלוֹת, הַצְּדִיקִים שֶׁבְּכָל דוֹר וְדוֹר, הֵם מַעֲלִים אוֹתָם, וּמְקִימִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁפָּן". וּמַעֲלִין כָּל שִׁיפָא וְשִׁיפָא לְדוּכָתִיָּה כָּל אַבְר וְאַבְר דְּהֵינּוּ כָּל תְּפִילָה וְתְּפִילָה לְמִקוּמָה, וּבּוֹנִין קוּמְתָה שֶׁל הַשְּׂכִינָה מְעַט מְעַט אַבְר אַבְר, עַד שִׁישְׁתַּלֵּם שְׁעוֹר קוּמְתָה דְּהֵינּוּ שֶׁכְּבַר לֹא חָסַר שׁוּם אַבְר, אֲזַ יְבוֹא מְשִׁיחַ, דָּא מְשָׁה, וַיִּשְׁלִים אוֹתָהּ שִׁיבְנָה אֶת כָּל הָאֲבָרִים לְקוּמָה אַחַת שְׁלִימָה, וְאִז וַיִּקֶּם אוֹתָהּ בְּשִׁלְמוֹת. הַהֲקָמָה שְׁאֲחַר הַבְּנִין הַכוּוֹנָה כְּמוֹ שְׁהִיָּה בְּמִשְׁכַּן שְׁתַּחֲלִילָה נִבְנָה בְּשִׁלְמוֹת עַל כָּל פְּרִטּוֹ וְגַם הוֹקֵם וְהַכֵּל הִיָּה מוֹכֵן אַבְל הַשְּׁלִימוֹת הָאֲמִיתִי וְתְּקוּמָתוֹ^{טו} בְּאֲמַת הִיָּה כְּשִׁירָד וְשִׁכַּן בּוֹ כְּבוֹד הַשֵּׁם ית"ט^{טו}, וְרַק אִז רָאוּ הַכֵּל מַה נִּפְעַל מִכָּל עֲבוּדָתָם, וְכַךְ יִהְיֶה לְעֵתִיד בְּמִשְׁכַּן שִׁיבְנָה מִתְּפִלוֹתֵינוּ.

וְזֶה פְּרוּשׁ: חֲזִינָא לְהָאִי פּוֹרָא – הוּא בְּחִינַת צְדִיק הַדּוֹר, הַנִּקְרָא דָּג, ר"י (ג) ר"ח זְה בְּחִינַת מֹשֶׁה מְשִׁיחַ. דִּיתְבָּא לִיָּה חֲלֵתָא ר"ב אַגְפִּיָּה – הֵינּוּ הַתְּפִלוֹת שְׁאֲנוּ מִתְּפִלָּלִים

הלשון חן וחנינה יונח על מי שאינו ראוי ושוה לכך מצד הדין, יען דאם כך מגיע לו מאי חנינה היא זו. ועפ"ז יתבאר כמה אגדות ודרשות, כמו בברכות ז' א' דרשו הפ' דפרשה תשא וחנותי את אשר אחון – אע"פ שאינו כדאי והגון לכך, ולפי מש"כ דרשו בן מגוף הלשון וחנותי, וכן יתבאר האגדה דפ' חלק (ק"ח ב') ונח מצא חן בעיני ה', תניא, אף על נח נחתם גזר דין המבול אלא שמצא חן, ודייקו ג"כ מלשון חן, כמבואר, וכן יתבאר הנוסח בבהמ"ז הון את העולם כולו בטובו בחן וכו', ר"ל כי להיות שהוא זון מחמת מדת הטוב שבו יתחייב מזה ממילא שמוין הוא גם לאלה שאינם ראויים מצד המשפט והשווי רק מצד חן וחסד ורחמים, ועיין בתוס' ר"ה י"ז ב' בהגהה:

^{ריג} עיין תחילת תורה כא ובתורה קנו.

^{רי} עיין אדרא רבה זהר נשא קלג: שאור פני מלך חיים דהיינו מאריך אנפין ממנו חיים לעולם דהיינו מאור הפנים שלו שהוא תיקון "ואמת" תיקון ז' מיג תקוני דקנא והם תרי תפוחין הפנויים משערות שבפניו (דהיינו משני הלחיים שהחוטם ביניהם) עיין בל"ר שדייקא ע"י שאנו מאריכים אף באמונה שאין תפילותינו לריק זה בעצמו סגולה לעורר את אריך אנפין שמדתו אריכות אפיים וזה בעצמו מסוגל לעורר רחמינו עלינו לגרום שימתיק דיני זעיר שיפנה פניו אלינו.

^{רטו} פירשתי יקים לשון תקומה בגלל הקושי דמשמע מלשון רבינו שהצדיקים בונים ומשלימים השיעור קומה ואח"כ המשיח "שלים ויקים בשלימות" דהיינו שאחר שהצדיקים משלימים, המשיח גם משלים ועוד גם מקים, אבל אולי אפשר גם לבאר שההקמה של משיח היא בעצמה ההשלמה שמשלים. הביאור בשלימותו עפ"י הסוד עיין בהוספות לעיון בסוף התורה בביאור המתוק מדבש לזהר עה"פ ויקם משה את המשכן.

^{רטו} עיין פרשת שמייני במפרשים שם שמשוה ז' ימים הקים את המשכן ופרקו ורק בשמיני הקים והקריב קרבנות המילואים ורק אחר כל ההכנה הזו ירד עליו כבוד השם. וביום הזה משה היה שימש כהן גדול מבואר מכל זה שהגמר הוא הקשה ביותר לא בעצם ההקמה דזה כבר עשה כמה פעמים אבל להפוך את האהל מועד למשכן ששוכן בן כבוד ה' לזה היה צריך הכנה מרובה יותר זה מוכח גם מזה שביום הזה רק משה יכול היה להיות כהן גדול. ועיין תורה לד שהכהונה היא נקודת האהבה הקדושה ומשמע שביום השמיני היה צריך לעורר אותה ביותר לכן לא יכול היה שום אדם לעורר אותה אלא משה משיח, וכבר נתבאר לעיל שהיא בחי' שלימות תיקון הברית והיא בחי' הרוח דשבק בעלה בגווה ששומר הברית נעשה מרכבה לה שאצלו הרושם מהחיבור הראשון עם הקב"ה חזק ביותר. כבוד ה' שירד בעון הוא כבר אורות הבינה כתר ד"א שירדו מלמעלה מכח היחוד של משה והמשכן שהוא בחי' יחוד צדיק ונכס"י בחי' יחוד קב"ה ושכינתה.

^{ריז} עיין באה"ל אות ז' עפ"י המבואר לעיל באות ב' בהגה שהחיות שזוכה הצדיק מאורות החטם מנוקבא דפרדשקא הן שבעה שמות שהם ד' מלווי והיה וג' מלווי אחי-ה (עיי"ש למה רומזים שמות אלה) לכן רמזו הצדיק בשתי אותיות דג.

ואולי גם רמזו לצדיק כי הוא בעוה"ז כדג בים ששוחה נגד הזרם ויש לו עמידה במים כדג, דלא כמונו שהעולם לגבינו כים נגרש שמבטל מאיתנו עמידה עד כדי "שוכב בלב ים" בחי' פגה"ב. והצדיק נקרא על שם תיקון הברית ודייקא יוסף נקרא בן פורת על שם תרפו האורות הנ"ל וזכה לעמידה על דעתו בנטינות קשים שנה שלימה כעבד אצל אשת פוטיפר שפתתה אותו השכם והערב להיות נגרר ונשכב וימאן עד וינס עד שפעל לכל

על זה, שפכיכול פנה ערף אלינו וזהו אגביה דהיינו על שהפנה גבו אלינו. יתבא ליה פירושו עפ"י פשט ישבה, אבל בארמית זה גם לשון להשיב (כמו מיתביב בגמ') לכן רבינו דורש "יתבא ליה" להביא לו הינו: "ויביאו את המשפן אל משה", פי צריך להביא ולקשר את התפלה להצדיק שבדור. וקדחי עליה אגמא הפשט שגדלו עליה עשב הנקרא גומא^{רכא} הינו הנשמות הבאים עם התפלה, בחינת "בתולות אחריה רעותיה" וכו', פי הנשמות הן נקראין עשבי^{רכב} כמו שפתיב (יחזקאל ט"ז)^{רכג}: "רבבה פצמח השדה נתתיה". הנביא מתאר שם במשל ומליצה את שיעבוד ויציאת מצרים ומתן תורה ובתיאורו את הריבוי הלא טבעי שהיה במצרים, המשיל את ישראל לעשבי השדה, ורבינו מבאר שלא רק מצד הרבוי^{רכד} נמשלו לעשבי השדה אלא גם מצד הנשמות (וכמבואר בתורה ח' ותורה סה כנ"ל בהערה).

וסברין יבשתא הוא- רב"ח מספר שסבר שהחול שהתקבץ על גב הדג נדמה לו לאיי הים ורבינו מפרש שהכוונה שקודם הישועה לא רואים כלום הינו שנדמה שהתפלות אינם עושים פרות, אבל באמת אינו פן, אלא סלקינן ואפינן ובשלינן- הינו פל התפלות סלקינן ועולינן (סלקינן בארמית עולין). וכל מה שמרבין בתפלה, נבנה השכינה ביותר, ומכינה את עצמה לזיווג, וזה שרב"ח סיפר 'אפינן ובשלינן', הכוונה לרמוז ליחוד קב"ה ושכינתיה והטעם שנקט רב"ח לשון זה על יחוד פי אפיה ובשול^{רכה} הם הכנה לאכילה, ואכילה היא משל לבחינת זיווג^{רכז}, כמו שפתיב (בראשית ל"ט)^{רכז}: "פי אם הלחם אשר

ישראל ינסה הים ונערמו מים לישראל בחי' שהמים עצמם שהם סמל הניגרות נעשה להם עמידה ונערמו כמו נד נוזלים ולכן תרגם אונקלוס חכיו מיא בחי' עומד על דעתו. (עפ"י רי"ח)

^{ריח} עיין מאורי אור ערך דג – דג נקרא היסוד בבחי' החסדים ד"ג גמט' ז' והוא השט בימים ובנחלים שהוא יסוד דנוק' דג גדול יסוד אבא גם יסוד דבורא בעת הגדלות ודג קטן יסוד זעיר: עוד שם ביאיר נתיב לעיין בתיקוני זהר תיקון כא דף נג עה"פ וימן ה' דג גדול וכו' עיי"ש כמה פי' על דג ועיין לעיל ערך גד והמ"מ שם.

ובזוהר ויקרא מ"ב. – רעיא מהימנא: דגים וחגבים אינם טעונין שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרת אותם, הכי מארי מתיבתא אין צריכין שחיטה, אלא דאתמר בהון, (בראשית מט לג) ויגוע ויאסף אל עמיו. מה נוני ימא חיותן בימא, אף תלמידי חכמים מארי מתניתין, חיותיהו באורייתא, ואי אתפרשן מנה, מיד מתים. (נ"א תנאין) תנינא דמתניתין, דבה אתרבי, כנוני ימא, ואי אינון דביבשתא יעלון למיא, ולא ידעין לשטטא, אינון מייתין, אבל אדם (דאינון מארי קבלה, אינון לעילא), דאיהו לעילא מכלהו, אתמר ביה, (שם א כו) וירדו בדגת הים ובעוף השמים. דאינון מארי מתניתין תנינא, התנין הגדול, (ישעיה כז א) נחש בריח, לקבל (שמות כו כח) והבריה התיכון בתוך הקרשים. בזמנא דתנינן מארי משנה אית בהון מחלוקת, ומקשין דא לדא חד בלע לחבריה, והאי איהו תלמיד זעיר שלא הגיע להוראה, ומורה, חייב מיתה, ואי אינון שוין דא לדא, ואית בהון מחלוקת וקושיא, אתמר בהון (ס"א לבסוף) (במדבר כא יד) את והב בסופה, ואוקומה אהבה בסופה. (ע"כ הרעיא מהימנא): ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

ועי"ש גם בדף רע"ח:

^{רכ} כמ"ש ויחל משה

^{רכא} בגמ' גומא הוא הקנה שממנו עושין קנה לכתיבת אותיות התורה. ועיין לעיל שהנשמות הן מאותיות התורה שלמד.

^{רכב} עיין תורה ח' אות ז' – בתקוני זהר (תקון י"ד, כט): 'גן דא אורייתא', פי התורה נקראת גן, ונשמות ישראל המענינים ומכינים בהתורה הם בחינת עשבין ודשאין דאתרביאו בגן.

ובתורה סה – דע, פי יש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים יפים ונאים מאד. וגדל יקר יפי השדה וגדוליו אי אפשר לספר, אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים, הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם.

^{רכג} יחזקאל טז (ו) ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדםיך ואמר לך בדםיך חיי ואמר לך בדםיך חיי: (ז) רבבה פצמח השדה נתתיה ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערם וערתי: (ח) ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דדים ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ואשבע לך ואבוא בברית אתך ואם אדני יקח ותהי לי:

^{רכד} עיין סוטה יא. עוד דימוי לעשב, הגמ' מספרת על הנסים שנעשו לתינוקות ישראל שנבלעו באדמה כדי שלא יהרגום המצרים ולאחר שהלכו המצרים היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה שנאמר רבבה כצמח השדה וכו'.

^{רכה} אפיה ובישול הכנה לאכילה ואכילה רומז ליחוד הקדוש של קב"ה ושכינתיה ועיין באה"ל אות ז' שאפיה ובישול בחי' תורה ותפילה ונ"ל לבאר כי אפיה ע"י אש שהיא התורה שעיקרה אש בחי' צורה ובישול ע"י מים בחי' תפילה שעיקרה בחי' שפכי כמים לבך, בחי' התמסרות. וכשם שאפיה ובישול הכנה לאכילה כך תורה ותפילה הכנה ליחוד דהיינו לגרום שישוב ויפנה פניו אלינו.

עוד רמזים נ"ל בזה – האפיה ובישול צריך לזה חום והחום הוא ההתלהבות בתפילה ש"ע תיקון הברית עיין תורה נ. וצריך לבישו חום של יד סולדת. רומז שהחום של התלהבות התפילה ע"י שמירת הברית בחי' שהוא יד סולדת (סולד פי' נרתע לאחור מחמת החום) רמז לתיקון הברית שהיד סולדת מלדרת למקום החימום. עוד הלחם נעשה מקמח ומים רמז שנחמן גמט' קמח וצריך להביא אליו מים דהיינו שפכי כמים לבך כנ"ל שכל התפילות צריך לקשר לצדיק ובדבורים חמים גחלי אש דייקא.

^{רכז} צ"ע עיין תורה ד' משמע שתאות אכילה היא תאות התענוגים שמשורש יסוד המים והצומח ואילו הניאוף שהוא גאווה ושטלתנות כמבואר בתורה יא הוא מיסוד האש והמדבר. ונראה שבניאוף יש שני דברים מה שמכנים משגל (שנגרר אחרי מה שגלוי) הכוונה לתענוג שבו שהוא מיסוד המים וההגררות אחר תענוגי עוה"ז וזה בחי' ביטול צורה של עצמו כמו המים שמבטל כל צורה של הנכנס בו ע"י שממס אותן. אבל יש בניאוף גם

הוא אוכל^{רכט} התורה מספרת שיוסף מצא חן בעיני פוטיפר לכן נתן בידו את כל ביתו חוץ מאשתו והתורה במקום לכתוב חוץ מאשתו כתבה חוץ מהלחם שהוא אוכל. לכן אסור להתיאש אלא להתחזק בתפילה ולהאמין שאין שום תפילה לריק אלא כולן מצטרפות לחשבון גדול ולבנין השכינה ובודאי יגיע העת **בְּשִׁישֵׁתֶלֶם קוֹמָה שֶׁל כָּל הַשְּׂכִינָה, הַיְנוּ עַל-יְדֵי רַב הַתְּפִלוֹת, יִכְמְרוּ רַחְמֵי־רַל, וְיִתְהַפֵּךְ מֵהִנְהִיגָה שֶׁל מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים.**

וְזֶה שסיפר רבב"ח שאפו ובשלו על החול שנתקבץ על גב הדג **פַּד חֵם-** וכאשר נעשה גבו חם התהפך. ורבינו מפרש שהכוונה **הַיְנוּ כְּאֶשֶׁר** הצדיק יביא לפני הקב"ה את השכינה שהשלים ובנה מכל תפילות ישראל שבכל הדורות אז **יִכְמְרוּ רַחְמֵי** יתחמם ליבו ויתמלא רחמים על השכינה וכנסת ישראל. ואז **גַּבְיָהּ אֶתְהַפֵּךְ** – דהיינו שיפנה פניו **הַיְנוּ שִׁיתְהַפֵּךְ** מהנהגה של **מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחָמִים.** וממשיך רבב"ח לספר שכשהתהפך גבו של הדג **וְאִי לֹא הָיוּ מִקְרָבֵינָן לְסִפְיָנָא** – אם לא היינו קרובים לספינה היינו ח"ו טובעים בים. ורבינו מבאר דבריו שהספינה רומז למידת חסדו של הקב"ה ורוצה לומר שאע"פ שתפילותינו גרמו שהקב"ה יפנה פניו אלינו שע"ז נעשה יחוד קב"ה ושכינתיה שע"ז נשפע לנו כל הטוב, אבל בלא חסדו של הקב"ה לא היה מועיל. ועדין היינו בגלות בהנהגה של בחי' עורף כי גם את כח התפילה קבלנו ממנו בחסדו. **הַיְנוּ: רַל "לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת"** (ישעיהו מ"ח^{רל}) הפירוש שהנהגת חסדו ית' עם ישראל היא למען עצמו כי ישראל הם חלק אלוק והם אחד עם הקב"ה^{רל} כמ"ש (ישעיהו מג ז) לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ופירש רבינו בתורה צד שהכוונה לכבוד ישראל שהם

גאוה בחי' אש שנותן צורה בחומר כמו אש שמחזק את החומר והופכו לחרס ואת הבצק ללחם שזו מידת השטלנות שבו שמצד זה נקרא בעילה לשון בעלות. ומדנקט כאן אכילה משמע שמדבר מצד התענוג שבו. וצ"ע בין שרומז מהיחוד דסט"א על היחוד הקדוש לכאורה היה צריך לרמז לצד האש שביחוד כי היחוד הקדוש הוא ע"י שמבטל ב' המים שבו אבל האש נשאר אלא שבקדושה. (ג"ל בעילה רומז גם לעלול הנכלל בעילה ע"י היחוד)

^{רכז} פרשת וישב ולט ו' ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה: פרש"י – כי אם הלחם – היא אשתו, אלא שדבר בלשון נקיה:

^{רכח} לחם לשון יחוד, כי לחם לשון להלחים, דהיינו לחבר, כי הלחם מחבר נשמה לגוף, ולחם גם לשון מלחמה כי בן דרך המלחמה שמתחברים שני הלוחמים כדי לנצח. וכן היחוד הוא השלטת צורה על חומר שזה בחי' מלחמה.

^{רכט} עוד גם כתיב משלי ל' כ' בן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה וכו' וגם שם הכוונה לזיווג כפרש"י שם – לשון נקיה דבר הכתוב.

^{רל} פירוש המילה יכמרו עיין בראשית פרק מג פסוק ל' וימחר יוסף כי נכמרו רחמיו וכו' פרש"י נכמרו – נתחממו ובלשון משנה (ב"מ עד) על הכומר של זיתים ובלשון ארמי (פסחים נא) משום מכמר בשרא ובמקרא עורנו כתורו נכמרו נתחממו ונקמטו קמטים קמטים מפני זלעפות רעב. כן דרך כל עור בשמחממין אותו נקמט ונתכוין:

צ"ע שבמשל הכוונה שהיה חם מדאי ואילו בנמשל היה חום מכוון וממוזג בחי' רחמים

^{רלא} מה שנקט לשון זה בלשון התורה על יוסף כשראה פעם ראשונה את בנימין אחיו עיין לקמן בביאור הרבב"ח הזהר פ' קדושים פד. שהבאנו לבאר את הפסוק "פנה אל"י שם מתאר הזהר את גודל האהבה שיש להקב"ה למלכות לכן כשבאה לפניו בנויה במלא קומתה וקשוטיה נכמרים רחמיו כיוסף לבנימין. גם ידוע שבנימין בחי' צדיק תחתון ויוסף צדיק עליון.

^{רלב} צ"ע חסד זו נתינה ומביא לזה ראייה מלמעני דמשמע שהכל עושה בשביל עצמו שלכאורה זה לקיחה. ונראה כי איתא בתחילת עץ חיים היכל אשר א בחקירה מדוע ברא את עולמו מבאר כדי שיתגלו מדותיו ושמותיו דהיינו רחום וחנן ואדון וכיו"ב (וכן מבואר בזהר ח"ג דף רנו:) ולכן ברא נברא שכלפיו יוכל לגלות מדותיו שע"י שייטיב עימו יתגלה חסדו וע"י שהנברא ימליך אותו תגלה מלכותו. ולכאורה אפשר להקשות איזה חסד יש במי שמיטיב כדי להקרא רחמן הרי עושה לכבוד עצמו, אבל א"כ נמצא הקב"ה חסר שיכבדוהו וזה ודאי לא שייך אצלו כלל חסרון. לכן מוכרח שגם כבודו הוא לא לעצמו אלא צורך בראיו וכמ"ש הארץ האירה מכבודו דהיינו שכבודו הוא אור המאיר לברואיו. ובאמת אסור לחקור בכל זה וכמאמר הידוע אילו ידעתי הייתי, רק היסוד הברור שהוא ית' שלם בכל שלימות ולא חסר כלל ומה שכתוב טעם לבריאה וכן "למעני למעני" אין זה מחמת חסרון, וכמו שאין תירוצו ברור למה ברא דווקא אז כמבואר שם בע"ח החקירה השניה.

ועיין תחילת תורה מט שם נקט רבינו שברייאת העולם לגלות מלכותו ית' אבל עיין תחילת תורה סד שם נקט רבינו שברייאת העולם לגלות רחמנותו ית'. עוד עיין בתחילת ביאור מאמר רבב"ח מבאר שרבב"ח הלך בספינה הפירוש לחקור את מידת חסדו להקב"ה.

(אליבא דאמת נראה שהקב"ה היה חסר את הגבול ולזה ברא גבול דהיינו העולם באופן שאעפ"כ נשאר א"ס כי רק נתן מקום לסבור שיש גבול ולא שייך לשאול למה עכשיו כי הוא למעלה מהזמן וברייאת הגבול ברא את הזמן, נמצא שמיד כשנברא הזמן ברא את העולם)

^{רלג} ישעיהו מח (ט) למען שמי אאריך אפי ותהלת אהטם לך לבלתי הכריתך: (י) הנה צרפתיך ולא בקסף בחרתיך בבור עני: (יא) למעני למעני אעשה כי איך יחל ויכבודי לא אתן: ט מצודת דוד – למעני וכו' – התשועה שאעשה לכם לא בצדקתכם כ"א למען שמי כי איך יחולל בין העב"ם שיאמרו מבלי יכולת ה' וכו' וכפל מלת למעני לומר שבעבור זה לבד ולא בהצטרפות עמו עוד דבר: ובמדרש תהילים קז למעני גאלתי אתכם במצרים ולמעני אגאל אתכם מאדום

^{רלד} כמבואר וזהר ח"ג עג. "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא"

הנקראים כבודו. **פְּדֵאֵינָא בְּמִדְרָשׁ רַחֵם** (ויקרא כ"ז^{לו}): על הפסוק באיוב מא **"מִי הִקְדִּימֵנִי וְאֲשַׁלֵּם לוֹ"**. **"מִי עָשָׂה לִי מְזוּזָה קֶדֶם שְׁנַתִּי לוֹ בֵּית וְכוּ'** המדרש שם מונה עשרה דברים כיו"ב ועפ"י הנ"ל שכל מה שהקב"ה עושה למענו זה למען ישראל כך גם מה שישראל עושים לכבודו ית' זה הקב"ה עושה עמהם בחסדו. **נִמְצָא, שְׁפָל מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁלָנוּ וְכָל הַתְּפִלוֹת הַפֶּל מֵאֲתוֹ** כי את כל הכלים למעשינו אנו מקבלים ממנו ית' אויר וכח וגוף ואפילו הרצון וכח הנפש קשה להבדיל בדיקו מה מאיתנו ומה ממנו ית'^ל, **וְאִין רְאוּי לְחֻשָׁב לְקַבֵּל שְׂכָר עַל שׁוּם דְּבַר** רלח רלט כי כל מעשינו הם החזרת חוב^מ. **וְאִף-עַל-פִּי שְׁנִרְאָה, שְׁעַל-יְדֵי**

רלה צ"ע לכאורה המדרש סותר את הפסוק הנ"ל למעני למעני כי במדרש מבואר שהכל עושה בשביל ישראל יותר ממה שהם עושים.

רלו ויקרא רבה פרשה כו פסקה ב ר' תנחומא פתח (איוב מא) מי הקדימיני ואשלם תחת כל השמים לי הוא זה רווק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו ושכרו וליתן לו בן זכר א"ר ירמיה ב"ר אלעזר עתידה בת קול להיות מפורצת בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו הה"ד (במדבר כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו' רוח"ק אומרת מי הקדימיני ואשלם מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גורן מי הפריש לפני חלה עד שלא נתתי לו עיסה מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה הה"ד שור או כשב או עז:

רלז עיין ברכות לג: כל בידי שמים חוץ מיראת שמים ועיין גמ' ע"ז ה: שמשוה רבינו אמר לישראל שהם כפויי טובה שלא בקשו יראת שמים מהקב"ה כשאמר להם אחר מתן תורה מי יתן והיה לכם זה להם ליראה וכו' (ע"ש מהרש"א ששאל הרי חוץ מיראת שמים ותירץ החו"א שכיון שמבקש זה כבר לא ביד הקב"ה) מבואר שהקב"ה לבד כבר עושה כלי ומפקיע מנהמא דכסופא (ריצ"ח ראה תשנב) נמצא שכל הבחירה שלנו היא לבקש יראת שמים וא"כ מגיע שכר, וא"ת שבכל יום מתגבר היצ"ח למנוע מזה ואם לא שהקב"ה עוזר א"א להתגבר עליו (סוכה נב). אבל מודגש עוזר, הכלל שמסייע אין בו ממש הרי שכן מגיע שכר. וגם עיין תורה קי תנינא שהבחירה בפשוטו ממש בכל דבר לעשות או לא לעשות. ונראה ששם כוונת רבינו שבשעת מעשה מצוה חייב לחשוב שבו תלוי הכל כדי שיתאמץ בה וכמבואר כאן שרק אחרי התפילה צריך לחשוב שהכל בחסדו. אבל באמת סוד הידיעה והבחירה איך הכל צפוי ואעפ"כ הרשות נתונה (אבות ג טו) א"א להשיג בעוה"ז כי השגתו היא ביטול הבחירה כמבואר בתורה כא. (ידיעתו ית' היא עשיתו)

ובל זה מבואר היטב ובאירכות ב ליקוטי הלכות - הלכות סימני בהמה וחיה טהורה הלכה ד לח לט ואפלו ב עסק התורה והמצוות וכל המעשים טובים הפל מאתו יתברך, כמו שכתוב, "מי הקדימיני ואשלם". (כמו שבאר רבנו, זכרוננו לברכה, במקום אחר, בסיומן א כט, יד), "כי ממך הכל ומיך נתנו לך". ואף - על - פי - כן אנו דיקא צריכין להתעורר לעסק בעבודתו יתברך פאלו הדבר תלוי בנו דיקא. ובודאי אי אפשר להבין שני הבחינות אלו יחד ואסור לכנס בחקירות פאלו כלל, רק לסמוך על אמונה לבד, כי חקירה זאת היא בחינת הידיעה והבחירה שאי אפשר להבין ולהשיג בשום אופן. כי הידיעה היא בחינת ההנהגה והתקון שנעשה על - ידי ה' יתברך לבד פרצונו. כי הידיעה שלו יתברך הוא רצונו, כי כמו שרוצה, כן יזיה בודאי. והוא ידיעתו, שידע מה שיהיה, כי ידע שיהיה כמו שהוא רוצה, כי הכל ברצונו. ועל - כן נקראת הידיעה בלשון אהבה ורצון, כמו שכתוב (בראשית יח יט), "כי ידיעתו למען אשר יצוה את בניו". שפרושו, שה' יתברך יש לו רצון ואהבה לאברהם, ונקרא בלשון "ידיעה", כי רצונו הוא ידיעתו כנ"ל. נמצא, שהידיעה היא בחינת התקון והבירור הנעשה על - ידי ידיעתו ורצונו. והבחירה היא בחינת התקון והבירור שנעשה על ידינו דיקא כפי בחירתנו כמובא. ואסור לכנס בחקירות אלו כלל, כי הם בחינת מקשים שאי אפשר להשיג בזה העולם כלל, כי עקר פח הבחירה נמשך רק מזה שאין אנו יודעים השכל של הידיעה והבחירה כמו שאמר רבנו, זכרוננו לברכה, בהתורה עתיקא טמיר וסתים (בסיומן כא, עין שם). על - כן אנו מחזיקים לעשות את שלנו - לעסק בעבודת ה' בכל בחנו. ואנחנו נעשה מה שמשל עלינו וה' יתברך יעשה את שלו לסייע אותנו בעבודתו ולהשלים הבירור כרצונו יתברך ואסור לחקור בענין זה כלל, רק לסמוך על אמונה לבד, כי זה עקר פח הבחירה מה שאין אנו יודעים זה השכל של הידיעה והבחירה שהם בחינת שני הברורים הנ"ל בחינת אתערותא דלעלא ואתערותא דלתתא שפאמא שניהם אחד, כי הבחירה היא בתוך הידיעה כמו ששמעתי מפיו הקדוש, אף שאי אפשר להשיג זאת, כי משם עקר פח הבחירה מה שאין משיגין שכל זה.

וזה בחינת (תהלים טב, יב) אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי, שבאמת הוא רק בחינה אחת, בחינה אחת דבר וכו'. אבל אצלנו נשמע הדבר בשתיים, בחינת שתיים זו שמעתי. ומפרש מה הן השתיים שהן אמת באמת. ואילו ומפרש כי עז לאלקים, שעקר העז והגבורה להכניע הסטרא אחרא והקפלות, הוא לאלקים, כי הכל מאתו לבדו כנ"ל. ואף - על - פי - כן, וקף ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו. כי - אף - על - פי - כן צוה עלינו דיקא לעשות והוא בחסדו משלם לאיש כמעשהו, כאלו היה הכל נעשה על - ידי האדם לבד כנ"ל:

וזה שאמר התנא, "אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני וכו'". הינו כנ"ל, כי עקר העולם נברא בשביל הבחירה ועל - כן בודאי אני מוכרח לעבד את ה' יתברך בתורה ובמעשים טובים ואם אין אני לי מי לי. ואף - על - פי - כן אני בעצמי איני יכול לעשות ולתקן שום דבר בלעדו יתברך.

רלח צ"ע עיין ליקוטי הלכות - הלכות העושה שליח לגבות חובו הלכה ב אות ח ידוע שעקר כלל כל הבריאה של כל העולמות כלם מראש ועד סוף הכל היה רק בשביל האדם כדי שיזכה האדם בעולם הזה לעבד ולהשתפר שכרו משלם על - פי עבודתו אשר יעבד את ה' יתברך בזה העולם על - פי בחירתו, כדי שלא יאכל נהמא דכסופא אשר רק בשביל זה היה כל הבריאה כלה כידוע ומובא בספרים, כי מתחלה הייתה הנשמה אוכלת נהמא דכסופא (ירושלמי ערלה פרק א' הלכה ג) ומאן דאכל דלאו דליה ביהית לאסתבוליה באפיה. וה' יתברך רוצה להטיב והפץ להטיב להנשמה שלא תאכל נהמא דכסופא ויבשיל זה ברא כל הבריאה כלה מראש ועד סוף. (ורצה שנוכה להביט בו בלא בושה כמ"ש עין בעין יראו בשב ה' ציון)

וא"כ צ"ע למה אין ראוי לחשוב לקבל שכר ועיין ליקוטי הלכות - הלכות ראש חדש הלכה ו אות יא ועקר הבחירה הוא בשביל המשפט כדי שהאדם הקשר יקבל שכרו במשפט ולא יאכל לעתיד בחנם נהמא דכסופא. ועל - כן יש פח גדול מאד להבעל בחירה, כמובא, אבל משפט ה' יתברך עמוק עמוק מאד, כי הוא יתברך אוהב צדקה ומשפט, כי על - פי דין ומשפט לבד לא היה אפשר להתקיים העולם. על - כן הקדים מדת הרחמים, אבל אף - על - פי - כן בלא משפט כלל אי אפשר להתקיים העולם שנברא בשביל הבחירה שכל העולמות תלויים בזה כנ"ל. מבואר שהשכר הוא משפט הדין אבל בדין גמור לא יכול העולם לעמוד לכן שיתף מדת הרחמים (כמבואר בפרש"י בראשית א א) אבל צדיקים זוכים בדין עיין ברכות ז: ונטלין בזרוע דהיינו שיש בכוחם ליצאת חובת הדין ובאמת זוכים כפי שהיה במחשבה תחילה. עיין ערביי חל בראשית ונ"ל שעומק הדין הוא שגם הצדיק הנוטל בזרוע אדרבה הוא עוד יותר בחי' הקב"ה בעצמו כי צדיק דהיינו שומר הברית והקשר כפי שהוא בראשית המחשבה שאין חילוק עדין כלל בין האב לבן בין עילה לעלול והוא בחי' הבכור האמיתי שהוא בחי' רוח דשבק בעלה בגווה דהיינו הקב"ה בעולמו כשמצמצם עצמו והשאריר רושם מאלוקתו האין סופית ומכח הרושם הזה יש בנו כח לעבוד אותו בחיות וכסופים ולהעלות לו עבודותינו למיין נוקבין כנ"ל. נמצא שאליבא דאמת כל כח עבודתינו היא מכח הצדיק שהוא בחי' הבכור של העולם בחי' רוח אלקים המרחפת בעולם. ומכוחו אנו נוזנים

(משפט) וְאָמַרְתָּ (משה באמירת תפילתו יזהיר את) אֲלֵהֶם (תפילות ישראל המקושטות בתורה) לְנַפֵּשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמּוּי (שמירת הברית): רמ"ו וכפי שהולך ומבאר:

אמור רומז לְבַחֲיַיִת תְּפִלָּה. כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (דְּבָרִים כ"ו^{רמ"ח}): "אֵת ה' הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם" האמרת לשון שבת, כמ"ש רוממות קל בגרונם. כי להאמיר הפירוש להגביה ולרומם (עיין רבינו בחיי).

פְּהָלִים הֵם בְּחֵינַת תּוֹרָה, בְּחֵינַת נְשָׁמוֹת, כְּנִל שְׁפָתוֹב (שמות) פְּנִל שְׁפָתוֹב (מלאכי) מתעברות בתפילה ומקשטות אותה ומתחדשות בה. כהנים רומז לתורה כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (מלאכי ב^{רמ"ח}): "כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה וְכוּ'.

אֲהָרֹן בְּחֵינַת מִשְׁפַּט הַנִּל שַׁעַל יְדוֹ מְכוּיִן אֵת חָרַב הַתְּפִלָּה לְחוֹט הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחְטִיא, וְאֶהָרֹן רומז לְמִשְׁפַּט כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שמות כ"ח^{רמ"ט}): "וְנִשָּׂא אֶהָרֹן אֵת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל": (יז) (ספר וצ"ל) כִּי צָרִיךְ לְזַהֵר בְּחֵינַת מִשְׁפַּט כְּנִל. וְאֶמַּרְתָּ אֲלֵיהֶם, וְאֶמַּרְתָּ דִּיקָא דְהֵינּוּ שׁוֹאֲמַרְתָּ רומז לְמִשְׁפַּט שִׁימְרוּ לְתְּפִלָּה^{רמ"ב} שְׁמַעוּבַרְתָּ בְּתוֹרָה וּמִקְבַּלְתָּ מִבְּחֵי מִשְׁפַּט. וְאֵיךְ מִשְׁפַּט יֵאמַר לְתְּפִלָּה זֶה ע"י שִׁבְיָאוֹ אֲתָה אֲלֵיוֹ כִּי צָרִיךְ לְהִבְיָא ע"י הַתְּקַשְׁרוֹת לְצַדִּיק כְּנִל אֵת כָּל הַתְּפִלּוֹת לְבַחֲיַיִת מִשְׁפַּח דְהֵינּוּ לְצַדִּיק הַדּוֹר. וְהוּא יָקִים * (ספר וצ"ל) וְאֵתָם כְּמִשְׁפַּח וְיִבְיָאוֹ אֵת

ועיין רמב"ן מבאר יותר ומרחיב דברי רש"י - (א) אמר ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים לשון רש"י מדברי רבותינו (יבמות קיד) והאזהרה הזאת, לומר שלא נסייע בטומאת הקטנים בידיים ובאו בזה אזהרות רבות בתורה כפי מדרש רבותינו (שם) בדם ובשרצים וטומאה, ומהם נלמוד לכל איסורין שבתורה שלא נסייע באחד מהם שיעברו עליו הקטנים, אבל אם יעשו הם לדעת עצמן אין אנו מצווין עליהם להפרישם וטעם הכתוב על פי מדרשו, אמור אל הכהנים ותחזור ותאמר אליהם שלא יטמאו, ורבי האזהרות, שיצוה להזהירם שיהיו כל בני אהרן נשמרים מזה גם הקטנים בהמשך דברי הרמב"ן כאן חולק על רש"י וכותב שפירושו הוא דרשת הגמרא אבל אינו פשט הפסוק כי הפשט הוא דבר אליהם אתה ואמור להם את מה שאני מצווה רבינו בחיי פירש אמור להם פרשה דלעיל ואמרת להם פרשה זו ועוד יש בזה דרשות חז"ל לתרץ כפל הלשון אמור ואמרת

רמ"ו צ"ע שחסר כאן עיצת הצדקה.

וצ"ע מה מרמז בעמיו דלכאורה משמע שדווקא בעמיו צריך לשמור הברית. ואולי מלבד אשת איש שאסור מטעם הקדש השאר אסורות משום קורבה והיינו בעמיו. ואע"פ ששמירת הברית כוללת הרבה יותר מזה דהיינו גם התקדשות כמותר אבל השורש טמון באיסור תורה, של עריות. והטעם שדווקא קרובות נאסרו שמעתי מהרי"צ"ח עפ"י חת"ס בתשובה בפירושו על וציונו על העריות (שבכרכת האירוסין) אין הכוונה שאסר לנו עריות אלא שציונו על היחוד דהיינו כי ערה מלשון "כמעט איש ולית" דהיינו חיבור, ומבאר עפ"י המהר"ל שהתורה אסרה חיבור שאין בו חידוש בהתחברות. עיין לקמן יבואר יותר על הזוהר עיקר דיצרא בישא אל ערין.

רמ"ו פ' כי תבוא (כו יז) אֵת יְהוָה הָאֲמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיְוֹת לָךְ לְאֱלֹהִים וְלִלְכַת בְּדַרְכֵי וְלִשְׁמֹר חֻקֵי וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹל: (יח) וְיִהְיֶה הָאֲמִירָךְ הַיּוֹם לְהִיְוֹת לְךָ לְעַם סְגוּלָה כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו:

פרש"י - האמרת- והאמירך (פסוק יח) אין להם עד מוכיח במקרא ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה הבלתי לך מאלהי הנכר להיות לך לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים צ"ד, ד): רמב"ן - וטעם את ה' האמרת היום - כיון שקבלתם עליכם כל התורה בפירושה ובדקדוקה ובחידושיה, הנה גדלתם השם ורוממתם אותו ויהיה הוא לבדו לכם לאלהים לא תודו באל אחר כלל:

רבינו בחיי - (יז) את ה' האמרת היום - לשון מעלה וגובה, מלשון (ישעיה יז) בראש אמיר, שהוא הענף הגבוה, וכן תרגם אונקלוס חטבת, מלשון (משלי ז) חטבות אטון מצרים, משובחות. ואמרו בשם ר' יהודה הלוי ז"ל שהיא מלשון ויאמר כלומר עשית הישר בעיניו שקבלת תורתו עד שסבת שאמר שהוא יהיה ה' אלהיך:

דעת זקנים מבעלי התוספות - (יז) את ה' האמרת היום וה' האמירך - אתם דברכות אמר הקב"ה אתם חטבתם אותי חטיבה אחת בעולם שאתם אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ד"א האמרת לשון תמורה וחלוף כלומר בשביל ה' החלפת כל האלהות ובחרת בהקב"ה וה' האמירך החליף כל האומות שבעולם ובחר בך להיות לו לעם סגולה ודומה לו יתאמרו כל פועלי און שמחליפין דבריהם ואינם עומדים בדבורם. ד"א לשון אמיר וענף שהוא לשון גבהות כדכתיב שנים שלשה גרגרים בראש אמיר וכאן את ה' האמרת הגבהת על כל אלהים וה' האמירך הגביהך על כל האומות וכן יתאמרו כל פועלי און שמגביהין עצמן מרוב גסות שבהן ושמעתי שבתרגום ירושלמי אתה האמרת המלכת שכן בלשון ערבי קורין למלך אמיר:

נראה שרבינו תפס פ' הרמב"ן שהוא לשון רוממות אל בגרונם דהיינו תפילה ועיין ביאור הליקוטים אות ו מבאר מדוע התפילה נקראת לשון אמור מבאר שיעקר הקליפה היא קליפת עשו דהיינו ההטיה לשמאל וכנגדה העיקר הוא השבח ותהילה ולכן התפילה מכונה אמור כנגד מש"כ כחריבי ובקשתי אשר לקחתי מיד האמורי שעשו מכונה אמורי כמ"ש את ה' האמרת היום ולכן גם באות ה' כתב סכות מעבור לך ענן היינו ענן אחד כי הענן העיקרי הוא עשו וכן הוא בכור דקליפה שכנגד בכור דקדושה שהוא יעקב ויוסף.

עוד עיין פירוש הכתב והקבלה שיש בהאמרת גם לשון שמירת הברית

הכתב והקבלה - (יז) האמרת. לשון הבדלה והפרשה (רש"י), ובפירושו זה יתבאר היטב מאמרם (סנהדרין נ"ו) דילפי ממלת לאמר ענין גלוי עריות שנצטוו עליה ב"ג, שהוא לכאורה רחוק מאד ממשמעות המלה (ע"ש בתוס'), אמנם כיון שבלשון אמירה המכוון ענין הבדלה והפרשה דבריהם פשוטים, כי בכ"מ שיש גדר ערוה כתיב בו לשון קדושה שפי' פרושים מן הערוה, וכמ"ש רש"י ר"פ קדושים. ועמ"ש ריש ויקרא במלת לאמר:

רמח מלאכי פרק ב (ז) כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱךָ יִדְוֹד צְבָאוֹת הוּא:

מצודות דוד (ז) כי שפתי הכהן - ר"ל הנה כל זה ראוי לכל כהן כי שפתי כהן ראויים שישמרו את הדעת לדבר במ והראוי הוא שכל בני ישראל יבקשו תורה מפיהו ושהוא ילמדם. כי מלאך - כי הוא שלוחו של מקום להורותם הדרך הישר וכמ"ש וללוי אמר וגו' יורו משפטיך ליעקב (דברים לג):

רמח פרק כח (כט) וְנִשָּׂא אֶהָרֹן אֵת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֵשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בָּבֵאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזַכְרֵן לְפָנֵי יְהוָה תְּמִיד:

(ה) הוסיפה זו היא של הרב מטשרין וצ"ע עליה (מצאתי בכת"ל המועתק מכת"ל רבינו ז"ל) וכיונתי למבואר בחיי מוהר"ן אות תריב

רמב" צ"ע כי פשט הפסוק הכוונה אל הכהנים ולפ"ז היינו תורה, אבל בהמשך משמע שהכוונה לתפילות ישראל המקושטות בתורה ונראה שדייק לשון ואמרת אליהם דייקא לשון רבים. ועיין עה"פ אמור אל הכהנים ביאר רבינו אמור היא התפילה (וכן באות ב' האמורי הוא לעומת התפילה) לכן אפ"ל שתפילת משה נקראת אמרת שבתפילתו יזהיר את תפילות ישראל.

רמב" הוסיפה זו היא של הרב מטשרין כמבואר בחיי מוהר"ן תריב

המשכן אל משה ויקם משה את המשכן. וזה פרש רש"י על מילת ואמרת: 'להזהיר הגדולים על הקטנים', הינו צדיק הדור, שהוא בחינת משה מאור הגדול יזהיר ויאיר את התפלה, רוצה לומר שכאן נרמז מה שאמר לעיל שצריך לקשר התפילה לצדיק הדור שיבנה השכינה ויכינה לזיווג, ומבאר כאן שזה בחי' שמזהיר ומאיר^{רנ"ב} את התפילה שהיא בחי' מלכות שהיא בחינת מאור הקטן כידוע (נוסח הכת"י) (טו)^{רנ"ב}.

ולקח לא יטמא בעלמיו- הינו על-ידי שמירת הברית פנ"ל דהיינו שהתנאי הראשון לזכות בחרב התפילה הנ"ל הוא הזהירות מטומאת פגם הברית, פמונבא בזהר(יז)^{רנ"ב}: 'עקרא היצרא בישא על ערין^{רנ"ב} פירוש עיקר היצר הרע הוא המסית לפגם הברית^{רנ"ב} והיא עקרא הימסאבותא' דהיינו עיקר הטומאה. וכן מבואר בסוף תורה רמב שהרהורים של ניאוף הם אבי אבות הטומאה בחי' מת. והיא התאוה הכללית הגורמת לכל התאוות (תורה לו). וכן בלק"ה קדושין ג' ג' אומר מוהרנ"ת שרבינו בכל המקומות כתב שעיקר הנסיון והבחירה של האדם בעוה"ז הוא תאות ניאוף שהיא עיקר המתקלא והמשקל של כל אדם וזה עיקר הנסיון והצירוף של כל אדם שבא לעוה"ז להתנסות אם יזכה לעמוד בנסיון זה לשבר תאוה זאת, עכ"ל. וכעין זה כתב גם בלק"ה שלוחין ג' אות כח ע"ש ובתורה לו אות ב. גם כפשוטו ממש אפשר לבאר כי כל עבודת ה' תלוי רק בברית והקשר שלנו עם הש"י, ויצה"ר של עריות הוא פגם הברית הזאת^{רס}.

וכשישמר את הברית, זוכה לבחינת תפלה פנ"ל, וזוכה לבחינת תהלת אהטם לך^{רס}, פי עקר הריח תלוי בטהרה^{רסא} בתחילת התורה באות ב' הביא רבינו פסוק זה להוכיח

^{רנ"ב} צ"ע הכוונה במאיר האם הוא בעצמו או ש"ע שמעלה אותה לנוקבא דפרדשקא שמשם מקבלת הארה ונ"ל ששניהם אמת וכמבואר לעיל מלק"ה אהע"ז שהצדיק מברר הטוב שבתפילה. וגם האורות שמקבלת מנר"פ הנ"ל זה ע"י זעיר שהצדיק מרכבה לו כמבואר לעיל בזהר עה"פ ויבא משה אל המשכן.

^{רנ"ב} עיין זוהר פקודי רל"ח: ובגין כך ויקם משה את המשכן, לאתתקפא מרזא דלעילא, ולא יתתקף מרזא דלתתא, ועל דא משה דהוה מרזא דגו אספקלריא דנחרא, אצטריך איהו לאקמא משכנא, לאנחרא מניה ולא מאחרא, (ועל דא) סיהרא סוד המלכות אצטריך לאנחרא מן שמשא סוד ז"א ולא מאחרא, תא חזי, כנסת ישראל אצטריכת לאסתלקא לעילא, ולא תדבקא גו שמשא. ולא ש"א יד אלויה למטה.

^{רנ"ב} עיין זוהר ויקרא ט"ו: - אמר רבי יוסי, כתיב (ויקרא יח ו) ערות אביך וערות אמך לא תגלה כלומר לא תגלה בחטאך שיתקן על אמא ולא מן ז"א אלא מתגלה יסודם וזה נקרא גלוי עוה"ז ח"ל, וכתיב אמך היא לא תגלה ערותה, ותנינן אמך היא ודאי כלומר שזה נאמך על אמא עלאה, דא אם גלה עריותה שאם זה החוטא גילה יסודה בחטאו, למאן בעי לאתבא לה ולתקנה ע"י תשובתו, ודאי לתקנא מאי דגלי דהיינו שיעשה תשובה שלימה שיתקן מה שקלקל ויחזור גה"י לז"א עם הנחמון להתלבש צ"א. דתניא, כד סגי יצרא בישא בבר נש כי למנו כשמתגבר ה"ה"י צלם, לא סגי אלא באינן עריין אינו מתגבר אלא צלם העניות, ובלהו חובי אחידן בהווא ערייא. וכל העוונות לחוים בגלוי עניות, וכתיב לא תגלה, פיושו כד אתתקן כשנתקן הפגם, אתתקן לקבל ההוא דגלי נתקן ע"י תשובתו כנגד מה שגילה כלומר שנה"י לז"א יחזרו להתלבש צ"א, ודא אקרי תשובה. ועיין זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועיין ת"כ פ"ט.

^{רנ"ב} עריות בהלכה הכוונה דווקא היכן שענשו כרת אבל כוונת זוהר לכל פגם הברית וכן לשון עריות הוא עפ"י הכתוב כמער איש ולויות (מ"א ז לו), כדפי' רז"ל (יומא דף נ"ד) כמער, כחבור איש עם הלוייה שלו שהיא הנקבה. וכן כל פגה"ב הוא שטויה מהחיבור הנכון המביא לכבוד שמים. בענין עריות שמעתי מהרי"צ נט"ו דקה 10 עפ"י חת"ם בתשובה פירוש וציונו על העריות (שבברכת האירוסין) אין הכוונה שאסר לנו עריות אלא שציונו על היחוד ומבאר גם עפ"י מהר"ל שכל העריות הם כאלה שא"א לעשות בהם יחוד כי יחוד הוא שבטל איסור אבל כמו שבתערוכות יש חתיכה הראויה להתכבד שלא בטלה כן הם העריות שלא מתבטלות לכן לא שייך בהם יחוד עי"ש שכל יחוד הוא שאתה עושה איזה רבותא שאתה מכניס מהחוץ אל הפנים או מקרב רחוק לכן בשני אופנים לא שייך יחוד או כשלא צריך לקרב כי הוא קרוב ממילא שזה כל העריות מחמת קורבה או שזה דבר שבשום אופן לא יוכל להתקרב כי לעולם זה לא יהיה יחוד וחיבור אלא זנות שזה הפך הייחוד נמצא שהקב"ה ציונו על העריות דהיינו שרוצה שיהיה כמוער איש ולויות דהיינו חיבור אבל רק באופן שבאמת נעשה יחוד דהיינו קירוב משנים נעשה אחד ולא כשממילא הם כבר כאחד ולא כשבשום פנים לא שייך חיבור ביניהם

^{רנ"ב} עיין גם תורה קל על - ידי ענה נצול מפגם הברית. וזה שכתוב: כל הגדול מחברו, שיש לו גדלות. יצרו גדול ממנו, שמתגבר עליו היצר הרע בתאוות נאוף, פי זה עקר היצר הרע.

^{רס} קשה לבאר למה ובגלל זה הרבה טועים שאפשר לעבוד את ה' אע"פ שלא נשמר מאד מהתאוה הידועה, ועיקר הטעות היא שלא מבין הקשר בין תיקון הברית שבבחינת המקבל דהיינו שלי כלפי הקב"ה לתיקון הברית שבבחי' המשפיע, כי עיקר שמירת הברית שמדברים עליה היא בבחי' משפיע כנ"ל בזהר עיקר ערין וכו', ואילו הברית והקשר עם הקב"ה זה בבחי' מקבל ונדמה שאע"פ שלא מתוקן בבחי' משפיע אעפ"כ יכול להיות מתוקן בבחי' המקבל דהיינו הברית והקשר שלי עם הקב"ה, אבל באמת הקשר הוא הדוק מאד, כי שניהם הכוונה לקשר הברית בין בעלי הברית ולא קשר אחר אפילו של הסתכלות פוגם בזה, ולא רק בעריות ממש אלא גם בכל מיני השפעה או התבטלות למי שלא נולד מזה כבוד שמים. ומי שפוגם בזה פגום בזה רק שקשה לבאר וצריך להאמין. והביאור בכלליות כיון שגם בבחי' משפיע חייב שתייהיה כל כוונתו רק עמ"נ שיוולד ממעשיו כבוד שמים עיין תורה קלד בבחי' אמירת תורה ועיין תורה רסד בבחי' נתינת צדקה שגורמים ניאוף כמבואר שם, והביאור שכיון שסוף דבר לא יוליד כבוד שמים הפגם הוא כבר בעצם ההשפעה שלא מכווין בה לשם שמים כראוי.

^{רסא} עיין תורה לב תנינא לא תהנה אף שבחי' משיח של כל אחד זה עד כמה הוא רחוק מניאוף אפילו מריח ניאוף ועיין מעשה ז' בעטלעס יום שני בסיפורו של החרש שעל ידי ניאוף נתבטל הריח. ועיין גמ' ערובין כא: הדודאים נתנו ריח וכו'. ועיין בבני יששכר שחוש הריח החוש היחידי שלא נפגם בחטא אדה"ר

שתפילה בחי' חוטם, שעל כן ע"י תפילה יכול לזכות לרוח חיים מחטם העליון שבאריך אנפין שבכתר, וכאן מביא רבינו פסוק זה להוכיח שלחיות והאורות הבאים מהחוטם הנ"ל ע"י תפילה כנ"ל אפשר לזכות רק ע"י תיקון הברית בגלל שבחוטם נמצא חוש הריח. וחוש הריח תלוי בתיקון הברית^{רסב}, **כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָהּ (סוּפָה מ.ח. 207): 'מִשְׁבֵּטְלָה הַטְּהָרָה בְּטָלָה הַרְיָח'**. ביטול הטהרה בפשט הכוונה לאפר פרה אדומה המטהר מטומאת מת שעל כן בטל הריח הטוב שבפירות. אבל רבינו מפרש טהרה מטומאת ניאוף, שגורם לביטול חוש הריח הטוב שבפירות^{רסג}, ותועלת הריח מבואר בגמ' ברכות מג: איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח. וכן תיקנו חז"ל בהבדלה של מוצ"ש כשעוזבת הנשמה יתרה את האדם להשיב נפשו בריח בסמים. וחוש הריח תלוי בטהרה **כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּגְמָרָא (ש"ס מ. 207) 'שֶׁאָמְרוּ: רִיחָא דְחֲנוּנֵיתָא אֲנִי מְרִיחַ'**. מסופר שם שרב הונא מצא תמר מיוחד בעל ריח טוב ועטף אותו בכשבת לביתו אמר לו רבא בנו שמריח ריח של תמר המיוחד **אָמַר לֵיהּ רב הונא: בְּנִי, טְהָרָה יֵשׁ בְּךָ'** כי המעשה הזה היה אחר חורבן הבית כשכבר בטל הריח מהפירות ואעפ"כ בנו הריח סימן שאצלו לא אבד חוש הריח ע"י טהרה שהיתה בו^{רסד}:

הוספות לעיון שייך לאות א

^{רסב} ועיין תורה ט אות ודו וצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור. והצדיק יודע לכונן השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השמים. כי כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה – משיח, כמו שאמרו (ג) משה, שפיר קאמרת, וכתוב (בראשית מ"ט): "עד כי בא שילה" דא משה' (זהר בראשית כה:); ומשיח הוא פלול כל התפלות, ובשביל זה יהיה משיח מורח ודאין' (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה סנהדרין צג:), כי התפלות הם בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיהו מ"ח): "ותהלתי אֶחָטָם לך" (ד): גם עיין תורה ל אותו שכשהזכיר ענין זה של תפילה בחי' חטם הזכיר שמשיח יהיה מורח ודאין וצ"ע למה בתורה שלנו לא הזכיר זאת. ועיין בן יהוידע על סנהדרין הנ"ל שמורח ודאין זה ע"י ששורה רוח הקדש על חוש הריח שלו והיא מעלה מיוחדת שתייהיה למשיח כי משה רבינו זכה רק שתשרה על חוש הראות שלו שע"ז היה חזי ודאין ומשיח יזכה יותר שתשרה גם על חוש הריח שלו. ורבינו מחדש שהכל תלוי במדרגות בתיקון הברית

^{רסג} סוטה דף מח. – משנה משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישותו יין וגו' משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים משרב בית המקדש בטל השמיר ונפת צופים ופסקו אנשי אמנה מישראל שנאמר הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' רבן שמעון בן גמליאל אומר העיד ר' יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות ר' שמעון בן אלעזר אומר הטהרה נטלה את (הטעם ואת) הריח המעשרות נטלו את שומן הדגן והכמים אומרים הנות והכשפים כילו את הכל:

^{רסד} בהמעשה לקמן מבואר שנחלש ריח הפרי וגם נחלש חוש הריח ומשמע שחוש הריח כיון שהוא חוש יותר רוחני משאר חושים לכן תלוי בטהרה דהיינו כמה שיוצא מגשמיות ובעיקר מתאות ניאוף כן יותר מרגיש ריח אפילו ריח חלש עיין שם עץ יוסף שבאמת זה הדדי דהיינו שגם ריח הפרי עצמו נחלש והעיון יוסף מבאר שנחלש ריח הפרי כיון שבטלה טהרה כי כשהיתה טהרה אזי התגברו על התאוה ע"י טהרתם אבל כשבטלה הטהרה יש חשש שהריח יגרום לתאוה לכן החליש הקב"ה את הריח בבחי' זה לעומת זה משמע כדמצינו בע"ז כשפסקה הנבואה נפלה האמונה אזי ניתן רשות לבטל יצה"ר של ע"ז וגם יצה"ר דניאוף החלישו כיון שנחלשו הכוחות להתגבר על התאוה וזה כל הגדול מחבירו יצרו גדול

^{רסה} תניא ר"ש בן אלעזר אומר טהרה בטלה טעם וריח מעשר ביטל שומן דגן פרש"י – שמתוך שהיו טהורים ונהגין בטהרה אף הקב"ה מטהר פירותיהן מריח רע ומטעם רע:

רב הונא אשכח תומרתא דחינוניתא שמינה ויש זה יום טוב ומין תמיים הוא לעצמן שקלה כרכה בסודריה אתא רבה בריה א"ל מורחינא ריחא דחינוניתא א"ל בני טהרה יש בך, יהבה ניהליה, אדהכי אתא אבא בריה דרבה נכדו כל רב הונא שקלה יהבה ניהליה א"ל כל הונא לננו בני שמחת את לבי כטיקון והקהיתה את שיני, שהליתני שהליתני על נקי יותר מעלי שנטלת ממני ומת לו. היינו דאמרי אינשי רחמי דאבא אבני רחמי דבני אבני דהוו ליה רב אחא בר יעקב איטפל ביה ברב יעקב בר בריתיה כי גדל א"ל אשקין מיא אמר לו לאו בריך אנא והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא: וע"ש עץ יוסף טהרה יש בך – כי באמת הריח נשאר בה בטבע הפנימי רק שהיא כל כך בהסתר עד שהאדם הגשמי אינו מריח בהן זולתי מי שיש בו טהרה הפנימית

וע"ש עיון יעקב – עיין לעיל דפירות שיש בהן טעם וריח טוב הם גורמים לטומאת קרי לכן בגמ' יומא דבר ראשון לא היו מאכילים לכה"ג אתרוג ולפי שבטלה טהרה מה"ט בטל טעם וריח הפירות שגורמים טומאה.

^{רסו} בפשט לפי רש"י בגמ' סוטה שם מבואר שהריח בטל מהפירות אבל מרבינו משמע שהריח נשאר בפירות ורק בני האדם מחוסר טהרה נחלש אצלם חוש הריח, ומי שזכה לטהרת הלב ע"י נקיון מהתאוה הוו נשאר בו כל כח חוש הריח.

א.

מנוקבא דפרדשקא

משם כל חיותו – כי התפילה בחי' חוטם כמ"ש "תהלתי אחטום לך". ומנוקבא דפרדשקא משך רוחא דחיי למשיח (ספד"צ) פירוש שבבחי' קומת אדם הזך שהוא שורש כל העולמות, מבחי' ד' חושים שבו שהם ראה שמיעה ריח דיבור דהיינו אורו הפנימי המאיר בכלי העיניים, האוזניים, אף, פה, משם הוא שורש לחיה נשמה רוח נפש שלנו (פתש"ע). ובבחי' חוטם שבו שם הוא שורש לבחי' רוח החיים שלנו. (שכן גם אצלנו באף נבחן החיות דהיינו רוח חיים, ושם החוש הריח שגם קשור לזה כמבואר בסוף התורה שהתפילה נבנת בריח שהוא הנאת הנשמה והוא תלוי בטהרה שהיא היפך גפה"ב). לכן תפילה שהיא בחי' חוטם פועלת להמשיך עוד רוח חיים משרשה שבבחי' חוטם למתפלל. ועל ידי זה מאיר יותר הרוח מאור הנשמה לדיבור פה שהוא ה"נפשי יצאה בדבר". ומשיח לשון שיחה, ואדם נקרא מתפלל שזהו גדר אדם, (וכן האותיות הפנימיות של אדם הן מתפלל) וכן בגמ' מבעה זה אדם. ועיקר מהות האדם הוא בחי' הרוח שבו, כי הנשמה היא הארה מלמעלה לתקן אותו, והנפש היא הבחינה הנופשת בו שאותה הוא צריך לתקן, דהיינו בחי' המלכות, אבל הרוח שם הבחירה ושם אדם היא בעצם בחינתו (פתש"ע) ושם מאיר שם מה גמט' אדם. והוא המטה והמשפט והקו האמצעי הנזכר כאן בתורה שעל ידו שלמות התפילה.

רוח אפינו משיח ה'

עיין תורה א' ח"ב אות יב מבואר שם שע"י שיוצא מג' מידות ותאוות רעות זוכה ליראה ולתפילה בשלימות ואזי כל הצמחים מחזירים כחם לתוך התפילה שהיא בחי' דבר ה' כי כח הצמחים הוא במראה טעם וריח והעיקר הוא הריח וע"ז נעשה התנוצצות משיח ע"י שעיקר כח שנותנים הצמחים הוא בחי' ריח שהוא הדבר שקשור לנשמה ואין לגוף הנאה ממנו ועיקר התפילה מהנשמה בבחי' כל הנשמה תהלל י"ה, ומשיח מקבל כל התפילות כי משיח הוא בחי' חוטם בחי' רוח אפינו משיח ה' שמקבל כל הריחות שהם בחי' התפילות כי יניקת התפילה שהיא מהנשמה היא מהריח.

עיין תורה ל אות ז' - וְכָל הַתְּפִלוֹת הָאֵלוּ עִם כָּל הָעֲרֻבוּבִים בְּאֵין אֶל הַצְּדִיקִים, כִּי הַצְּדִיקִים הֵם בְּחִינַת מְשִׁיחַ, שְׂאֵלֵיו בְּאֵין כָּל הַתְּפִלוֹת לְהַעֲלוֹת. בְּבִחִינַת (ישעיה מ"ח): "וּתְהַלְתִּי אֶחָטָם לְךָ", שְׂכָל הַתְּהַלּוֹת בְּאֵין לְבִחִינַת מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא בְּחִינַת חוֹטֵם, בְּחִינַת (איכה ד'): "רוּחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה'". כִּי מְשִׁיחַ הוּא מוֹרַח וְדָאִין (כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ וְבוֹתִינוּ, זְכוּנוֹם לְבִרְכָה, סִנְהֶדְרִין צ"ג), בְּבִחִינַת (ישעיה י"א): "וְהָרִיחוּ בִּירְאֵת ה'". הֵינּוּ בְּתַפְלוֹת, שֶׁהֵן בְּחִינַת (משלי ל"א): "יִרְאֵת ה' הִיא תִתְהַלֵּל". כִּי הוּא מוֹרַח וּמְרַגֵּשׁ בְּהַתְּפִלוֹת שֶׁמְקַבֵּל מֵהֵם, אֵת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶׁהוּא, כִּי כָּל הָעֲרֻבוּבִים שֶׁל כָּל אֶחָד הֵם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה כְּנ"ל. נִמְצָא שֶׁהַצְּדִיקִים הֵם סוֹבְלִים צֶעַר עַל יְדֵי הַתְּפִלוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁמְבַלְּבְּלִין אוֹתָן כְּנ"ל, וּבְשִׁבְלֵי זֶה צְרִיךְ לְקַבֵּל תּוֹכַחְתָּם אֶף שֶׁמְבַזִּין אוֹתָנוּ כְּנ"ל:

ב.

בענין חרב השבח

להבין לשון שבח – רש"י בכל מקום למד שבח לשון השפלה אבל המלבי"ם למד לשון הטבה כמו משיח את השדה ובכל מקום ההטבה משתנית לפי הענין לכן לגבי בשוא גליו אתה תשבחם וכן משיח שאנו ימים מודה לרש"י אבל כגון דור לדור ישבח מעשיך לא ובאמת צ"ע איך רש"י יפרש שם כי שם שתק ולא פירש.

סוד **השבח** צ"ע שהוא תרתי סתרי כי ע"י שמשבח זולתו ומעלה חשיבותו פועל אצלו להפך שירד וישפיל עצמו אליך ועיין מזה במעשה ממלך ענו שכמה ששבחוהו יותר כן הסיר המסווה מעצמו ועיין תורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו ונראה שדווקא בצד הקדושה זה כך אבל בסט"א הפוך שכמה שמשבחים אותו יותר נעשה רם ומתנשא יותר בגאווה.

בענין חרב **השבח** אולי אפ"ל שיש מעלה על הבקשה בזמן של התגברות הדינים בבחי' ה' ילחם לכם ואתם תחרישון שאין הכוונה תחרישון לגמרי אלא שאין מקום לבקשות כי גבר הקטרוג, אבל לשבחים והלל תמיד יש מקום, כי סגולת השבח למשוך את המשובח אליו כמו שרואים בחוש, וכן הלשון שבח לשון השפלה כמ"ש בשוא גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם. ועפ"ז אולי גם אפ"ל שידוע שבקשה פונה לאוזן ז"א לעומת השבח שנקרא שבחו של "מקום" דייקא שזה רומז לכתר אפשר שיש בו יותר סגולה לעורר את ז"א שיעלה תפילותינו לבעל הרחמים גדולים הנזכר בתורה קה דהיינו אריך שבכתר ששם הנוקבא דפרדשקא, כי דייקא ע"י שבחים שיעלה מאיתנו יוכל לגרום לו להשפיל ולהמתיק דיני ז"א שישמע בקשתינו. בענין החרב צ"ע כי אחיזתה ביד ואילו התפילה בפה ואיזה בחי' יד יש בה ואולי עפ"י ויהי ידיו אמונה

בענין **קשת הבקשה** עיין עבודה זרה דף כה ואיזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף? הוי אומר: זו קשת. ואיזו היא מלחמה שצריכה שתי ידים? הוי אומר: זו קשת. ואיזו היא מלחמה שצריכה לימוד? הוי אומר: זו קשת. ונראה שרומז גם לענין קשת הבקשה שבתפילה כי יד בחי' אמונה כמ"ש ויהי ידיו אמונה וכל תפילותינו על שפנה עורף ומבקשים אנו יחזיר פניו והיינו יד כנגד עורף. והבקשה צריכה שתי ידים דהיינו יתר אמונה, אולי כי התכלית שגם היא תהפך לחרב, דהיינו שלא ירצה את הבקשה אלא כהיכי תמצוי לדביקות. ואפשר שגם זו הסיבה שצריכה יותר לימוד.

עוד בענין **קשת הבקשה** עיין לק"ה גזילה ה' אות כג בחי' חשמל חש קודם למל בחי' חסידים ראשונים שוהים שעה אחת קודם התפילה משמע שהשתיקה היא כמו בחי' מתיחת חוט הקשת דהיינו מה שעוצר עצמו מלבטא את עצמו במלכות פה אלא נשאר בבחי' הרהור הלב בחי' תבונה בכסופים והשתוקקות לדבר אליו ית', זה בעצמו אח"כ נותן יותר כח לדבורים שידבר, ולפ"ז נמצא שגם בבחי' שבחו של מקום יש בחי' קשת. ומענין זה עיין גם תורה ס' דיבור בחי' הולדה וכשמתיך פה אלמים אזי הדיבור יוצא בכח דייקא כיוון שהיה אילם עד עתה.

מדוע תפילה בחי' חרב דייקא ובקשה בחי' קשת

(כב) בחרבי ובקשתי - ת"א בצלותי ובעותי. צלותי הוא סדר תפלה הקבוע כמו"ש א השבח והתפלה וההודאה מעכבין (תוספתא מנחות ו-ו) ובעותי הוא בקשה אשר אמרו אם רצה אדם לחדש בתפלתו מעין כל ברכה שואל אדם צרכיו יעוין פ"ק דע"ז בזה. (דף ח) והנה הנפק"מ כי סדר תפלה שזו עבודה קבועה אין הכוונה מעכב ואם כוון לבבו באבות סגי (אורח חיים קא א), לא כן בחידוש שמבקש אדם צרכיו ומחדש בעי כוונה יתירה (ע' ס"ח קז ופרישה שם), ואולי נכלל זה בהא דאמרו פ"ק דתענית (דף ח) אין תפילתו של אדם נשמעת אלא א"כ משיח נפשו בכפו והא כו' ולבם לא נכון עמו כו' ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור. פירוש שסדר התפלה שהוא בצבור אף שהוא בלא כוונה מתקבלת, לא כן הבקשה החדשה היא צריכה להיות בכוונה מופלגת, ואמרו בירושלמי ברכות (ד-ד) שאחיתופל היה מתפלל ג' תפלות חדשות בכל יום [אולי ע"ז] אמר דוד במזמור (תהלים נה, יח) שאמר על אחיתופל ערב ובוקר וצהרים אשיחה כי אין אני מתפלל יותר מהחיוב וישמע קולין]. והנה חרב הוא בעצמו מזיק שברזל שיש לו חדות ממיית בכל שהוא ואין צריך אומד (כ"מ פ"ג מרוצח ה"ד) אבל הקשת בעצמו אינו מזיק רק כח המורה ותלוי לפי כח רוחק המורה בקשת, לזה קרא לתפלה בשם חרבי שהיא אף בלא כונה מרובה ובעותי בשם קשתי שהיא כמו קשת שהיא עד שמישים נפשו בכפו, ולכן אמר ברכות דף ה' כל הקורא ק"ש על

מטתו כאלו אוזח חרב של שתי פיות כו' כי על מטתו איננה כוונה מרובה. ולכן אמר (תהלים ו, י) שמע ד' תחינתי זה בקשתי שצריכה כוונה מרובה כש"כ ד' תפילתי יקח שא"צ כוונה כ"כ ודו"ק היטב. עוד בזה עיין גר"ז והנצי"ב ורש"ש שם בגמ' ב"ב קכג. לעיין גם מנחת אהרן עם שפח

שייך לאות ב

ג.

כלי זינו של משיח הנ"ל מקבלים מבחי' יוסף שמירת הברית

ועיין תורה לב ח"ב שבחי' משיח תלוי בשמירת הברית ודע, שכל אחד ואחד צריך לשמר את בחינת משיח שיש לו כי כל אחד כפי קדשותו וטהרתו, כן יש לו בחינת משיח, וצריך לשמר מאד, שלא יתקלקל בחינת משיח שלו ועקר הדבר שבו תלוי בחינות משיח הוא שמירה מנאוף כי משיח הוא בחינות חטם, בבחינות (איכה ד): "רוח אפינו משיח ה'", ונאוף תלוי בחטם, כמו שכתוב (שמות כ): "לא תנאף" ואיתא במדרש (רבה פרשת נשא פרשה י): 'לא תהנה אף' וצריך לשמר עצמו מאד אפלו מריח נאוף, כי הוא פוגם בחינת משיח שלו, שהוא בחינת חטם כנ"ל ובחינת משיח הוא שורה על אנפי אורייתא, דהינו הספרים הקדושים שמגילין הפנים של תורה, ושם מרחף רוחו של משיח, בבחינת (בראשית א): "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" 'רוח אלקים-דא רוחו של משיח' (זהר ויחי דף רמ, שפירחף על פני המים', ומים הוא התורה, כמובא (תענית ד', ב"ק י"ז):

וכן משיח בשין ימנית הוא משיח בשין שמאלית דהיינו בחי' תפילה והלעומת זה של תפילה היא תאות ניאוף שהיא ממש היפך צורת אדם והיפך הדעת שע"כ נקרא שכיבה היפך העומד על דעתו והוא הדבר היותר פוגם באף כנ"ל לא תנאף לא תהנה אף כי עיקר צורת אדם ניכר באף כדלקמן סוף אות א באריכות מעידין על הפרצוף פנים עם החוטם דווקא ולכן על ניאוף בחי' השחית כל בשר דרכו בא מבול שהוא השחתה גמורה של כל צורה מידה כנגד מידה לתאוה הזו ולכן כפי תיקון הברית כן יש לו כח התפילה וכיסופין להשי' וכן מבואר בתורה לא חסד מתגלה בפומא דאמה היינו כסופין דקדושה כפי תיקון הברית וזה בחי' רועה זונות יאבד הון היינו כח התפילה וההתקשרות שנאבד ע"י פגה"ב. ויתבאר באריכות בתורה יט. התאוה הזו היא הדבר שנברא להמשיך חיים ובפגמו הוא בחי' שופך דמים ומאבד צורה וכשנפס את האדם התאוה הזו הוא מאבד לגמרי צורת אדם ונופל לגמרי מהדעת כי היא תופסת את כל הקומה ממש כהלעומת שלה דהיינו תפלה אמיתית בבחי' כל עצמותי תאמרנה

ד.

הבכור

כי הבכור מכפיל את האב ואין לומר א"כ הבא אחריו משלש, כיון שגם זה מכח הבכור, כמבואר בכהאריז"ל שכל ההולדות שלה, הן מכח הרוח שנתן בה בתחילה, ולכאורה כיון שמכוחו נולדים אחיו לכאורה היה צריך לקבל פי שנים כנגד כולם ביחד, דהיינו חצי כל הנכסים, ובאמת עיין בגמ' ב"ב קכג. שיש סברה כזו אלא שלמדו מיוסף שקיבל רק עוד שבט דהיינו שהפי שנים אינו אלא כנגד חלק אחד.

התפילה בחי' בכורה כי עיקר התפילה ובעיקר השבח שבה זה היכי תמצי להתקשר לקודם הבריא שזה בעצמו המושג שבח שגורם לקרב את העליון אל התחתון כמ"ש בשבח גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם והמושג תפילה זה להעלות את התחתון אל העליון בבחי' נפתולי אלקים נפתלתי כמבואר בתורה פד תנינא דיליף מהכא שתפילה לשון התחברות אליו ית'

המח"ד הקשה איך זכה יוסף לפי שנים הרי למעשה הוא רוחא דשדי יעקב בגווה של לאה בעיבור ראובן מכוחו נולדו הבנים שבאו אח"כ ולא מיוסף.

ובפרט שמבואר בגמ' ב"ב קכג שראובן נשאר בכור ורק הפי שנים נלקח ממנו וזה עוד יותר קשה כי לכאורה היה צ"ל להפך שרק הפי שנים יבא אצל ראובן כי מכוחו נולדו שאר רוב הבנים כמבואר בכהאריז"ל. וגם יש להקשות על עצם ביאור האריז"ל שלפי דבריו צריך להיות בכור מכל אשה כי לכל אשה יש רוח בגווה שעל ידו נולדים הבאים אחריו.

ואולי ע"כ יוסף נטל את הבכורה על כל אחיו שכיון שכבר היה לו את הנקודה מצד שהוא בכור לאמו אזי ע"י שמירת הברית חיזק את הנקודה הזו וזכה גם להיות בכור על כל אחיו, כי עיקר נקודת אהבה הקדושה (שהיא בחי' כהונה ובכורה כמבואר בתורה לד) היא ע"י תיקון הברית שחסד מתגלה בפומא דאמה (כמבואר בתורה לא ג) וע"ז נעשה בחי' בכור שמכפיל את הכוונה העליונה. ועוד שע"י תיקון הברית זכה להיות בחי' משפיע לאחיו ואע"פ שלא מהבחי' המבואר בכהאריז"ל דהיינו הרוחא דשדי וכו' אבל בבחי' הארת יעקב באחים עלה יוסף להיות ממוצע בינם לאביהם לכן זכה בפי שנים כמו הבכור.

ולכן ראובן אע"פ שמצד לידתו היה בכור אבל עיקר הבכורה והכפל הוא ע"י הברית וכיון שפגם בברית הפסיד את עיקר סוד הבכורה ולפ"ז נראה שגם את העבודה הפסיד וצ"ע וא"כ מה נשאר לו בבכורה שיעקב קורא לו ראובן בכורי ואולי ראשית אוני שאמר רמז לרוח דשדי בגווה שע"כ ראוי לכבוד מאחיו כמבואר בכהאריז"ל ואע"פ שגם הפי שנים נובע מזה אבל בפי שנים יש עוד ענין הקשור לברית וזה הוא הפסיד

ונ"ל שבאמת מכל הבכורה של ראובן נשארה רק כבוד ומה שיעקב א"ל כחי וראשית אוני רמז שלא באשמתו הפסיד את הבכורה כמבואר בכהאריז"ל שכיון שכוונת יעקב היתה לרחל זה שגרם לראובן לחטא, ואולי לכן את הכבוד לא הפסיד אבל את הפי שנים ועבודת הקרבת קרבנות שתלוי באהבה הקדושה הפסיד כי תלויים בברית.

ה.

פי שנים שבתפילה בקשת צרכיו ותהילה

ענין הפי שנים שקיבל יוסף בזכות שמירת הברית מבואר שקיבל את השבחו של מקום דהיינו תהילה כי תפילה היא בקשת צרכיו במלכות ותהילה בבינה כן מבואר בשערי אורה - השער השמיני - הספירה השלישית - ועתה ראה **ההפך שבין תהילה לתפילה**. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות. ולפיכך הכול ראויין לתפילה ואין הכול ראויין לתהילה; כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבחו? לפיכך נאמר: לישרים נאוה תהלה (שם לג, א):

וצריכים אנו לעורר על עיקרים גדולים רמזו אותם רבותינו בענין התהילה, להודיע שאין כל אדם ראוי להלל ואין כל שעה ראוייה להלל. לפי שהמעלה הזאת גדולה היא עד מאוד, אמרו בברכות פרק קמא: אמר רבי שמעון בן פזי מאה ושלוש פרשיות אמר דוד בספר תהלים ולא אמר הללויה עד שראה מפתן של רשעים שנאמר:

יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם הללויה (תהלים קד, לה) עתה התבונן שני דברים גדולים שרמזו. האחד, שאין ראוי להזכיר עניין התהילה זולתי במקום שהיא מזומנת, כלומר לעשות הניסים והנפלאות ולהשמיד הרשעים, כמו שעשה במצרים ששם נאמר הלל הראשון, כמו שנאמר: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעיהו ל, כט). והשני, שאף על פי שראה דוד כמה נפלאות ה' לא מלאו לבו להזכיר הלל, אלא באותו דבר הראוי להלל' משל במי שלובש בגדי מלכות ועוסק במלאכה פחותה, היש ביזוי גדול מזה? לפיכך אמרו רבותינו ז"ל: האומר הלל הגדול בכל יום הרי זה מחוץ ומגוף. ולפי גודל מעלת הבינה אין ראוי להזכיר שבחיה אלא במקומות ובשעות

הראויות להזכיר. והנה הנביא מכריז ואומר כי אין כל אדם ראוי לתהלה: אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים (ישעיהו מב). וכי תעלה על דעתך שתהילתו אפשר לתת לפסילים? אלא דבר ידוע למקובלים כי כל תפילה שאינה הגונה נקראת פסולה, וקבלה היתה להם כך, וכן הוא פי' הפסוק: מי שלא נכנס לשמש בספירת המלכות, שהיא תחתונה בעת התפילה, איך אפשר לו ליכנס לפני רום המעלות, לפני ספירת הבינה? 'לישרים נאוה תהלה', אבל לא לפסילים. הבן זה מאוד.

ועתה צריך אתה להתבונן, כי כבר ביארנו למעלה בשער זה כי הנשמה דביקה בספירת התהלה, והרוח בספירת התפארת, והנפש בספירת המלכות, והנה דוד פירש הדבר בסוד ואמר: כל הנשמה תהלה יה הללויה (תהלים קנ, ו). וכבר ידוע הוא למקובלים כי שם "ה" רמז לשלוש ספירות עליונות, ולפיכך תלה בהן הנשמה וההלל ואמר 'כל הנשמה תהלה יה'.

ואם תאמר; והכתיב הללי נפשי את יהוה (שם קמו, א), הרי ההלל תלוי בנפש? דע כי ההלל הנשמה תלוי בשם "ה", והלל הנפש תלוי בשם "הו"ה כי בו נכללת ספירת המלכות שהיא סוד ה"א אחרונה של שם. ושני מיני ההלל הם: ההלל גמור והלל שאינו גמור. ההלל גמור תלוי בספירת הבינה, מקום שאין בו חסרון כל דבר ולא נדבק בה פגם לעולם, לפי שהיא למעלה מכל השרים והיא דביקה בעולם הרחמים. והלל שאינו גמור תלוי בספירת המלכות, ולפי שלפעמים הרבה היא נפרצת ופגם דבק לה כשישראל חוטאים ומכעיסים, כך ההלל שאינו גמור והוא בדילוגין נקרא כנגדה. זהו סוד ההלל גמור והלל שאינו גמור, והבן זה מאוד.

הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה. ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה. ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? ההלל גמור לחוד, תהילה לחוד; ההלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינה יש בו כמה תכסימים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכות, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואם תזכה ליכנס בחדרי המעלות שבמזמור הזה, תראה ותשמח:

ו.

שבחו של מקום, מקום דייקא

ענין השבח הוא סגולה להמשיך את המשובח אלי וכן פירוש המילה שבח הוא לשון השפלה כמ"ש בתהילים בשוא גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם ועיין בזה דבר נפלא סנהדרין דף צב/ב תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקדוש ברוך הוא ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא כיון שהחיה אותן באו עצמות וטפחו לו לאותו רשע על פניו אמר מה טיבן של אלו אמרו לו חביריהן של אלו מחיה מתים בבקעת דורא פתח ואמר אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דוד ודרו' אמר רבי יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאילמלא (לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים פרש"י - לגנות - שהיה מסדר שבחות נאות יותר מדוד ואילו אמרן הקדוש ברוך הוא היה נוטה אחריהן יותר מאחרי השירות שעשה דוד:

וזה דבר פלא הרי מדובר בהקב"ה שחותמו אמת והוא יודע היטב רשעו של נבוכדנצר וצדקתו של דוד ואיך יתפתה בגלל התלהבות של רגע של אותו רשע לעומת התלהבות הנצחית של דוד אלא כנראה יש בזה איזו סגולה כזו וכלשון רש"י שהוא נוטה אחר המשבח אותו. אמנם אולי אפשר גם לתרץ כאן עפ"י תורה יד שעיקר הכבוד הוא מהמרוחקים דייקא לכן כמעט נטה אחריו יותר מאחר הצדיק ולהבין מדוע סתר המלאך לאותו רשע והרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ואין משוא פנים מלפניו ושמעתי מהריצ"ח שהמלאך רצה להראות את החילוק האמיתי ביניהם שצדיק גם אחרי הרבה סטירות ממשיך לשבח אבל רשע אחרי סטירה אחת הפסיק. עכ"פ אבל היסוד נמצא כאן שהקב"ה כמעט נטה אחר שבחיו אפילו של רשע משמע מצד שהשבח סגולתו למשוך את המשובח למשבח. והענין שמעתי וכן מצאתי באגרא דכלה שכמו בבשר ודם כשמשבחים אותו על מידה מסויימת אזי מתעורר אצלו יותר הכח וחשק להתגבר בה והיא כמו נמשכת ויוצאת ומתגלית אל המשבח בבחי' מצא מין את מינו וניעור כן שבחו של מקום כביכול משפיל ומקרב אותו ית' אל המשבח

לכן טוב תמיד לשבח באותה מידה שאנו רוצים שתתגלה אצל המשובח וראה דבר יפה שמצאתי בענין השבח עד כמה כוחו בבחי' שבח גליו אתה תשבחם פרש"י תשפילם שיהושע בעלינו לשבח לבד השפיל חומות יריחו וכבש העיר קדושת לוי - פרשת קרח

ולכן יהושע כאשר נלחם עם ל"א מלכים היה צריך לעשות איזה מעשה עם הכידון והאורב אבל משה שהיה בדור המדבר לא היה צריך לעשות שום פעולה, רק פעל הכל בדיבור. **וזה שכבש יהושע את יריחו הכל בדיבור עלינו לשבח** כמבואר בדברי רבותינו ז"ל (ירושלמי מ"ב, בד), הוא מחמת שיריחו כבש בשבת. ומבואר בכתבי האר"י ז"ל שהשכל שיש להרב בחול יש לתלמיד בשבת, והיה בו אז השכל שהיה למשה בחול ומשה פעל הכל בדיבור ובה הבחינה כבש יהושע יריחו בשבת על ידי הדיבור

שייך להגה שבאות ב

ז.

ביאור שני השמות הויה אהי-ה

ועיין זוהר ח"ג אחרי מות דף סה. עם צילור המתוק מדבץ

א"ל אי ניחא קמיה דאבא הא שמענא בהאי דכתיב אהיה אשר אהיה שם פלופי האלילות ולא קיימא ביה. א"ל אלעזר ברי הא אוקמוה חברייא והשתא בחד מלה אתקשר כלא [דף סה] ורזא דמלה הכי הוא. אהיה הוא א"ל דא כללא דכלא כלל כל פלופי האלילות. דכד שבילין המזשפיעין שפע האלילות סתימין ולא מתפרשן וכלילן בחד אתר להיינו בל"א. כדן אקרי א"ל אהיה כללא דכולא. וכאילו א"ל אומר ש'אהיה מוכן להתגלות בפלופי האלילות, אבל עתה כלא סתימין ולא אתגלייא.

דכד שבילין סתימין עיין אור יקר שהזוהר נקט שבילין כי הם היותר נעלם אפילו מנתיב וכ"ש מדרך, להראות עד כמה עדיין הלב נתיבות חכמה שבהם חקוקים ההיות שצריכות להתגלות עדין נעלמים מאד בכתר ולכן שם נקראות שבילין סתימין **וכלילן בחד אתר** ביאר האור יקר כי הענין הוא כי שם אהיה בכל מקום אינו בכתר וגם לא בחכמה אלא הוא בסוד הבינה כי אקיק נוקבא פירש רשב"י מפני שההיות זכרים והם בידוין ברישא, ואקיק באלף ברישא נוק'. והנה בכתר עצמו אין בו שם עצמי לרוב העלמו וקורבא למקורו. אמנם תחילת השם הוא בחכמה ולכן בשם הויה תחילתו 'ו' דהיינו חכמה נקודה וקודם נקודה אין שהכל נעלם ונסתר ונקראת הבינה פתח גילוי לחכמה כי הלב נתיבות חכמה אינם נגלים בחכמה אלא בבינה, ולכן אפילו בהסתרם בכתר סודם בסוד אקיק המורה על ההעלם הם בבינה, אפילו מיעוט ההיגלות הזה דהיינו שיקראו בשם זה שייתייחסו בשם כאשר נבאר אפילו זה אינו אלא בבינה שבכתר.

כדן אקרי אקיק עיין אור יקר כי למעלה בחכמה שבכתר נקראות יקוק וכמו שהם למטה באצילות ל"ב אלקים ובתוכן ל"ב שמות יקוק מתחלפות בנקודתם כן הם בכתר ל"ב שמות יקוק בחכמה ולבוש עליהם ל"ב שמות אקיק אלא העלמן אינם ל"ב שמות אקיק אלא שם אחד לבד.

וזהו שאמר כדן אז איקרי התפשטות העולם הזה ופירוש שם אקיק לעת כזה דהיינו בינה שבכתר פירושו אל תחשוב להסתכל בי כי לא תשיגני שאני נסתר ונעלם אמנם לעתיד אהיה מתגלה וכאן אינך מבין דבר, בענין שמורה ממש כמו שהוא ענינו הוא גילוי דהיינו שהנתיבות בחכמה שם יקוק נסתר שאין בו גילוי כלל ואין מי שיודיענו, ויתפשטו ענפיו לבינה ושם יתגלו והיינו שיתייחס איזה שם בכתר, ושם שיתייחס בו ולא בכתר שבכתר ולא בחכמה שבכתר, מפני שכתר שבכתר אין בו שם, וחכמה שבכתר יש בה שם ושמה נעלם, ובינה שבכתר יקרי בשם אקיק שהוא גילוי ודאי אמנם הגילוי נסתר ונעלם. ולזה יאמר אהיה ירצה אתה רואה שנגלית ותחשוב לדעת בי אל תחשוב כי גילוי הוא להגלות אקיק למטה וכאן אינך מבין דבר כאילו לא הייתי.

שייך לאת ג'

ח.

בענין שלא יטה את החרב לימין ולשמאל

מוהר"ת ביאר שהן קליפת עשו וישמעאל עשו וישמעאל שמונעות התפילה בחי' ימין חסד דקליפה ושמאל דין דקליפה והן גם חרב וקשת כמו התפילה עצמה כי עשו כתיב ביה על חרבך תחיה וישמעאל כתוב בו והיה רובה קשת וכתוב שחרב הוא כנגד פנים וקשת היא כנגד עורף וכנגד הכוונה היינו שעשו בעל החרב טוען שאין פנים אין חסד וישמעאל בעל הקשת טוען שאין עורף שתמיד רצוני הוא רצונו תמיד הוא בהגות חסד עימי וממילא בודאי כבר שמע תפילתי

עדין צריך ביאור שלכאורה הן שתי קליפות על עצם התפילה ולא בתוך התפילה כיצד לכון החרב מה שכתב רבינו בתורה ואינו מטה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע עיני קיצור לק"מ שמביא לשון לקוטי עצות ערך תפילה וערך צדקה אות א שהביא זאת בשינוי לשון תמוה מאד – שלא יטה מן הצד לא לימין ולא לשמאל רק יכלכל כל דבריו במשפט: וצ"ע משמע שצריך שישאר בצד ולכאורה זו טעות וצ"ל אל הצד, אבל אם זו טעות סופר תימה שבקיצור לקוטי מוהר"ן לא תיקן זאת, או לפחות ישמיט. עוד עיין בלק"ה נחלות ד' אות כ' לעיל בענין קליפת עשו וישמעאל גם שם לשון מוהר"ת דומה לזה שאם סומך על חסדו לבד "גם זה טעות גדול כי נוטה מן הצד לימין לא כראוי" נמצא שא"א לומר שזו טעות אלא בכונה כתב מוהר"ת לשון זה, וגם א"א לתרץ ולומר שכן היא לשונו כי עיין לק"ע אמת ואמונה אות ה' אי אפשר לבוא לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים אמתיים וילך בדרך עצתם ולא יטה לימין ולשמאל מדבריהם וכו'... וצ"ע ולכאורה נראה שדווקא לגבי תפילה נקט כן וצ"ע

ואולי אפשר להמליץ כי מבואר במעשה מאבדת בת המלך (שהיא גם בחי' התפילה) שהמשנה למלך בפעם הראשונה שמצא את הבת מלכה היה זה אחר שהלך זמן רב במדבריות ושדות ויערים והיה הולך במדבר, וראה שביל אחד מן הצד, והיה מישב עצמו: באשר שאני הולך כל כך זמן רב במדבר ואיני יכול למצאה, אלך בשביל הזה, אולי אבוא למקום ישוב; והיה הולך זמן רב: עד שמצאה שם במבצר וכו' ואנ"ש ביארו ששביל מן הצד הכוונה להתבודדות שכלפי הג' תפילות הקבועות שהן דרך המלך היא נקראת שביל מן הצד. ואולי אפ"ל שזה רמז במשנה ב"ב פרק ו' מ"ו - מי שיש לו גנה לפניו מגנתו של חברו, נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאים, ואינו מכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת, והחיצון זורע את הדרך. נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהם, נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שהוא רוצה, ומכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת, וזהו זה אינם רשאים לזרעה: ואולי לזה רמז מוהר"ת דכיון שהתפילה נקראת שביל מן הצד לכן לא יטה ממנה לימין ולא לשמאל. עיין גם לק"ה ר"ה א' א' תשובה היא בחי' פתח בצידה תשים פתח צר דייקא בחי' פתח ההא שמן הצד דהיינו שרמזו כבר שתפילה נקראת בחי' צד וכן תפילה בתורה י' נקראת בחי' אש"ת והאשה נבראה מן הצלע שבצד

עוד אולי אפ"ל כי לעיל הבאתי ביאור מוהר"ת ששני הצדדים שבתפילה הם קליפת עשו וישמעאל שהן שתי סברות המונעות מתפילה אחת בדין ואחת בחסד וצ"ע שם הרי לכאורה אין זה שני צדדים בתפילה עצמה אלא שתיהן צד אחד שלא להתפלל שאחד מתלבש בחוסר אמונה ואחד מתלבש ברוב אמונה והאמת היא באמצע שיש חסד ואעפ"כ אני צריך לזכות מצד הדין וצ"ע אם הקליפות היו אחת מונעת והשניה דוחפת להתפלל יותר מדאי אזי התפילה היא באמצע אבל לפי ביאורו שתיהן מונעות נמצא שהאמצע הזה הוא לא בכוונה התפילה אלא ביחס אלא התפילה וברגע שהחלטתי להתפלל ולא לשמוע להם נמצא שהתפילה היא בצד וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול

עוד אולי עפי' דרשת חז"ל עה"פ כרום זולות לבני"א דקאי אתפילה שהיא ברומו של עולם ובני"א מזלזלים בה ואולי זו גם סיבה שתפילה נקראת צד כי היא בזויה וכמוטלת בצד אבל באמת כל התירוצים כאן אינם מספיקים אלא כמליצה בלבד כי הרי מוהר"ת בא לבאר דברי רבינו ולשון רבינו היא ואינו מטה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע וצ"ע

שייך לאות ד'

ט.

זה ישפיל וזה ירים מוריש ומעשיר

עיין מהר"ל נתיב העושר פ"ב שהעושר אינו כשאר דברים הנמצאים בעולם אלא תמיד כשוא לאחד זה ע"י שנלקח מאחר ואין אדם מתרומם ומעשיר אלא ע"י שאחר יורד ומעני וכן משמע במדרשים שהעתיקתי לקמן ועיין פרש"י וגור אריה שעליו עה"פ בראשית ב' ה' כי לא המטיר ה"א על הארץ ומבאר המהר"ל שם אלקים לשון חוזק אבל לא כל שלט נקרא אלקים אלא מצאנו לשון זה בדין כלומר שהשליט מכח המשפט שיש לו נקרא אלקים לשון רבים שיש לו חילוף כוחות להשפיל ולהרים מכח המשפט אבל מושל לא נקרא כן.

ועיין ויקרא רבה ח' א' – מאותה שעה שברא את העולם ועד עכשיו מה עושה הקב"ה יש שם דעה שיושב ועושה סולמות מגביה לזה ומשפיל לזה שנאמר אלקים שופט וכו' ועיין ביאור המהר"ל לזה בדרוש לשבת הגדול עמ' תנ.

ספר שערי אורה - השערה החמישי - הספירה השישית הנה הודענוך מכל זה כי כשהשם יתברך דן את בריותיו, הוא דן אותם במידת רחמים מעורבת עם מידת הדין ורובו של משפט חסד ומיעוטו דין, וזהו סוד 'ורב חסד'. וכשהוא יתברך שופט את העולם, לפעמים נקרא משפט יהו"ה ולפעמים נקרא משפט אלהים, והכל כפי הדין שיוצא. כיצד? אמר הכתוב: כי י"י שופטנו (ישעיהו לג, כב), ואומר: יסרני י"י אך במשפט (ירמיהו י, כד), ואומר: יהוה במשפט יבוא (ישעיהו ג, יד). הרי המשפט סמוך ליהו"ה יתברך. ולפעמים נקרא המשפט בשם אלהים, כאמרו: בקום למשפט אלהים (תהלים עו, י), ואומר: כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים (שם עה, ח), ואומר: כל מעשה האלהים יבא במשפט (קהלת יב, יד). והסוד הזה: כפי פסק הדין, כך נקרא השם בגמר הדין והמשפט. אם המשפט יוצא לרחמים נקרא יהו"ה, ואם המשפט יוצא לדין נקרא אלהים.

זה ישפיל וזה ירים

רבינו מבאר כאן שזה בחי' משפט אבל עצם הענין נמצא בכמה מקומות וצ"ע התועלת שבזה גם עצם העובדה שדוד המלך משבח בזה את הקב"ה משמע שיש בזה מעלה ותועלת וכן מובא בברכה אחרונה של ק"ש לפני שמונה עשרה - על זאת שבחו אהובים ורוממו לאל. ונתנו ידדים זמירות שירות ותשבחות. ברכות והודאות. למלך אל חי ונקים: רם ונשא. גדול ונורא. משפיל גאים עדי ארץ. ומגביה שפלים עדי מרום. מוציא אסירים. ופודה עניים. ועוזר דלים. ועונה לעמו ישראל בעת ששעם אליו: ועיין תהילים קמז ו' מעודד עונים ה' משפיל רשעים עדי ארץ

ועיין אגרת הרמב"ן משמע שם שמגביה שפלים הכוונה לבחי' הבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו ולהיפך להיפך. ועיין במעשה ממלך שגזר שמד מובא שם שרצה לכבוש את העולם בלא מלחמה ועשה אדם מז' מיני מתכות ושם אותו על הר גבוה שיאירו בו ז' ככבי לכת ואפשר היה לבקש ממנו עיצה בתנאי שיהיה המלך שעשה אותו משפיל גאים ומגביה שפלים. ונראה במעשה כיוון שהשפיל היה מצד הטומאה לכן יניקתו הייתה דייקא ממידת המשפט וע"י משפט מעוקל דייקא ינק את כוחו שהרי אע"פ שהשפיל מי שלא ראוי להשפיל הועיל לו לקבל עיצה ממנו כמבואר שם. ולעומת זאת בקדושה היא הנהגת הקב"ה את עולמו במידת המשפט להשפיל את המתגאים ולהגביה את השפלים מי שענו ושפל בעיני עצמו שזה משפט צדק ועל זה משובח דוד המלך ועל זה אנו מושבחים אותו ית' לפני תפילת עמידה דייקא כידוע ששבח מידה מסוימת מעורר אותה להתגבר אצל המשובח ועוד גם כדי לעורר אותנו להתחזק במידת המשפט שע"ז הכוונה בתפילה כמבואר כאן.

ועיין מזה במדרש

מדרש רבה שמות פרשה לא פסקה ד (יד) ד"א את העני עמך הה"ד (שם עה) כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים למה דומה העולם הזה לגלגל שבגנה כלי חרס שבו התחוננים עולים מלאים והעליונים יורדן ריקנין כך לא כל מי שהוא עשיר היום הוא עשיר למחר ולא מי שהוא עני היום עני למחר למה שגלגל הוא בעולם (דברים טו) כי בגלל הדבר הזה א"ר אחא גלגל הוא בעולם שנאמר (משלי כב) מזרה רשעים מלך חכם וישב עליהם אופן ואין אופן אלא גלגל שנאמר (שמות יד) ויסר את אופן מרכבותיו אשריו כל מי שידו פשוטה לעניים ראה מה כתיב (משלי כב) עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' וכן (שם כט) רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' העני קנה חיי העוה"ז והעשיר קנה חיי העוה"ב ועני שפסט ידו ואין בעל הבית רוצה ליתן לו עושה כולם ה' מי שעשה את זה עשיר הוא עתיד לעשותו עני ומי שעשה את זה עני הוא עתיד לעשותו עשיר

מדרש רבה שמות פרשה לא פסקה ג

שגלגל הוא בעולם לא מי שהוא עשיר היום עשיר למחר ומי שהוא עני היום עני למחר אלא לזה מוריד ולזה מעלה שנאמר (תהלים עה) כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים. משמע שם משפיל למי שפיל עומד בנסיון העושה ומגביה למי שעומד בנסיון העוה"ב

מדרש תנחומא משפטים פרק טו

א"ר נחמן ב"ר ראה מה כתיב נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתוך לו כי בגלל (דברים טו) כי בעבור או למען או בשביל או תחת הדבר הזה לא נאמר אלא בגלל אני עשיתי אותך עשיר ואותו עני אם אין אתה נותן לו אני הופך את הגלגל ואעשה אותך עני ואותו עשיר למה כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים (תהלים עה) א"ר שילא בא וראה מה כתיב לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיק האביון (דברים טו) מה הוא מאחיק לא כתיב מעני אלא מאחיק ששניכם שוים ואל תגרום לעצמך שתעשה כמותו מאחיק לשון יונית הוא לפיכך את העני עמך אמרו עליו על רבי נחום בר חנילאי כשהיה לוקח לביתו בשר או ירק או כל דבר היה אומר לבני ביתו הפרישו לעניים חלקם שלא לקחתי לכם אלא ליטרא אחת של בשר ולעניים חצי ליטרא שהיה מקיים ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את זה לעומת זה עושה האלהים על דברת וגו' (קהלת ז) ביום טובה היה בטוב בג'ח שתעשה עם העניים וביום רעה ראה לפי שאיך רחוק מן העניות שאין לך רעה גדולה מן העניות לכך נאמר את העני עמך:

מדרש רבה במדבר פרשה כב פסקה ז

(ח) זה שאמר הכתוב (תהלים עה) כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים (שם) כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים מהו כי לא ממוצא וממערב לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך ממזרח למערב נעשה עשיר אפי' פורש בספינות והולך ממזרח למערב וחוזר על המדברות ועל ההרים אינו נעשה עשיר מהו ולא ממדבר הרים אמר רבי אבא מרומיניא כל הרים שבמקרא הרים הם חוץ מזה שהוא רוממות שאין אדם מתרומם מן הדברים האלו מה הקדוש ברוך הוא עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה שנאמר כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים לכך נקרא שמם נכסים מזה ונגליון לזה ולמה נקרא שמם זוזין שזוים מזה ונותנין לזה ממון מה אתה מונה אינו כלום מעות לה לעת וכלשון הזה אתה דורש וכן חנה אומרת (שמואל א ב) ה' ממית ומחיה מוריד שאול ועל ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם מה אף מרומם באף שהוא מביא לזה מרומם את זה

שאלה מטרונה אחת את רבי שמעון בן חלפתא לכמה ימים ברא הקב"ה את העולם אמר לה לששת ימים שנא' (שמות כ) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ א"ל מאותה שעה ועד עכשיו מה עושה א"ל יושב ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה לכך נאמר כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים תדע לך כשבקש שיעשירו בני ראובן ובני גד הפיל את המדינים לפני ישראל כדי שיעשירו בני גד ובני ראובן מה כתיב למעלה וישבו בני' את נשי מדין ואת טפם ואח"כ ומקנה רב מה שהשפיל הקב"ה את המדינים ורומם את ישראל לקיים מה שנאמר כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים אלא כי אלהים שופט זה ישפיל זה ירים:

מדרש רבה בראשית פרשה סח פסקה ד

(ד) רבי יהודה בר סימון פתח (תהלים סח) אלהים מושבי יחידים ביתה מטרונה שאלה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ימים כדכתיב (שמות כ) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו אמר לה הקב"ה יושב ומזונג זיוונים וכו'..... א"ר ברכיה כלשון הזה השיבה ר' יוסי בר חלפתא הקב"ה יושב ועושה סולמות משפיל לזה ומוריד לזה ומעלה לזה הוי אומר (תהלים עה) אלהים שופט זה ישפיל זה ירים יש שהוא הולך אצל זיוונו ויש שזיוונו בא אצלו יצחק בא זיוונו אצלו שנאמר (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה יעקב הלך אצל זיוונו שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע:

משמע שכל מה שעושה מאז בריאת העולם הוא להשפיל ולהרים במשפט

ושמעתי מהר"ץ לדקדק ממה ששאלה על בריאת העולם תחילה ואח"כ על מעשיו של עכשיו משמע שכוונתה לשאול מה עושה היום כעין מה שעשה בבריאת העולם דהיינו יש מאין וצ"ע איזה יש מאין יש במגביה ומשפיל ואולי כי מדובר בעיקר על עניות ועשירות דהיינו פרנסה ועיין תורה כג אות ה ותחילת תורה סח שהממון שרשו גבוה מאד בכתר נמצא שעשירות דהיינו פרנסה שממשיך לעשיר היא יש מאין

צריך עיון מזה השבח בזה שמשפיל גאים.

נ"ל לבאר דצ"ע למה לא משתבח שמגביה גבוהים גבהי מרומים יותר ונ"ל להקדים שיחה מרבי לוי יצחק שאדם שמתאונן כמה רע לו אזי הקב"ה אומר לו זה רע? אני אראה לך מה זה רע וכשאדם מודה כמה טוב לו הקב"ה אומר לו זה טוב אני אראה לך מה זה טוב ולכאורה תימה דזה נראה כהתחכמות ח"ו

ונ"ל שהביאור בזה כלל לא כפשוטו שנראה דין אלא זו הארה מעתיקא קדישא והיא הארת אהבה גדולה ונפלאה הארת האחדות הפשוטה ששם אין חילוק כלל בין גבוה לשפל ונ"ל הביאור שאין הכוונה מגביה שפלים או משפיל גאים כפשוטו שזו מידת הצדק אלא עומק הכוונה היא כדי שיאיר לאדם בחי' הרחמים בחי' המשפט האמצעי שאין חילוק כלל בין חסד לדין כמבואר בתורה ד' שזה עיקר הדעת ועצם אהבתו ית' המאירה מבחי' אחדותו ורק ע"י שאדם מתנסה ברצוא וגם בשוב בעליה וגם בירידה בעניות וגם בעשירות רק מתוך שניהם דייקא תופס שהעיקר זה הקשר להקב"ה שזה עיקר הנסיון שבכל מדרגה ולא הקטנוניות שבעצם הנסיונות שבכל מדרגה (כגון לתת צדקה בעשירות או לא להתיימש בעניות אע"פ שלמעשה זה בודאי חשוב אבל) העיקר להגיע לזה מצד ההתקשרות להקב"ה ולא רק מצד הבקיאיות החיצונית שבכל מדרגה, לכן נ"ל שזו הארת הכתר לאדם כדי לישרו תמיד בכל מדרגה שיצא מאחיזת הצדדים ויתפוס בקו האמצעי ההתקשרות והברית להקב"ה

ועוד יצא עמוק כי התכלית היא לזכות לדעת כל כך גבוה שתופס אחדות אפילו בשני הפכים כמו הידיעה והבחירה ולזה זוכים דייקא כנ"ל בשיתת הר"י שאין הכוונה שבגלל שמתאונן נענש אלא עיקר האהבה והחסד עמו זה לתת לו לאחוז בשני הקצוות עמ"נ שיזכה לקו האמצעי לתפוס שבאמת אין חילוק כלל ושניהם טוב וחסד ואהבה.

עוד בענין הזה של תפיסת הפכים כדבר אחד

נמצא באשה שבגולה נראה כתחת האיש כמ"ש והוא ימשול בך ולעתיד תעלה להיות עטרת בעלה דהיינו גבוהה ממנו ועומק העניין שגם היום בתפיסה של עתיד היא גבוהה יותר כי במה שנוגע להארות מהכתר דהיינו בינה כתר דז"א כיון שהאשה בבחי' נוקבא עלאה דהיינו בחי' לאה שהיא בספירת הבינה היא גבוהה מהאיש וכמובא בכתבי האר"ז"ל שזה הכוונה שלאה אמרה שהיא שנואה כיון שהיתה במדרגת אמה לגבי יעקב ועיקר אשתו כגופו הוא דווקא בעקרת הבית שתחתיו ולא בבחי' שמעליו. וכן רואים בחוש שבמה שנוגע להרגשות הלב דהיינו הארות שלא נקלטות במהלכי שכל במח אלא רק הרגשה בלב בבחי' בינה ליבא יש לאשה הרבה יותר הרגשה והשגה שדייקא עי"ז היא בבחי' חומה לבעלה כמובא בגמרא השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה. נמצא שהאשה נמוכה וגבוהה מהאיש שזה בחי' משפיל גאים ומגביה שפלים כאחת.

זה שרואים שאנשים ששכלם נמוך תופסים כל דבר כאו שחור או לבן ואין בכוחם לתפוס הפכים כשלימות אחת לכן אצלם האשה היא דבר נמוך ומזולזל.

אבל באמת כל העולם הזה הוא גשר צר

כדברי רבינו בתורה מח תנינא והכוונה שה"אמת בו נעדרת" כלשון חז"ל, כי היא בחי' אמצע הנעלם בין הפכים שניהם לא אמת, ובתוכה בעצמה יש צדדים שניהם אמת, אבל האמת לאמתה היא באמצע של האמצע דק על דק עד אין נבדק הנעלם מאד, עד שרק ברוב צעקה וחיפוש ובקשה, כשמתברר שחפץ באמת, שולחים לו מלאך של אמת. (לק"ה מתנה ג' ה')

ונ"ל שרבינו רמז לזה במה שאמר הבאתי לכם מתנה מחלוקת

כי רק על ידה מתברר הצדדים
ורק ע"י שני צדדים ניתן לברר את האמצע
שהוא הגשר צר כחוט השערה לעבור בו את העולם
ולא להתפחד כלל
ללכת על הגשר שהוא כחוט השערה
בנחת ולא בסערה
לזכות

- א. לגבול ה"שלא להתפחד כלל" בלי לפגום ב"אשרי אדם מפחד תמיד"
- ב. גבול הלא להחמיר בלא ליפול מהיראת שמים שהיא המניע לחומרות
- ג. גבול החרטה באמת על עבירה שלא נוגעת בעצבות
- ד. גבול הלהיות בשמחה תמיד בהש"י שלא נוגע ברגילות בשחוק שעליו נאמר בידוע שרחוק מהש"י
- ה. גבול המלתא דשטותא המביא לשמחה שלא נוגע ברוח השטות המביא לעבירה
 - ו. וגבול ההשתדלות שלא פוגע בבטחון
 - ז. וגבול האסק שמים הלא נוגע בהריסה
 - ח. וגבול השפלות הנוגע ולא פוגע בעזות דקדושה
 - ט. וגבול עזות דקדושה שלא נוגע בעזות דסט"א
 - י. וגבול חולשת הגוף הטוב לנשמה ולא פוגע בעבודה
 - יא. ולגבול אוכל המחבר ומאיר פנים ולא מפיל לבחי' שינה
 - יב. וגבול שמירת הבגד ולא מניח ל"ותתפסהו בבגדו"
 - יג. גבול הנצחון הקדוש ולא נוגע באמת והדעת להיות מנוצח
 - יד. גבול הידיעה שהכל לטובה ולא נוגע בביטול האחריות על הבחירה
 - טו. גבול ההכנעה וסילוק השכל בביטול למנהיג אמיתי שלא נוגע לביטול למנהיג של שקר
 - טז. גבול הפתיות שלא נוגע בערמה וכן להפך גבול הערמה שלא פוגם בפתיות
 - יז. גבול החכמה ו"דרוש לקבל שכר" בלא לגעת בלימוד שלא עמ"נ לשמור ולעשות
 - יח. גבול השמור שלא נוגע בזכור
 - יט. וגבול הקפדה הגדולה על דקדוקי צמצומי המצוות שלי בלא לגעת בגבול הדקדוק אחר חברי
 - כ. וגבול בריחה משבח וכבוד שלא נוגע בחלישות הדעת ויאוש
 - כא. גבול הכבוד שצריך לתת לרבו או חבירו לחזקו או כדי שתמשך ותצא תורתו הנעלמת בנפשו, בלי להפילו לגאווה הארורה
 - כב. גבול היראה היא הבושה מהרב שלא נוגע באין הביישן למד
 - כג. גבול הויגבה בדרכי ה' שלא נוגע בגאווה וישות המרחיקים מה'
 - כד. גבול האהבה שלא נוגע בפגם היראה
 - כה. וגבול היראה שלא נוגע בפגם האהבה
 - כו. וגבול השכלתנות שלא פוגע באמונה
 - כז. וגבול האמונה ובטחון שלא נוגע בעצלות
 - כח. וגבול הלב נשבר שלא נוגע בעצבות
 - כט. וגבול השמחה שלא נוגע בהוללות או ליצנות
 - ל. וגבול ה"גחין ולחש לה" כשהיא גוצה שלא פוגע ב"אל תרבה שיחה עם האשה"
 - לא. וגבול ה"גחין ולחש לה" שפרושו קבל עצתה, בלי להיות ע"ה ההולך אחר עצת נשים
 - לב. גבול אי הנחת יסוד ודעה מוקדמת בחיפוש האמת בלי לפגוע ביסוד האמונה הפשוטה
 - לג. גבול הלהיות מעורב עם הבריות שלא נוגע בלהיות נגרר ומושפע ואיבוד היחודיות
 - לד. גבול החיוב לאהוב כל אדם שלא נוגע במשנאיך ה' אשנא
 - לה. גבול ההתחדשות שאינו נוגע בהרגל הטוב וגבול ההרגל הטוב שאינו נוגע בהתחדשות
 - לו. גבול הענווה שאינו נוגע בויגבה לבו בדרכי ה' וגבול הגדלות דקדושה שאינו נוגע בענווה^{רסז}
 - לז. גבול לא עם הארץ חסיד שלא נוגע בחכמתו מרובה ממעשיו.
 - לח. להזהר מאד מחשד עבירה כמ"ש והייתם נקיים וכו' ואעפ"כ יהי חלקי במי שחושדין בו חשד שלא גרם לו אפילו בהרהור
 - לט. גבול מיאוס התאוה שלא לפגוע בקיום המצווה
 - מ. ויה"ר שנצליח לעשות רצונו ית' בשלימות, בלי להפסיד את השפלות שזוכים ע"י הכשלון דייקא

^{רסז} עיין בזה תורה רמו במדרגת הצדיקים הגדולים מאד, שיש קו דק שבין גדלות לענווה שרק הוא השער לעלות למדרגה חדשה גבוהה יותר. כי מדרגה חדשה מחייבת התחלה חדשה לגמרי שאין בה שום המשך למה שהיה בבחי' לידה וצמיחה שהיא תמיד מתוך קבורה ורקבון הזרע שממנו מתחדש הצמח בבחי' מאין באת מטיפה סרוחה דייקא (דהינו מאין דייקא) הכי נמי יש מדרגה שרק ע"י הגאווה הסרוחה אפשר לשכוח חכמתו שמקודם השייכת למדרגת העבר כדי שבבחי' ירידה צורך עליה יזכה לחכמה מסוג אחר לגמרי השייכת למדרגה החדשה. וזה נעשה ע"י גאווה כדאיתא בפסחים סו: כל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו. אך צריך לזה חכמה יתירה כי בוודאי גדלות הוא איסור גדול מאד ואם יתגאה באמת תסתלק ממנו לגמרי ויהיה שוטה ממש אך צריך לזה אמונות יתירה שיהיה לו גדלות רק כדי לשכוח חכמתו שמקודם ואעפ"כ יהיה עניו באמת. ע"ש.

ועל הכל בלי בלבול
שמירת הברית בלי גבול^{סח}.

שייך לאות ו

י.

בענין תועלת ההתקשרות

העתקה מהספר באר לחי רואי ביאור לתורה ב של ר"מ רבינו ועי' בס' חיי נפש (דף ס' אות מ') שע"י שאנו מקשרים תפלתנו לצדיק הדור אז התפלה חשובה כאילו הצדיק בעצמו אמרה והתפלל אותה ואז אין שטן ופגע רע יכול לעכב ח"ו עלית התפלה וע"ש מהיכן למד זאת וע"ש (דף נח) שכ' שהתקשרות לצדיק הוא בחי' אהבה שאוהבים את הצדיק כמש"כ רבינו ז"ל (בתו' קלה' וקעו') ועי"ז נכללים בצדיק ונחשבים כאבר מאבריו ועי"ז נעשה תפלתו תפלת רבים ותפלתו כלולה מכל תפלות ישראל כי הצדיק שהוא בחי' משה כלול בכל נשמות ישראל כמש"כ חז"ל (תענית דף ט:). משה כיון דלרבים הוא בעי כרבים דמי.

ועי"ע בתו' נה' שכ' ועפר שבתפלה, הינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט, עם נפשין ורוחין ונשמתין של שוכני עפר. ועורר אותם בתפלתו, שיתפללו עמו, בבחינת (ישעיה כ"ו): "הקיצו ורננו שוכני עפר". וזהו, (איכה ג): "יתן בעפר פיהו". כלומר שיקשר דבורו עם שוכני עפר כפ"ל: וזהו שאמר אברהם בתפלתו (בראשית י"ח): "הנה נא הואלתי לדבר אל ה' ואנכי עפר ואפר", כי זה צריך לבחינת התפלה: וזהו נקרא תפלה בצבור, כי אותיות צבר ראשי - תבות צדיקים, בינונים, רשעים. 'בינוני', הוא המתפלל, כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה (קדושין מ:): 'לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חציו זכאי וכו'.' 'צדיקים', זהו בחינת עפר. 'רשעים', זהו בחינת אפר כפ"ל: ולעורר שוכני עפר, זה יש בפרט ובכלל. בפרט, הינו חלקי נפש - רוח - נשמה שלו שבאו כבר בגלגול ונתקן. ובכלל, הינו נפש - רוח - נשמה של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו: ועי' בתו' ריב' שכ' כח הדבור בא על - די התקשרות לצדיקים כמובא פה אתקריאת מסטרא דצדיק' ועי"ע בלקו"ה (ח"מ הל' דינים הל' ג' אות ח')

יא.

בענין ההתקשרות לצדיק שקשור לתיקון העין הנ"ל באות ה'

עיין לק"ה מצרנות ד ט עפ"י תורה סז תנינא חטאו בעין ולקו בעין וכו' זה בחי' פגם העינים כי צריכין לראות את פני הצדיק אמת בבחי' והיו עינך רואות את מורכך וכו' כמבואר שם בהתורה הנ"ל היטב והם פגמו בזה ועי"ז נמשך עליהם פגם העינים של ניאוף ועי"ז לקו בעין ומתנחמין בעין דכתיב כי עין בעין יראו וכו' כי כשרואין את הצדיק כאלו רואין את השי"ת כי צדיקא אנפי שכינתא אינון.

יב.

ענין משה שפיר קאמרת

ביאורי אגדות (אפיקי ים) (לרבי יצחק חבר) - סוטה דף יד ע"א ולא ידע איש וכו' ר"ח ב"ר חנינא אומר אף משה לא ידע היכן קבור וכו' הענין כי קבורה דילי' בגחון בצלמא דלאו הגונה לי' כמ"ש ברע"מ פ' כי תצא, וכמ"ש רבינו הגדול בפ' להיכלות באריכות ששם הוא בארץ ציה ועיף בלי מים, והוא גניזת התורה בסלע בתורה שבע"פ בלבוא נוכחא והוא גלותא דילי', וכמ"ש שם ברע"מ (ד' רפ ע"א) ומה דאתמר בך ולא ידע איש את קבורתו וכו' ווי לאנון אטימין לבא וכו' דלא ידעי קבורא דילך וכו' אלא הכא רזא רברבא קבורה דילי' בצלמא דלאו הגונה לי' וכו' ובגין היא קבורה הוי בעי רחמי דלא ימות תמן וכו' ולא ניתן לו, ודבר זה נעלם גם ממשה הטעם למה לא נענה בזה וכמ"ש לו הקב"ה (דברים ג כו) רב לך אל תוסף דבר אלי עוד וכו'. ושם ברע"מ ומאן דנקיבו דילי' בההוא סלע בלא רשו וכו'. והענין כי רמיזא דפורקנא הוא נוקב עד תהום רבה, שצריך לנקוב הסלע עד הבריאה ששם תהומא רבה ושם הוא גניזת משה רע"ה שהוא סוד שיל"ה גואל האחרון וכמ"ש לבא לפומא לא גלי שלא נתגלה גם למשה רע"ה, והוא גניזתו בגחון שהוא נח"ש מש"ה וי"ג, ויקבור אותו בל"י שהוא סוד חיוורת עילאה שמתפשט בסוד לוינת נחש בריח עד עט' היסוד ושם נגזז האור, והוא ק"ץ של משיח בסוף אלף הששי והוא ביאת השמש ושם הוא זריחתו אור הגנוז שם. גם גניזתו בגחון הוא סוד גלותא וקבורה דילי' בין ת"ח ומתגלה בהם, אבל ולא ידע איש את קבורתו לית מאן דאפיק מיני' חכמה דאיהו מלגאו הלכה למשה מסיני, ועליו נאמר (איוב ג כג) לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו, ועי"ז נאמר ג"כ ולא ידע איש את קבורתו כמ"ש והאיש גבריא וכו' שהוא בגחון כמ"ש בהיכלות שם תנינא בגיחון וכו' וכמ"ש רבינו בפ' שם באריכות, ושם גם ת"ח שבדור אין מתגלה להם רק מוצאים טיפין טיפין לבד, והוא מ"ש שגם משה לא ידע וכו' והם ניצוצי ת"ח שבדור שבהם נתעלם נשמת משה וכמ"ש בש"ס בכ"מ משה שפיר קאמרת וכו', ועיין בפ' רבינו בפ' הברכה ולא ידע איש וכו' זה גבריא ויעו"י מ"ש בביאורי שם באריכות.

יג.

בענין התקשרות שאסור לעשות אמצעי בינו להקב"ה

שו"ת חתם סופר חלק א (או"ח) סימן קסו ד"ה יקרתו הגיעני יקרתו הגיעני. ראשית דבריו תמה על הגאון מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם נתיב עבודה פי"ב, שמיאן לומר פיוט מכניסי רחמים שאין לנו עם מלאכים כלום כי אם ה' אלקינו שומע קול תפלה, ופ"מ נתקשה הרי כל הספרים ספרי נביאים מלאים ותלך לדרוש את ה' להתפלל כמ"ש הרמב"ן על התורה [בראשית כ"ה כ"ב] ואין צורך להאריך, תמהתי הלא הגאון הנ"ל נשמר מזה באותו הפרק תוך כדי דיבור, ויען כי דבריו סתומים קצת ע"כ אפרש, כי דרך להעמיד מליץ בין מלך להדיוט כשאין ההדיוט חשוב וספון לפני המלך או אינו יכול להטעים דבריו כאווי, ויען ישראל לפני מלאכי השרת ואינם צריכים מליץ לפני אוהבם ית"ש והוא מקבל בסבר פנים יפות אפילו בלשון עלגים וגמגום, אם כן המליץ הלז אינו אלא קטנות אמונה חלילה, אך כל ישראל שותפים וגוף אחד ונפש א' וכשאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער, ועד"ז המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו [ברכות י"ב ע"ב] פי' שיראה שגם הוא חולה וכיון ששניהם בצער טוב יותר שיכנס הראש משיכנס הרגל, ע"ד משל התלמיד חכם הוא הראש, והמצטער שהוא עתה שרוי בדין הוא בבחינת רגל וקצת נזוף, טוב להכניס הראש כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליץ בעד אחר, ולדברי הגאון הנ"ל גם פזמון מלאכי רחמים וסליחה י"ג

^{סח} אין הכוונה שבשמירת הברית אין שני צדדים כי גם עונה היא שמירת הברית כמבואר בתורה לא בדין היוצא לדרך. אבל הכוונה לענין העיקר שהוא השמירה דיקא. בחי' וימאן בשלשלת הנלמד מיוסף הצדיק.

מדות האמורות בחנינה יש למנוע, מ"מ או אומרים עם הצבור הן אל כביר לא ימאס ודלוגו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בנפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור לשומר ישראל:

ועיין ביאור הלקוטים על תורה י' אות יז שביאר - ואגב אורחא, נראה לפי עניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב"ם, שאסור לבקש משום אדם שיבקש ויתפלל בעדו, כי הוא כענין האמצעי ועבודה זרה ח"ו, ויש להתפלא ולתמוה, מכמה מקראות ומאמרי חז"ל, שמבואר מהם שביקשו נפשות ישראל ממש רבינו ע"ה ומשמאל הנביא וכו', שיבקשו ויתפללו בעדם, [ובפרט בגירסת הב"ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה וכו', משה רבינו התפלל בעדינו וכו']. ולזאת נראה מבואר, שכל דברי חז"ל על אודות האיסור הנ"ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שמבקש מאתו, לאמצעי ח"ו. אבל אם אין כוונתו זולת כענין תפלת הצבור, שמעוררים זה לזה, לבקש ולהתפלל יחד על צרותיהם בכלל ובפרט [אין בזה שום איסור]. כי כל אחד מחויב, להשתתף בצרות חבירו, [וגם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש נפשות הנלוים אליו, לבקש בעדו, אף על פי שאצלו לבד כל השלמת התפלה, כאשר ביארתי בזה במקום אחר מדבריו הקדושים]. כי כל נפשות ישראל, נחשבים לחלקי השכינה [העמוסים מני בטן כנודע] ואמצעי בכיכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו בכיכול. כמובא בזה בדברי האריז"ל.

יד.

בענין ההתקשרות

צריך בתפילתו לקשר עצמו לצדיק הדור - צ"ע שרבינו בתורה תחילה כתב לצדיקים שבדור ואח"כ כתב לצדיק ונ"ל שההתקשרות לצדיקים (אמנם בכת"י כתב לצדיקי) היא המשך התיקון לזכות לקבל מהיכן שמקבל משה משיח, צ"ע שידוע שמשיח הוא בן דוד ומאידך נקרא משה משיח וכן מובא מש"ה ר"ת מה שהיה הוא שיהיה, רמז שהוא יחזור ויגאלנו. ונראה כיון שכאן מדבר מצד ההתקשרות לצדיקים כמבואר בפנים שצריך להתקשר לכל הצדיקים שבדור כיון שכל אחד מהם נקרא משה משיח, שהכוונה מצד הדעת, כי התקשרות זו מלבד מה שע"ז הצדיק בונה ומעלה את התפילה שזה הכוונה דווקא לצדיק אחד מיחידי הדורות שהוא ממש בחי' משה ולא לכל הצדיקים, אבל עצם ההתקשרות למי שהוא בחי' משה משיח היא סגולה נוספת להכלל בחי' משיח ולקבל רוח חיים מהיכן שמשיח מקבל דהיינו מנוקבא דפרדשקא. ואולי אפ"ל שההתקשרות הזו לבחי' משה משיח הכוונה בזה כי יעקב שהוא גוף התפארת אבל משה הוא פנמיות התפארת כמבואר בזה יעקב מלבר משה מלגאו לכן על ידו זוכה לעוד יותר פנמיות בחי' אמצע של האמצע הנ"ל. אבל ההתקשרות לצדיק הדור הכוונה כדי שיברר הטוב שבתפילה ויצרפה לכלל התפילות ויבנה מהן קומת השכינה שזה יכול רק צדיק הדור ולא כל הצדיקים.

יש כאן קושיא שמצד אחד מזה שמוכיח רבינו שכל צדיק הוא בחי' משה משיח משמע שכל הצדיקים האמיתיים יש להם את הכח הזה לבנות קומת השכינה כמו משה אבל מאידך מהפסוק ויביאו את המשכן אל משה שרק הוא יכול להעלות שיפא בשיפא מבואר שאע"פ שהיו בימי משה רבינו צדיקים עצומים וביניהם בצלאל שידע לצרף אותיות נבראו בהם העולם וכו' אע"כ רק משה שהוא מיחידי הדורות הוא זה שיוכל להקים המשכן משמע שדווקא בעלה דמטרוניתא מסוגל לזה ואולי גם מצד היותו כלול מכל נשמות ישראל כמבואר במדרש שיר השירים רבה פרשה א פסקה סה אשה אחת ילדה שישים רבוא בכרס אחת והיא יוכבד שילדה את משה רבינו וכן ידוע שכל יחידי הדורות הם נשמת משה שחוזרת ויורדת ולפ"ז היום דווקא לרבינו צריך לקשר את התפילה בחינה הזו עוד אולי אפ"ל שבאמת כל הצדיקים האמיתיים הם בחי' משה משיח כלפי אלה שתחתם שהם משרשים אבל גם הם חייבים להתקשר לצדיק הדור מיחידי הדורות כדי כי רק הוא כמשה רבינו יכול לבנות את קומת השכינה מכל התפילות ולחגור את כל התפילות לעלות עמהם למעלה כראוי כמבואר בחזיון של ר"י איזיק עוד גם עיין בביאור המתוק מדבש על פקודי רלח עה"פ ויביאו את המשכן אל משה משמע שם שגם משה היה צריך את הצדיקים שיעלו אליו את עבודת ישראל והוא רק השלים את הענין להעלות לאצילות היכן שהם לא מגיעים ע"ש כי כל אחד מישראל הוא פרט קטן מאבר השכינה וכל צדיק מביא אבר שהוא קיבוץ האיברים שהביאו אליו אלה שתחתיו, אל משה שמקבל איברים ובונה מהם משכן ואולי יש ג' בחי' התקשרות,

אחד לכל הצדיקים מצד שנקראים משה משיח, שזו עוד מדרגה עליונה בתיקון המשפט ועוד לצדיק החי בדור, שהוא השלם בתיקון הברית שנעשה מרכבה לרוח דשבק בה בעלה בעוה"ז שעל ידו יעלו מ"ן התפילות מלמטה למעלה ועוד לרבינו מיחידי הדורות שהוא ממש משה משיח, שיבנה את קומת השכינה מכל תפילותיו.

טז.

בענין שיש צדיק חי בדור שאליו צריך להתקשר

מה שנזכר לעיל בשם ערבי נחל שניצוצות שאדם מברר הולכים ממנו לצדיק ע"ש פרשת וישב וז"ל לוט אמר עד שלא הלכתי אצל אברהם היה הקב"ה רואה מעשי ומעשי אנשי עירי כו'. והקשה שם דאין זה שייך רק גבי בשר ודם, משא"כ הש"י ידיעתו מקפת ברוחקים וכולם כקרובים אצלו. תו קשה דבכמה מקומות מבואר דצדיק מגין על עירו או על ארצו כפי צדקתו, ואיך נאמר שנמשך ח"ו רעה מישיבת הצדיק בעיר. וביארנו שם (פ' וירא יח כג) להסביר תירוצו ע"פ משל. היוצא משם דכשהצדיק יושב בעיר אזי כל הניצוצות שמוציאין כל אנשי העיר ע"י מצות נדבקים כולם בהצדיק, וכמשל הבעטליר הא' ע"ש. והתקנה לזה כששומעים תוכחתו או שופט משפטן אזי כולם חוזרין לאנשים המוציאים, וג"כ מרויחים בזה שבאמצעות הצדיק עולים תיכף למעלה:

עוד שם בהמשך הנה לפי הנ"ל האדם היושב בעצמו ואינו דבוק לצדיק וקדוש בישראל לצייתו ויורהו מדרכיו, עם היות שעושה מצות מ"מ אינו בטוח בעולם הבא כי פן כל הניצוצות קדושות ילכו להם אל הצדיק. אכן ארז"ל בזהר הקדוש (זהר ח"ג קנ"ז ע"ב) לזימנין בקרטליתא דעניא תשכח מרגניתא. הענין, כל א' מישראל יש לו אחיזה ודביקות נשמתו בתורה, יש אשר לו בית האחיזה בתורה מעט ויש מהרבה כפי כח השגתו, אמנם חלק של א' לא ימצא השני אף שהוא גדול ממנו כי הוא חלק של זה הקטן, ולכן לפעמים תלמיד חכם קטן יימר מלתא מה שלא יאמר הגדול ממנו, והיינו בקרטליתא דעניא תשכח מרגניתא, ורצו לשמוע תורתו עם היותו בגדר עני לנגדם כי זהו חלקו. ממילא הניצוצות שאדם מוציא ע"י לימוד תורה שמחדש לפי שכלו, אזי ע"ז בטוח שיש שכר טוב בעמלו, כי הניצוץ ההוא אי אפשר להתדבק בהצדיק כי הוא חלק הנוגע לנשמתו יהיה לו לבדו. ועז"א כל השונה הלכות בכל יום (כי צריך לתקן בכל יום ויום כנודע) אז מובטח לו שהוא בן עולם הבא ע"ז, משא"כ ע"י שאר המצות אף שעושה בכל יום אינו מובטח על עולם הבא פן הוא אינו עושה כלל רק נחשב למעשה הצדיק, אבל ע"י לימוד תורתו מובטח לו וכאמור וק"ל:

וכמובן הדבר הקשה ביותר זה להאמין על בשר ודם שחי עמנו שהוא צדיק הדור כי לבד ממה שניתן רשות לס"מ לעורר עליו מחלוקת, גם עצם זה שנראה כלפי חוץ ככל אדם זו הסתרה עצומה, כי ציפית הלב ממנו שיהיה מלאך ממש, ועוד שכוין שדעתו גדולה משלנו נראה שעושה הפך ההגיון והמקובל כמבואר בתורה קמ שהוא כמו חותם שהוא הפך הנחתם, לבד ממה שכל "סר מרע מסתולל" שמבואר בספר המידות (אמת אות ל') שעל כן כל איש אמת נראה כמשוגע למי שרחוק מאמת. עוד עיין מועד קטן טז: עה-פ"ה תהלים ז' "דברי כוש בן ימיני" וכי כוש שמו והלא שאלו שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף שאול משונה במעשיו כיצא בדבר אתה אומר {במדבר יב-א} על אודות האשה הכושית אשר לקח וכי כושית שמה והלא ציפורה שמה אלא מה כושית משונה בעורה אף ציפורה משונה במעשה כיצא

בדבר אתה אומר {ירמיה לח-ז} וישמע עבד מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו אלא מה כושי משונה בעורו אף צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה אומר {עמוס ט-ז} הלא כבני כושיים אתם לי (בית) ישראל וכי כושיים שמן והלא ישראל שמן אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונין במעשיהן מכל האומות.

עוד בענין שכנתא בין תרי צדקיא יתבא ע"ש בזהר ויצא קנג: ובמתוק מדבש שם שצדיק תחתון הוא נמצא בעוה"ז ועל ידו עולה כל עבודת התחתונים מ"ן למעלה והוא בחי' הרוח דשבק בה בעלה ועיין לעיל בלק"ה שמוהר"ת ביאר הקשר בין בכורה לתפילה שיש רוח דשבק בה בעלה שמכוחו נעשה אח"כ כל עלית המ"ן למעלה נמצא שיש בכל דור צדיק שהוא נעשה מרכבה לאותו רוח דשבק הקב"ה בעוה"ז שעל ידו עולה לפניו עבודת ישראל למ"ן לעורר רצון עליון להשפיע להם.

ועיין בהמשך אות ו' בענין הנשמות שמאירות לתפילה בבחי' מ"ן נמצא שחוזר הענין הזה בגלוי וברמז ג"פ בתורה. כי כל תפילותינו לעורר רצונו ית' להפנות פניו אלינו כמבואר שם בהמשך וזה נעשה ע"י מ"ן שהם כל תפילותינו והכסופים שלנו והרצונות שעולים אליו ית' לעורר רצונו לזה ועלית מ"ן תמיד היא ע"י אותו רוח ששבק בה בעלה וכו' שהוא בחי' צדיק התחתון החי בדור כנ"ל.

טז.

ויביאו את המשכן אל משה זהר פקודי רלח

ועיין שם פירוש המתוק מדבש ביאור הדברים שהארת יסוד מלכות דאצילות הוא בחי' רוח שמכה בארבעה מלאכי ארגמ"ן ומעורר רצונם לעלות מבריא ששם מקומם לאצילות העומד מעל ראשיהם והם לא מרימים ראשיהם להביט למעלה בגלל פחד ה' והדר גאונו ובכח הארת רוח המלכות היא הנקראת חיה הם עולים וגם האופנים שתחתיהם עמם וד' חיות ארגמ"ן הנ"ל הם כסא למלכות דאצילות ואלו המלאכים מעלים את המלכות מבריא לאצילות עד שמביאים אותה אל הזהר העליון הוא ז"א דאצילות לסוד היחוד זה סוד הכתוב בתולות אחריה רעותיה מובאות לך דהיינו שהארגמ"ן הן מובאות יחד עם המלכות ומה שכתוב מובאות ולא מביאות סוד הענין הוא מה שכתוב שהארון נושא את נושאי כי המלכות בחי' ארון והם נראים שמביאים אותה לז"א ובאמת הם מובאים איתה ומה שכתוב אל משה כי הוא שורשו בבחי' כדמות אדם יושב על הכסא דהיינו ז"א דאצילות ומשה נקרא אדם כמ"ש לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר. בשגם גמט' משה והוא סוד ז"א היושב על הכסא דהיינו מלכות דאצילות.

וזהו ויביאו את המשכן היינו סוד המלכות היינו הד' חיות ארגמ"ן שכל אחת ממונה על מחנות רבים וכולם בתשוקה קדושה לעלות את המלכות לכן אוחזים במלכות ומעלים אותה ליחוד ותחילה מעלים אותה מבריא אל ז"א והוא נותן לה קישוטיה ואח"כ בעת היחוד הוא יבוא אליה תמיד.

וכל כח החיות לעלות את המלכות הוא בכח תפלתם של הצדיקים שמייחדים העולמות ע"י קרבנות ופסוקי דזמרה ויוצר עד ליחוד בעמידה וכיון שהם המעלים וגורמים ליחוד הם נוטלים חלק ראשינים מהשפע הנשפע ע"י היחוד

וזה הכוונה ויביאו את המשכן אל משה היינו הצדיקים שע"י תפלתם עלתה המלכות לז"א סוד משה שהוא בעלה דמטרונגיתא ורק הוא ניתן לו הרשות לראות באותם הנסודות והסודות שהם סוד כללות פרצופה ולכן ויביאו את המשכן אל משה ואת כל כליו היינו בחי' פרטי ספירותיה דהיינו שהצדיקים הביאו כל אבר ואבר של המשכן לא חסר דבר ומשה יתקנם והכניס ולהביא זה בזה כי לגמור היחוד צריך לזה כח עליון שאינו תלוי בתפילת הצדיקים אלא נעשה מעצמו ע"י בעלה משה לכן בלעדיו לא הצליחו כלל ורק כשהביאו את המשכן אל משה מיד עלתה הקמתו בקלות וכל האברים נכנסו זה בזה מאליהם לכן במקום אחד כתוב ויקם משה ובמ"א כתוב הוקם המשכן דמשמע מאליו כי היה בקלות כמו מאליו.

וככל שנבנה המשכן כן נחלש הסט"א

ולכן ויקם משה דווקא את המשכן כדי שיתחזק מכה משה ולא מכה החכמים עושי מלאכת הקודש כי בחינתם היא למטה בעולמות ב"ע ולא כמשה שמושרש בז"א דאצילות משה היה בסוד המראה המאירה שהוא ז"א המאיר למלכות ובהגלות אור ז"א מיד כל החיצונים נחבאים בתהומא דנוק' רבה.

בא וראה שכנסת ישראל שהיא סוד המלכות צריכה לעלות ליחוד עם ז"א וזה עיקר יחודה ולא שהוא ירד אליה להתיחד במקומה

בביאור הריצ"ח בלק תשנ"ו את הזהר הזה מאריך לבאר ענין "ויקם" שזה מכה התקומה והעמידה על דעתו שהיה למשה מכה עצמות יוסף שהוא הדוגמה לעמידה על דעתו כמבואר ששנה שלימה "וימאן" בשלשלת ומכה זה גם "נערמו מים" ניתן להם כח עמידה בחי' עומד על דעתו כתרומתו חכמו מיא כמבואר במדרש "וינס הים" מכה "וינס" של יוסף.

נמצא ששנה בעלה דמטרונגיתא הקים את המשכן הכוונה שהאיר באהל את כח הדעת שלו שע"ז נעשה תקומה ועמידה לאהל שע"ז נעשה כלי למשכן כבוד ה'.

וע"ש בזהר פקודי סוף רלה. "ויביאו את המשכן אל משה ויבוא משה אל האהל" שזה בעצמו בחי' יחוד זו"ן.

ויביאו את המשכן אל משה. אמאי ויביאו את המשכן, בגין דהא בההיא שעתא הוה זווגא דמשה לאזדווגא, ועל דא ויביאו את המשכן אל משה, כמה דאיתתי לכה לבי חתן, בגין דהא בקדמיתא אצטרך לאעלא לכלה לגבי חתן, כמה דאת דאת אמר (דברים כב טז) את בתי נתתי לאיש הזה לאשה, ולבתר איהו ייתי לגבה, דכתיב ויבא אליה, וכתביב (במדבר יז כג) ויבא משה אל אהל העדות. והכא מה כתיב, ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענין וגו', מאי טעמא, בגין דהוה איהי מתקנא, כהאי אתתא דאתקנת ואתקשת לגבי בעלה, ובההיא שעתא דאיהי קא מתקשת, לא אתחזי לבעלה לאעלא לגבה, ועל דא, ולא יכל משה לבא אל אהל מועד, כי שכן עליו הענין, בגין כך ויביאו את המשכן אל משה, עוד מה כתיב וירא משה את כל

וע"ש גם זהר פיקודי סוף דף רלד: וריש דף רלה. ורזא דא ויקם משה את המשכן, קיימא דיליה הוה באינון אתון דאתבראו בהו שמיא וארעא. ובגין כך כל עבידאן דמשכנא, הוה בצלאל עביד לון ברזא דגלופא (נ"א דצרופא) דאתון דאתבראו בהון שמיא וארעא, ועל דא אקרי בצלאל, בגין דהוה ידע בצלאל גלופא (נ"א צרופא) דאתון דאתבראו בהו שמיא וארעא, ואי לא דהוה ידע להו בצלאל לא הוה יכל למעבד איהו אינון עבידאן דמשכנא, מאי טעמא, אלא כמה דמשכנא עלאה לא הוה ולא אתקינו כל עובדוי, אלא בההוא רזא דאינון אתון, אוף הכא משכנא דלתתא, לא הוה ולא אתתקן אלא ברזין דאינון אתון. בצלאל הוה מצרף אינון אתון, וברזא דכל צרופא וצרופא הוה עביד אומנותא, וכל עבידא ועבידא דמשכנא, בכל צרופא הוה עביד חד אומנו, וכל מה דאתחזי ליה, וכן בכל עבידאן דמשכנא, וכל אינון שייפין ותקונין דמשכנא, כלא הוה בצרופא דאתון דשמא קדישא. וכד אתא לאקמא ליה, לא הוה יכל למיקם ליה, מאי טעמא, בגין דרעותא דסליק על אינון אתון, לא אתמסר אלא למשה בלחודי, ואיהו הוה ידע הוה רעותא דסליק לאינון אתון, ועל דא (דף רלה/א) אתקם משכנא על ידיה, דכתיב ויקם משה, ויתן משה, וישם משה, ובצלאל לא הוה ידע, ולא הוה יכל למיקם ליה.

עוד עיין ביאור בזה בתיקונים תיקון יג דף כט: ד"ה וקשתא איהו לישנה דפומא עיין עם ביאור המתוק מדבש מבואר שצדיק תחתון אין לו הכח לזרוק את החיצים דהינו מייין נוקבין לקן את המלכות בשלימות עד שבה צדיק עליון שהוא נשמת משה שבפעם אחת מתקן הכל.

יז.

בענין לימוד תורה לשמור ולעשות ובענין דרוש וקבל שכר

סנהדרין דף ע"א/א פרשת בן סורר ומורה למ"ד דלא אפשר שיהיה במציאות שייקיים כל התנאים הדרושים לכך ולמה נכתבה אלא דרוש וקבל שכר ועל"ש ספר תורת חיים ולמה נכתבה דרוש וקבל שכר. לכאורה תימה כיון דתכלית הש"ס מה שמביא לידי מעשה אם כן מה תועלת יש ללמוד דבר דלא שייך ביה מעשה ולא קושיא היא לפי שאין לך [קוין] קון בתורה ואין לך מצוה שאין לה סוד בעצמותו יתברך שנאמר אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה מקומה היינו יסודה ומקורה בעצמותו יתברך וכל העוסק בתורה אע"ג שאינו עושה הרי הוא עוסק בכבוד קדושתו ומדבק שכלו בו יתברך. והיינו הא דאיתא בפרק רבי עקיבא בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת רבש"ע חמדה גנוזה מששת ימי בראשית אתה מבקש ליתנה לבשר ודם תנה הודך על השמים והשיב להן משה מה כתיב בה זכור את יום השבת כלום אתם עושים מלאכה לא תשא כלום יש משא ומתן ביניכם וכו' ובמדרש שוחר טוב הזכיר נמי זבין ומצורעין נידה ויולדת ואיתא התם כי בשעה שעשו ישראל את העגל שמחו מלאכי השרת אמרו עתה תחזור התורה אלינו ולכאורה תימה מאי סלקא דעתיהו דמלאכי השרת וכי לא הוי ידעי דאינהו לא שייכי בעשיית המצות ונ"ל כדפי' דתרתיה גוויי איתא בתורה עשייה ושמייה דהיינו שמשיגין על ידו כבודו וקדושתו יתברך ועלה על דעת המלאכים דבשמייה לחודא סגי ועדיף ליה יתברך שיתנה להן כיון שהן רוחני ויש להן כח להשיג על ידה כבודו יתברך טפי מישראל שהן ב"ו. והשיב להן וכי יש ביניכם זבין ומצורעין כו' דתרתיה ודאי עדיף. וכן משמע במדרש רבה במגילת אסתר בשעה שנהנו ישראל מסעודת אחשורוש עמד שטן והלשין אמר לפניו יתברך עד מתי תדבק באומה זו אבד אותן מן העולם א"ל ותורה מה תהא עליה אמר לפניו רבש"ע תסתפק בעליונים וגם השוה דעתו של הקב"ה למחות את ישראל וכו' מדלא קאמר תנה אותה לעליונים ונקט תסתפק בעליונים משמע דהכי קאמר ליה דמעיירא לא נתת התורה לעליונים משום דלא היית מסתפק בהן כיון דלא שייך בהו עשייה אלא שמייה לחודא עתה שאין ישראל מקיימין אותה תסתפק בעליונים בשמייה לחודא:

יד מלאכי - כללי הבית - אות צב

(צב) בעיא, מצינו דבעי בגמרא במילתא דלא נפקי מינה מידי אף בזמן התלמוד מפני שהוא דבר שכבר עבר ואפ"ה קבעי לה משום דרוש וקבל שכר וזה בפ"ק דחולין [דף] "ז"א א' בעי ר' ירמיה איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו וכו' וכתב רש"י שם ודרוש וקבל שכר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שכבר עבר ע"כ, אך הרא"ש שם פליג עליה ואמר ולא נהירא לי דדוקא למסבר קראי דרשינן אע"פ שכבר עבר אבל לקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא אשכחן והכי אמרינן בפ"ק דיומא [דף] ה' ב' כיצד הליבשין וכו' אלא כיצד הליבשין למסבר קראי, ונ"ל דנ"מ בבעיא זו וכו' ע"כ. והנה יש לדקדק על דברי הרא"ש ז"ל במ"ש דלקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא אשכחן דאנא הדיוט בדקית ואשכחית בפ"ט דפסחים [דף] צ"ו א' דבעי ר' זירא אמורי פסח מצרים היכא אקטרינהו ופשיט ליה אביי מאן לימא לן דלא שויסקי עבוד ועוד הא תני רב יוסף ג' מזבחות היו שם על המשקוף ועל שתי המזוזות ותו מידי אחרינא לא הוה ע"כ ופרש"י ג' מזבחות להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא היה שם מזבח הרי דאף דלא נ"מ מידי בבעיא זו דמאי דהוה אפ"ה קבועה בש"ס מטעמא דכתב רש"י שצריכין אנו לעמוד על האמת אע"פ שכבר עבר. והנה בהיותי נבון בענין זה מצאתי להתוס' ז"ל בפ"ק דחגיגה [דף] ו' ב' דעלה דקבעי רב חסדא קרא דוישלח את נערי בני ישראל היכי כתיב וכו' ופריך תלמודא למאי נ"מ כתבו הם ז"ל וז"ל כלומר מה דהוה הוה וכן פריך בפ"ק דיומא [דף] ה' ב' גבי כיצד הליבשין ובפסחים גבי אימורי פסחים ובסנהדרין [דף] ט"ו גבי שור סיני בכמה לא בעי דמשום דסבירא לאלופי דורות משעה ובע"ז פ"ב [דף] ל"ד ובתענית [דף] י"א גבי במה שימש משה כל ימי המילואים דלא פריך ליה התם נמי למסבר קראי וכו', על כרחך מתוך דבריהם למדנו דאזלי בשיטת הרא"ש ז"ל דצורך קצת בעינן מיהא כדי לקבוע בעיא בגמרא אלא דבחדא מתרתי סגי להו או בדאיכא סברא לאלופי דורות משעה או למסבר קראי וכפי הנלע"ד אף שלא ציינו ההיא דאימורי פסחים איה מקום כבודו נראה שכוונו לקושייתין שהקשינו על הרא"ש ותירצוה. ואין שיהיה אכתי קשיא לי על הרא"ש והתוס' ז"ל דהלא מצינו עוד ברפ"ב דיומא [דף] כ"ב א' בעי ר"פ ד' אמות וכו' וכן בפרק החליל [דף] נ"ב ב' איתא איבעיא להו ק"כ לוג לכלהו או דילמא לכל חד וחד ת"ש וכו' ועוד שם [דף] נ"ג ב' בעי ר' ירמיה למעלה עשירית דנחית ה' וכו' ע"ש ואשכחן עוד בפ"ק דסנהדרין [דף] י"א ב' איבעיא להו על התקופה שמחין וכו' וכן בפרק חלק [דף] צ"ה ב' עלה דאיתא שם דסך מחנהו של סנחריב מאתים וששים רבוא אלפים חסר חד בעי אביי חסר חד רבויא או חסר חד אלפא או חסר מאה או חסר חד תיקו, ע"כ. הא קמן דאף דבעיות אלו לא שייך לא לאלופי דורות משעה גם לא למסבר קראי קבעום בש"ס ללא צורך, וע"ע בסוף זבחים כמה בעיי במאי דהוה ובר מן דין הרי מצינו לרבנו הקדוש במסכת נגעים ריש פרק ז' דקתני אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם למתן תורה וכו' הרי דנקט בבא שאינה צריכי כלל לאלופי דורות דהא קתני נמי בהדיא בעכו"ם ונתגייר בקטן ונולד וכו' ומעתה יש לתמוה על רוב בקיאותו של מוהר"ש אלגאזי ז"ל דבספרו הליכות אלי כלל קס"א הביא מחלוקת רש"י והרא"ש דחולין הנ"ל ולא הזכיר מכל זה כלום וגם הר"ב באר שבע לא רמז כלל מאמר ולא ידעתי למה:

שייך לביאור מאמר רבה בר בר חנא

יח.

בענין פנה אלי

החילוק בין הארת פנים לפנים של זעם ולעורף פנים הכוונה לשון פניה, כי מכל האברים רק בפנים ניכר מגמת האדם, דהיינו לאן הוא פונה, הפנים מגלים את הפנימיות. ופניה היינו התייחסות. בדרך כלל הוא לטובה, וכל הטוב הוא אור פניו. וכן מבואר כאן כנ"ל כל תפילותינו שיפנה פניו אלינו. אבל יש גם פנים של זעם ודין כמ"ש "ונתתי פני באיש ההוא" אבל גם הם עכ"פ התייחסות ויותר רחמים מעורף, שזה התעלמות לגמרי, שמושלך על הטבע עיני תורה יז ח"ב. כי פנים של זעם הם רחמים של אב המייסר את בנו ויש כאן גילוי פנים שמרוב רחמים מכלה הרע, בחי' המבואר בגמ' שבת ל: עה"פ בקהלת [ז] ג' "טוב כעס משחוק" טוב כעס שכועס הקדוש ברוך הוא על הצדיקים בעולם הזה משחוק שמשחוק הקדוש ברוך הוא על הרשעים בעולם הזה, וכנ"ל כי השחוק הוא עורף וכעס פנים של זעם. קהלת פרק ז' (ג) טוב פֶּעַס מִשְׁחֹק כִּי בְרַע פְּנִים יִיטֵב לָב: פרש"י (ג) טוב כעס משחוק - מי שרודפת מדת הדין אחריו אל יצטער טוב היה להם לדור המבול אם הראה הקב"ה פנים זעומות על עבירות שבידם משחוק ששחוק עמהם שאילו הראה להם קימעה רוע פנים היו חוזרים למוטב, טוב היה לאדוניהו אם עצבו אביו על כל עבירה שהיה עושה משחוק שהראה לו ובסוף נהרג עליו. ייטב לב - הפוך לב האדם להטיב דרכיו:

בענין פנים של זעם אולי אפ"ל שזה מתבטא בייסורים באופן של מעל הטבע כמו שרואים לפעמים צרופי מקרים לא טבעיים כלל שנעשה מהם יסורים.

אבל מאידך קשה לומר שרק כך זה מתבטא כמבואר בתורה עד החילוק בין יסורים של דין ושל אהבה שם מבואר החילוק ביטול תפילה. ופנים אלה של זעם אי אפשר שיהיו פני זעיר אנפין אלא רק פני אריך אנפין דהיינו בחי' פנים גבוהות מגילויי הכתר. בחי' נזיפה שעושה רושם.

מה שאין כן פנים דזעיר אי אפשר שיהיו פונות אלא כשעושים רצונו של מקום. כי מדת זעיר היא בחי' ה' צלך דהיינו מדה כנגד מדה בחי' דין המשפט.

מבואר בעמק המלך טז ס' תיקון חמישי תרין תפוחין בפנים של ז"א, מבואר שם שאצל ז"א הם גון אדום ולא מאירין למטה אלא רק כשא"א מאיר בהן ואזי נעשין גוון לבן ומאירין למטה ועל"ש שמצטט הזהר במדבר קמא. "וכשמאירים תרין תפוחי א"א, על תרי תפוחי ז"א, על ידי הכהנים הנושאים ידיהם על העם לברכם 'בהאי כתיב יאר י"י פניו אליך ויחנך, דכד נהרין מתברך עלמא" (ועי"ש סתירה כי אמר שפני ז"א לא מאירים למטה אלא כשמאירים בהם פני א"א ואח"כ אמר שפני א"א מעבירין את האדם שבפני ז"א דהיינו הרוגז

בבחי' ונתתי פני באיש ההוא. וצ"ל כנ"ל כמו שתיירק הריצ"ח ש"ונתתי פני" מדובר בפני א"א ומשמע שהן מתגלות כשז"א בבחי' עורף ואז הן זעם שגורם יסורים) עוד ע"ש שהארת פני א"א בעת רצון הם מרישא דחורא בחי' ישא ה פניו אלך. עשית רצונו של מקום היא תיקון המלכות. נמצא שזעיר לא זוכה להארת אריך אלך ע"י יחודו עם נוקביה, שזה נעשה ע"י שישאל עושין רצון של מקום מקום, דייקא שרומז לכתר ששם אריך. נמצא כשמשא משיח מתקן את המלכות, לכן זה נקרא רצונו של מקום, כי עולה עד אריך וע"ז א"א מביט בז"א וז"א במלכות ונעשה יחוד. וצ"ע א"כ נעשה ברכת כהנים. ואולי מכח המצוה מתעורר זכות אהרן הכהן וממתיק הדין לשעתו בזמן הברכה.

ועורף היינו שחוק שעם הרשעים דהיינו שניתן להם מקום לשחוק אבל זה דייקא ע"י החוסר התייחסות היפך הפנים. עיין בזה לק"ה פורים ה' י' עפ"י תורה נה- פני ה' בעושי רע - ע"ש שפני ה' הם שע נהורין ובשעת הדין הוא מסתיר פניו בעושי רע כמו שהסתיר את פניו מישראל ע"י ששם את אור פניו היא אסתר בבית אחשוורוש ואז שעתם מצלחת אבל כל זה להכריתם ומשמע בתורה יז ח"ב שבהנהגת העורף, הרע והטוב חלוי בטבע וגלגלים. וכן מפורש בשיח יצחק (לרבי יצחק חבר) חלק א - דרוש לסיום הש"ס (המשך) השראת שכינתו והשגחתו הפרטית עליהם בלי אמצעי, וכמ"ש "יאר ה' פניו אליך", ר"ל שלא ישגיח עליך ע"י אמצעים שהם אחורים של הקב"ה, שנמשכים מסיבתו, ויורדים ממדרגה למדרגה ע"י השתלשלות, אלא יהיו הארת פניו יתברך עליהם בלי אמצעי כלל: ואליבא דאמת, בעורף, אזי גם הטוב הוא רע, כי הוא חסרון שיכול להתמלאות רק ביותר חסרון והיינו שאול וגינהם שבזה העולם, כי בלא הכנעת התאוות אזי האדם את כל החסרונות שלו מפנה למילוי עוה"ז שהם בעצמם חסרונות. אבל כשמכניע את התאוות אזי זוכה להשגחה ומתמלא ממנו ית' בבחי' דעת קנית מה חסרת.

יט

ענין פנה אלי שהוא בקשה מזעיר אבל העיקר נוגע לאריך דהיינו פנמיות זעיר ויש צדיקים שאחיותם בזעיר ואפשר על ידם לבקש פנים מאריך

בית עולמים (לרבי יצחק חבר) – אדרא רבה דף קל ע"א - ד"ה וזמנין שעתידין צדיקיא זכאי עליונין. שנשמתם מסט' דז"א למחמי בחכמתא דא ר"ל במו"ס שנק' חכמה שהוא מאיר בעינא דע"ק. וע"ז אמר הה"ד כי עין בעין יראו בשוב ה' כו'. ר"ל שיראו וישיגו האיך מתפשט הארת עינא עילאה דע"ק בעינא דז"א.

עיין ביאור הרמ"ק לספר היצירה

אמנם בע"י יש קצת מעניינים אלו, שהוא הרמז אל השגחת העין העליון בעין התחתון בסוד כי עין בעין יראו, והיינו סוד ההשגחה שאין הסתר והעלם אליה לעולם, והיינו עינא דאריך דלית ליה גבינין מורה שאם רגע אחד השגחתו יסתלק יספו כלם כרגע, ובהשגחתו מחיה הכל ומעמיד הכל.

בית עולמים (לרבי יצחק חבר) אדר"ב דף קמג ע"א וענין השגת לעתיד

והנה ידוע שבעוד הנפש מלובשת בגוף א"א לראות דברים התולים ברומו של עולם ורק ידיעה בלב כל א' לפי גודל שורשו אבל לע"ל אז נאמר כי עין בעין יראו כו' ושיגו רזי תורה על מתכונתם בשרשם למעלה שהוא בראי' דחכמתא כמ"ש ולבי ראה הרבה חכמה כו' והענין כי עכשיו לא נתגלה אור החכמה כי אם ע"י מסכים הרבה ע"י ב"ע ואצילות אינו מושג כלל כי נפש הבהמית שלהם לא נזדכך כ"כ ולכן לא נכלל כ"כ בהמה ברזא דאדם משא"כ לע"ל אז יראו הצדיקים ונפש הבהמית שלהם שזככו לקדושה..... והצדיקים שמושרשים בז"א גם הם יהנו מאור ע"ק שזה סוד שכר הנצחי לע"ל באלף השביעי ואז כתיב והי' לך ה' לאור עולם שיאיר פנים דע"ק בפנים דז"א וז"ש אפין באפין וכן יאיר חיורא דעינא דע"ק בעינין דז"א שאז יהי' זיוגא שלם וז"ש עינא בעינא כמ"ש כי עין בעין יראו שזה קאי על הארת עינא דע"ק בעינין דז"א כמ"ש במקומו באריכות

וכ"ז תזכו בהני מלין דאתגלין הכא שלא בידיעה ברורה כ"כ ולעלמא דאתי תזכו בהו כידוע שבמה שהאדם עוסק בעוה"ז עוסק ג"כ שם וזהו שכרו שהקב"ה מגלה לו רזי תורה וכפי שורשי נשמתו במה שעסק פה לתיקון ניצוצות של שורש נשמתו וע"ז מביא ראי' שלע"ל יתחבר ע"ק בז"א ואז יהי' שמא שלים הוי"ה אלקים מ"ה אדם על הכסא ויתחבר אצ"י עם בריאה וז"א בע"ק ולזה אמר כי ה' הוא האלקים וז"ש ה' עתיק יומין הוא חאלקים כולא חד שאז יתחברו ע"ק וז"א כמ"ש

ספר שערי צדק לרבי יוסף גקטיליא ביאור ספירת הכתר

לפי שהכתר העליון הוא מקום השמירה הגדולה מאד מקום שכולו רחמים וטוב ואין שם דין ולא עונש ולפיכך הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל לפי שהשמירה שלו תמידית אין בו שינוי ולא תוספת ולא גרעון אבל בספירה הנקראת יש עיניו כיונים על אפיקי מים כיונים ממש ולפיכך כשהספירה הנקראת מלכות שומרת פעמים עיניה פקוחות ופעמים עיניה סתומות כתיב עורה למה תישן י"י אדנ"י כתיב אמנם שמירת הכתר עין אחת הנה עין י"י אל יראיו אשר עין בעין נראה אתה י"י עין בעין יראו ועיני החכמה והבינה עיניו כיונים רוחצות בחלב בחלב באמת רוחצות בחלב בלובן העליון יושבות על מלאת וכשלא יבא שפע ולובן עד המלכות אזי השינה נמצאת עורה למה תישן י"י אדנ"י

עיין **דעת תבונות לרבי חיים** לוצטו אות קמו המצב הרביעי הוא, שיתגלה הקב"ה לכל בריותיו מצד הידיעה וההשגחה, לא מצד המופתים, אלא שיראו כבודו ית' ושיגוהו בריבוי הדעת והחכמה. והוא מה שנאמר (ישעיהו יא, ט), "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", וכתוב (ישעיהו נב, ח), "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו", שאז לא יצטרכו אותות ומופתים לאמת האמונה, אלא מצד הידיעה וההשגחה, ככל הנביאים וכל המלאכים המכירים האל ית' מצד השגתם; וזאת היא ידיעה ברורה ואמיתית, שלא יפול עליה שום ספק. וכן היתה השגת כל ישראל על הר סיני, דכתיב (דברים ה, ד), "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש"; ואומר (שמות כ, יט), "כי מן השמים דברתי עמכם"; ונאמר (שמות יט, ט), "בעבור ישמע העם בדברי עמד, וגם בך יאמינו לעולם", שלא תהיה האמונה מצד המופתים, שבנפול איזה ספק במופתים עצמם תתבלבל האמונה, אלא ידיעה ברורה מצד הראייה והשגחה, שאין שם ספק כלל:

ליקוטי תפילות
תפילה ב

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שומע תפלת עמו ישראל ברחמים, שיעזרו רחמיך וחסדיך עלינו למענה, ותכין לבבנו להתפלל לפניך בכל לב ונפש, ותהיה תפלתנו שגורה בפינו תמיד, ולא יהיה לנו שום מונע ועובב ובלבול בתפלתנו:

ט

רבונו של עולם, "נוהג בצאן יוסף יושב הכרובים, הופיעה" עלינו ברחמיך הרבים אור קדשתך, שימשך עלינו קדשה וטהרה, באפן שנוכל לכוף ולהכניע ולשבר את יצרנו הרע ונזכה ברחמיך הרבים וחסדיך הגדולים, שנהיה בלנו אנחנו וזרענו שומרים את הברית קדש ותעזר לנו תמיד, ותציל אותנו ברחמיך העצומים וחסדיך הגדולים מכל מיני פגם הברית, חס ושלום, הן במחשבה הן בדבור הן במעשה, בין בשוגג בין במזיד, בין באנס בין ברצון, הן בחוש הראות הן בחוש השמיעה הן בשאר חושים-בכלם נהיה קדושים וטהורים בקדשת הברית בלי שום פגם והרהור כלל כי ברחמיך הרבים בחרת בנו מכל האמות, ורוממתנו מכל הלשונות, והבדלת אותנו מכל טמאותיהם ומכל תועבותיהם, באשר כתבת לנו בתורתך: "ואבדל אתכם מן העמים להיות לי" וקראת אותנו בלנו בשם צדיקים, כמו שנאמר: יעמך (ישראל) בלם צדיקים'

י

אנא ברחמיך הרבים, אל תעשה תורתך הקדושה פלסתר, חס ושלום, כי דברך אמת וקים לעד על-כן עשה עמנו בחסדיך ועזר לנו שנהיה באמת בכלל צדיקים על-ידי שתוכנו להיות משומרי הברית, אשר על-ידי-זה לבד יאות לנו להיות נקרא בשם צדיק, כמו שהודעתנו על-ידי חכמיך הקדושים שאין נקרא בשם צדיק כי-אם מאן דנטיר ברית

יא

ובכן בשם שעזרת את יוסף צדיקך בשעה שבא לידי נסיון והצלת אותו ונתת לו כח להתגבר על יצרו, כן יהמו נא מעיך ורחמיך עלינו ותוכנו בזכות וכח יוסף הצדיק, ותתן לנו שכל חכמה ובינה ודעת וכח וגבורה וקדושה, באפן שנוכל להציל מכל מיני פגם הברית ונוכל להתגבר על יצרנו, ונזכה שתהיה מחשבתנו קשורה ודבוקה בקדשתך תמיד בלי הפסק רגע, למען יהיה לנו כח על-ידי-זה לסדר תפלתנו לפניך פראוי בלי שום מונע ועובב ובלבול, באפן שתתקבל תפלתנו לפניך, ויכמרו רחמיך עלינו ותשיב פניך אלינו, ותמחר ותחיש לגאלנו ותביא לנו את משיח צדקנו ולמענה עשה ולא לנו ועזרנו שתהיה תפלתנו מסודרת פראוי, ותתן בנו שכל ודעת שנוכל לכלכל דברינו במשפט ולא נבשל באמרי פינו ולא נטה בתפלתנו לימין ולשמאל מן הדרך הישר והאמת

יב

ותזכה אותנו ברחמיך הרבים לתן צדקה לעניים מהגנים ותזמין לנו ממון ברוח, ועניים הגונים לזכות בהם "ועוז מלך משפט אהב, אתה כוננת מישרים, משפט וצדקה ביעקב אתה עשית כי ממך הכל ומיך נתנו לך" עושה צדקות עם כל בשר עשה עמנו צדקה ותזכה אותנו ברחמיך להיות בכלל עושי צדקה ותסיר רע לבבנו, למען נזכה לתן צדקה בשמחה בסבר פנים יפות, ולא ירע לבבנו בתתנו לו פתוח נפתח את ידנו לו לתת לעני ואביון די מחסורו אשר יחסר לו, ונפק לרעב נפשנו וערם נכסה בגד ובגלל הדבר הזה תברכנו יהוה אל הינו, ותעזרנו לסדר תפלתנו לפניך בתכלית השלמות ותהיה תפלתנו זכה ונכונה בלי שום מחשבות זרות למען לא יהיה שום מסך המבדיל בין תפלתנו וביניך:

יג

והננו מכונים בתפלתנו ומקשרים את כל תפלותינו לכל הצדיקים שבדורנו ואתה ברחמיך הרבים תעורר את לב צדיקי אמת שבדורנו, ותתן להם כח שיקבלו את תפלתנו ויעלו אותם לפניך ואף אם תפלתנו אינה פראוי והיא מערבת בפסלת הרבה ואין בתפלתנו אפלו דבור אחד או אות אחת שתהיה זכה ונקיה, ודברי מגמגם מאד ולשוני מלא פגם, כי לא בדת אדבר והדבור רחוק מן המחשבה, הן על כל אלה גברו רחמיך וחסדיך ותתן כח בצדיקיך האמתיים שיוכלו להעלות ולהרים ולהגביה כל תפלותינו לזכותם ולנקותם מכל סיג ופגם, באפן שיוכלו לעלות לפניך לרצון, ויבנו מהם את קומת השכינה, להכינה ולסעדה ולהקימה מגלותה ותקים את סכת דוד הנפלת, על ידי תפלותינו, ותשיב שכינתך לציון, ותאיר פניך אלינו: "פנה אלי וחנני, כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני", רק בשמך לבד בטחנו, "באלהים הללנו כל היום, ושמך לעולם נודה סלה"

יד

ותעורר את משיח צדקנו שיקבל את תפלתנו ויעלה אותם לפניך וכל תפלותינו ותפלות עמך בית ישראל יהיו בידו לחרב פיפיות, למחסה ולמגן וצנה, ללחם את לוחמנו ולרבי את ריבנו "יחס על דל ואביון ונפשות אביונים יושיע, החזק מגן וצנה וקומה בעזרתי חגור חרפה על ירך גבור הודך והדרך" ולמענה עשה ולא לנו, כי גם מעט דמעט מעשינו הטובים וכל צדקותינו ותפלתנו הכל מאתך, "כי ממך הכל ומיך נתנו לך" וכמו שכתוב: "מי הקדימני ואשלם" "לא לנו יהוה, לא לנו, כי לשמך תן כבוד על חסדיך ועל אמתך", "בחסדיך חניני ואשמרה עדות פיה" וקים לנו מקרא שכתוב: "למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך" למעני למעני אעשה, כי איך יחל, וכבודי לא אחר לא אתן מגדיל ישועות מלכו, ועושה חסד למשיחו, לודד ולזרעו עד עולם, אמן סלה: